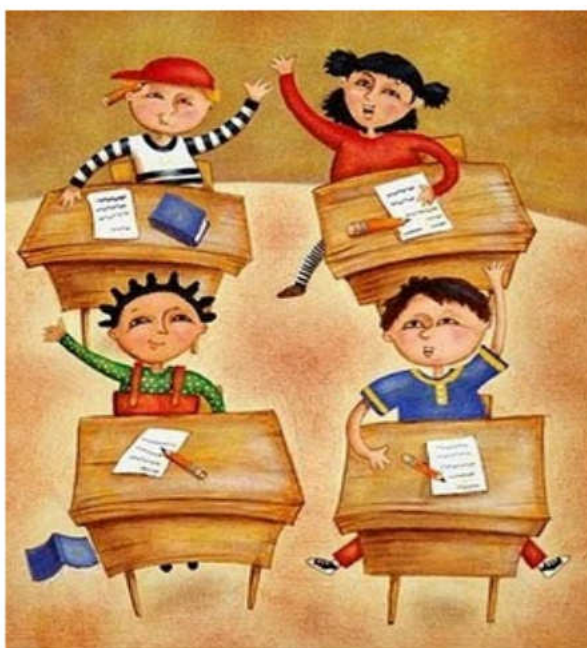

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΚΑΙΣΑΡΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΛΛΗ ΘΕΟΔΩΡΑΤΟΥ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	ΣΕΛ. 3
Ασκήσεις για τους τρόπους και τα μέσα πειθούς	ΣΕΛ. 4-8
Ασκήσεις για τα είδη των συλλογισμών	ΣΕΛ. 9-13
Ασκήσεις για την αξιολόγηση επιχειρήματος – συλλογιστικού σχήματος	ΣΕΛ. 14-15
Ασκήσεις για την ΠΕΙΘΩ στον επιστημονικό, διαφημιστικό και πολιτικό λόγο	ΣΕΛ. 16-19
Ασκήσεις για το δοκίμιο και τη σχέση του με τα άλλα γραμματειακά είδη	ΣΕΛ. 20-27
Ασκήσεις για την περίληψη και το διάγραμμα του κειμένου	ΣΕΛ. 28-37
Ασκήσεις για τον έλεγχο της συνοχής, συνεκτικότητας, λογικής ακολουθίας του κειμένου	ΣΕΛ. 38-44
Ασκήσεις για τον/τους τρόπους ανάπτυξης παραγράφου και τα δομικά στοιχεία της παραγράφου	ΣΕΛ. 45-50
Ασκήσεις για τα μορφοσυντακτικά φαινόμενα του κειμένου	ΣΕΛ. 51-64
Επαναληπτικές ασκήσεις	ΣΕΛ. 65-79
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	ΣΕΛ. 81
Κριτήριο αξιολόγησης 1	ΣΕΛ. 82-83
Κριτήριο αξιολόγησης 2	ΣΕΛ. 84-85
Κριτήριο αξιολόγησης 3	ΣΕΛ. 86-87
Κριτήριο αξιολόγησης 4	ΣΕΛ. 88-89
Κριτήριο αξιολόγησης 5	ΣΕΛ. 90-91
Κριτήριο αξιολόγησης 6	ΣΕΛ. 92-93
Κριτήριο αξιολόγησης 7	ΣΕΛ. 94-95
Κριτήριο αξιολόγησης 8	ΣΕΛ. 96-97
Κριτήριο αξιολόγησης 9	ΣΕΛ. 98-99
Κριτήριο αξιολόγησης 10	ΣΕΛ. 100-101
Κριτήριο αξιολόγησης 11	ΣΕΛ. 102
Κριτήριο αξιολόγησης 12	ΣΕΛ. 103-104
Κριτήριο αξιολόγησης 13	ΣΕΛ. 105-107
Κριτήριο αξιολόγησης 14	ΣΕΛ. 108-109
Κριτήριο αξιολόγησης 15	ΣΕΛ. 110-112
Κριτήριο αξιολόγησης 16	ΣΕΛ. 113-114
Κριτήριο αξιολόγησης 17	ΣΕΛ. 115-116
Κριτήριο αξιολόγησης 18	ΣΕΛ. 117-118
Κριτήριο αξιολόγησης 19	ΣΕΛ. 118-120
Κριτήριο αξιολόγησης 20	ΣΕΛ. 121-122
Κριτήριο αξιολόγησης 21	ΣΕΛ. 123-124
Κριτήριο αξιολόγησης 22	ΣΕΛ. 125-127
Κριτήριο αξιολόγησης 23	ΣΕΛ. 128-129
Κριτήριο αξιολόγησης 24	ΣΕΛ. 130-131
Κριτήριο αξιολόγησης 25	ΣΕΛ. 132-133
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	ΣΕΛ. 134

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ασκήσεις για την εφαρμογή της Θεωρίας

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

1. **Αφού διαβάσετε τα αποσπάσματα που ακολουθούν, να σημειώσετε τον τρόπο ή τους τρόπους πειθούς που μετέρχεται ο συγγραφέας σε κάθε περίπτωση (λογική, συναίσθημα, ήθος πομπού, αυθεντία, επίθεση στον αντίπαλο):**
 - A. Ο θόρυβος θεωρείται ένας ακόμα βλαπτικός παράγοντας υγείας του σύγχρονου ανθρώπου. Ιδιαίτερα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές προκαλεί αποδεδειγμένα διαταραχή της ψυχικής υγείας και έχει συνδεθεί με παθήσεις στο ακουστικό σύστημα. Κυρίως επιδρά στην ομαλή ψυχική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών.
 - B. Ο άνθρωπος σήμερα, ή καλύτερα η ύπαρξη του ανθρώπου, έχει διχοτομηθεί, έχει σχιστεί στα δύο, και ανάμεσα σε αυτά τα διχοτομημένα της ύπαρξης του χαίνει ένα χάος, που βρίσκεται ανάμεσα στην εξωτερικά αναπτυγμένη τελειότητα και την εσωτερική αδυναμία και πτώχευση του ανθρώπου. Από το χάσμα αυτό ανεβαίνει ο φόβος, το άγχος και η αγωνία, που επισκιάζουν κατά αινιγματώδη τρόπο τον κόσμο των χιλίων ασφαλειών.
 - Γ. Ο Περικλής δίδασκε στους Αθηναίους ότι η ελευθερία είναι το θεμέλιο της ευτυχίας, σπεύδοντας να συμπληρώσει ότι της ελευθερίας θεμέλιο είναι η ευψυχία.
 - Δ. Είναι πράγματι πολύ λίγοι εκείνοι που νοιάζονται, και θεωρητικά και έμπρακτα, για την τύχη της χώρας τους, για την ανάπτυξη της δημοκρατίας, για την προάσπιση των ελευθεριών των πολιτών, για την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, γενικότερα για τη μοίρα της ανθρωπότητας και τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει, όπως είναι ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών, η εκμετάλλευση των αδυνάτων, η πείνα και η αθλιότητα, η καταστροφή του περιβάλλοντος, η έξαρση της βίας. Έχει χαθεί ο καθένας στον εαυτό του και στα προβλήματα του και, έχοντας αναγάγει σε υπέρτατη επιδίωξη την αποφυγή κάθε ενόχλησης, δεν μπορεί να δει πού τον οδηγεί ο δρόμος που ακολουθεί και ούτε άλλωστε τον ενδιαφέρει. Η ανευθυνότητα δεν έχει προηγούμενο.
 - E. Ο αληθινός πνευματικός άνθρωπος, όχι μόνο στοχάζεται για τον εαυτό του και τους άλλους, μα και κάτι περισσότερο: δρα για τους άλλους. Όσο σοφός, όσο «ευλογημένος» κι αν είναι, άμα παραμένει αδρανής, καταντά άχρηστος. Για τους απλούς πολίτες, έλεγε θαυμάσια ο Θουκυδίδης: «Εκείνους που απέχουν απ' τις υποθέσεις της πολιτείας, δεν τους θεωρούμε φιλήσυχους, αλλ' άχρηστους». Όταν λοιπόν οι απλοί πολίτες που απέχουν απ' το χρέος τους είναι «αχρείοι», τι είναι οι πνευματικοί άνθρωποι, οι «οδηγοί», που αδρανούν; Σ' αυτούς προπάντων εφαρμόζεται το περιλάλητο του Λάιμπνιτς: «Ό, τι δε δρα, δεν υπάρχει».
 - ΣΤ. Ως δημοσιογράφος, για να εκτελώ ορθά και εποικοδομητικά το έργο μου, είχα πάντοτε ένα γνώμονα, μια αρχή: την αλήθεια και τη δικαιοσύνη.
 - Z. Ο πνευματικός άνθρωπος που δέχεται το ρόλο του ουραγού της αγέλης, που παραδέχεται «να περιαχθεί» σε κατάσταση ανδρικήλου, που απαρνιέται το σπουδαιότερο και ευγενικότερο μέρος της αποστολής του, παύει να είναι πνευματικός ηγέτης. Αυτοδικάζεται σε συνεργό και σε ενεργούμενο των βιαστών ή, το πολύ – πολύ, σε αυτοηδονιζόμενο νάρκισσο...

- Η. Η ευκαιρία να έχεις στις πιο σημαδιακές ώρες της ζωής σου τη συντροφιά μιας τρυφερής φιλικής ψυχής και να ακουμπήσεις με εμπιστοσύνη στην αγάπη και στην ευαισθησία της, είναι μια ευτυχία μοναδική, που πρέπει να τη νιώθει συχνά ο σημερινός άνθρωπος του στείρου περιβάλλοντος και της απογοητεύσεως. Η δυνατότητα να νιώθεις τη φιλία στο πλήρωμά της και να μπορείς να λες: «φίλου πιστού ουκ εστί αντάλλαγμα» αποτελεί δημιουργία μιας άλλης όψεως ζωής μέσα στον κόσμο, ένα υπέροχο στάδιο ελπίδας και χαράς.
- Θ. Η εξουσία χρειάζεται φαντασία. Και η Βουλή των Εφήβων χρειάζεται εσένα. Αν φοιτάς στην Α' ή Β' Λυκείου ή στην τελευταία τάξη Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών, πάρε μέρος στη Δ' Σύνοδο της Βουλής των Εφήβων. Για ν' αλλάξει κάτι, πρέπει να κάνεις κάτι!

2. Να αναγνωρίσετε το είδος των τεκμηρίων στα παρακάτω κείμενα:

A1. Ποιος θα πλύνει σήμερα τα πιάτα;

Οι αρσενικοί ας πάψουν να ονειρεύονται τη γλυκιά τηλεοπτική αποχαύνωση. Επιστρέφοντας στο σπίτι, θα πλύνουν τα πιάτα και θα βάλουν πλυντήριο. Ο νόμος πρέπει να υποχρεώνει τους συζύγους να μοιράζονται εξίσου τις δουλειές του σπιτιού, εφόσον εργάζονται και οι δύο. Αυτό απαιτεί το κόμμα των Πρασίνων στη Γερμανία, υποστηρίζοντας ότι έτσι συμβάλλει στην ενίσχυση της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ωστόσο, η προσπάθεια να ρυθμιστούν οι ιδιωτικές σχέσεις διά νόμου συνιστά αναδρομή σε μεσαιωνικές πρακτικές. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, αν οι Πράσινοι ήθελαν πράγματι να απελευθερώσουν τη γυναίκα από την εθιμική προσδοκία να φροντίζει το σπίτι, θα έπρεπε να νομοθετήσουν πως σε καμιά περίπτωση οι παντρεμένες γυναίκες -και όχι μόνο οι εργαζόμενες- δεν είναι υποχρεωμένες να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού. Όσοι αρσενικοί έχουν αντίρρηση ας ... βρωμίσουν.

Αυτό που επαγγέλλονται οι βουλευτές των Πρασίνων αποκαθιστά φαινομενικά τη δικαιοσύνη, περιορίζει όμως την ελευθερία των συζύγων. Φαινομενικά, γιατί αφορά μόνο τις εργαζόμενες -κάτι που αντιτίθεται στον οικουμενισμό του Διαφωτισμού- και θεσμοθετεί έμμεσα την υποχρέωση των μη εργαζομένων γυναικών να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού, διαιωνίζοντας την υποτέλειά τους. Άρα, οι Πράσινοι ενδιαφέρονται να αποκαταστήσουν την ισότητα μεταξύ των συζύγων μόνο στον επαγγελματικό στίβο. Αν τα καθήκοντα των γυναικών στο σπίτι περιοριστούν, αυτές θα αποδίδουν καλύτερα στην επιχείρηση. Αυτό μπορεί να ευνοήσει την καριέρα τους, ευνοεί όμως και την απόδοση του κεφαλαίου -για όσους θυμούνται τους κλασικούς οικονομολόγους. Μήπως τα λεγόμενα "προοδευτικά" κόμματα της Ευρώπης τελούν σε πλήρη σύγχυση;

(Άρθρο, ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο, του Π. Γαλιατσάτου, σε μόνιμη στήλη με τίτλο "Μια ιστορία", στην εφημερίδα "Τα Νέα")

A2. Τα προβλήματα των νέων:**Το προφίλ των 18χρονων σκιαγραφεί αποκαλυπτική έρευνα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας**

- A. Δυσανεστημένη από την κοινωνική πραγματικότητα εμφανίζεται η ελληνική νεολαία, σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, που δημοσιεύει την Τετάρτη η εφημερίδα Ελευθεροτυπία. Ποσοστό 41% δηλώνει ότι θέλει να αλλάξει την κοινωνία. Από την ίδια έρευνα προκύπτει ότι τέσσερα στα δέκα κορίτσια έχουν τάσεις φυγής (ποσοστό 40%).

Στην έρευνα, η οποία έγινε από τον καθηγητή Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, συμμετείχαν 380 πρωτοετείς φοιτητές και φοιτήτριες ηλικίας από 18 μέχρι 20 ετών που εισήχθησαν στο πανεπιστήμιο το ακαδημαϊκό έτος 2000-1. Όπως προέκυψε, το 40% των κοριτσιών και το 19% των αγοριών έχουν τάσεις φυγής. Το 41% των αγοριών και των κοριτσιών θέλει να αλλάξει την κοινωνία, ενώ το 40% των αγοριών επιθυμεί να αλλάξει και την προσωπική του πραγματικότητα.

Σημαντικότεροι θεσμοί για τους νέους (ποσοστό 60% για τα αγόρια και 62% για τα κορίτσια) είναι η οικογένεια, η θρησκεία και η πατρίδα. Σε δεύτερη μοίρα έρχονται η φιλία και ο έρωτας (αγόρια 18%, κορίτσια 22%) και ακολουθούν η καριέρα και ο αθλητισμός. Όσον αφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους οι νέοι, σε πρώτο πλάνο βρίσκονται (29%) οι διαπροσωπικές και αισθηματικές σχέσεις.

Ποσοστό 17% αντιμετωπίζει πρόβλημα λόγω χρήσης και κατάχρησης εξαρτησιογόνων ουσιών. Ίδιο ποσοστό (17%) έχει πρόβλημα λόγω αποτυχίας στα μαθήματα, ποσοστό 15% έχει προβλήματα στην προσαρμογή με το περιβάλλον, ποσοστό 12% αντιμετωπίζει πρόβλημα αλκοολισμού, και τέλος ποσοστό 10% δηλώνει ότι έχει πρόβλημα σεξουαλικής φύσης, π.χ., ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.

- B. Όπως λέει ένα λαϊκό γνωμικό, η ευφυΐα γεννιέται, δεν γίνεται. Και πώς μπορεί να το αντικρούσει κανείς, όταν σκέφτεται εκείνο τα εξαιρετικά χαρισματικό παιδί, τον Αμαντέους Μότσαρτ, το οποίο, σε ηλικία 6 ετών, το 1762, έπαιζε κλειδοκύμβαλο, βιολί και εκκλησιαστικό όργανο και είχε ήδη συνθέσει μικρά μουσικά κομμάτια; Παιδί-θαύμα ήταν και ο Μπλεζ Πασκάλ, ο οποίος στα δέκα χρόνια του γνώριζε τέλεια την ευκλείδεια γεωμετρία και στα 16 του εφεύρε τον υπολογιστή.
- Γ. Ο Πιερ Πάολο Παζολίνι είπε ότι η τηλεόραση έχει τεράστια ευθύνη στο μούδιασμα των πνευματικών και ηθικών ικανοτήτων των σύγχρονων ανθρώπων, επειδή είναι όργανο εξουσίας και καθαυτό εξουσία η ίδια. Επειδή δεν είναι μόνο ένας χώρος μέσα από τον οποίο περνούν τα μηνύματα, μα και ένα κέντρο επεξεργασίας των μηνυμάτων αυτών.
- Δ. Να κλείσουμε την τηλεόραση, γιατί ευθύνεται για την κατάρρευση των ανθρώπινων σχέσεων. Σε πειράματα που έγιναν πρόσφατα έβαλαν μια τηλεόραση μέσα στο κλουβί όπου ζούσε μια οικογένεια πιθήκων. Ύστερα από λίγες μόνο εβδομάδες ο πατέρας καθόταν όλο και περισσότερο μπροστά στην οθόνη, η μητέρα άρχισε να αδιαφορεί για τα μικρά της, ακολουθώντας το παράδειγμα του αρσενικού και τα μικρά άρχισαν να εμφανίζουν συμπτώματα κατάθλιψης.

3. Να βρεθούν οι τρόποι και τα μέσα πειθούς στις παρακάτω παραγράφους:

- A. Εάν υποθέσουμε ότι ο γονιός από την πρώτη τρυφερή ηλικία κάθεται μαζί με το παιδί του και ανακαλύπτει ταυτόχρονα με αυτό τον καινούριο ψηφιακό κόσμο, τότε δεν έχει τίποτα να φοβηθεί αφού μπορεί να παρέμβει άμεσα, διδάσκοντάς του ταυτόχρονα τους κανόνες δικτυακής συμπεριφοράς και ασφάλειας, οι οποίοι δεν είναι πολύ διαφορετικοί από τους ίδιους κανόνες στην καθημερινότητα. Η απλή λογική υποδεικνύει ότι όπως δεν αφήνεις ένα δεκάχρονο να κάνει βόλτες μόνο του στην Ομόνοια τα μεσάνυχτα, κατά τον ίδιο τρόπο δεν του επιτρέπεις να πλοηγείται παντού στο δίκτυο. Διδάσκουμε στα παιδιά να μην μιλούν σε αγνώστους. Το ίδιο ισχύει και για το Ίντερνετ. Δυστυχώς, όμως, δύο παράγοντες παραπλανούν τους γονείς: Ο πρώτος είναι ότι η τεχνολογία θεωρείται ασφαλής ως παράγωγο της επιστήμης. Ο δεύτερος είναι ότι ο υπολογιστής είναι εξίσου καλή μπίμπι σίτερ με την τηλεόραση.
- B. Η συνέπεια ήταν να εκτιναχθεί ο πληθυσμός της γης από το 1 δισ. πριν από 150 περίπου χρόνια στα 6 δισ. στο τέλος του 20ού αιώνα, ενώ ταυτόχρονα η άγρια εκμετάλλευση των συντελεστών του φυσικού περιβάλλοντος έχει οδηγήσει σε μια δύσκολα αντιμετωπίσιμη οικολογική κρίση. Εμφανείς όψεις αυτής της κρίσης αποτελούν, μεταξύ άλλων, φαινόμενα όπως η υπερθέρμανση του πλανήτη ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δράσης, η εξάντληση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η έλλειψη πρώτων υλών όπως το νερό, η αποψίλωση των δασών, η διόγκωση των απορριμμάτων και των αποβλήτων, η ερημοποίηση της υπαίθρου, η χρήση ρυπογόνων πυρηνικών μέσων (ενίστε και όπλων).
- Γ. Ο λαϊκισμός, στην τρέχουσα πολιτική και δημοσιογραφική χρήση του όρου, συνδέεται με κάθε μορφή δημαγωγίας και κολακείας του λαϊκού στοιχείου. Αυτό πραγματοποιείται παράλληλα με την παράκαμψη των θεσμών: «Όχι θεσμοί, μονάχα λαός», όπως είχε πει επιγραμματικά σπουδαία μορφή της νεότερης πολιτικής μας ιστορίας σε προεκλογικό λόγο πριν από δέκα χρόνια. Η αντίληψη αυτή είναι συνυφασμένη με την πολιτική παράδοση του λαϊκισμού (ποπουλισμού) έτσι όπως εκδηλώθηκε τον 19ο και τον 20ό αιώνα, κυρίως σε περιοχές με μεγάλο αγροτικό πληθυσμό Ρωσία, Ανατολική Ευρώπη, Λατινική Αμερική, μεταξύ άλλων. Ο λαϊκισμός είναι κίνημα που εκθειάζει τον λαό και ό,τι πηγάζει από αυτόν, θεωρώντας τον μοναδική πηγή νομιμότητας. Βασίζεται σε μια «φυλετική» αντίληψη της πολιτικής σύμφωνα με την οποία δεν έχουν σημασία οι κανόνες ή οι αρχές αλλά ο λαός, η βούλησή του και κατ' επέκτασιν η παράταξη ή η κυβέρνηση, που του αποδίδονται ως κατ' εξοχήν «δικές του».
- Δ. Στην εποχή της γνώσης, της τεχνογνωσίας και της πληροφορίας όλα αλλάζουν, και το ζητούμενο είναι να αποφευχθεί κάθε αδυναμία προσαρμογής του πανεπιστημίου σε αυτή τη νέα αναδυόμενη κοινωνία. Γιατί σε αυτή τη νέα κοινωνία της καλπάζουσας γνώσης ο κάθε πολίτης θα πρέπει να επικαιροποιεί τη γνώση του. Η διά βίου εκπαίδευση ήδη δεν είναι σχήμα λόγου αλλά εξελίσσεται σε οδυνηρή και αναγκαία πραγματικότητα, αποτέλεσμα του εξοντωτικού για τις ανθρώπινες δυνατότητες ρυθμού της τεχνολογικής εξέλιξης. Ο μεγάλος κοσμολόγος Χόκινγκ τονίζει ότι με τους ρυθμούς παραγωγής γνώσης που αναπτύσσουμε θα δημοσιεύονται τρία συγγράμματα ανά λεπτό και δεν θα υπάρχει χρόνος να διαβάσει κανείς ούτε ένα από αυτά. Άλλη εκτίμηση αναφέρεται στην πολυπλοκότητα των υπολογιστών που ήδη διπλασιάζεται κάθε 15-18 μήνες.
- E. Κάποιοι ανθρωπολόγοι χαρακτηρίζουν το ποδόσφαιρο «συναισθηματική πληγή» ή «χολέρα του ντελίριου». Όμως ο περισσότερος κόσμος θεωρεί ότι πρόκειται για το ωραιότερο σπορ-θέαμα, χωρίς να αγνοεί τα προβλήματά του. Προβλήματα, τα οποία χειροτερεύουν από την παγκοσμιοποίηση, που εκμεταλλεύεται την οικονομική πλευρά του. Για το φετινό

πρωτάθλημα οι σπόνσορες πλήρωσαν περισσότερα από 400 εκατ. ευρώ. Τα δε δικαιώματα για την τηλεόραση και τα κινητά τηλέφωνα πουλήθηκαν σε περίπου 170 χώρες για ένα δισ. ευρώ. Η Διεθνής Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (FIFA) απέκτησε έτσι προϋπολογισμό μεγαλύτερο από της Γαλλίας. Οι σπόνσορες με τη σειρά τους γεμίζουν τον πλανήτη με τα προϊόντα-φετίχ τους: παπούτσια, φανέλες, μπάλες, κατασκευασμένα κατά κανόνα στις φτωχότερες περιοχές του κόσμου από εργάτες που υφίστανται άγρια εκμετάλλευση και τα οποία κατόπιν πουλιούνται χρυσά στις πλούσιες χώρες. Μια φανέλα στην Ευρώπη κοστίζει περίπου 70 ευρώ, ποσό που αντιπροσωπεύει μισθό πολλών μηνών για το παιδί-εργάτη που την κατασκευάζει στην Ινδία.

ΣΤ. Γνωρίζουμε πια καλά ότι αυτός ο μικρός πλανήτης δεν είναι απλά η κατοικία μας, είναι το σπιτικό μας, είναι η «μητρίδα» μας και ακόμη περισσότερο η Γη – πατρίδα μας. Μπορούμε να φύγουμε, να ταξιδέψουμε, να αποικίσουμε άλλους πλανήτες. Όμως εδώ στο σπίτι μας έχουμε τα φυτά μας, τα ζώα μας, τους νεκρούς μας. Η ζωή μας η ίδια βρίσκεται εδώ. Και πρέπει να προστατέψουμε και να σώσουμε τη Γη – πατρίδα μας.

Ζ. Η είδηση δεν συγκίνησε κανέναν. Οι εφημερίδες, τα κόμματα και οι πασών αποχρώσεων προοδευτικοί ήταν απασχολημένοι με το να αναλύουν το μήνυμα των εκλογών και έτσι δεν βρήκαν την ευκαιρία ούτε να αναλύσουν ούτε να καταγγείλουν ότι στην Κωνσταντινούπολη παιδάκια 10 – 12 ετών ράβουν τα τζιν Benetton με μεροκάματο 200 δρχ. την ημέρα. Κανένας δε φώναξε για σκάνδαλο, γιατί φαίνεται ότι η Αριστερά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν έχει τίποτε να πει για την παγκοσμιοποίηση της εκμετάλλευσης των παιδιών. Το θέμα – αν δεν της φαίνεται φυσιολογικό – δεν την απασχολεί. Στην εποχή μας σκάνδαλο είναι ότι πέφτει το χρηματιστήριο και όχι ότι κάθε λεπτό πεθαίνουν 25 παιδιά από αστία. Ότι 250 εκατομμύρια αγοράκια και κοριτσάκια σε όλον τον κόσμο ηλικίας 5 – 14 χρόνων δουλεύουν 14 – 16 ώρες την ημέρα δένοντας κόμπους σε χαλιά, στρίβοντας φύλλα καπνού, κόβοντας σπίρτα. Ότι παιδάκια παραμορφώνουν τα χέρια τους ράβοντας μπάλες, κόβοντας διαμάντια, παραμορφώνουν τα πόδια τους δουλεύοντας σε υαλουργίες, σε νταμάρια ή κάνοντας τους βαστάζους στις αγορές (...) ότι παιδάκια ξεφορτώνουν τούβλα στο Νεπάλ για 70 δρχ. σε κάθε 100 διαδρομές μεταξύ του φορτηγού και του γιαπιού.

Η. Όσοι βρίσκονται σ' αυτή την αίθουσα γνωρίζουν ότι πάντοτε, με όλες μου τις δυνάμεις και με αίσθημα ευθύνης υπηρέτησα τη θέση που μου εμπιστεύθηκε η Πολιτεία. Η πορεία μου στα δημόσια πράγματα της χώρας καθώς και τα αποτελέσματα της δράσης μου επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές. Όλοι θα συμφωνήσουν ότι η παρουσία μου στην πολιτική γονιμοποίησε θετικά αυτό που ονομάζουμε «πολιτική συνέπεια και ήθος».

Θ. Άλλος χαρακτηριστικός αριθμός είναι τα ποσοστά των αποφοίτων της μέσης εκπαίδευσης. Εκτός από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, δύο μονάχα νομοί έχουν ποσοστό μεγαλύτερο από το 10%, που σημαίνει πως μόνο ένας στους δέκα κατοίκους έχει αποφοιτήσει από τα παλιά Γυμνάσια ή τα σημερινά Λύκεια. Και ένας τελευταίος αριθμός: οι γυναίκες αναλφάβητες αποτελούσαν το 79,2% του συνολικού πληθυσμού των αναλφάβητων, τοποθετώντας έτσι τη χώρα μας ανάμεσα στις 5 χώρες που η αναλογία αυτή ξεπερνά το 75%.

Ι. Ο Ηράκλειτος είχε διαγνώσει πως στο Σύμπαν (και στην ανθρώπινη κοινωνία) όλα είναι και δεν είναι ενότητα (συνάψεις όλα και ουχ όλα), πως ο πόλεμος είναι κοινός και δίκιο είναι η έρις, κι όλα γίνονται με την έριδα και από ανάγκη (...τον πόλεμον εόντα ξυνόν και δίκην έριν και γινόμενα πάντα κατ' έριν και χρεών). Και βέβαια, ο πολιτισμός έσπευσε να επιβεβαιώσει τη ρήση του μεγάλου Εφέσιου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

1. Στα παρακάτω παραδείγματα να αναγνωρίσετε το είδος του συλλογισμού ως προς τη συλλογιστική πορεία:

- A. Ανέκαθεν η οικονομική δράση του ανθρώπου ήταν μια δράση μέσα στη φύση και πάνω στη φύση. Αν στην πρώτη φάση της ιστορικής εξέλιξης των σχέσεων του ανθρώπου με αυτήν το κυρίαρχο γνώρισμα στάθηκε η εξάρτηση του ανθρώπου από τις δυνάμεις της φύσης και του περιβάλλοντος, στη δεύτερη και πιο πρόσφατη φάση, και μάλιστα από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά, η σχέση μεταβάλλεται και το κυρίαρχο γνώρισμα γίνεται πλέον η υποταγή της φύσης στον άνθρωπο. Έτσι, ενώ αρχικά και επί μακρόν έκτοτε η φυσική τάξη φάνηκε να επιβάλλεται στον άνθρωπο, στη συνέχεια και ιδίως τα τελευταία 200 περίπου χρόνια η ανθρώπινη τάξη (ή αταξία) επιβλήθηκε πάνω στη φύση και το περιβάλλον.
- B. Πολλοί υπεύθυνοι του Άουσβιτς ήταν αναγνώστες του Γκαίτε και λάτρεις του Μπραμς. Δεν πιστεύω ότι η διάδοση της λογοτεχνικής παιδείας και της μουσικής καλλιέργειας συντελεί απαραίτητως στην πρόοδο του καλού.
- Γ. Ο τουρισμός γενικά, κυρίως δε σε χώρες μικρές σαν την Ελλάδα, αποτελεί μια ανθρώπινη δραστηριότητα η οποία εντάσσεται στις προσπάθειες οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, περιέχει όμως πολλά στοιχεία αστάθειας στις σχέσεις ανθρώπου και περιβάλλοντος και περικλείει πολλούς κινδύνους. Αρκεί να θυμηθούμε ότι σε μικρές κοινωνίες (π.χ. νησιά) ο ανθρώπινος πληθυσμός στην τουριστική περίοδο μπορεί και να δεκαπλασιαστεί, με όλα τα επακόλουθα αυτής της αύξησης για τους τοπικούς φυσικούς πόρους, τους ρυθμούς ζωής της συγκεκριμένης κοινότητας και τον πολιτισμό της. Σε αυτή την κλίμακα του κοινωνικού φαινομένου της απότομης πληθυσμιακής επίθεσης η συμβατική λύση που δίνει ο βιομηχανοποιημένος τουρισμός είναι κατ' ανάγκη επιθετική. Μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα βιάζουν πολλές φορές το περιβάλλον, «πακέτα» για την καλύτερη «εκμετάλλευση» των τουριστών ετοιμάζονται, αγροτικά προϊόντα γεμάτα χημικά στοιχεία και κακότεχνα προϊόντα «δήθεν» λαϊκής τέχνης παράγονται.
- Δ. Δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να είμαστε ανταγωνιστικοί. Από το να πετύχουμε, δηλαδή, να οικοδομήσουμε μια υγιή οικονομία, από το να παρακολουθούμε τις τεχνολογικές εξελίξεις, από το να εξυγιάνουμε τον δημόσιο τομέα, από το να δημιουργήσουμε ένα κράτος ευέλικτο, χωρίς ωστόσο να υστερεί στους τομείς της κοινωνικής πρόνοιας και της φροντίδας προς τις ενδεείς οικονομικά και κοινωνικά κατηγορίες πολιτών. Μόνον έτσι θα πάψουμε να είμαστε και να χαρακτηριζόμαστε «ουραγοί της Ευρώπης» και «υπηρέτες των Ευρωπαίων». Η επίτευξη των στόχων σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας με τα ευρωπαϊκά οικονομικά μεγέθη δεν είναι θέμα μόνο αριθμών. Είναι και θέμα ουσίας. Διότι η βελτίωση των οικονομικών μεγεθών μακροπρόθεσμα, αλλά σε ορισμένους τομείς και μεσοπρόθεσμα, οδηγεί στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, των υπηρεσιών, του κράτους πρόνοιας και γενικότερα στη βελτίωση της ποιότητας ζωής για όλους μας.
- Ε. Στη χώρα μας παράλληλα με τα περιστατικά κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών, που κάθε χρόνο έρχονται στο φως, θα πρέπει να αναλογιστούμε και άλλα προβλήματα που τείνουν να λάβουν χρόνιο χαρακτήρα: την εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας καθώς και την αποστέρηση των δικαιωμάτων πρόσβασης στην εκπαίδευση και την περίθαλψη για τα παιδιά των μεταναστών ή άλλων κοινωνικών ομάδων. Όσο κι αν η εικόνα παραμένει συγκεχυμένη λόγω της έλλειψης επαρκών στοιχείων σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να

θεωρηθεί απόλυτα ικανοποιητική. Τα δικαιώματα των παιδιών παραβιάζονται με τρόπους και έκταση, που κάθε άλλο παρά κολακεύουν τον πολιτισμό μας.

- ΣΤ. Η φαντασία είναι εξίσου απαραίτητη για να καταλάβει κανείς την πραγματικότητα. Την αξία που έχει η φαντασία τη συναντά κανείς και στα μαθηματικά. Γιατί, για να αποδείξεις ότι κάτι ισχύει, πρέπει πρώτα να περάσεις από την υπόθεση ότι δεν ισχύει. Αυτό κι αν απαιτεί φαντασία!
- Ζ. Η γλωσσομάθεια είναι σήμερα περισσότερο αναγκαία από ποτέ, ως δεξιότητα που αυξάνει τις πιθανότητες να βρει κάποιος εργασία. Παρόμοια αναγκαιότητα παρουσιάζεται και για την εκμάθηση χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Άνθρωπος που δε γνωρίζει χειρισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών και αξιοποίηση των αντίστοιχων προγραμμάτων, θα δυσκολευτεί κατά πάσα πιθανότητα στην διαδικασία διεκδίκησης μια εργασιακής θέσης.
- Η. Η Ελλάδα μετατρέπεται σταδιακά σε μια πολύ-πολιτισμική κοινωνία. Η εξέλιξη αυτή οπωσδήποτε περιπλέκει την κατάσταση, καθώς αναδεικνύει νέες κοινωνικές, θρησκευτικές και πολιτιστικές παραμέτρους του προβλήματος. Ταυτόχρονα, καθιστά πιο επιτακτική την ανάγκη να εκσυγχρονιστούν οι κρατικές υπηρεσίες προσαρμοζόμενες στα νέα δεδομένα και να συνεργαστούν αποτελεσματικότερα με το πλήθος των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο έργο αυτό.
- Θ. Ο περιπτεράς μου, ένας εξηγτάρης λαϊκός τύπος, κουνούσε το κεφάλι του με αγανάκτηση. «Τι σοί άνθρωποι είναι αυτοί», ξέσπασε, «που δεν ανοίγουν εφημερίδα ούτε όταν την έχουν αγοράσει;» Αναφερόταν στους όχι λίγους πελάτες του που, αφού πάρουν στα χέρια τους και πληρώσουν την α ή τη β εφημερίδα, βγάζουν από μέσα το cd, το dvd ή όποιο άλλο, απαραίτητο πλέον, δώρο περικλείεται στο σελοφάν και πετούν το έντυπο σώμα στον πρώτο κάδο απορριμμάτων που βρίσκουν μπροστά τους. Αλήθεια, τι σοί άνθρωποι; Τι σοί λαός; Για ποιο επίπεδο πολιτισμού και ποια ποιότητα ανθρώπων μιλάμε, όταν έχουμε έναν λαό που δε διαβάζει;
- Ι. Θεσμοί που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν επί αιώνες, που καθιερώθηκαν με αίμα πολύ, έχουν πια διαβρωθεί. Η οικογένεια, που ήταν η ζεστή φωλιά όπου πλάθονταν κι οπλίζονταν ο άνθρωπος, κάθε μέρα γίνεται και πιο σκιώδης. Ο τρόπος ζωής που είχε το παρελθόν κληροδοτήσει από γενιά σε γενιά – τιμιότητα, ντροπή, αξιοπρέπεια και κοινωνική συνεργασία – κινδυνεύει και αναιρείται καθημερινά από την πρακτική της εποχής μας. Το παρελθόν, ως αυθεντία, ως πηγή κανόνων βίου, υποφέρει από δεινή αμφισβήτηση.
- Κ. Λέγεται πως ο επιστήμονας ευθύνεται μόνο γι' αυτό που κάνει και όχι για τον τρόπο με τον οποίο κάποιος το χρησιμοποιούν. Όπως, δηλαδή, ο κατασκευαστής μαχαιριών είναι υπεύθυνος μόνο για την ποιότητα του προϊόντος του και όχι για την ενδεχόμενη φονική χρήση του, έτσι και ο επιστήμονας είναι υπόλογος μόνο για την ορθότητα των ανακαλύψεών του και όχι για τη βλαβερή αξιοποίησή τους. Και όπως δεν μπορεί να κατηγορείται ο πρώτος στην περίπτωση ενός φόνου, έτσι δεν μπορεί να κατηγορείται και ο δεύτερος στην περίπτωση, για παράδειγμα, ενός πολέμου.
- Λ. Το ξεκίνημα του 21ου αιώνα μας φέρνει αντιμέτωπους με ποικίλα προβλήματα, την έκταση και τις συνέπειες των οποίων είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς. Το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα επεφύλαξε πολλές εκπλήξεις στο χώρο της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών και στην πρόοδο της επιστήμης. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της γνώσης έχει επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην κοινωνική δομή και οργάνωση πολλών κρατών. Η «κοινωνία της πληροφορίας» κατέστησε αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό των μεθόδων και

των τεχνικών της εργασίας και έθεσε σε νέα βάση το θέμα κατάκτησης της γνώσης. Σήμερα δεν έχει τόσο αξία η γνώση αυτή καθαυτή, αφού εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς και παλιώνει προτού καν γίνει κτήμα των πολλών.

2. Στα παρακάτω παραδείγματα να αναγνωρίσετε τα είδη των συλλογισμών ως προς τις προκείμενες:

A. Οι μαθητές της Β' Λυκείου ακολουθούν είτε τη θεωρητική είτε τη θετική είτε τη τεχνολογική κατεύθυνση.

Ο Πέτρος απέρριψε την τεχνολογική και τη θεωρητική.

Συνεπώς, ο Πέτρος επέλεξε τη θετική κατεύθυνση.

B. Αν συνεχιστεί η χιονόπτωση, τα σχολεία θα παραμείνουν κλειστά.

Συνεχίζει να πέφτει χιόνι.

Άρα, τα σχολεία δε θα λειτουργήσουν.

Γ. Όλα τα μέταλλα είναι ορυκτά.

Το ασήμι είναι μέταλλο.

Οπότε το ασήμι είναι ορυκτό.

3. Να αναγνωρίσετε το είδος της συλλογιστικής πορείας που επιλέγει ο συγγραφέας στο παρακάτω κείμενο:

Πρώτοι στα Ιδιαίτερα

Ο μαθητής στην Ελλάδα είναι σκληρά... εργαζόμενος. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, δαπανά τις πιο πολλές εξωσχολικές ώρες στον κόσμο (μετά την Τουρκία) για να συμπληρώνει τη γνώση που δεν του παρέχει το σχολείο, με χρήματα που πληρώνουν οι γονείς του, σε μία προσπάθεια να καλύψει τα κενά της δημόσιας παιδείας. Οι έλληνες μαθητές υποχρεούνται να παρακολουθούν τα πιο πολλά «ιδιαίτερα» και «φροντιστήρια» παγκοσμίως (μεταξύ των 30 οικονομικά ανεπτυγμένων κρατών που συμμετέχουν στον Οργανισμό). Οι μαθητές παρακολουθούν και ατελείωτες ώρες διδασκαλίας, ειδικά στο λύκειο. Τα μαθήματα στο σύνολο της σχολικής εκπαίδευσης διαρκούν κατά μέσο όρο 27 ώρες την εβδομάδα, έναντι 22-23 ωρών που θεωρούνται υπερεπαρκείς στη Δανία, στη Σουηδία και στη Νορβηγία. Και πάλι όμως η «επίσημη» εκπαίδευση δεν αποδεικνύεται επαρκής. Μετά το σχολείο τα παιδιά καλούνται να «καταναλώσουν» επιπλέον μαθήματα (που επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό κάθε οικογένειας), τον πιο πολύ χρόνο από κάθε άλλο κράτος. Εκτός σχολείου, συνολικά ο μαθητής «δουλεύει» επί 18,5 ώρες κάθε εβδομάδα, όταν στην Ολλανδία λιγότερες από 7 ώρες επαρκούν για διάβασμα και «εξτρά» μαθήματα (που είναι ελάχιστα αφού το σχολείο καλύπτει τα πάντα). Μόνο 5 ώρες χρειάζεται ο μαθητής στη Φιλανδία ή στη Σουηδία και περίπου 6 στη Νορβηγία και στη Δανία, όπου τα παιδιά έχουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο για παιχνίδι και άσκηση. Πώς κατανέμει όμως ο μέσος μαθητής στην Ελλάδα τις 18,5 ώρες εξωσχολικής απασχόλησής του με τα μαθήματα σύμφωνα με την έρευνα του ΟΟΣΑ; Κάθε εβδομάδα παρακολουθούν περίπου 7,8 ώρες «εξτρά» μαθημάτων εκτός σχολείου (στην Τουρκία απαιτούνται 9,8 ώρες, ενώ στην Ιρλανδία λιγότερο από 1 ώρα την εβδομάδα). Οι 2,5 ώρες αφιερώνονται στην «υποστηρικτική» διδασκαλία (δηλαδή ιδιαίτερα) και οι υπόλοιπες 5,3 ώρες αφορούν άλλα ομαδικά μαθήματα,

όπως φροντιστήρια, ξένες γλώσσες, μουσική και σπορ. Δεν είναι όμως μόνο η τσέπη του νοικοκυριού που επιβαρύνεται από τον μαραθώνιο των μαθημάτων, αλλά και το ίδιο το παιδί. Μετά όλα αυτά τα μαθήματα, ομαδικά και κατ' οίκον, καλείται να μελετήσει για πολύ περισσότερους «δασκάλους». Μόνο για τα μαθήματα του σχολείου υπολογίζεται ότι ο μέσος μαθητής στην Ελλάδα μελετά 8,3 ώρες, έναντι 6,3 ωρών στη Γερμανία και 4,8 ωρών στη Νορβηγία, ενώ στη συνέχεια καταπιάνεται για ακόμη 2,4 ώρες με τα «ιδιαιτέρα» και τα φροντιστήρια. Μεγάλο πρόβλημα υπάρχει με τις ξένες γλώσσες. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat η υψηλή σχετικά γλωσσομάθεια στοιχίζει πολύ στο «πορτοφόλι» του γονέα, καθώς στο σχολείο οι μαθητές δεν μαθαίνουν ξένες γλώσσες. Πάρα πολλά παιδιά του δημοτικού στις χώρες της Ε.Ε. μαθαίνουν δύο ξένες γλώσσες, όταν το 55% των μαθητών στην Ελλάδα δεν διδάσκεται καμία. Στο Γυμνάσιο το 25% των Φιλανδών και το 23% των Ολλανδών διδάσκονται 3 ξένες γλώσσες, κάτι που στην Ελλάδα δεν προβλέπεται. Στο λύκειο η δυνατότητα εκμάθησης 3 γλωσσών αυξάνεται στο 55,8% του συνόλου στην Ολλανδία και στο 44% στη Γερμανία. Στην χώρα μας, το ένα τρίτο περίπου των μαθητών περιορίζονται σε μία ξένη την οποία και διδάσκονται στο σχολείο. Παρ' όλα αυτά, ο μέσος απόφοιτος λυκείου στην Ελλάδα έχει σχετικά καλή γλωσσομάθεια γνωρίζοντας ικανοποιητικά δύο γλώσσες. Χάρη... στο «πορτοφόλι» του γονιού.

4. Να αναγνωρίσετε το είδος του επαγωγικού συλλογισμού στις παραγράφους που ακολουθούν:

- A. Ανθρώπινη ψυχή και χωράφι έχουν ανάγκη καλλιέργειας. Διότι χωρίς καλλιέργεια η ψυχή μοιάζει με άγονο χωράφι. Μόνο η επίδραση της παιδείας στο χωράφι της ψυχής θα το γονιμοποιήσει και θα ικανοποιήσει τον καλλιεργητή του: αποκάλυψη αρετής, προτερημάτων, ικανοτήτων. Έτσι και το άγονο χωράφι, με την κατάλληλη καλλιέργεια θα γίνει εύφορο προς καρποφόρηση των σπόρων του φυτευτή.
- B. Για το οικολογικό αδιέξοδο ευθύνονται τα καυσαέρια των αυτοκινήτων.
- Γ. Ο αλλοδαπός Χ είναι κλέφτης. Όλοι οι αλλοδαποί είναι κλέφτες.
- Δ. Επειδή είναι ανθρωπιστής, βοηθά πάντα με όλες τις δυνάμεις του τον πάσχοντα συνάνθρωπο.
- Ε. Ο χρήστης ναρκωτικών οδεύει προς τον θάνατο.
- ΣΤ. Όπως συνέβη στο Τσερνομπίλ, έτσι και σε κάθε άλλη περίπτωση έκρηξης ενός πυρηνικού αντιδραστήρα μπορεί να θρηνήσουμε ανθρώπινες ζωές, αλλά και ανυπολόγιστες καταστροφές στο περιβάλλον.
- Ζ. Σήμερα το πρωί στις 10 τράκαρε!! Φυσικό ήταν, αφού πιο πριν είχε δει μια μαύρη γάτα.

5. Να χαρακτηρίσετε τα παρακάτω παραπειστικά σχήματα:

- A. Ο «Αχελώος» είναι τηλεοπτικό κανάλι του Αγρινίου.

Ο Αχελώος είναι ποτάμι.

Άρα ο Αχελώος TV είναι ποτάμι.

Β. Ο Θεός μας είναι ο αληθινός.

Η αλήθεια είναι ο Θεός μας.

Ο Θεός μας δεν είναι ίδιος με τον δικό τους, άρα ο δικός τους Θεός δεν είναι αληθινός.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ-ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ

1. Να αξιολογήσετε τα επιχειρήματα και τους συλλογισμούς στην παρακάτω άσκηση:

- A. Είναι αλήθεια ότι, την τελευταία ιδίως δεκαετία, κάποια αναμφισβήτητη πρόοδος στο θέμα της οικολογίας έχει συντελεσθεί. Μεμονωμένα έθνη ή σε συνεργασία μεταξύ τους έχουν νομοθετήσει συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ σε διεθνές επίπεδο το πρόβλημα τίθεται με αυξανόμενη έμφαση. Τα καταγιγιστικά πολιτικά γεγονότα που έφεραν κοντά τις μέχρις εχθές εχθρικές υπερδυνάμεις, ίσως ανοίξουν το δρόμο για σταδιακή μείωση των εξοπλισμών και ματαίωση των σχεδίων για την παραγωγή νέων- και τερατωδών – όπλων. Ταυτόχρονα, υπάρχει μια θεαματική αύξηση της ευαισθησίας των ίδιων των κατοίκων της Γης: Οικολογικά κινήματα δραστηριοποιούνται ή πολιτεύονται σε πολλές χώρες, οι διαμαρτυρίες παίρνουν συχνά τη μορφή συγκρούσεων με την αναπτυξιακή νοοτροπία, ενώ τα μέσα ενημερώσεως αφιερώνουν μεγάλο μέρος στην πληροφόρηση και επισήμανση των κινδύνων.
- B. Κάθε πρόοδος του τεχνικού πολιτισμού δημιουργήσε προβλήματα στον άνθρωπο και τον έκανε δυστυχισμένο. Τον απομόνωσε από τους συνανθρώπους του και του δημιούργησε την ψευδαίσθηση ότι επικοινωνεί με όλους. Το διαδίκτυο είναι κι αυτό μια πρόοδος του τεχνικού πολιτισμού. Αναμφίβολα λοιπόν, το μόνο που μπορούμε να περιμένουμε από το διαδίκτυο είναι να προσθέσει μία ακόμη δυστυχία στον άνθρωπο.
- Γ. Ο σωφρονισμός του παραβάτη προϋποθέτει τη φυσική του ύπαρξη. Η θανατική ποινή καταστρέφει τη φυσική ύπαρξη του παραβάτη. Επομένως, η θανατική ποινή αποκλείει την πιθανότητα σωφρονισμού του παραβάτη.
- Δ. Στη Νορβηγία παρατηρούνται συχνά χαμηλές θερμοκρασίες. Το ίδιο και στη Σουηδία και τη Δανία. Και οι τρεις αποτελούν χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου. Άρα στις χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου παρατηρούνται συχνά χαμηλές θερμοκρασίες.
- Ε. Η αιώνια θέληση που κυβερνά τον κόσμο απορρίπτει την ισότητα των φυλών και επιβάλλει τα ισχυρότερα όντα να επικρατούν των ασθενέστερων.
Οι ανθρώπινες κοινωνίες αποτελούν δημιούργημα αυτής της αιώνιας θέλησης.
Συμπεραίνουμε ότι στις ανθρώπινες κοινωνίες τα ισχυρότερα όντα πρέπει να επικρατούν και να υποτάσσουν τα ασθενέστερα.
- ΣΤ. Όλοι οι άνθρωποι έχουν έξι δάχτυλα στο δεξί χέρι. Ο Γιάννης είναι άνθρωπος. Άρα, ο Γιάννης έχει έξι δάχτυλα στο δεξί χέρι.

2. Στο παρακάτω κείμενο να εντοπίσετε και να αξιολογήσετε τα επιχειρήματα:

Ο άνθρωπος είναι το κέντρο του κύκλου της ζωής, αλλά όμως δεν είναι ο ίδιος ο κύκλος της ζωής. Ανήκουμε στον κόσμο, αλλά αυτός ο κόσμος δεν μας ανήκει, δεν είναι κτήμα μας, Είμαστε οι διαχειριστές της ζωής και όχι οι ιδιοκτήτες της. Δεν είμαστε δούλοι του κόσμου, ούτε όμως γίναμε κι αφεντικά του. Απλώς παραμένουμε οικονόμοι της ζωής. Με αυτόν τον κάπως αφοριστικό τρόπο απεικονίζουμε την κρίση του ανθρωπισμού στον νεώτερο δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό. Ο αναγεννησιακός

ανθρωπισμός πρόβαλε τον άνθρωπο ως το επίκεντρο της πραγματικότητας και κατέφυγε στα ανθρωπιστικά γράμματα, προκειμένου **να καταστεί ανθρῶπιнос ο άνθρωπος** (homo humanis). Αγαθή κι επαινετή η πρόθεση του ανθρωπισμού, όπως επίσης αγλαοί αποδείχθηκαν οι καρποί του μέσα στον επακολουθήσαντα διαφωτισμό με την καθιέρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που υπόσχονται την ελευθερία ως εγγύηση της ανθρωπιάς του ανθρώπου. Το αναπόφευκτο **ατόπημα** του ανθρωπισμού είναι η διολίσθησή του στον ατομικισμό. Ο Humanismus (ανθρωπισμός, ουμανισμός) κατάντησε Individualismus (ατομικισμός). Λέμε άνθρωπος και εννοούμε άτομο. Μιλούμε για τον πολίτη και έχουμε στον νου τον ιδιώτη. Αναφερόμαστε στον εαυτό μας και εξυπονούμε το εγώ μας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να λησμονούμε τον άλλο που συνυπάρχει μαζί μας και το όχι όλον μέσα στο οποίο συνανήκει το εγώ μας

μαζί με καθένα άλλο του. Οι λογοτέχνες προφήτευαν από τον προπερασμένο αιώνα ήδη: «Όλοι στον αιώνα μας χώρισαν και γίνανε μονάδες, ο καθένας αποτραβιέται στη μοναξιά του, ο καθένας απομακρύνεται απ' τον άλλον, κρύβεται και κρύβει το έχει του και καταλήγει ν' απωθεί τους ομοίους του και

ν' απωθείται απ' αυτούς» (Ντοστογιέφσκι).

Για **να υπερβεί** ο ανθρωπισμός **την κρίση** του απαιτείται να προβεί σε μια μόνο σωτήρια πρωτοβουλία: **να αποποιηθεί τον ατομικισμό**. Για να μιλήσουμε με την γλώσσα των ποιητών μας: «Το καίριο στη ζωή αυτή κείται πέραν του ατόμου. Με τη διαφορά ότι, αν δεν ολοκληρωθεί κανείς ως άτομο - κι όλα συνωμοτούν στην εποχή μας γι' αυτό- αδυνατεί να το υπερβεί» (Ελύτης). Ο ανθρωπισμός χρειάζεται, αλλά δεν αρκεί έτσι όπως κατάντησε,

δηλαδή σαν ατομικισμός. Απαιτείται ο ανθρωπισμός και περιττεύει ο ατομικισμός. Είναι επιτακτική ανάγκη των καιρών μας να περάσουμε από την εξατομίκευση του ανθρώπου στον εξανθρωπισμό του ατόμου. Με δυο λόγια, πρέπει να απελευθερώσουμε τον ανθρωπισμό από τον ατομικισμό. Όταν ο

άνθρωπος αυτοπεριορίζεται στο άτομο, τότε αυτοχειριάζεται υπαρξιακά. Ο ατομικισμός είναι το καρκίνωμα του ανθρωπισμού.

Ο ορίζοντας για την αποδέσμευση του ανθρωπισμού από τον ατομικισμό είναι ο κοινωνισμός. Ο ανθρωπισμός χρειάζεται να κοινωνικοποιηθεί, δηλαδή ο άνθρωπος να αντιληφθεί την ύπαρξή του ως συνύπαρξη κι όχι σαν δήθεν αυθύπαρκτη μονάδα αποκομμένη από το περιβάλλον της, όπως δυστυχώς συμβαίνει με το άτομο. [...] Με μια απλή φράση: ο άνθρωπος δεν υπάρχει

απλώς, αλλά συνυπάρχει κυρίως. Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώτικα καταντά απάνθρωπος. Ο ανθρῶπιнос άνθρωπος δεν είναι ατομικός αλλά κοινωνικός: δεν αποτελεί ύπαρξη αλλά συνύπαρξη. Πυξίδα για τον ασφαλή διάπλου ανάμεσα στην Σκύλλα της εξατομίκευσης και στην Χάρυβδη της μαζοποίησης είναι η κοινωνικοποίηση του ανθρωπισμού. Χωρίς να διακινδυνεύουμε κανενός είδους προφητεία και δίχως να καταφεύγουμε σε ιστορικοφιλοσοφικές μαντείες, πιστεύουμε ότι ο

κοινωνισμός του ανθρωπισμού είναι **η επιταγή των καιρών** μας.

(Μάριος Μπέζος, «ο κοινωνισμός του ανθρωπισμού».

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΙΘΩ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΛΟΓΟ

1. Ποια χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου αναγνωρίζετε στα κείμενα που ακολουθούν;

Η Τεχνολογία της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) έχει διεισδύσει με ταχύτατους ρυθμούς σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και εδώ και πάνω από δύο περίπου δεκαετίες διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο και σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η εισαγωγή της ΤΠΕ στον κοινωνικό, εργασιακό και εκπαιδευτικό χώρο μπορεί από τη μια να δημιουργήσει μεγάλες απαιτήσεις για την απόκτηση των βασικών δεξιοτήτων εφαρμογής τους - με αποτέλεσμα την εμφάνιση νέων φαινομένων, όπως τον *ηλεκτρονικό αναλφαβητισμό* - αλλά από την άλλη δημιουργεί τις προϋποθέσεις και προσφέρει τα κατάλληλα εφόδια σε όλους ανεξαιρέτως και χωρίς διακρίσεις για την πρόσβαση στη γνώση και την πληροφορία και την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας.

Οι ΤΠΕ έχουν τη δυνατότητα να μεταμορφώσουν τόσο το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον όσο και το εκπαιδευτικό. Αναμφίβολα οι νέες τεχνολογίες γίνονται όλο και περισσότερο απαραίτητες στις καθημερινές μας δραστηριότητες και έχουν βοηθήσει σημαντικά στην επίλυση αρκετών κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, αλλά ταυτόχρονα επιφέρουν και καινούριες προκλήσεις και κοινωνικές ανισότητες. Οι ΤΠΕ, αν χρησιμοποιηθούν σωστά, μπορούν να αποτελέσουν ένα ισχυρό όπλο στα πλαίσια της βίου μάθησης και στην προσπάθεια της εξάλειψης των ανισοτήτων μέσα σε μια κοινωνία. Παράλληλα η τεχνολογία γίνεται ωφέλιμη και μπορεί να αποφέρει θετικά αποτελέσματα όταν κυρίως υπάρχει γνώση, αλλά και σαφής στόχος χρησιμοποίησής της για να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες.

Είναι αλήθεια ότι σήμερα στα σχολεία τα αναλυτικά προγράμματα και ο τρόπος διδασκαλίας αλλάζουν προσπαθώντας να γίνουν πιο μαθητοκεντρικά παρά δασκαλοκεντρικά, να συνδέσουν το σχολείο με τις πραγματικές συνθήκες ζωής και να εστιάσουν στην κατανόηση και στη σκέψη παρά στην απομνημόνευση και την απλή εξάσκηση μέσα σε ένα καθαρά βαθμοθηρικό σύστημα που πρόβαλλε την μηχανιστική αποστήθιση ως μόνο όπλο για την επιτυχία.

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) αποτελούν τον πιο ολοκληρωμένο θεσμό δια βίου εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ο οποίος στοχεύει στη συμπληρωματική κατάρτιση των ενηλίκων, στην επανασύνδεση τους με την εκπαίδευση και στην ενίσχυσή τους με απώτερο στόχο την κοινωνική τους ένταξη και ανέλιξη. Υποστηρίζουν έναν από τους βασικότερους σκοπούς των ευρωπαϊκών πολιτικών διαμόρφωσης ευκαιριών συνεχούς πρόσβασης στη μάθηση για όλους τους πολίτες. Το ζήτημα του πληροφορικού γραμματισμού ενηλίκων στη χώρα μας αποκτά επιπρόσθετο ενδιαφέρον, αν λάβουμε υπόψη ότι στην Ελλάδα καταγράφεται η μικρότερη διάχυση των νέων τεχνολογιών και του Διαδικτύου στους ενήλικες σε σχέση με όλες τις άλλες χώρες της ΕΕ. Το περιεχόμενο των σπουδών συνδιαμορφώνεται από τους εκπαιδευτικούς κάθε σχολείου, στη βάση ενός κοινού πλαισίου που προσδιορίζεται από τις προδιαγραφές σπουδών των ΣΔΕ, τις ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευόμενων, σύμφωνα με τις αρχές της ενήλικης μάθησης. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι ανοικτό σε προσθήκες και μετασχηματισμούς, αξιοποιεί την ευρηματικότητα και τη φαντασία εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων, και συνιστά σχέδιο μελέτης και όχι τη μοναδική πηγή ενημέρωσης ή πληροφοριακού υλικού. Οι σύγχρονες προσεγγίσεις για τη διδασκαλία της Πληροφορικής ως αντικείμενο γενικής παιδείας δεν περιορίζονται στην κατάρτιση των μαθητών σε ζητήματα τεχνολογικού χαρακτήρα (χρήση υπολογιστών, εκμάθηση λογισμικών κ.λπ.) αλλά έχουν ως στόχο την κατανόηση *βασικών εννοιών* και την απόκτηση *διαχρονικών γνώσεων* στην Πληροφορική την ανάπτυξη *διαχρονικών δεξιοτήτων* χρήσης του υπολογιστή ως εργαλείο

έρευνας, επίλυσης προβλημάτων και μάθησης. Οι εκπαιδευόμενοι είναι ανάγκη να αποκτήσουν ένα είδος 'πληροφορικής κουλτούρας', μία θετική στάση για τις ΤΠΕ, γεγονός που θα τους επιτρέψει να ενσωματωθούν αρμονικότερα στο σύγχρονο κόσμο.

Εγκέφαλος: το απόλυτο μηχάνημα

Το τελειότερο όργανο που γνωρίζουμε σε ολόκληρο το Σύμπαν είναι τα 1.200 γραμμάρια της πολτώδους ουσίας η οποία βρίσκεται στριμωγμένη ανάμεσα στα οστά του κρανίου μας. Χρειάστηκαν κάπου 4,5 δισεκατομμύρια χρόνια και συνάψεις περίπου 100 δισεκατομμυρίων νευρικών κυττάρων για να φθάσουμε σήμερα στο σημείο να αναρωτιόμαστε τι είναι συνείδηση, πώς σκεφτόμαστε, πώς λειτουργεί η μνήμη, πού και με ποιον τρόπο αποθηκεύονται οι τόσες εικόνες και οι ήχοι που πλημμυρίζουν τη ζωή μας; Τέλος, χρειάστηκαν όλα αυτά για να θέσουμε ίσως το πιο παράδοξο υπαρξιακό ερώτημα στον εαυτό μας: μπορούμε να ερμηνεύσουμε το μυαλό μας χρησιμοποιώντας το ίδιο το μυαλό μας; Είναι δυνατόν το υποκείμενο αυτής της διαδικασίας να αποτελεί ταυτόχρονα και το αντικείμενό της; Είναι, απαντάει ο Δημήτρης Νανόπουλος, που πιστεύει ότι στον επόμενο αιώνα θα κατανοήσουμε τις λειτουργίες του εγκεφάλου. Τα τελευταία πέντε χρόνια η δουλειά του γνωστού καθηγητή Θεωρητικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο του Τέξας και ακαδημαϊκού έχει επικεντρωθεί στη λειτουργία του εγκεφάλου και ειδικότερα στον μηχανισμό της μνήμης. «Αυτό που μας διαφοροποιεί από τα ζώα -λέει- είναι η μνήμη. Χωρίς τη μνήμη δεν θα υπήρχε πολιτισμός. Γενικά ξέρουμε πώς λειτουργεί ο μηχανισμός της. Εκείνο όμως που δεν ξέραμε ως τώρα είναι ποια φυσική διεργασία συντελείται μέσα στον εγκέφαλο. Με άλλα λόγια, ξέρουμε ότι για να έχουμε μνήμη είναι σαν να γυρίζουμε προς τα πίσω (rewind) κάποια ταινία, αλλά δεν ξέρουμε ακριβώς πώς αυτή η ταινία γυρίζει προς τα πίσω.» Η βασική σκέψη στην οποία στηρίζει το θεωρητικό του μοντέλο ο κ. Νανόπουλος είναι η εξής: οτιδήποτε μπαίνει στο μυαλό μας με τη μορφή εξωτερικού σήματος κάπου εγγράφεται. Είναι το έγγραφο των νευροβιολόγων. Για να εγγραφεί όμως κάποιο έγγραφο, κάτι θα πρέπει να αλλάζει φυσικά και δομικά τον εγκέφαλό μας. Αυτές ακριβώς τις φυσικοχημικές αλλαγές του εγκεφάλου προσπαθούν να εντοπίσουν ο κ. Νανόπουλος και οι συνεργάτες του.

Πρόκειται βασικά για μια φυσικοχημική αποκωδικοποίηση της λειτουργίας της μνήμης. Αυτές τις αλλαγές τις έχουν εντοπίσει στα βασικά συστατικά του κυτταροσκελετικού τού εγκεφάλου. Αυτά τα συστατικά είναι κυλινδρικά μικροσωληνίδια που έχει αποδειχθεί ότι είναι δομές διάδοσης πληροφορίας. Μεταξύ τους συνδέονται με κόμβους, όπως τα σύρματα ενός πλέγματος, με τη διαφορά ότι αυτοί οι κόμβοι αλλάζουν συνεχώς θέση δημιουργώντας νέες δομές και άρα σκέψη. «Μπορούμε να παρομοιάσουμε τα μικροσωληνίδια με τις χορδές μιας κιθάρας. Κάθε φορά η νότα που ακούς εξαρτάται από τη θέση στην οποία θα έχεις βάλει τα δάκτυλά σου. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τα μικροσωληνίδια.

Η πληροφορία που θα μεταδοθεί είναι διαφορετική αν η θέση των κόμβων είναι στη μία ή στην άλλη θέση. Έτσι, κάθε διάταξη αυτών των κόμβων πάνω στο πλέγμα των μικροσωληνιδίων αντιστοιχεί σε συγκεκριμένη πληροφορία. Η διάταξη αυτή αποκτά δομή και παραμένει εκεί ως «μνήμη». Η συγκεκριμένη αυτή μνήμη ανακαλείται κάθε φορά που έρχεται από έξω παρόμοιο σήμα, όχι αναγκαστικά ίδιο. Για να ανακαλέσει μια μνήμη ο ανθρώπινος εγκέφαλος αρκείται σε λίγες πληροφορίες και αυτή είναι η διαφορά του από τους υπολογιστές. Λ.χ., αν σε δω από μακριά, ακόμη και αν δεν σε διακρίνω καλά, ο εγκέφαλός μου χρειάζεται λίγες πληροφορίες για να σε αναγνωρίσει. Ένας υπολογιστής χρειάζεται να «δει» και την τελευταία παραμικρή λεπτομέρεια για να σε αναγνωρίσει.»

2. Ποια χαρακτηριστικά του διαφημιστικού λόγου αναγνωρίζετε στα παραδείγματα που ακολουθούν;

- A. Όταν τα ανταλλακτικά δεν είναι γνήσια είναι επικίνδυνα. Γι' αυτό, όταν αγοράζετε ένα ανταλλακτικό για το αυτοκίνητό σας, κύριο κριτήριο της επιλογής σας δεν πρέπει να είναι μια πρόσκαιρη δελεαστική τιμή αλλά η γνησιότητα και η αυθεντικότητα. Κάθε γνήσιο ανταλλακτικό ERMIS ελέγχεται εξονυχιστικά στα εργαστήρια της εταιρίας πριν τεθεί στη διάθεσή σας. Έτσι, εξασφαλίζεται η ποιότητα, η ασφάλεια, η σωστή λειτουργία και η διατήρηση της υψηλής αξίας μεταπώλησης κάθε αυτοκινήτου ERMIS. Προσοχή λοιπόν στις απομιμήσεις.
- B. Κοίταξε το ρολόι της. Ευτυχώς, υπήρχε χρόνος για ένα καλό πρωινό, πριν ξεκινήσει η μέρα, που προβλεπόταν γεμάτη και έντονη -ως συνήθως. Λίγα λεπτά αργότερα το τραπέζι γέμισε με χρώματα και μυρωδιές. Ήταν μια συνήθεια που την απέκτησε από την εποχή που ήταν φοιτήτρια. Μόνο που τώρα μαζί με τα αυγά, τις φρυγανιές και τη μαρμελάδα υπήρχε και η τελευταία της ανακάλυψη: ο νέος χυμός καρότου!
- Γ. Έπιπλα ΟΙΚΟΣ. Αρμονική συνύπαρξη τέχνης και τεχνικής. Το τελειότερο ΟΙΚΟΣύστημα. Ένα με σας, ένα με τον χώρο σας, ένα με τις απαιτήσεις σας.
- Δ. Στον αγώνα της ποιότητας οι διακόπτες PROFIL αναδεικνύονται πρωταθλητές.
- Ε. Νέο FORMULA 2000. Το αυτοκίνητο που ταιριάζει στον δυναμισμό σας.
- ΣΤ. Τα παιδιά μας χρειάζονται σιγουριά σε έναν κόσμο σκληρού ανταγωνισμού. Εξασφαλίστε τις σπουδές τους με τα προγράμματα των ασφαλειών FORUM.
- Ζ. Η Amita φέρνει φυσικά στη ζωή σας τη διατροφική αξία των φρούτων. Οι χυμοί φρούτων Amita, πλούσιου σε υδατάνθρακες, βιταμίνες, μέταλλα και ιχνοστοιχεία αποτελούν πολύτιμες μορφές ενέργειας και ασπίδες προστασίας για τον οργανισμό.

3. Ποια χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου διακρίνετε στα παρακάτω κείμενα;

A. Πώς θέλει ο Χίτλερ τη διαπαιδαγώγηση των νέων

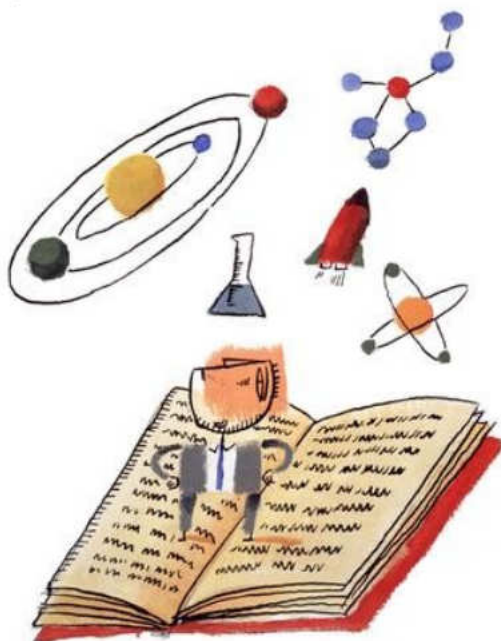
Η διαπαιδαγώγησή μου είναι σκληρή. Η αδυναμία πρέπει να διώχνεται με μαστίγιο. Στα σχολεία μου θα ανδρωθεί μια νεολαία που θα αλλάξει τον κόσμο. Θέλω μια νεολαία απότομη και σκληρή. Η νεολαία οφείλει να συγκεντρώνει όλα αυτά τα στοιχεία. Πρέπει να υπομένει τον πόνο. Δεν πρέπει να υπάρχει σ' αυτήν κανένα ίχνος αδυναμίας ή τρυφερότητας. Το ελεύθερο και υπέροχο αγρίμι πρέπει να ξαναλάβει στα μάτια της. Δυνατή και όμορφη, έτσι ονειρεύομαι τη νεολαία μου. Θα είναι ικανή να πραγματοποιεί όλες τις φυσικές ασκήσεις. Θέλω να δημιουργήσω μια αθλητική νεολαία. Αυτός είναι ο πρώτος και κυριότερος στόχος. Έτσι θα κατορθώσω να εξαλείψω χιλιετηρίδες ανθρώπινης υποτέλειας. Έτσι θα έχω μπροστά μου τον καθαρό και ευγενικό καρπό της φύσης. Έτσι θα αναδημιουργήσω τον άνθρωπο. Δε θέλω πνευματική καλλιέργεια. Η επιστήμη θα διέφθειρε τη νεολαία μου. Αυτό που θα προτιμούσα είναι ό,τι μαθαίνει να το εφαρμόζει στο παιχνίδι. Αλλά οφείλει να μάθει να αυτοκυριαρχείται. Θέλω να μάθει να νικά, και στις σκληρότερες δοκιμασίες, το φόβο και το θάνατο. Αυτό είναι το ύψιστο κατόρθωμα μιας ηρωικής νεολαίας, απ' αυτή θα ξεπηδήσει ο ελεύθερος άνθρωπος, μέτρο και κέντρο του κόσμου, ο άνθρωπος δημιουργός, ο άνθρωπος Θεός. Στο σχολείο μου θα λατρεύεται η εικόνα του ωραίου και αυτοκυρίαρχου ανθρώπου.

Β. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ UNESCO

Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει προειδοποιήσει ότι οι προσπάθειες για ανάκαμψη στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και του βιοτικού επιπέδου των οικονομικά ασθενέστερων βρίσκονται στα πρόθυρα της αποτυχίας. Η μείωση που επήλθε στην αξία των νομισμάτων των φτωχών χωρών έστειλε τις τιμές των αγαθών στα ύψη. Κάτω από το επίπεδο της έσχατης ένδειας, που ορίζεται στο ένα δολάριο την ημέρα, θα ζουν 1,5 δισεκατομμύριο άνθρωποι ως το τέλος του έτους, περίπου το ένα τέταρτο του συνολικού πληθυσμού της Γης. Πέρυσι πέθαναν εκατομμύρια άνθρωποι από υποσιτισμό. Από την άλλη πλευρά, τεράστια χρηματικά ποσά ξοδεύονται στις ανεπτυγμένες χώρες για διαφημίσεις και συσκευασίες προϊόντων πολυτελείας. Τόσο η Παγκόσμια Τράπεζα, όσο και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν κατηγορηθεί ότι φέρουν ευθύνη για τη συμφορά των κατατρεγμένων του κόσμου, επειδή οι πολιτικές τους έχουν το αντίθετο από το επιθυμητό αποτέλεσμα. Τα χρέη των φτωχών χωρών διογκώνονται, ενώ οι χώρες αυτές δεν είναι σε θέση να θεσπίσουν νομικό πλαίσιο απαραίτητο για την οικονομική τους ανάπτυξη. Σύμφωνα με μια κινέζικη παροιμία, όταν δώσεις ένα ψάρι σε έναν πεινασμένο, τότε εκείνος θα χορτάσει μία μόνο φορά, ενώ αν τον μάθεις να ψαρεύει, τότε θα είναι συνεχώς χορτάτος.

Γ. ΧΩΡΙΑ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- Και όλα αυτά πράττονται από ένα κόμμα, που κραδαίνει το ευαγγέλιο της ηθικής και τη ρομφαία της κάθαρσης του δημόσιου βίου, της πάταξης της διαπλοκής και τις άλλες γνωστές υποσχесιολογίες.
- Φυσικά ξέραμε πως «η ηθικολογία είναι το καλύτερο τέχνασμα για να σέρνεις την ανθρωπότητα από τη μύτη», όπως λέει ο Νίτσε
- Η εντιμότητα, το ηθικό παράστημα, η μαχητικότητα και οι συνέπειες στις υποσχέσεις που δίνουμε απέναντι στο λαό, χτίζουν το προφίλ του αληθινού ηγέτη.
- Για τη σημερινή κυριαρχία της υποकुλτούρας, της ευτέλειας, της χυδαιότητας, του κερδοφόρου λαϊκισμού και της εύκολης χειραγώγησης των πολιτών ευθύνεται η προγενέστερη κυβέρνηση.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΚΑΙ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΑΛΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΑ ΕΙΔΗ**1. Να αναφέρετε τα χαρακτηριστικά του στοχαστικού δοκιμίου που εντοπίζονται στο ακόλουθο κείμενο:****"ΠΑΝΤΑ ΠΛΗΡΗ ΘΕΩΝ"**

Τούτες τις μέρες, σε μια μουντή αίθουσα αναμονής, βρέθηκε τυχαία στα χέρια μου ένα αμερικάνικο εικονογραφημένο πλατιάς κυκλοφορίας. Σκόνταψα σε μια έγχρωμη ολοσέλιδη διαφήμισή του: παράσταINE τη δυτική πρόσοψη του Παρθενώνα. Στη δεξιά γωνιά της ζωγραφιάς, παράμερα, σαν αφηρημένη οπτασία, δυο νεαροί τουρίστες ακουμπούσαν, μπροστά σε δυο γεμάτα ποτήρια, σ' ένα σπόνδυλο κολόνας που τους χρησίμευε για τραπεζάκι. Τούτη η ρεκλάμα διατυμπάνιζε: "Όσο περισσότερα ξέρετε για την αρχαία αρχιτεκτονική, τόσο περισσότερο σας αρέσει η Ακρόπολη" ("The more you know about ancient architecture the more you like the Acropolis"). Σκοπός αυτής της σκηνοθεσίας ήταν η διάδοση ενός αγγλοσαξονικού ποτού.

Δεν είμαι ζηλωτής της σύγχρονης "τουριστοκρατίας" που θαμπώνει τα χρόνια μας, αλλά τη στιγμή που συλλογίζομαι μια εργασία που, δίκαια νομίζω, φιλοδοξεί να αποτελέσει αξιόλογη συνεισφορά στην πλατύτερη γνώση των αρχαίων μνημείων μας, αυτούς τους "συνδυετικούς κρίκους των παλαιών με τους σημερινούς", δεν εδυσκολεύτηκα να σημειώσω το παραπάνω περιστατικό. Δείχνει, αλήθεια, σε τι απόσταση βρίσκεται το σημερινό παρόν, αυτό που απορροφούμε με όλους τους πόρους του κορμιού μας, από εκείνα τα βαθιά περασμένα.

"Όσο περισσότερα ξέρετε για την αρχαία αρχιτεκτονική . . .".

Δεν ξέρω καθόλου τι θα κέρδιζε η απόλαυση στην Ακρόπολη των δύο αυτών νεαρών, αν αδειάζαμε ξαφνικά στο κεφάλι τους λίγες κάπως πιο ειδικές, αλλ' αρκετά γνωστές, αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες. Ότι λ.χ. δεν υπάρχει στον Παρθενώνα ούτε μια πραγματικά ευθεία γραμμή· ότι ο παραλληλεπίπεδος, όπως μας φαίνεται, τούτος ναός, αν τον προεκτείναμε από το έδαφος ένα ή δύο χιλιόμετρα, θα έπαιρνε την όψη πυραμίδας· ότι όλες αυτές και άλλες λεπτότητες, αδιόρατες για μας (χρειάστηκαν οι σημερινοί να κάμουν προσεκτικές καταμετρήσεις για να τις εξακριβώσουν), ήταν ωστόσο ορατές για τα μάτια των ανθρώπων των καιρών εκείνων. Έτσι, πολύ το φοβούμαι, η διαφήμιση που κέντρισε την προσοχή μου, πρέπει να μη σημαίνει πραγματικά τίποτε άλλο παρά κάποιας λογής δεισιδαιμονία της τεχνοκρατικής εποχής μας, που σπρώχνει τον άνθρωπο να συσσωρεύει πληροφορίες και λεπτομέρειες, λίγο-πολύ ασύνδετες, πάνω στο καθετί. Και αναρωτιέμαι μήπως δε με συγκινούν περισσότερο άνθρωποι άλλων χρόνων, που οι γνώσεις τους μπορεί να έφερναν σήμερα θυμηδία, αλλά που είχαν αισθήσεις πιθανότατα πιο κοντά στην ισορροπία που θα λαχταρούσα να έβλεπα κάπου - κάπου στις ψυχές των τριγυρινών μου. Ο ένας που έτυχε να έχω στο νου, είναι ένας αγράμματος Έλληνας των αρχών του περασμένου αιώνα. Τα λιγοστά γράμματα που ήξερε, τα είχε μάθει στα τριανταπέντε του χρόνια για να γράψει Απομνημονεύματα, πασίγνωστα σήμερα. Μιλά, καθώς το σημειώνει, σε κάτι στρατιώτες, προς το τέλος της Ελληνικής Επανάστασης, που γύρευαν να πουλήσουν σε "Ευρωπαίους" δύο αρχαία αγάλματα· τους λέει: "Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Γι' αυτά πολεμήσαμε". Μνημόνευα τον Μακρυγιάννη (Β' 303). Τα λόγια του δεν είναι ρητορείες σοφολογιότατου. Λέγονται από έναν άνθρωπο που ήξερε, καθώς το μαρτυρά η ζωή του και το βάρος της λαλιάς και το βάρος του πόνου. Ο άλλος είναι ένας μωαμεθανός ταξιδιώτης σπουδαγμένος στη δική του παράδοση (γεννήθηκε στην Πόλη) και απηχεί, δεν ξέρω ως ποιο

βαθμό, τα όσα άκουσε στις περιπλανήσεις του. Τ' όνομά του Εβλιά Τσελεμπί· ταξίδεψε και στην Ελλάδα κατά το 1667 [...]

Όσο και να φαίνεται παιδικά χαμηλή η επιστημονική στάθμη και του Έλληνα και του Τούρκου, βρίσκω πως μαρτυρούν και οι δυό τέτοιο σεβασμό και συγκίνηση γι' αυτά τα πράγματα, που δύσκολα τον συναντούμε στον υπερεπιστημονικό καιρό των μηχανικών αυτοματισμών που ζούμε. Τέλος, θα ήθελα να σημειώσω πως δεν πρέπει να λησμονούμε ότι μια μονομερής γνώση της αρχαίας αρχιτεκτονικής μπορεί να μας φέρει - είδα τέτοια περίπτωση - στην ανασύσταση μιας ιδεατής, υποθετικής ίσως, αρχικής μορφής του μνημείου· σ' ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο, μια χρωματιστή μακέτα.

Αλλά η σημερινή αλήθεια αυτών των παλαιών επιτευγμάτων είναι άλλη· είναι ζυμωμένη με το πέρασμα του καιρού:

με του καιρού τ' αλλάματα π' αναπαημό δεν έχου

μα στο καλό κι εις το κακό περιπατούν και τρέχου.

Αυτά έφεραν την ακατάπαυτη φθορά και, για να θυμηθώ τα πιο διαβόητα, αυτά θέλησαν να γίνει ο Παρθενώνας μαρτυρημένη κι έστησαν στον αντικρινό λόφο τα κανόνια του Μοροζίνη ή οδήγησαν την πουριτανική "φιланθρωπία" του Έλγκιν - όπως την ονομάζουν οι απολογητές του - να κατακρεουργήσει τον έκθετο ναό, για να "προστατέψει" στον ίσκιο ενός ανήλιαγου μουσείου όσα σπαράγματα μπόρεσε να σηκώσει. Τέλος, αυτά "του καιρού τ' αλλάματα" μας προσφέρουν συχνά συμπεράσματα που θα ξάφνιαζαν αν έπαιρναν τη μορφή δογμάτων. Περιορίζομαι λ.χ. σε τούτο: "Το πνευματικό χάσμα ανάμεσα στον αρχαίο και τον σύγχρονο κόσμο είναι μεγαλύτερο από όσο είναι πραγματικά συνειδητό. . . . Ύστερα από εντατική μελέτη, η διάσταση μοιάζει ακόμη πιο πλατιά και πιο βαθιά, σε τέτοιο σημείο, που μου έτυχε ν' ακούσω μια από τις μεγαλύτερες ζώσες αυθεντίες πάνω στη λογοτεχνία (και στην αρχιτεκτονική) να ξαφνίζει ένα ακροατήριο κλασικών φιλολόγων, καθώς εβεβαίωνε ότι το πνεύμα των αρχαίων Ελλήνων είναι ολωσδιόλου αλλότριο για μας. . ."

Είναι κι αυτή μια γνώμη.

Όμως συλλογίζομαι πως το θέμα θα' πρεπε να το ιδεί κανείς από τις δυο του όψεις· πρόκειται για δυο κατηγορίες είδους, όχι ποιού: η μια είναι του ξενόγλωσσου, και, καθώς τον συλλογίζομαι, θέλω να τονίσω αμέσως ότι δεν έχω διόλου στο νου τόσους επιστήμονες που με θαυμαστή γνώση και με λεπτότατες αισθήσεις αναλώθηκαν στην εξερεύνηση του αρχαίου κόσμου, αλλά εκείνους που βλέπουν ένα κόσμο τελειωτικά παρωχημένο, που ξεψύχησε, ένα περίτεχνο φέρετρο. Το φέρετρο εύκολα το μετακινάει κανείς, αλλά τους ζωντανούς είναι πολύ δύσκολο, γιατί πονούν, να τους αλλάξει ή να τους ξεριζώσει για να τους μεταφυτέψει. Τη γλώσσα μας λ.χ. είναι αδύνατο να την αντικρίσει κανείς αλλιώς παρά σαν ανάσα ζωντανών ανθρώπων· όχι σαν τον ναυαγοσωστικό ζήλο γραμματικών.

Για τούτα, ως εδώ· δε μένει καιρός για περισσότερα. Αυτή την αρχιτεκτονική την έχουν χαρακτηρίσει "σωματική" ή "γλυπτική αρχιτεκτονική". Κάποτε το μάτι μας διακρίνει γνωρίσματά της. Την "ένταση" λ.χ. πιο φανερή στην ονομαζόμενη "Βασιλική" της Ποσειδωνίας· έτσι ονόμαζαν οι αρχαίοι εκείνο το φούσκωμα των κιόνων, σαν να έχουν φουσκώσει από το βάρος που βαστάζουν. Τέτοιες λεπτομέρειες άλλοι θα τις πουν αρμοδιότερα. Θέλω μόνο να υπογραμμίσω ότι ο ναός των αρχαίων, ο "σηκός" πιο συγκεκριμένα, δεν είναι κατά βάθος άλλο παρά το κέλυφος μιας εικόνας, του αγάλματος ενός θεού, είναι η "καλύβα" ενός από αυτούς

που αφομοίωσε ή χώνεψε, ό,τι και να λένε, ο Χριστιανισμός. Του Ποσειδώνα στο Σούνιο, της Αθηνάς στην Ακρόπολη, του Απόλλωνα στη Φιγάλεια. [...] Μελετητές αυτών των μνημείων, προσηλωμένοι στην εντέλειά τους, τα πίστεψαν σαν απομονωμένα από το περιβάλλον τους και τα θεωρήσαν αδιάφορα για το τριγυρινό τους τοπίο· το τεχνικό κατόρθωμα αυτών των έργων, σκέφτηκαν, είναι τέτοιο που μπορούν ν' ανθέξουν σ' όποιο τόπο κι αν βρεθούν, και είναι ρομαντισμός να λέμε πως χρειάζονται να τα συμπληρώσουν οι γραφικότητες μιας ωραίας θέας.[...] Το αίσθημά μου είναι ότι τούτοι οι αρχαίοι ναοί της Ελλάδας, της Μεγάλης Ελλάδας, της Ιωνίας, είναι με κάποιον τρόπο σπαρτοί, ριζωμένοι στα τοπία τους. Αφού χαλάστηκαν και ερειπώθηκαν οι "καλύβες" αυτές των αθανάτων, οι άστεγοι θεοί γύρισαν εκεί που άρχισαν, χύθηκαν ξανά έξω στο τοπίο και μας απειλούν με πανικούς φόβους ή και με θέλγητρα, παντού: "Πάντα πλήρη θεών" έλεγε ο Μιλήσιος Θαλής. Χρειάζονται καμιά φορά τα παραμύθια. Όσο και να μας το επιτρέπει η λογική θεώρηση τούτης της αρχιτεκτονικής, να φανταστούμε πώς θα ήταν δυνατό να μετακομίσουμε κομμάτι το κομμάτι τα απομεινάρια αυτών των κτισμάτων σε απόμακρες χώρες, πολύ φοβούμαι, δε θα έχουμε επιτύχει τίποτε άλλο παρά να μεταφέρουμε σωρούς σαρίδια. Θα χάναμε πολύ κόπο, αν προσπαθούσαμε να εξηγήσουμε το γιατί. Σε τούτο το αστάθμητο ερώτημα, θα ήταν πιο απλό αν αποκρινόμασταν: "οι θεοί δεν το θέλουν" - ό,τι κι αν τούτο σημαίνει. Εκτός αν προτιμούμε να περιμένουμε ώσπου ν' απογυμνωθούμε ολωσδιόλου, και δε μας μένει πια τίποτε άλλο παρά να ξυλιάσουμε στη διαπλανητική παγωνιά.

Με άλλα λόγια, χρειάζεται, νομίζω, μια πίστη σ' αυτά τα αρχαία σημάδια μέσα στο τοπίο τους· η πίστη πως έχουν δική τους ψυχή. Τότε, θα μπορέσει ο προσκυνητής - πρώτη φορά τον ονομάζω έτσι - να πιάσει ένα διάλογο μ' αυτά. Όχι μέσα σε τουριστικά πλήθη ποικιλότροπα αναστατωμένα, αλλ' αν μπορώ να πω: μόνος, καθρεφτίζοντας την ψυχή που διαθέτει, στην ψυχή αυτών των μαρμάρων μαζί με το χώμα τους. Μπορεί να γίνομαι συμβουλάτορας αιρέσεων, όμως δεν μπορώ να χωρίσω το ναό του Δελφικού Απόλλωνα από τις Φαιδριάδες ή την κορυφογραμμή της Κίρφης. Ευτυχώς η γη μας είναι σκληρή, οι πρασινάδες της δε σε πλαντάζουν, τα χαρακτηριστικά της είναι βράχια, βουνά και πελάγη. Κι έχει ένα τέτοιο φως.

(Γ. Σεφέρης, Δοκιμές)

2. Ποια χαρακτηριστικά του άρθρου εντοπίζονται στο κείμενο που ακολουθεί;

Σχολεία "υιοθετούν" μνημεία

Ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πρόγραμμα γνωριμίας με την εθνική κληρονομιά

Πόσο γνωρίζουμε τα μνημεία -κλασικά ή νεότερα - που υπάρχουν στην Αθήνα ή και στην Ελλάδα; Οι περισσότεροι τα αγνοούμε, γιατί τα μάθαμε από τα βιβλία, ως εξεταστέα ύλη, και αργότερα, όταν ο δρόμος μας έφτασε έως εκεί, απλώς τα παρατηρήσαμε χωρίς να τα γνωρίζουμε στην πραγματικότητα. Και αυτό διαιωνίστηκε επί πολλές γενιές. Τώρα, τα πράγματα αλλάζουν. Τα παιδιά, από πολύ μικρή ηλικία, θα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίζουν τα μνημεία της πόλης τους, μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που εκπονείται από το ΥΠΠΟ και το υπουργείο Παιδείας, με την ευθύνη του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) και φέρει τον τίτλο "Το σχολείο υιοθετεί ένα μνημείο". Πρόκειται για ένα πρωτότυπο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που ξεκίνησε πριν από χρόνια στην Νάπολη, εφαρμόστηκε στην αρχή εκεί και στη συνέχεια, με μεγάλη επιτυχία σε 150 σχολεία της Ιταλίας, κινώντας το ενδιαφέρον του Ευρωκοινοβουλίου. Έτσι το πρόγραμμα τέθηκε υπό την αιγίδα του Ιδρύματος "Πήγασος", το οποίο αποτελείται από ομάδα ευρωβουλευτών από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από όλες τις παρατάξεις που

πιστεύουν ότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω οικονομικών πρακτικών. Πιστεύουν ότι χρειάζεται επίσης να συνειδητοποιήσουν οι κάτοικοι των χωρών-μελών την κοινή πολιτιστική τους ταυτότητα και γι' αυτό το λόγο προωθούν δραστηριότητες οι οποίες την αναδεικνύουν. Τώρα ήρθε η σειρά της Αθήνας: η τελετή ανάθεσης των δέκα μνημείων σε αντίστοιχα σχολεία θα γίνει εντός των ημερών. Μνημεία από όλες τις περιόδους της ιστορίας της Ελλάδας - το μνημείο Φιλοπάππου, το Ρολόι του Κυρρήστου, η Ρωμαϊκή και η Αρχαία Αγορά, ο Ναός του Ηφαίστου (Θησείο), της κλασικής περιόδου, η Γοργοεπήκοος (Άγιος Ελευθέριος-το παρεκκλήσι δίπλα στη Μητρόπολη), οι Άγιοι Απόστολοι Σολάκη μέσα στην Αρχαία Αγορά και οι Άγιοι Ανάργυροι στου Ψυρρή, της βυζαντινής, και το Εργοστάσιο του Γκαζιού στον οδό Πειραιώς, το Αστεροσκοπείο και το παλιό Πανεπιστήμιο στην Πλάκα, της νεότερης, επελέγησαν "προς υιοθεσία". Το πρόγραμμα απευθύνεται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και έχει δικαίωμα κάθε σχολείο να συμμετέχει. Στην έννοια μνημείο περιλαμβάνεται κάθε υλικό τεκμήριο πολιτιστικής κληρονομιάς, ανεξαρτήτως περιόδου. Όσο για το ρήμα "υιοθετώ", νοείται ως εξής: η ενασχόληση ενός σχολείου επί τρία χρόνια με ένα μνημείο, το οποίο πλέον θεωρείται ότι του "ανήκει". Αυτό, σημαίνει, ότι η τάξη που "υιοθετεί" το μνημείο πρέπει να μελετήσει τη σχετική βιβλιογραφία, να πάρει συνεντεύξεις από ανθρώπους που σχετίζονται με αυτό (Εφορίες Αρχαιοτήτων, αρχιτέκτονες, εργάτες), να κάνει επιτόπια εξέταση, να μελετήσει τον όγκο και την αρχιτεκτονική του, να το φωτογραφίσει, να το σχεδιάσει, να το ζωγραφίσει, να προχωρήσει σε κατασκευή μακετών, και, τέλος, να το "αναδείξει". Γι' αυτό και σε όλες τις πόλεις που έχει λειτουργήσει μέχρι σήμερα το πρόγραμμα επελέγησαν υποβαθμισμένα μνημεία, άγνωστα στο ευρύ κοινό, τα οποία χρειάζονται τη φροντίδα της κοινότητας. Τα παιδιά θα πρέπει να κοινοποιήσουν τις μελέτες τους κατ' αρχήν στις υπόλοιπες τάξεις του σχολείου τους, στην οικογένεια, στη γειτονιά, σ' ολόκληρη την πόλη μέσα από σχολικές εφημερίδες, εκθέσεις, ξεναγήσεις, ανακοινώσεις στα ΜΜΕ, σε άλλα σχολεία που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, σε αντίστοιχα της Ευρώπης που συμμετέχουν στο "Πήγασος". Στην τελευταία φάση του προγράμματος θα γίνουν ανταλλαγές με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, για να επικοινωνήσουν τα παιδιά μέσα από την εμπειρία τους. Αυτός είναι εξάλλου και ο στόχος του προγράμματος: να εξοικειωθούν τα παιδιά με την τοπική κατ' αρχάς κι αργότερα με την εθνική κληρονομιά τους, και ν' αναδείξουν την ευρωπαϊκή διάσταση των μνημείων που μελετούν, μέσα από το πρόγραμμα της "υιοθεσίας".

(Από τον ημερήσιο τύπο)

3. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του αποδεικτικού δοκιμίου που ανιχνεύονται στο παρακάτω κείμενο;

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

Όσοι, κουνώντας μελαγχολικά το κεφάλι ή υψώνοντας τη φωνή με οργή, αρνούνται την ηθική πρόοδο του ανθρώπου κατά τους μακρούς αιώνες της ιστορικής του διαδρομής, μιλούν συνήθως με αδιαφορία, ή και με περιφρόνηση, για την αξία της "υλικής" προόδου, των κατακτήσεων δηλαδή της επιστήμης και της τεχνικής, που άλλαξαν στους χρόνους μας τη μορφή του κόσμου.

Καμιά επιρροή, λένουν δεν έχουν αυτά τα πολυθρύλητα θαύματα απάνω στον ηθικό βίο του ανθρώπου, στο χαρακτήρα, στην προσωπικότητά του. Άλλη η μια τροχιά, άλλη η άλλη· δεν πηγαίνουν παράλληλα. Καμιά ουσιαστική αξία, λένουν, δεν έχουν οι τεχνικές τελειοποιήσεις των μέσων της ζωής, για τις οποίες υπερηφανεύεται ο πολιτισμός μας. Ευτυχέστερος ήταν ο άνθρωπος που ζούσε χωρίς τις σημερινές ανέσεις, σε κοινωνίες απλούστερες, "πρωτόγονες". Όχι μόνο δεν καλυτέρεψε, αλλά χειροτέρεψε τον άνθρωπο η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνικής. Πολλαπλασίασε και έκανε πιο *raffinee* τη δύναμη της κακουργίας του... Θα

προσπαθήσω να αποδείξω ότι και οι τρεις αυτές υποθέσεις είναι αστήριχτες· βρίσκονται σε ασυμφωνία με εξώφθαλμα. γεγονότα.

Πρώτον, είναι πλάνη να νομίζουμε ότι η ευημερία δεν επηρεάζει προς το καλύτερο το ήθος των ανθρώπων. Προσοχή: δε λέγω η ευμάρεια, ο πλούτος, η πολυτέλεια· λέγω η ευημερία, δηλαδή η επάρκεια των υλικών μέσων της ζωής, που επιτρέπει τις απαραίτητες για έναν πολιτισμένο άνθρωπο ανέσεις. Τα παραδείγματα αφθονούν, από παρατηρήσεις απάνω και στην ατομική και στη συλλογική ζωή. Η πενία, ως συνώνυμο της πείνας, της αρρώστιας και της αμάθειας, είναι ο χειρότερος σύμβουλος του ανθρώπου και η μεγαλύτερη μάστιγα των κοινωνιών. Άτομα ή λαοί που λιμοκτονούν, δεκατίζονται από αρρώστιες και είναι βυθισμένοι στην αμάθεια, έχουν το βούρκο και τη δυστυχία μέσα στην ψυχή τους. Φθονούν, απεχθάνονται, μισούν όχι μόνον όσους γεύονται άνετα τα αγαθά της ζωής, αλλά και τους ομοίους των. Η εξαθλίωση διηθείται έως τους εσώτερους πόρους της ψυχής τους και τους εξαχρειώνει. Αρετές όπως η αγάπη της ελευθερίας, η αυτοκυριαρχία, η αξιοπρέπεια δεν μπορούν να ριζώσουν σε έδαφος ψυχικό, που το έχουν αποψιλώσει οδυνηρές υλικές στερήσεις. Σκλάβους, ακρατείς, ευτελείς κάνει τους ανθρώπους η αγιάτρευτη φτώχεια. - Αντίθετα η ευημερία, ως συνώνυμο της ευπορίας στα υλικά μέσα της ζωής, της υγείας και της μόρφωσης, επιδρά ευεργετικά απάνω στο χαρακτήρα των ατόμων και των λαών. Τους κάνει φιλελεύθερους, ευπρεπείς, γενναιοψυχούς. Τους δίνει τη χαρά της ζωής που κάνει τον άνθρωπο να χαίρεται την ανθρωπιά του. Να υπερηφανεύεται γι' αυτήν. Να την τιμά, και στο δικό του πρόσωπο και στο πρόσωπο των ομοίων του. "Ευστάθεια" (με όλες τις σημασίες της λέξης) δεν έχουν ούτε τα άτομα ούτε οι κοινωνίες που μαστίζονται από την εξαθλίωση. Και είναι εχθρός του ανθρώπου εκείνος (ο σοφός ή ο πολιτικός) που θεωρεί άσχετες μεταξύ τους την ευημερία με την ευτυχία, την ευτυχία με την αρετή. Χαρά και καλοσύνη (όσο και αν επιχειρούμε να αντισταθμίσουμε τις στερήσεις του παρόντος με προσδοκίες του μέλλοντος) δεν μπορεί να έχει ο άνθρωπος ή ο λαός ο εξαθλιωμένος από τα δεινά της πείνας, της αρρώστιας και της αμάθειας. Χορτάσετέ τον, γιατρέψτε τον, μορφώσετέ τον και θα δημιουργήσετε τις προϋποθέσεις για ν' αστράψει μέσα του το φως της αλήθειας, της ομορφιάς και της αρετής - με μια λέξη: της ανθρωπιάς.

Δεύτερον, είναι πλάνη να υποθέτουμε ότι οι εκπληκτικές κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής, για τις οποίες δικαιολογημένα υπερηφανεύεται ο πολιτισμός μας, δεν έχουν καμιάν ουσιαστική αξία, επειδή τάχα δεν έκαναν "ευτυχέστερο" τον άνθρωπο - άρα δεν αποτελούν "πρόοδο". "Αχ! τι ωραία που ζούσαν άλλοτε οι άνθρωποι στις πρωτόγονες κοινωνίες τους, χωρίς το τηλέφωνο, το ραδιόφωνο, το αυτοκίνητο, το αεροπλάνο" . . Δεν πρέπει, νομίζω, να παίρνομε στα σοβαρά αυτό τον ψευτορομαντισμό της υποκριτικής νοσταλγίας του παρελθόντος. Πρώτα - πρώτα γιατί δογματίζει "εκ του ασφαλούς" και "με το αζημίωτο": δεν εγνώρισα ακόμη κανένα οπαδό του δόγματος να διακόψει το ηλεκτρικό ρεύμα στο σπίτι του για να ζήσει ευτυχέστερος. Και έπειτα, γιατί είναι τουλάχιστο γελοίο να υποστηρίζει κανείς ότι ζούσαν "καλύτερα" οι άνθρωποι τότε που οι γιατροί καίγανε με πυρωμένο σίδερο τις μολυσμένες πληγές (χωρίς φυσικά, να μεταχειρίζονται αναισθητικά ή αναλγητικά φάρμακα) ή που πέθαιναν τα μωρά κατά εκατομμύρια από εντερίτιδα ή τότε που σοφοί και υψηλής ευαισθησίας άνθρωποι καταδέχονταν να θεωρούν τη δουλεία αναπόφευκτη, επειδή έπρεπε να μένουν ώρες και δυνάμεις σ' αυτούς και στους οικείους των ελεύθερες για να διαβάσουν και να ψυχαγωγούνται. . . ή τότε που η ανάγνωση και η γραφή ήταν προνόμιο των ολίγων και των "ισχυρών" και ο μεγάλος αριθμός έπρεπε να πιστεύει μοίρα του αδυσώπητη να μένει εσεί βυθισμένος στην άγνοια, στη δεισιδαιμονία και στο σκότος. Έχομε άραγε όλοι συνειδητοποιήσει τις τεράστιες προόδους που έχει πραγματοποιήσει στα μέσα και στον τρόπο της ζωής μας αυτός ο πολιτισμός που τον αποκαλούμε με περιφρόνηση "απλώς τεχνικό"; Ιδού μια λεπτομέρεια διατυπωμένη με αριθμούς που αξίζει να τη σκεφτούμε πολύ: Στο Λίβερπουλ (της Μεγ. Βρετανίας) ο μέσος όρος ζωής των κατοίκων το 1846 ήταν το 26ο έτος της ηλικίας·

στο Μπόστον (των Ηνωμένων Πολιτειών) ο μέσος όρος ήταν πέρσι το 66,7 της ηλικίας. Και δεν είναι μόνο η διάρκεια που μεγάλωσε· έγινε και το ποιόν της ζωής διαφορετικό. Σήμερα ο άνθρωπος των προχωρημένων στον πολιτισμό χωρών έχει άπειρες ευκαιρίες να "εντείνει" και να "υψώσει" (να ευγενίσει με τα αγαθά της παιδείας) τη ζωή του. Να την εκτιμήσει και να τη χαρεί. Ότι ζει "καλύτερα", "ανετότερα", "τελειότερα", "ανθρωπινότερα", δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Είναι άραγε και ευτυχέστερος; Η απάντηση εξαρτάται από το τι ονομάζεται "ευτυχία". Θα αναγνωρίσετε πάντως ότι όταν πεθαίνει κανείς πολύ νέος, αφού έχει ζήσει μια περιορισμένη, κουτή και τυραννισμένη ζωή - δεν προλαβαίνει τουλάχιστο να ευτυχήσει...

Τρίτο και τελευταίο, είναι πλάνη να υποστηρίζουμε ότι η επιστημονική και τεχνική πρόοδος των τελευταίων τριών αιώνων όχι μόνο δεν καλυτέρεψε, αλλά χειροτέρεψε τον άνθρωπο. Το επιχείρημα (που με τόσην ελαφρότητα επαναλαμβάνεται ακόμη και από σοβαρούς συζητητές) ότι οι πιο προοδευμένοι στην επιστήμη και στα γράμματα λαοί φάνηκαν οικτρότεροι και πιο αδίσταχτοι, απάνω στον πυρετό του τελευταίου πολέμου, δεν έχει αποδειχτική αξία αναμφισβήτητη, άμα το αναλύσει κανείς περισσότερο. Υπενθυμίζω τη διάκριση, που κάνουν οι Μαθηματικοί, μεταξύ αναγκαίων και επαρκών συνθηκών, γιατί αυτή θα μας δώσει το λογικό σχήμα να βάλουμε τα πράγματα στη θέση τους. Να υπάρχουν σε μεγάλη ποσότητα υδρατμοί στην ατμόσφαιρα, είναι μια αναγκαία προϋπόθεση της βροχής - όχι όμως και επαρκής, γιατί αυτή και μόνη (χωρίς πχ μίαν ορισμένη πτώση της θερμοκρασίας) δεν φέρνει τη βροχή. Αυτό συμβαίνει και στη δική μας περίπτωση. Κανείς δεν θα ισχυριστεί ότι φτάνει μια διδακτορική διατριβή στη Χημεία ή ένα νόμπελ της Φυσικής για να γίνει και ηθικά ανώτερος ένας άνθρωπος· όταν όμως φωτίζεται ο νους του με τη διερεύνηση των νόμων του σύμπαντος και από τούτο το φωτισμό υψώνεται το πνευματικό του βλέμμα έως τη θεώρηση κάποιων ανώτερων αληθειών, δημιουργούνται οι αναγκαίες συνθήκες για να αναπτυχθούν μέσα στην ψυχή του τα σπέρματα του καλού (εάν είναι ζωντανά) και έτσι να γίνει πιο άνθρωπος. Χωρίς αυτόν τον τελευταίο όρο (την επαρκή συνθήκη του μαθηματικού) ο επιστήμονας ή ο τεχνικός μας θα καταντήσει ένας τερατώδης νους τόσο προσηλωμένος στις άτεγκτες γενικεύσεις του, ώστε να είναι ικανός για τις μεγαλύτερες θηριωδίες. Και τούτο επειδή έχει μείνει στη μέση του δρόμου: στάθηκε στις γνώσεις· δεν προχώρησε έως τη γνώση. Έως δηλαδή εκείνη την ολοκλήρωση του πνεύματος που δεν ξεχωρίζει πια με στεγανά τοιχώματα από δω την "αλήθεια" από κει την "ομορφιά" και παραπέρα την "αρετή", αλλά αισθάνεται, κρίνει και τιμά, σε μίαν ακατάλυτη ενότητα, την αρετή μέσα στην ομορφιά της αλήθειας. Η σωστή λοιπόν τοποθέτηση του ζητήματός μας είναι να πούμε ότι η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνικής μπορεί να καλυτέρει τον άνθρωπο (όπως ασφαλώς μπορεί και να τον χειροτερέψει - σαν τον διαρρήκτη που έχει αποκτήσει τελειοποιημένα εργαλεία), αφού δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την πνευματική του απογείωση. Αρκεί να συνεχίσει την πτήση του και να πάει πολύ ψηλά . . . Ας το πάρουμε μια για πάντα απόφαση· αφού μπήκαμε στο δρόμο των επιστημονικών και τεχνικών κατακτήσεων, δε γίνεται πια να γυρίσουμε πίσω. Αλλά ούτε ωφελεί. Απάρνηση της προόδου σ' αυτό τον τομέα σημαίνει επάνοδο στη βαρβαρότητα. Ευτυχέστερη και ηθικότερη θα γίνει η ανθρωπότητα όχι δεσμεύοντας αλλά αφήνοντας πιο ελεύθερο ακόμη το πνεύμα. Η σωτηρία μας είναι όχι λιγότερη, αλλά περισσότερη, πλατύτερη και βαθύτερη μάθηση.

(Ε. Π. Παπανούτσος, Πρακτική Φιλοσοφία)

4. Να εξηγήσετε με βάση τη θεωρία σας γιατί το κείμενο που ακολουθεί είναι επιφυλλίδα.

Ποιοι «κινούν» την Ιστορία

Του Χρήστου Γιανναρά

Υποθέτω ότι και πριν από τον Φρόιντ οι οξυδερκείς εμπειριστές θα διαφωνούσαν με τον Μαρξ: Οι ατομικές ψυχολογικές ανασφάλειες και όχι οι παραγωγικές σχέσεις μοιάζει να κινούν την Ιστορία. Από την καθημερινή πείρα θα μπορούσε κανείς να συναγάγει ότι, πριν και από την καταναλωτική ανάγκη, ψυχολογικές ανασφάλειες καθορίζουν κάποιες καίριες επιλογές πολλών, πάμπολλων ανθρώπων: το επάγγελμά τους, τις ιδεολογικές προτιμήσεις τους, τον γάμο τους, τη μεταφυσική και την αισθητική τους. Η ψυχολογική ανασφάλεια καταλήγει σε ατολμία διακινδύνευσης (συνήθως ασυνείδητη), επομένως σε φόβο και άρνηση να ενηλικιωθεί κανείς. Γαντζώνεται σε προκαταλήψεις, σε απόψεις εγγυημένες από κάποια αυθεντία, παράταξη ή και μόδα. Ο ψυχολογικά ανασφαλής άνθρωπος δεν γνωρίζει την απροκατάληπτη λειτουργία της κριτικής σκέψης, την ετοιμότητα αναθεώρησης παραδοχών πεποιθήσεων, επιλογών. Είναι δύσκολο να ξέρουμε ποιες δυνάμεις κινούσαν την Ιστορία στις σπάνιες εκείνες περιπτώσεις κοινωνιών, όπου η κριτική σκέψη άνθησε ως συλλογικό γνώρισμα και γεγονός. Ή, τουλάχιστον, ποιος κινούσε την Ιστορία προτού υπάρξει έντυπη και ηλεκτρονική δημοσιογραφία. Γιατί κατ' εξοχήν ίσως με τη δημοσιογραφία (την αποτύπωση δημόσιου λόγου σε έντυπο κείμενο ή σε εικόνα) ανακυκλώνονται οι ατομικές ψυχολογικές ανασφάλειες: η άρνηση της κριτικής σκέψης μεταποιείται σε εμφατικά προβαλλόμενη βεβαιότητα. Δύσκολα κρύβονται στη δημοσιογραφία τα κέντρα (έστω απωθημένα και ασυνείδητα) μαχητικών απόψεων πεποιθήσεων, αποδεικτικών αναλύσεων. Ο κάθε αναγνώστης ή τηλεθεατής της δημοσιογραφίας (όχι οπωσδήποτε επαγγελματικής) μπορεί, με λίγη προσοχή και άσκηση, να εντοπίζει ευχερώς τον ανεπίγνωστο ευνουχισμό της κριτικής σκέψης και της απροκατάληπτης ματιάς από μύχιες φοβίες και ανασφάλειες.

Εύκολα διαφαίνεται στον δημόσιο λόγο αν οι πεποιθήσεις που διατυπώνει ο φορέας του προκύπτουν από προσωπική αναζήτηση και απροκατάληπτη έρευνα ή αν συνιστούν έμφοβη υποταγή σε κυρίαρχες μόδες, τάσεις και ρεύματα που επιδαψιλεύουν κοινωνικό λούστρο και προβολή. Ή αν οι πεποιθήσεις είναι αφορμές για να ξορκίσει ο φορέας του δημόσιου λόγου παιδικές τραυματικές εμπειρίες, να απολακτίσει καταπιεστικές μεθόδους αγωγής. Με τέτοια κίνητρα άνθρωποι δημοσιογραφούν υπέρ ή κατά της Δεξιάς ή της Αριστεράς, υπέρ της θρησκείας ή κατά της θρησκείας, υπέρ ή εναντίον του πατριωτισμού του διεθνισμού, της Δύσης, της Ανατολής, του Βυζαντίου, του Διαφωτισμού, του ορθολογισμού, του μυστικισμού, κ.λπ., κ.λπ. Όλα αυτά τα θέματα (και κυρίως η χρήση της Ιστορίας, προπάντων αυτή) είναι ολοφάνερο ότι δεν ενδιαφέρουν καθ' εαυτά αυτόν που τα χαρίζεται, δεν τα ερεύνει ποτέ, δεν τον απασχόλησαν. Αποτελούν αποκλειστικά και μόνο αφορμές θωράκισης της ανασφάλειας με έτοιμες «βεβαιότητες» που προσπορίζουν σιγουριά «ένταξης» προστασίας κάτω από κάποια πατρική αυθεντία, αποφυγής των διακινδυνεύσεων της ενηλικίωσης. Ως ανθρωπολογική σπουδή, είναι συναρπαστικό να διαβλέπει κανείς πόσο κυρίαρχο ρόλο έχουν στο κοινωνικό γίνεσθαι οι ατομικές ψυχολογικές ανασφάλειες: Ευφύεστατοι άνθρωποι προπαγανδίζουν αφέλειες. Υπέρμαχοι του ορθολογισμού καταλύουν κάθε λογική συνέπεια. Φανατικοί δημοκράτες χρησιμοποιούν ή εκθειάζουν μεθόδους φασιστικές. Δογματικοί ιδεολόγοι ακκίζονται σαν υπερασπιστές της απροκατάληπτης αναζήτησης. Το δημοσιογραφικό υλικό των διαπιστώσεων είναι τόσο πληθωρικό, ώστε εύλογα να οδηγείται κανείς σε ορισμένα ερωτήματα.

Πόσο άραγε είναι το ποσοστό των ανθρώπων σε μια σημερινή «προηγμένη» κοινωνία που ψηφίζουν στις εκλογές με όντως απροκατάληπτη κρίση. Πόσοι έχουν επιλέξει με κάποια κριτική βάσανο την εφημερίδα που αγοράζουν. Πόσοι συναρτούν τις «πεποιθήσεις» τους με το κοινωνικό τους προσωπείο, με την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, με το τωρινό ή με προγενέστερο οικογενειακό τους περιβάλλον. Πόσοι έχουν κριτικά και επίπονα κατασταλάξει στην αποδοχή μιας μεταφυσικής ερμηνευτικής πρότασης ή σε έναν λογικά συνεπή μηδενισμό. Αυτά τα ποσοστά είναι αδύνατο να τα εντοπίσουν οι δημοσκοπήσεις, όμως αυτοί οι μη μετρήσιμοι παράγοντες ίσως «κινούν» την Ιστορία.

Μοιάζει μάλλον κοινά παραδεκτό ότι η αρχαικλασική ελληνική κοινωνία ήταν και παραμένει ένα υπόδειγμα άνθησης της κριτικής σκέψης, της αδέσμευτης λογικής αναζήτησης. Η ερμηνεία της Ιστορίας συνήθως διχάζει, θα μπορούσε ωστόσο να είναι γόνιμο το ερώτημα: Ήταν τυχαίο και συμπτωματικό φαινόμενο η ανάδυση και άνθηση της κριτικής σκέψης, στην αρχαία Ελλάδα; Αν όχι, από ποιους παράγοντες και από ποιες συνθήκες ευνοήθηκε; Την προτεραιότητα της πολιτικής και όχι του βιοπορισμού, της «σχόλης» και όχι της «ασχολίας», ποια κοινή ανάγκη τη γέννησε; Γιατί στόχος του «ορθώς διανοείσθαι» (της λογικής και κριτικής σκέψης) να είναι το «ορθώς κοινωνείν»; Η αρχαία Ελλάδα (τουλάχιστον αυτή) μοιάζει να κατόρθωσε την ήρεμη βεβαιότητα της γνώσης που επαληθεύεται μόνο όταν κοινωνείται. Η κοινωνική επαλήθευση της γνώσης είναι ανάγκη και χαρά σχέσης, δεν αφήνει περιθώρια για την ατομοκεντρική θωράκιση, επομένως για δογματισμούς, αξιωματικά ιδεολογήματα, συμπλεγματικές προκαταλήψεις. Οι δογματισμοί είναι η άμυνα της ψυχολογικής ανασφάλειας, το συνακόλουθο του εγωτισμού, του φόβου της διακινδύνευσης που συνεπάγεται η σχέση. Η ψυχολογική ανασφάλεια απαιτεί την εκδοχή του ανθρώπου ως ουδέτερου (αδιαφοροποίητου) ατόμου: υποκαθιστά το άθλημα της πολιτικής και της δημοκρατίας με τον πατερναλισμό της «προστασίας των δικαιωμάτων». Τουλάχιστον να ξεχωρίζουμε πότε «κινούν» την Ιστορία οι εραστές του κοινωνικού αθλήματος και πότε οι συμπλεγματικοί του ατομοκεντρισμού.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Για τη σύνταξη της περίληψης του κειμένου να λάβετε υπόψη τις παρακάτω οδηγίες:

1. Επισημαίνουμε το θεματικό κέντρο του κειμένου.
2. Διακρίνουμε τα ουσιώδη στοιχεία του κειμένου από τα επουσιώδη
3. Δίνουμε συνοπτικά το περιεχόμενο κάθε παραγράφου ή νοηματική ενότητα ή κεφαλαίου (ανάλογα με την έκταση του κειμένου ή της περίληψης που επιθυμούμε).
4. Χρησιμοποιούμε προσωπική έκφραση:
Δεν αρκεί κάποιος να επαναλαμβάνει κάθε φράση αφαιρώντας όσο το δυνατόν περισσότερες λέξεις και βρίσκοντας συνώνυμα των λέξεων, γιατί τότε πρόκειται για μηχανική εργασία σύντμησης του κειμένου και όχι για μια εργασία βαθύτερης κατανόησής του.
5. Σεβόμαστε το νόημα του κειμένου: αποδίδουμε στην περίληψη το περιεχόμενο του κειμένου, χωρίς να σχολιάζουμε ή να κρίνουμε τα αναφερόμενα σε αυτό, έστω κι αν διαφωνούμε με αυτά.
6. Εφαρμόζουμε τις τεχνικές σύμπτυξης
 - Αντικαθιστούμε μια απαρίθμηση με ένα περιεκτικό όρο: *ο τύπος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, το διαδίκτυο = τα μέσα ενημέρωσης (-5 λέξεις).*
 - Αντικαθιστούμε μια περίφραση με μία λέξη: *οι απαίдеυτοι κυρίως είναι αυτοί που έχουν προκαταλήψεις = οι απαίдеυτοι κυρίως είναι προκατειλημμένοι (-3 λέξεις).*
 - Καταργούμε την έμφαση (αν βέβαια αυτή η αλλαγή μας επιτρέπει να μείνουμε πιστοί στο κείμενο): *Η εκπαίδευση είναι εκείνη η οποία παραμελείται ιδιαίτερα και ανεπίτρεπτα από το κράτος = Η εκπαίδευση παραμελείται ανεπίτρεπτα από το κράτος (-6 λέξεις).*
 - Αντικαθιστούμε μια σχέση αιτίου - αποτελέσματος ανάμεσα σε δύο προτάσεις με άνω τελεία: *Ο ρόλος της οικογένειας στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού έχει περιοριστεί σημαντικά γιατί παράγοντες όπως το σχολείο ή η τηλεόραση επεμβαίνουν καθοριστικά στον τομέα = Ο ρόλος της οικογένειας στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού έχει περιοριστεί σημαντικά το σχολείο και η τηλεόραση επεμβαίνουν καθοριστικά σε αυτόν τον τομέα (-3 λέξεις).*
 - Αντικαθιστούμε ένα προθετικό σύνολο με ένα επίρρημα: *συμπεριφέρθηκε με πολύ μεγάλη σκληρότητα και απανθρωπιά = συμπεριφέρθηκε πολύ σκληρά και απάνθρωπα (-2 λέξεις).*
 - Καταργούμε τις συμπληρωματικές προτάσεις. Μπορούμε να χρησιμοποιούμε ένα επίρρημα, ένα απαρέμφατο, ένα ουσιαστικό, μια παράθεση: *είναι φανερό πως το πρόβλημα έχει οξυνθεί και η κατάσταση επιβάλλει την ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών = η όξυνση του προβλήματος επιβάλλει την ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών (-6 λέξεις).*
 - Αντικαθιστούμε την παθητική σύνταξη με την ενεργητική: *σημαντικές αποφάσεις ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό = ο πρωθυπουργός ανακοίνωσε σημαντικές αποφάσεις (-1 λέξη).*

- Αντικαθιστούμε ένα αρνητικό ρήμα με το αντίστοιχο καταφατικό: *δε δέχτηκε να συμβιβαστεί με την υπάρχουσα κατάσταση* = *αρνήθηκε να συμβιβαστεί με την υπάρχουσα κατάσταση* (-1 λέξη).
- Αντικαθιστούμε μια αναφορική πρόταση με ένα επίθετο: *πρέπει να στιγματίζεται ο πολιτικός εκείνος που ενώ δίνει υποσχέσεις δεν τις εκπληρώνει* = *πρέπει να στιγματίζεται ο δημαγωγός πολιτικός* (-7 λέξεις).
- Αντικαθιστούμε μια δευτερεύουσα πρόταση (χρονική, αιτιολογική, υποθετική κ.α) με ένα επίθετο ή μια μετοχή στην αρχή της πρότασης ή με ένα προθετικό σύνολο: *επειδή οι κυβερνήσεις αδιαφόρησαν για το ζήτημα, αυτό διαιωνίστηκε* = *εξαιτίας της αδιαφορίας των κυβερνήσεων το ζήτημα διαιωνίστηκε* (-1 λέξη).
- Αποφεύγουμε τον πλάγιο λόγο και πολύ περισσότερο τη χρήση παρελθοντικού χρόνου. Δεν γράφουμε π.χ. *Ο αρθρογράφος υποστήριξε ότι... ΑΛΛΑ η αλόγιστη επέμβαση στη φύση, υποστηρίζει ο αρθρογράφος, εγκυμονεί πολλούς κινδύνους για την ανθρωπότητα* (-1 λέξη).
- Αποφεύγουμε τις ερωτήσεις, ευθείες και πλάγιες και τις αποδίδουμε με προτάσεις κρίσεως, διότι έτσι ο λόγος γίνεται συντομότερος: *υπάρχει πλέον κανείς σήμερα που να πιστεύει ότι η βία και η ανομία πρέπει να αντιμετωπίζονται από το κράτος με βία;* = *η βία και η ανομία δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται από το κράτος με βία* (-7 λέξεις).

7. Παραλείπουμε τα παραδείγματα, τις συγκρίσεις και τις αναλογίες. Αν είναι όμως απολύτως αναγκαίο να συμπεριλάβουμε κάποια, αυτό θα γίνει με τρόπο ιδιαίτερα περιεκτικό.

8. Αποφεύγουμε να κάνουμε περίληψη της κάθε παραγράφου, διότι θα δημιουργηθούν πολλές παράγραφοι. Αντίθετα, δύο ή περισσότερες παραγράφους που συνδέονται νοηματικά τις συμπύσσουμε σε μία.

9. Ελέγχουμε την έκταση της περίληψης: λέξη θεωρείται κάθε σύνολο από γράμματα χωρισμένο από τα προηγούμενα ή τα επόμενα με ένα κενό ή ένα σημείο στίξης. Το *κατά συνέπεια* μετράει για δύο λέξεις, ενώ το *συνεπώς* για μία.

Στην ανακοίνωση του θέματος αναφέρεται ο αριθμός των λέξεων που επιτρέπονται με ένα ποσοστό 10% πάνω ή κάτω. Όταν ζητείται περίληψη, γενικά, εννοούμε συνήθως σύμπτυξη του κειμένου στο 1/3. Δεν προσπαθούμε να μειώσουμε στο 1/3 κάθε πρόταση ή ένα σύνολο από προτάσεις. Αντίθετα, όταν έχουμε φτάσει στη μέση της εργασίας, ελέγχουμε εάν έχουμε σεβαστεί τον επιτρεπόμενο αριθμό λέξεων ' εάν όχι, τότε κάνουμε τις αναγκαίες διορθώσεις, προτού συνεχίσουμε.

Εάν πάλι η περίληψη είναι πολύ σύντομη ίσως έχουμε ξεχάσει ορισμένα σημαντικά στοιχεία του κειμένου. Εάν, τέλος, η περίληψη είναι υπερβολικά εκτενής, αυτό ίσως οφείλεται στο ότι περιέχει λεπτομέρειες, άχρηστα παραδείγματα. Καθώς συγκρίνουμε το πρότυπο με τη σύντμηση, καταργούμε τα στοιχεία εκείνα της περίληψης που δεν αναφέρονται στα ουσιώδη σημεία του πρωτοτύπου.

Δόκιμες - στερεότυπες ενάρξεις περιληπτικού κειμένου

- Στο κείμενο υποστηρίζεται.....
- Στο δοκιμιακό αυτό κείμενο ο συγγραφέας πραγματεύεται.....
- Ο συγγραφέας, αναφερόμενος στο ρόλο που διαδραματίζει το αναγνωρίζει.....
- Το άρθρο αυτό θίγει το πολυσυζητημένο θέμα.....
- Σύμφωνα με το κείμενο.....
- Ο συγγραφέας εκφράζει την πρόθεσή του
- Ο συγγραφέας επιχειρεί να ανασκευάσει τα επιχειρήματα....
- Ο συγγραφέας υπερασπίζεται την άποψη.....
- Ο συγγραφέας αναφέρεται στο επίμαχο ζήτημα.....
- Ο συγγραφέας διατυπώνει τις απόψεις του.....
- Ο συγγραφέας προσεγγίζει και διερευνά το

Αξιολόγηση της περίληψης (σύνολο μονάδων: 25)

Για να αξιολογηθεί ένα κείμενο περίληψης, συνεξετάζεται:

1. το περιεχόμενο της περίληψης (12 μονάδες)
2. τη γλώσσα και το ύφος (8 μονάδες)
3. τη δομή (5 μονάδες)

Το περιεχόμενο της περίληψης

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η σύλληψη του νοηματικού κέντρου του κειμένου.
- Η επιλογή των σημαντικών ιδεών-πληροφοριών του κειμένου.
- Η πληρότητα κατανόησης του κειμένου.

Αδυναμίες στο περιεχόμενο θεωρούνται:

- Αδυναμία κατανόησης ή απόκλιση από το νοηματικό κέντρο του κειμένου.
- Επιλογή δευτερευουσών ιδεών-πληροφοριών σε βάρος των κύριων-σημαντικών.
- Η ατελής (μερική) κατανόηση του κειμένου.

Η γλώσσα και το ύφος της περίληψης (έκφραση) :

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η χρήση του κατάλληλου ύφους για τη συγκεκριμένη μορφή κειμένου (πληροφοριακό ύφος).
- Η ικανότητα πύκνωσης του κειμένου μέσα από διάφορες τεχνικές (γενίκευση, αναδιατύπωση κτλ.).
- Η ορθή χρήση της γλώσσας στο επίπεδο της ορθογραφίας, της στίξης, της σύνταξης και του λεξιλογίου.

Αδυναμίες στη γλώσσα και το ύφος θεωρούνται:

- Η αξιολόγηση με την άσκηση άμεσης ή έμμεσης κριτικής-σχολιασμού στις ιδέες-πληροφορίες του κειμένου.
- Η αυτούσια-στεία μεταφορά λέξεων και φράσεων του αρχικού κειμένου στη περίληψη.

- Οι αποκλίσεις από τους κανόνες της Νεοελληνικής Γραμματικής και του Συντακτικού της νέας ελληνικής στην ορθογραφία, στη στίξη, στη σύνταξη και το λεξιλόγιο (επαναλήψεις, ασάφειες, έλλειψη ακριβολογίας κτλ.).

Η δομή του περιληπτικού κειμένου

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η ικανότητα παρακολούθησης ή αναδιοργάνωσης της δομής του αρχικού κειμένου και η παρουσίαση με λογική ακολουθία των βασικών ιδεών.
- Η σύνταξη ενός κειμένου με ομαλή ροή και συνοχή.
- Η επιτυχής χρήση των διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων.

Αδυναμίες στη δομή θεωρούνται:

- Η τυποποιημένη μεταφορά της πορείας του αρχικού κειμένου που οδηγεί σε μακροσκελή περίληψη.
- Η άτακτη παράθεση των ιδεών-πληροφοριών του κειμένου.
- Η έλλειψη συνοχής και αλληλουχίας μεταξύ των μερών-προτάσεων της περίληψης.

Θεώρηση:

Η προσπάθεια για αξιολόγηση της περίληψης με την αναλυτική μέθοδο και την πρόσθεση των επιμέρους βαθμών δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται μια συνολική θεώρηση του γραπτού πριν την τελική βαθμολογία. Άλλωστε περιεχόμενο, μορφή (έκφραση) και δομή ουσιαστικά δεν διαχωρίζονται. Στη συνολική θεώρηση της περίληψης θα συνεκτιμηθούν για την τελική βαθμολογία όλα τα κριτήρια από την πρωτοτυπία στη συγκρότηση και το ύφος έως την εικόνα του γραπτού (καθαρογραμμένο κείμενο, ευανάγνωστη γραφή).

1. **Να γίνει η περίληψη στα κείμενα που ακολουθούν (100-120 λέξεις). Στα ίδια κείμενα να οργανώσετε το διάγραμμα. Σε κάθε κείμενο να καταγράψετε και να αναγνωρίσετε τις διαρθρωτικές λέξεις κατά παράγραφο. (Συνοπτικά υπενθυμίζουμε ότι με τις διαρθρωτικές λέξεις δηλώνεται: Το αίτιο – αποτέλεσμα:**

επειδή, διότι, έτσι, γι' αυτό το λόγο)

Η αντίθεση – εναντίωση: αλλά, όμως, ωστόσο, από την άλλη πλευρά

Η χρονική σχέση: ύστερα, προηγουμένως, εν τω μεταξύ

Ένας όρος, προϋπόθεση: αν, εκτός αν, σε περίπτωση που

Η επεξήγηση: με άλλα λόγια, δηλαδή, για να γίνω σαφέστερος

Η έμφαση: είναι αξιοσημείωτο ότι, θα ήθελα να τονίσω, να επιστήσω την προσοχή

Η απαρίθμηση επιχειρημάτων, η εισαγωγή μιας καινούριας ιδέας: πρώτο... δεύτερο..., καταρχάς, τελικά, το επόμενο επιχείρημα...

Η διάρθρωση του κειμένου: το κείμενο χωρίζεται σε τρία μέρη : στο πρώτο κτλ.

Ένα συμπέρασμα, συγκεφαλαίωση: για να συνοψίσουμε, συγκεφαλαιώνοντας, επιλογικά, συμπερασματικά θα λέγαμε ότι...)

Η κοινωνική ευθύνη των επιστημόνων

Άρθρο του Joseph Rotblat στο Physics World

Θα πρέπει να ενδιαφέρουν τους φυσικούς επιστήμονες οι κοινωνικές επιπτώσεις της εργασίας τους και τα ηθικά ζητήματα που ανακύπτουν από αυτή; Πρέπει να αποδέχονται την ευθύνη για τις συνέπειες της επιστημονικής έρευνας στον άνθρωπο και το περιβάλλον;

Τα συγκεκριμένα ερωτήματα δεν είχαν τεθεί στο μακρινό παρελθόν, διότι αυτού του είδους οι συνέπειες ήταν ελάχιστες. Τότε, η επιστήμη δεν έπαιζε κανένα ρόλο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων ή στην ασφάλεια των κρατών. Το μοναδικό κίνητρο της επιστημονικής αναζήτησης ήταν η περιέργεια — το ίδιο ερέθισμα που δραστηριοποιεί τους επιστήμονες και σήμερα — χωρίς κανέναν φανερό πρακτικό στόχο. Η απομάκρυνση των επιστημόνων από τις καθολικού ενδιαφέροντος ανθρώπινες υποθέσεις τους οδήγησε στην κατασκευή ενός τείχους απομόνωσης πίσω από το οποίο βρήκαν καταφύγιο, προσποιούμενοι ότι η εργασία τους δεν είχε οποιαδήποτε σχέση με την ανθρώπινη ευημερία. Ο στόχος της επιστημονικής έρευνας, διαβεβαίωναν, ήταν η κατανόηση των νόμων της φύσης. Εφ' όσον αυτοί είναι αμετάβλητοι και ανεπηρέαστοι από τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα των ανθρώπων, οι αντιδράσεις και τα συναισθήματα τους δεν έχουν θέση στη μελέτη της φύσης.

Εξαιτίας αυτού του αποκλεισμού οι φυσικοί επιστήμονες ανέπτυξαν διάφορες αντιλήψεις και αρχές περί της επιστήμης με στόχο να δικαιολογήσουν το διαχωρισμό από την πραγματικότητα. Σε αυτές περιλαμβάνονται απόψεις όπως: «η επιστήμη για χάρη και μόνο της επιστήμης», «η επιστημονική αναζήτηση δεν γνωρίζει όρια», «η επιστήμη είναι ορθολογική και αντικειμενική», «η επιστήμη είναι ουδέτερη», «η επιστήμη ουδεμία σχέση έχει με την πολιτική», «οι επιστήμονες είναι απλώς εξειδικευμένοι εργάτες» και «δεν πρέπει να κατηγορούμε την επιστήμη για τις κακές εφαρμογές της». Ο John Ziman, επίτιμος καθηγητής φυσικής στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ, ανέλυσε όλα αυτά τα αξιώματα και βρήκε ότι κανένα δεν ισχύει στον σύγχρονο κόσμο.

Τούτη η νοοτροπία απομόνωσης ήταν ίσως ανεκτή στο παρελθόν, τότε που τα επιστημονικά ευρήματα διαχωρίζονταν σαφώς από τις πρακτικές τους εφαρμογές στο χρόνο και το χώρο. Έπειτα από μια ανακάλυψη απαιτούνταν δεκαετίες για να βρεθεί μια εφαρμογή της, και αυτή πάλι θα την αναλάμβαναν άλλοι, κυρίως μηχανικοί των πολυτεχνικών σχολών ή των βιομηχανικών εργαστηρίων.

Στις μέρες μας, είναι εξαιρετικά δύσκολο να διακρίνουμε τη διαφορά μεταξύ καθαρής και εφαρμοσμένης έρευνας. Οι πρακτικές εφαρμογές ακολουθούν καταπόδας τις επιστημονικές ανακαλύψεις και διεκπεραιώνονται από τους ίδιους ανθρώπους. Πράγματι, οι ερευνητές στις πανεπιστημιακές έδρες παροτρύνονται στην εφαρμοσμένη έρευνα για να εξασφαλίσουν οικονομική αυτάρκεια. Η τρομακτική πρόοδος της καθαρής επιστήμης κατά τον 20ό αιώνα — ειδικά της φυσικής κατά το πρώτο μισό του αιώνα και της βιολογίας κατά το δεύτερο — έχουν αλλάξει παντελώς τη σχέση μεταξύ επιστήμης και κοινωνίας. Η επιστήμη έχει καταστεί κυρίαρχο στοιχείο της ζωής μας. Προσέφερε τεράστια βελτίωση στην ποιότητα της ζωής, αλλά δημιούργησε και σοβαρότατους κινδύνους. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η μόλυνση του περιβάλλοντος, η σπατάλη των ζωτικών πόρων, η αύξηση μεταδοτικών ασθενειών και, πάνω απ' όλα, η απειλή για την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπινου είδους λόγω της ανάπτυξης όπλων μαζικής καταστροφής.

Οι φυσικοί επιστήμονες δεν είναι δυνατόν πλέον να υποστηρίζουν ότι η εργασία τους δεν έχει καμία σχέση με την ευμάρεια των ατόμων ή την κρατική πολιτική. Παραδόξως, πολλοί είναι αυτοί που επιμένουν σε τέτοιους ισχυρισμούς- πολλοί εμμένουν στη νοοτροπία της απομόνωσης, υπερασπιζόμενοι για την επιστήμη μια πολιτική «ελεύθερης αγοράς». Η λογική τους στηρίζεται κυρίως στη διάκριση μεταξύ καθαρής και εφαρμοσμένης έρευνας. Υποστηρίζουν ότι επιβλαβείς μπορεί να είναι μόνο οι εφαρμογές' οι περί την καθαρή επιστήμη έχουν μοναδική υποχρέωση να δημοσιοποιούν τα αποτελέσματα της ερευνάς τους. Το τι θα πράξουν οι «άλλοι» με αυτά, είναι δική τους δουλειά, όχι των επιστημόνων.

Ωστόσο, όπως έχει διαπιστωθεί, η διάκριση μεταξύ καθαρής και εφαρμοσμένης έρευνας είναι, σε μεγάλο βαθμό, ανύπαρκτη. Η υιοθέτηση αμοραλιστικής στάσης από τους επιστήμονες είναι απαράδεκτη. Κατά τη δική μου γνώμη, αποτελεί ανήθικη στάση, διότι αποφεύγει να δεχτεί την προσωπική ευθύνη για τις πιθανές συνέπειες των πράξεων μας. Είμαστε πολίτες μιας παγκόσμιας κοινότητας, με όλο και μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση — αλληλεξάρτηση οφειλόμενη κυρίως στις τεχνολογικές προόδους που δημιουργεί η επιστημονική έρευνα. Μια αλληλεξαρτώμενη κοινότητα προσφέρει σημαντικά οφέλη στα μέλη της' αλλά, για τον ίδιο λόγο, τα φέρνει αντιμέτωπα με τις μεγάλες ευθύνες τους. Κάθε πολίτης είναι υπόλογος για τα έργα του. Όλοι έχουμε ευθύνη έναντι της κοινωνίας.

Για το φυσικό περιβάλλον και τον άνθρωπο...

Πολύ συχνά, εντός και εκτός Ελλάδας, ακούμε ότι ο κυριότερος από τους στόχους διάφορων επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της αναπτυξιακής τους στρατηγικής, είναι να περιορίσουν τα έξοδα παραγωγής. Έτσι, όμως, ελλοχεύει ανά πάσα στιγμή ο κίνδυνος να οδηγηθούν σε ανεξέλεγκτη υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών ή μεθόδων παραγωγής που δε λαμβάνουν υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, οι κυβερνήσεις, έχοντας οικολογικές ευαισθησίες, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις κρατικές ενισχύσεις ως θετικό κίνητρο, για να αυξήσουν τα επίπεδα προστασίας του περιβάλλοντος από τους ιδιώτες. Η κρατική βοήθεια δεν πρέπει να έχει ως σκοπό τη δημιουργία πελατειακών σχέσεων κυβέρνησης - επιχειρήσεων, αλλά θα πρέπει να παροτρύνει τον αποδέκτη ν' αλλάξει τη στάση του και να προβεί, εφεξής, σε κινήσεις που ανεβάζουν το επίπεδο προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, που απροστάτευτο και καταστρέφεται και οι πόροι του χάνονται ανεπιστρεπτί, εις βάρος, μεταξύ άλλων, της ανθρώπινης υγείας.

Για να αντιμετωπιστούν, όμως, οι διάφοροι ρυπαντές, τα τελευταία χρόνια γίνεται πολύς λόγος για την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Υπενθυμίζω πως πρόκειται για μιαν αρχή, σύμφωνα με την οποία οι δαπάνες για την καταπολέμηση της ρύπανσης πρέπει να καταλογίζονται στον ρυπαίνοντα που την προκαλεί, εκτός εάν ο υπεύθυνος για τη ρύπανση δεν μπορεί να εντοπιστεί ή να καταστεί υπόλογος βάσει της εθνικής ή της κοινοτικής νομοθεσίας, ή να επιβαρυνθεί με τις δαπάνες επανόρθωσης.

Σε αλλοτινό μου σημείωμα, είχα επισημάνει πόσο έχει αλλάξει την ανθρώπινη ζωή η παγκοσμιοποίηση. Όλοι, σήμερα, δέχονται πως είναι σημαντική κινητήρια δύναμη τροφοδότησης της παγκόσμιας οικονομικής αύξησης και εξεύρεσης μέσων για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων όπως η υγεία, η εκπαίδευση και το περιβάλλον. Μολαταύτα, όπως διάβαζα προ ημερών σε ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «αν αφεθούν ανεξέλεγκτες, οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν και αυξάνουν τις ανισότητες, τις δυνάμεις κοινωνικού αποκλεισμού και ενδέχεται να δημιουργήσουν ανεπανόρθωτες ζημιές στο περιβάλλον. Πρέπει επομένως να συνοδεύεται η παγκοσμιοποίηση από μέτρα που αποβλέπουν στην αποφυγή ή τον μετριασμό αυτών των επιπτώσεων».

Τι, άραγε, εννοεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, λέγοντας «μέτρα»; Μήπως, πέρα από την προστασία των ανθρώπων, εργασιακών και κοινωνικοπολιτικών, δικαιωμάτων και το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των εργαζομένων και την προστασία τους από τις κάθε λογής αυθαιρεσίες της εργοδοσίας και των «προστατών» της, θα 'πρεπε στους σημαντικούς για το παρόν και το μέλλον της ανθρωπότητας τομείς της οικονομίας (τουρισμός, εμπόριο, επενδύσεις, βιομηχανία π.χ.), της χρηματοδότησης της ανάπτυξης, της διαχείρισης του περιβάλλοντος, της αέναης πάλης κατά της φτώχειας, των μεταδοτικών μολυσματικών ασθενειών, της απαιδευσιάς και της εγκληματικότητας, να εκπονούνται κανόνες υπέρ του κοινωνικού συνόλου, κανόνες οι οποίοι, έμπρακτα, να εφαρμόζονται απ' όλους και, συνάμα, να ελέγχονται από αμερόληπτους κυβερνώντες και μian αδέκαστη δικαιοσύνη;

Αυτές οι σκέψεις για τον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον κλωθογυρίζουν διαρκώς μέσα μου, ιδίως τις τελευταίες ημέρες. Αφορμή μου έδωσε η καταστροφική πυρκαγιά της βορειοανατολικής Αττικής, που απέδειξε πόσο ανήμποροι μοιάζουν οι άνθρωποι να προστατέψουν τη φύση ή μάλλον πόσο εύκολα μπορεί αυτή να καταστραφεί και εμείς δεν (μπορούμε να) κάνουμε το παραμικρό, για να την προφυλάξουμε νωρίτερα από (εσκεμμένους ή τυχαίους) εμπρησμούς, των οποίων τις τωρινές και τις μακροπρόθεσμες συνέπειες γνωρίζουμε όλοι άριστα παιδιόθεν ή κάνω λάθος;

Η ΑΝΕΡΓΙΑ

Στο καφενείο δεκάδες οικοδόμοι καπνίζουν τα τελευταία τσιγάρα απελπισίας. Ούτε σήμερα δουλειά. Δεν κινείται τίποτε στην πιάτσα. Μεγάλωσε η ανέχεια, η θλίψη στην καρδιά. «Ποιος είπε ότι το ψωμί δεν είναι πνευματική υπόθεση», θα διερωτηθεί ο Γάλλος ιερέας, ο Αβάς Πιέρ.

Λίγο παρακάτω, δεκάδες γυναίκες γυρίζουν από τον ΟΑΕΔ. Πήγαν να καταθέσουν τα χαρτιά τους για το επίδομα ανεργίας. Ρίχνουν πού και πού κλεφτές ματιές στις βιτρίνες, που, προκλητικά πολύχρωμες, μένουν ανέγγιχτες. «Όταν κάτι δεν μπορείς να το έχεις, καλύτερα να μην το σκέφτεσαι», συλλογίζεται η Μαρία, μητέρα τριών παιδιών, που εδώ και πέντε μήνες τόσο αυτή όσο και ο οικοδόμος άντρας της έμειναν άνεργοι. Αργά, έως και πένθιμα, ανεβαίνει με ένα σωρό σκέψεις και διλήμματα προς το σπίτι. Η ώρα πέρασε και τα παιδιά σε λίγο θα σχολάσουν. Θέλουν να φάνε. Τι να μαγειρέψει κανείς; Διαμαρτύρονται κι αυτά. Παιδιά είναι. Τι να καταλάβουν –και γιατί άλλωστε;– για την ποιότητα του κόσμου που τα φέραμε; «Είναι και η μέρα σήμερα που πρέπει να πληρώσουμε τα φροντιστήριά τους, άσε που το Σάββατο είχαμε πει να πάμε για παπούτσια και φόρμες». Έχουν καταλάβει κι αυτά τη δύσκολη οικονομική μας κατάσταση. Μάθανε κι αυτά στο "περίμενε". Σ' ένα αύριο γεμάτο ερωτηματικά. Αβέβαιο. Γίναμε όλοι καχύποπτοι στη χαρά. Τα Χριστούγεννα, ό,τι τους έδωσαν οι παππούδες και οι διάφοροι συγγενείς πήραν την απόφαση να τα προσφέρουν στην οικογένεια. Γνώριζαν ότι δεν είχαμε τα απαραίτητα. Τα μικρά μάς έδωσαν τα λεφτά από τα κάλαντα που είπαν με τους φίλους τους. Ο πατέρας τους δεν ήθελε να τα πάρει. Ντρεπόταν. Σιχαινόταν τον εαυτό του, έλεγε. Έβριζε και καταριόταν τη ζωή. Τα βράδια, συχνά έβγαινε για περίπατο. Έλεγε ότι κάνει καλό στην υγεία του. Μονάχα εγώ ήξερα ότι έβγαινε έξω για να κλάψει. Να μην τον δουν τα παιδιά. Να μην τον ακούσουν. Να κρύψει την απογοήτευσή του. Την οδύνη της καρδιάς του. Τέσσερις φορές σκέφτηκε να δώσει την ψυχή του στον διάβολο. Όταν τον ρώτησα τι εννοεί, μου είπε: "Να αυτοκτονήσω ήθελα". Την ώρα που σκεπτόμουν όλα αυτά άκουσα, τη φωνή του. "Μαρία, στάσου, περίμενε...". Ήταν εκείνος. Καθόταν σ' ένα καφενείο γεμάτο ντόπιους και ξένους εργάτες. Ο καπνός και η απελπισία είχαν γεμίσει τον χώρο. Με δυσκολία μπορούσες να διακρίνεις τα πρόσωπά τους. Ίσως να μην έφταιγε και ο καπνός, ίσως να μην ήταν οι ανάσες που θάμπωναν τα τζάμια του μαγαζιού. Ίσως και να ήταν οι χιλιάδες ανέλπιδοι αναστεναγμοί τους. Η υγρασία των ματιών τους. Ήταν και τόσοι πολλοί, άλλωστε. Όλες οι ηλικίες μαζί. Γέροι,

νέοι, πολλοί ακόμη και με τα παιδιά τους. Σκιές, φιγούρες, με κοινή επωδό την αγωνία για δουλειά, για το αύριο, για το μεροκάματο, το ψωμί των παιδιών τους, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τους. Και δυστυχώς κάθε μέρα γίνονταν όλο και πιο πολλοί. "Πού πας;" με ρώτησε. "Έ, πού αλλού, στο σπίτι. Τα παιδιά σε λίγο σχολάνε και πρέπει να είμαι εκεί". "Κάτσε, θα έρθω κι εγώ μαζί σου". Κατάλαβα ότι και σήμερα δεν είχε υπάρξει καμία προοπτική για δουλειά. Την ώρα που με έπιανε από το μπράτσο για να φύγουμε, αισθάνθηκα ότι κάτι ήθελε να μου κρύψει. Κάτι σαν να μην ήθελε να δώ στην πόρτα του μαγαζιού, γι' αυτό και βγήκε τόσο γρήγορα έξω και με έπιασε βιαστικός αγκαζέ για να πάμε σπίτι. Δεν συνήθιζε αυτή τη συμπεριφορά. "Κάτσε, άνθρωπέ μου, τι με τραβάς;" πρόλαβα να πω και τα μάτια μου καρφώθηκαν στο μυστικό που δεν ήθελε να δώ. Στην πόρτα του καφενείου κρέμονταν δυο κηδεϊόχαρτα. Δύο άνθρωποι, ο ένας νέο παιδί 25 ετών και ο άλλος μεσήλικας, 52, ήταν νεκροί. Και οι δύο άνεργοι. Και οι δύο είχαν δώσει την ψυχή τους στον διάβολο. Στον έναν βρήκαν την απόλυση μέσα στο μπουφάν. Στον δεύτερο ένα κυριακάτικο κήρυγμα της ενορίας του».

ΠΩΣ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ Η ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

Ζούμε σε μια κοινωνία στην οποία αισθανόμαστε συχνά ότι απειλούμαστε. Η παγκοσμιοποίηση.., οι φυσικές καταστροφές, η οικονομική κρίση, οι δυσκολίες της καθημερινής ζωής μάς δημιουργούν την αίσθηση ότι δεν τα καταφέρνουμε πλέον να αντιμετωπίσουμε.. απειλές που είναι συχνά απρόβλεπτες. Αισθανόμαστε ανυπεράσπιστοι και ανίκανοι να δράσουμε, και συνεπώς φοβόμαστε. Είναι ένας ακαθόριστος φόβος τον οποίο μεταφέρουμε κυρίως στους ξένους». Ο Αλέν Τουρέν μιλάει στον Φάμπιο Γκαμπάρρο, ανταποκριτή της ιταλικής «La Repubblica» στο Παρίσι. Ο γάλλος κοινωνιολόγος εξηγεί το φαινόμενο της ξενοφοβίας ως αντίδραση που αποκαλύπτει τις αντιφάσεις μιας όλο και πιο κατακερματισμένης και ανασφαλούς κοινωνίας: «Μέσα από την ξενοφοβία εκδηλώνεται ο φόβος για όποιον είναι διαφορετικός από μας όχι μόνο στη φυσική του μορφή, αλλά και στην κουλτούρα, τη θρησκεία ή τους τρόπους ζωής. Τα χαρακτηριστικά του άλλου, ωστόσο, είναι μόνον ένα πρόσχημα, για να μπορούμε να προβάλλουμε πάνω του τις δικές μας αγωνίες. Απορρίπτοντας τον άλλον για το ένα ή το ένα άλλο χαρακτηριστικό του, η ξενοφοβία θέτει σε κίνηση μια δυναμική η οποία φτάνει ακόμα και να αρνείται την ανθρωπιά του άλλου, χαρακτηρίζοντάς.. τον μη ανθρώπινο, επειδή είναι διαφορετικός από μας. Η απανθρωποποίηση του άλλου είναι μια από τις χειρότερες συνέπειες της ξενοφοβίας. Για τον ξενόφοβο γίνεται αδύνατο να ζήσει μαζί με τους άλλους, απέναντι στους οποίους λειτουργεί ένα αληθινό ταμπού. Οι άλλοι γίνονται αντιληπτοί ως ακάθαρτοι. Η παρουσία τους απειλεί την καθαρότητα μιας εξιδανικευμένης.. κοινότητας, η οποία επομένως πρέπει και να προστατευτεί. Με αυτόν τον τρόπο γεννιέται ο απόλυτος ξένος, που γίνεται παγκόσμια απειλή απέναντι στην οποία πρέπει να αμυνθούμε. Ωθούμενος ως τις ακραίες συνέπειές του, ένας τέτοιος συλλογισμός παράγει τον ρατσισμό, δηλαδή την πιο ακραία μορφή της ξενοφοβίας. Φυσικά, όποιος είναι ξενόφοβος κινείται πάντοτε σε ένα γενικό επίπεδο, στιγματίζοντας μιαν ολόκληρη κοινότητα, έστω και αν σε προσωπικό επίπεδο θα έχει έναν Άραβα, Σενεγαλέζο ή Ρουμάνο φίλο, για να τον επιδεικνύει απορρίπτοντας κάθε κατηγορία για ξενοφοβία εναντίον του ιδίου. Η αύξηση της ξενοφοβίας είναι μια ανησυχητική ένδειξη για την κοινωνία μας. Βέβαια, αν εξετάσουμε το ζήτημα σε μιαν ιστορική προοπτική, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι η ιστορία του κόσμου κυριαρχήθηκε συχνά από την απόρριψη των άλλων, των "βαρβάρων", των διαφορετικών. Στο παρελθόν υπήρξαν πολύ χειρότερες καταστάσεις από τις σημερινές, όπως, για παράδειγμα, εκείνες που γεννήθηκαν από τη μεταχείριση των δούλων και από την αποικιοκρατία. Σήμερα ωστόσο, έπειτα από μια μακρά περίοδο κατά την οποία η ξενοφοβία φαινόταν βαθμιαία να υποχωρεί, μου φαίνεται ότι επιστρέφει και μας γυρίζει πίσω στη βαρβαρότητα. Για να κατανοήσουμε τις αιτίες αυτής της εξέλιξης, πρέπει να πάρουμε υπόψη μας ότι ζούμε σε μια κοινωνία πιο ανοιχτή και πιο κινητική, στην οποία οι επαφές ανάμεσα σε διαφορετικούς πληθυσμούς είναι πιο εύκολες και αυξάνονται

διαρκώς. Είναι μια κατάσταση που παράγει αντιφατικές συνέπειες. Πλάι στο άνοιγμα και στη διαθεσιμότητα εκδηλώνεται και η επίταση της ανησυχίας, που τροφοδοτεί την απόρριψη των άλλων. Όταν όμως αντιμετωπίζεται.. εχθρικά και απορρίπτεται μια ολόκληρη κοινότητα, καταλήγει να αναδιπλώνεται στον εαυτό της και να βυθίζεται στη μνησικακία. Η πτώση στον κοινοτισμό και η ξενοφοβία διαπλέκονται στενά. Η ξενοφοβία, βέβαια, γεννιέται και από μια κρίση ταυτότητας, αλλά δεν ενισχύουμε την ταυτότητά μας καταπολεμώντας όποιον είναι διαφορετικός. Αντίθετα, η επίγνωση της ταυτότητάς μας μεγαλώνει μέσα από το διάλογο με τον άλλον που διαφέρει από μας. Σε κάθε περίπτωση, είναι αλήθεια ότι η ξενοφοβία γεννιέται όταν μια ταυτότητα αισθάνεται ότι κινδυνεύει από απειλές που δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμες. Η παγκοσμιοποίηση.., εκτός του ότι θέτει υπό αμφισβήτηση την ταυτότητά μας, απειλεί και την ικανότητά μας για δράση. Όλο και πιο συχνά αισθανόμαστε ανήμποροι και ανίσχυροι. Σε ορισμένες καταστάσεις, όπως έχει υπογραμμίσει ο κοινωνιολόγος Αλέν Ερενμπέργκ, βρισκόμαστε μπροστά σε μια αληθινή κατάρρευση του εγώ. Τότε γίνεται εύκολο να φορτώσουμε την ευθύνη γι' αυτή την κατάσταση σε κάποιον άλλον, ο οποίος είναι αναγνωρίσιμος από το ένα ή το άλλο ειδικό του γνώρισμα. Η αόριστη και ασύλληπτη απειλή μπορεί έτσι να εντοπιστεί και επομένως μπορεί να αποκρουστεί πιο εύκολα. Είναι η δυναμική του αποδιοπομπαίου τράγου. Σήμερα η αριστερά κατηγορείται συχνά ότι είναι υπερβολικά ενδοτική απέναντι στους μετανάστες. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι αυτό είναι αληθινό. Απλώς προσπαθεί να αντισταθεί σε έναν κυρίαρχο λόγο, ο οποίος χρησιμοποιεί το θέμα της ασφάλειας για να δικαιολογήσει μια ξενόφοβη λογική. Φυσικά, η ασφάλεια είναι δικαίωμα όλων, το οποίο πρέπει να είναι εγγυημένο, ιδίως στο πιο αδύναμο τμήμα του πληθυσμού. Δεν πρέπει, ωστόσο, να πέφτουμε στη δημαγωγία, καθιστώντας υπεύθυνες για τις δυσκολίες μας ολόκληρες ομάδες ανθρώπων. Σήμερα όλες οι στατιστικές μάς λένε ότι η εγκληματικότητα.. είναι έργο κυρίως νέων μη μεταναστών. Η εγκληματική απειλή, επομένως, έρχεται από το εσωτερικό της χώρας και όχι από το εξωτερικό. Δεν είναι οι μετανάστες, που ζουν μέσα στην ανασφάλεια, εκείνοι που απειλούν την ασφάλειά μας. Χρειάζεται να συνεχίζουμε να το επαναλαμβάνουμε.. και να προσπαθούμε να επεξεργαζόμαστε.. πολιτικές ικανές να συνδυάζουν φιλοξενία των άλλων και δικαίωμα στην ασφάλεια».

Πηγή: Σημειωματάριο Ιδεών του Θανάση Γαλκέση στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία (5/7/09)

Η ΑΓΑΠΗ

«Τι κρίμα για σένα, αν πιστεύεις ότι υπάρχει μόνο ό,τι μπορεί να μετρηθεί στατιστικά. Πραγματικά σε λυπάμαι αν διευθύνει τη ζωή σου μόνο αυτό που μπορεί να μετρηθεί, γιατί εμένα με κεντρίζει το απροσμέτρητο. Με κεντρίζουν τα όνειρα, όχι μόνο αυτό που είναι μπροστά μου. Δε δίνω δεκάρα γι' αυτό που βρίσκεται μπροστά μου. Αυτό το βλέπω. Αν θες να περάσεις τη ζωή σου μετρώντας το, είναι δικαίωμά σου, εμένα όμως με ενδιαφέρει αυτό που βρίσκεται πιο έξω. Υπάρχουν τόσα που δε βλέπουμε, δε πιάνουμε, δε νιώθουμε, δε καταλαβαίνουμε.

Υποθέτουμε πως η πραγματικότητα είναι αυτό το κουτί που μας βάλανε μέσα, κι όμως σας βεβαιώνω πως δεν είναι έτσι. Ανοίξτε την πόρτα κάποτε και κοιτάξτε τι υπάρχει έξω. Το όνειρο του σήμερα θα είναι η πραγματικότητα του αύριο. Κι όμως έχουμε ξεχάσει να ονειρευόμαστε».

«Κατ' αρχήν πιστεύω ότι το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου που αγαπάει είναι ότι αγαπάει τον εαυτό του. [...] Δε μιλάω για το χαϊδεμα του εγώ μας. [...] Μιλάω για τον άνθρωπο που συνειδητοποιεί, ότι δεν μπορείς να δώσεις παρά αυτό που έχεις και γι' αυτό καλά θα κάνεις να προσπαθήσεις όσο μπορείς ν' αποκτήσεις κάτι. Θέλεις να είσαι ο πιο μορφωμένος, ο πιο λαμπερός, ο πιο ενδιαφέρων, ο πιο πολυτάλαντος, ο πιο δημιουργικός άνθρωπος του

κόσμου, γιατί έτσι θα μπορέσεις να τα δώσεις όλα αυτά. Ο μοναδικός λόγος που έχεις κάτι είναι για να το δίνεις».

«Θεωρούμε το «εγώ» μας σαν κάτι ουσιαστικό, τον εαυτό που κατασκευάσαμε. Θα σας πω όμως μια αλήθεια, δεν τον κατασκευάσατε *εσείς* αυτό τον εαυτό. Άλλοι τον έφτιαξαν. Οι άλλοι σας είπαν ποιος πρέπει να είστε και ποιος όχι, πώς πρέπει να κινείστε, να μυρίζετε και να κάνετε τα περισσότερα πράγματα που κάνετε. [...] Βγες από τον εαυτό σου και άφησέ τον εκεί. [...] Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα μπουν μέσα σου τα νέα μηνύματα. Ο εαυτός κατασκευάζει τεράστια τείχη γύρω του για «αυτο»προστασία. Αυτά τα τείχη τα ονομάζει πραγματικότητα. Οτιδήποτε δεν ταιριάζει μ' αυτό που ο περιτειχισμένος εαυτός θεωρεί πραγματικό, δεν αφήνεται να περάσει από το τείχος· έτσι, όταν πια φτάνει μέσα η νέα αντίληψη, έχει γίνει αυτό που ήθελε από την αρχή. Έτσι οι περισσότεροι από μας περνάμε τη ζωή μας βλέποντας μόνον ό,τι θέλουμε να δούμε, ακούγοντας μόνον ό,τι θέλουμε να ακούσουμε, μυρίζοντας ό,τι θέλουμε να μυρίσουμε, ενώ όλα τα υπόλοιπα παραμένουν απολύτως αόρατα. Όλα τα πράγματα βρίσκονται εδώ. Για να δούμε, το μόνο που χρειάζεται είναι να τα αφήσουμε να μπουν, να τα αγγίξουμε, να τα γευτούμε, να τα δαγκώσουμε, να τα αγκαλιάσουμε (το πιο ευχάριστο), να τα ζήσουμε όπως *είναι* –όχι όπως *είμαστε* εμείς». «Το αντίθετο της αγάπης δεν είναι το μίσος, αλλά η απάθεια».

«Αν είχα να διαλέξω ανάμεσα στον πόνο και στο τίποτα, θα διάλεγα τον πόνο». «Υπάρχουμε εμείς, ο εαυτός μας και πάνω σ' αυτό τον εαυτό συσσωρεύουμε χιλιάδες και χιλιάδες πράγματα που μπορεί να μην είναι ο εαυτός μας, μα που να ανήκουν μάλλον στην οικογένειά μας, την κουλτούρα μας, τους φίλους και ούτω καθεξής. Τα παίρνουμε μαζί μας και τότε αυτά γίνονται εμείς και είμαστε ικανοί να πεθάνουμε για να υπερασπίσουμε αυτό το «εμείς» και καταφεύγουμε στην απάθεια για να αποφύγουμε τις προκλήσεις του νέου εαυτού.

Δημιουργούμε επίσης μοντέλα τελειότητας. Περνάμε τη ζωή μας προσπαθώντας να κάνουμε τον έξω κόσμο να ταιριάζει μ' αυτό που νομίζουμε εμείς σαν τέλειο». «Είμαστε ήδη τέλειοι. Ο κόσμος είναι ήδη τέλειος. Προσπαθούμε να επέμβουμε σ' αυτή την τελειότητα κι από κει πηγάζουν όλα τα προβλήματά μας. Τι θαυμάσιο που θα ήταν, αν μπορούσαμε να δεχτούμε το γεγονός ότι είμαστε ο τέλειος εαυτός μας. [...] Μόνο εσύ μπορείς να ξέρεις ποιος είναι ο τέλειος εαυτός σου. Είσαι όμως ο τέλειος εαυτός σου και είναι ο μοναδικός τέλειος εαυτός σου που θα περάσει έτσι στην ιστορία του κόσμου! Ίσως οι άλλοι να προσπαθήσουν να τον κάνουν ατελή [...]»

Απόσπασμα από το βιβλίο του Λέο Μπουσκάλια «Να ζεις, ν' αγαπάς και να μαθαίνεις»

Πόσο λάθος είναι
να θεωρήσεις την
αγάπη απλά ένα
συναίσθημα!
Στην
πραγματικότητα
είναι ένας τρόπος
να υπάρξεις μέσα
στον κόσμο!
Ένας τρόπος να
δεις τον εαυτό σου
και τους άλλους!

David R. Hawkins

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ, ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΛΟΓΙΚΗΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Για τις απαντήσεις σας να λάβετε υπόψη τα εξής:

1. **Συνοχή:** Η συνοχή και ενότητα του λόγου είναι αποτέλεσμα της επιτυχούς σύνδεσης των επιμέρους γλωσσικών υποσυνόλων - των λέξεων, των προτάσεων, των περιόδων και των παραγράφων. Ο πιο ουσιαστικός συνδετικός ιστός των λεγομένων είναι η λογική συνέπεια και αλληλουχία, ο λογικός ειρμός, η λογική μετάβαση από τη μια έννοια στην επόμενη, από το ένα νόημα στο άλλο. Όταν ενυπάρχει αυτός ο λογικός ειρμός, ο λόγος μας εκδιπλώνεται ομαλά, χωρίς χάσματα και αντιφάσεις. Στην ενότητα και συνοχή του λόγου συμβάλλει και η ορθή χρήση λέξεων και φράσεων, που διαδραματίζουν ρόλο συνδετικό, όπως είναι οι σύνδεσμοι και κάποιες επιρρηματικές φράσεις: π.χ. **όταν, επειδή, είτε-είτε, αλλά, ωστόσο, πιο πέρα, στη συνέχεια, ως εκ τούτου, παρ' όλα αυτά**. Δυσκολία σοβαρή παρουσιάζεται κυρίως στη σύνδεση των περιόδων και των παραγράφων. Όταν λέμε **περίοδο**, αναφερόμαστε στο γλωσσικό υποσύνολο που ορίζεται από δυο τελείες, μια στην αρχή και μια στο τέλος. Μια περίοδος μπορεί να αποτελείται από μια ή περισσότερες προτάσεις και εκφράζει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Η παράγραφος είναι σύνολο περιόδων και εκφράζει ένα ευρύτερο νόημα. Για να χαρακτηρίζεται από συνοχή και ενότητα ο λόγος, πρέπει οι περίοδοι μιας παραγράφου να συνδέονται σωστά η μια με την άλλη και στη συνέχεια όλες οι παράγραφοι να συνδέονται σωστά μεταξύ τους.

Οι λογικά δυνατοί τρόποι, με τους οποίους μπορούν να συνδέονται μεταξύ τους οι περίοδοι και οι παράγραφοι, είναι οι ακόλουθοι:

Η χρονολογική σειρά: Στην περίπτωση αυτή το περιεχόμενο των περιόδων και των παραγράφων ακολουθεί τη σειρά του χρόνου που τα γεγονότα έχουν συμβεί και οι σύνδεσμοι και οι επιρρηματικές φράσεις που χρησιμοποιούνται είναι: **τότε, μετά, πριν απ' αυτό, προηγουμένως, ταυτόχρονα, την ίδια στιγμή, στη συνέχεια, ακολούθως, κατά τη διάρκεια, λίγα λεπτά αργότερα...**

Η χωρική διάταξη: Τα λεγόμενα παρουσιάζονται διατεταγμένα με βάση την έννοια του τόπου, του χώρου και οι σύνδεσμοι και οι επιρρηματικές φράσεις που χρησιμοποιούνται είναι: **κάτω απ' αυτό, πιο πάνω, δίπλα, πίσω, μπροστά, απέναντι, ακριβώς αντίκρυ, σε απόσταση ενός χιλιομέτρου, πολύ κοντά, όχι και τόσο πλησίον.**

Σύνδεση κατά σειρά σπουδαιότητας: Τα νοήματα των περιόδων και των παραγράφων ταξινομούνται κατά σειρά σημασίας και σπουδαιότητας, αρχίζοντας είτε από το πιο σημαντικό είτε από το λιγότερο σημαντικό. Οι συνδετικές φράσεις που χρησιμοποιούνται είναι: **πρώτα απ' όλα, λιγότερο σημαντικό, μεγαλύτερης σημασίας, περαιτέρω, τελευταίο αλλ' όχι λιγότερο σημαντικό, τελικά, εκτός απ' αυτό.**

Σύνδεση με βάση τη λογική σχέση της αιτίας και του αποτελέσματος: Στην περίπτωση αυτής της σύνδεσης τα νοήματα των περιόδων και των παραγράφων ακολουθούν τη σχέση της αιτίας και του αποτελέσματος και οι συνδετικές φράσεις που χρησιμοποιούνται είναι: **γί' αυτό, γί' αυτούς τους λόγους, εξ αιτίας αυτού, ως εκ τούτου, κατά συνέπεια, ως αποτέλεσμα, λοιπόν, επειδή, όπως ήταν αναμενόμενο...**

Σύνδεση με βάση τις αρχές της σύγκρισης, της ομοιότητας και της αντίθεσης: Οι συνδετικές φράσεις που χρησιμοποιούνται είναι: **σε σχέση με αυτά, σε σύγκριση με..., κατά τον ίδιο τρόπο, έτσι ακριβώς, παρόμοιο με..., παρ' όλο τούτο, αλλά, αντίθετα, διαφορετικά, εν αντιθέσει...**

Μεταβατική σύνδεση: Αυτή η σύνδεση χρησιμοποιείται, όταν θέλουμε να μεταβούμε από ένα θέμα σε άλλο. Συνδετικές φράσεις είναι: **εξάλλου, πάντως, βέβαια, πράγματι, όντως, ωστόσο, από την άλλη, εν πάση περιπτώσει, εντούτοις, ασχέτως αυτού, αλλ' όμως, κατά το μάλλον ή ήττον, αλλά μάλλον, εν κατακλείδι...**

Η επανάληψη μιας λέξης ή φράσης.

Η παράλειψη μιας λέξης ή φράσης που ήδη αναφέρθηκε .
Η αντικατάσταση μιας λέξης με αντωνυμία, με επίρρημα, με άλλη συνώνυμη λέξη.
Η χρήση συνυπώνυμων και υπερώνυμων λέξεων (ο ταξιδιωτικός πράκτορας, ο καθηγητής, ο δικηγόρος = ο επαγγελματίας)

Η χρήση του όλου και των μερών του (πχ. προκαταβολή, υπόλοιπο= συνολική αμοιβή)

Η χρήση γενικότερου όρου (πχ. Φοιτητές, σπουδαστές, μαθητές =σπουδάζουσα Νεολαία)

Η χρήση λέξεων που ανήκουν στον ίδιο χώρο και παρουσιάζουν νοηματική συγγένεια (πχ. Δραχμές, ποσό, συνολική αμοιβή.)

Χρήση διαρθρωτικών λέξεων και εκφράσεων που σηματοδοτούν καθαρά τις σχέσεις συνοχής:

- δηλαδή, με άλλα λόγια (που εισάγουν επεξήγηση)
- αν και, εντούτοις, εξάλλου, ωστόσο, άλλωστε, αντίθετα, κλπ (που αντιθέτουν)
- και, επίσης, πρώτο, δεύτερο, κλπ (που προσθέτουν)
- επομένως, συνεπώς, λοιπόν, κλπ (που δηλώνουν συμπέρασμα)
- έπειτα, αργότερα, όταν- (που δηλώνουν χρονικές σχέσεις)
- επειδή, διότι, έτσι, γι αυτό το λόγο - (που αιτιολογούν ή δείχνουν το αποτέλεσμα)
- αν, εκτός αν, σε περίπτωση που - (που δείχνουν όρο, προϋπόθεση)
- είναι αξιοσημείωτο ότι - θα ήθελα να τονίσω - (που δείχνουν έμφαση)
- π.χ., λ.χ., ένα παράδειγμα (που φέρουν ένα παράδειγμα για τεκμηρίωση ή διασαφήνιση του επιχειρήματος)
- πρώτο - δεύτερο., καταρχάς, τελικά, το επόμενο θέμα που θα μας απασχολήσει - (που δείχνουν την απαρτίθμηση επιχειρημάτων, την εισαγωγή μιας καινούριας ιδέας, κλπ)
- Το άρθρο [...] χωρίζεται σε... μέρη: στο πρώτο... (που παρουσιάζουν τη διάρθρωση του κειμένου)
- Συγκεφαλαιώνοντας, συμπερασματικά / επιλογικά θα λέγαμε ότι (που δείχνουν συγκεφαλαίωση, συμπέρασμα)

2. **Συνεκτικότητα:** Ο όρος αναφέρεται στην αλληλουχία σημασιών, η οποία καθιστά ένα κομμάτι λόγου κατανοητό ως κείμενο. Πρόκειται για βασική ιδιότητα του κειμένου, η οποία μπορεί να του προσδώσει σημασία, ακόμη και όταν αυτό στερείται συνοχής.

Με άλλα λόγια συνεκτικότητα είναι η νοηματική συνάφεια ανάμεσα στις περιόδους, στις προτάσεις και στις παραγράφους του κειμένου. Αποτελεί την εσωτερική σύνδεση των νοημάτων σε επίπεδο περιεχομένου, όπου ελέγχουμε τις νοηματικές σχέσεις:

- ❖ Αιτίου-αποτελέσματος
- ❖ Ανάλυσης, επεξήγησης, αποσαφήνισης
- ❖ Πρόσθεσης, συμπλήρωσης
- ❖ Προϋπόθεσης
- ❖ Σύγκρισης-αντίθεσης, εναντίωσης
- ❖ Χρόνου
- ❖ Συμπεράσματος
- ❖ Αιτιολόγησης
- ❖ Γενίκευσης
- ❖ Έμφασης
- ❖ Ταξινόμησης-διαίρεσης

3. **Λογική ακολουθία:** πρόκειται για τη νοηματική ακολουθία των κύριων και δευτερευουσών ιδεών, τη σωστή, φυσική, λογική διάταξή τους. Η λογική ακολουθία επιτυγχάνεται: α) με τη σαφή διάκριση των τμημάτων και των υπό τμημάτων του κειμένου β) με τη σωστή διάταξη βάση της οποίας τα νοήματα συνδέονται φυσικά με τους εξής τρόπους:

- ✓ Χρονολογικό(πχ κάποτε, στο παρελθόν, στο μέλλον)
- ✓ Χωρικό(πχ σε επίπεδο κοινωνικό, πολιτικό επιστημονικό)
- ✓ Σημαντικό(σε πορεία από τα σπουδαία στα ασήμαντα, από τα γνωστά στα άγνωστα, από τα δύσκολα στα εύκολα)

I. Να χαρακτηρίσετε τα παρακάτω κείμενα ως προς τη συνοχή, συνεκτικότητα και λογική ακολουθία. Να τεκμηριώσετε τις απαντήσεις σας.

Ο λόγος για τη Δημοκρατία

Η δημοκρατία είναι το πολίτευμα όπου η εξουσία πηγάζει και εξασκείται από το λαό. Η ετυμολογία της λέξεως βρίσκεται στα συνθετικά «δήμος» (το σύνολο ή η συνέλευση των ανθρώπων που έχουν πολιτικά δικαιώματα) και «κράτος» (δύναμη, εξουσία, κυριαρχία). Η δημοκρατία θεμελιώθηκε στην Αθήνα λίγο πριν από την έναρξη του 5ου π.Χ. αιώνα. Αρχίζει με τις μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη. Υπήρξαν σ' αυτές στοιχεία που την προετοίμαζαν στη συνέχεια έγινε σαφέστερη. Πιστεύω όμως ότι η αληθινή συνείδηση του δημοκρατικού ιδεώδους αναπτύσσεται προοδευτικά, στη διάρκεια του 5ου αιώνα, όταν η Αθήνα ήλθε αντιμέτωπη αρχικά με τους μηδικούς πολέμους, οι οποίοι την έφεραν σε αντίθεση με το απολυταρχικό καθεστώς της Περσίας, και, στη συνέχεια, στο τέλος του αιώνα, με το ολιγαρχικό πολίτευμα της Σπάρτης. Οπωσδήποτε, αυτή την εντύπωση μας δίνουν τα κείμενα. Η λέξη *δημοκρατία* εμφανίζεται για πρώτη φορά στον Ηρόδοτο, ήδη σε μια απ' αυτές τις συγκρίσεις ανάμεσα στα πολιτεύματα που θα γίνουν προσφιλείς στους Έλληνες συγγραφείς. Αλλά, αν εξετάσουμε αυτά τα κείμενα που εξυμνούσαν το δημοκρατικό ιδεώδες, σε αντίθεση με τα άλλα πολιτεύματα, και, ιδιαίτερα, στην εποχή του Περικλή ή στα επόμενα χρόνια, δύο αρχές αναδύονται ευκρινώς, δυο αρχές, γιατί όλα αυτά τα κείμενα δε μας περιγράφουν θεσμούς ή λεπτομέρειες οργάνωσης - που δε θα μας συγκινούσαν πια σήμερα - αλλά πηγαινούν κατευθείαν στις μεγάλες θεμελιακές ιδέες στις οποίες εδραιώνεται η δημοκρατία.

Ένα ωραίο παράδειγμα γι' αυτό μας προσφέρεται από τη ρήση για τη δημοκρατία στις *Ικέτιδες* του Ευριπίδη. Εδώ, ως απάντηση στο Θηβαίο κήρυκα, ο οποίος φυσικά είναι ευνοϊκός στην απόλυτη εξουσία, υπάρχει μια ρήση όπου αναπτύσσονται με πολλή ακρίβεια δύο αρχές: αρχικά, οι γραπτοί νόμοι, κοινοί για όλους, έγκυροι για όλους και σε μερικούς στίχους, ο Ευριπίδης λέει ότι, σ' αυτή την περίπτωση, ο αδύνατος μπορεί να απαντήσει στην προσβολή του ισχυρού, και ο μικρός, αν έχει δίκιο, να νικήσει το μεγάλο. Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι και οι νόμοι συνεπώς προστατεύουν τους αδύνατους.

Η δεύτερη αρχή είναι αυτή που μας παρέχει τη δυνατότητα, αν το επιθυμούμε, να παρεμβαίνουμε στη συνέλευση, να συμμετέχουμε στη διαχείριση της πόλης, και ο όρος αυτός αντιπροσωπεύει την ίδια την ιδέα της ελευθερίας και της ισότητας, δύο λέξεις που γνωρίζουμε καλά σήμερα.

Προσθέτω ότι αν αναφέρομαι στον *Επιτάφιο Λόγο*, που ο Θουκυδίδης αποδίδει στον Περικλή, αρχίζουμε ακριβώς, με τις δύο αυτές αρχές: νόμοι ίσοι για όλους, ελεύθερη συμμετοχή στη διαχείριση της πόλης, και δε θα επιμείνω πολύ σ' αυτές τις δύο αρχές, που θα άξιζε όμως τον κόπο, παρά μόνο για να δηλώσω στο χωρίο τη σημασία αυτή του ρόλου των νόμων, θα επιθυμούσα να επιμείνω σε μερικές λέξεις, γιατί αποτελούν πραγματικά μια ιδέα που επανευρίσκουμε σε όλα τα ελληνικά κείμενα.

Η ΒΙΑ

Βλέπουμε τη βία ν' αποθεώνεται στα γήπεδα, στους δρόμους, στους εργασιακούς χώρους, στα σχολεία, ν' αναπαριστάνεται με αναίδεια στη μικρή και μεγάλη οθόνη, και την αποδεχόμαστε, νέοι και ώριμοι στην ηλικία, μοιρολατρικά σαν μια μη αναστρέψιμη κοινωνική διαδικασία.

Η βία έγινε ένας δρόμος διοχέτευσης του νεανικού δυναμισμού. Ένας τυφλός, προκλητικός οδηγός, που ξέρει μονάχα να γκρεμίζει, να ξεθεμελιώνει, ν' αφανίζει. Χωρίς λόγο και λόγους, γιατί της λείπει η ιδέα. Μονάχα με συνθήματα που σαν καρφιά πληγώνουν τα μάτια και την καρδιά μας. Στο βάθος κάθε μορφής βίας κρύβεται μια τάση εκδίκησης για ό,τι μας έχει σκληρά απογοητεύσει. Κρύβεται το ψυχικό μαρτύριο που λέγεται ανασφάλεια. Η περιφρόνηση στον άνθρωπο.

Η αποστροφή για τα γεγονότα του γύρω κόσμου. Κρύβεται μια αντίδραση χωρίς όρια για την ήττα, που έχουμε υποστεί από τα πάθη μας, για την ενοχή, που έχει τσακίσει το νεύρο της ψυχής μας. Η ανικανότητα για μια βαθύτερη και ωριμότερη πνευματική ζωή.

Η έλλειψη αγάπης, που μεταλλάσσεται σε μίσος, αφού οι πατέρες της βίας κήρυξαν την αγάπη σαν αδυναμία κι οπισθοδρόμηση για τον εωσφορικά επηρμένο υπεράνθρωπό τους.

Κι έτσι η «Βία» της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, που έγινε συνεργός στην καταδίκη του Προμηθέα ανθρώπου και τον έδεσε στον Καύκασο, συνεχίζει να τον κρατάει ανελεύθερο, δεμένο, αλλά τώρα και επικίνδυνα απονευρωμένο. Ανέκφραστο, τον σπρώχνει στο χαλασμό του κόσμου που με μόχθο οικοδόμησε. Τον σπρώχνει άστοχα κι άστοργα στην αυτοκαταστροφή. Τον οδηγεί σ' ένα σκοτάδι φοβερό, με τα μάτια θολά και το βλέμμα απλανές, με τη γροθιά υψωμένη, ωστόσο αδύναμη μπροστά σ' έναν ασύλληπτο εχθρό και τον πείθει για το ψέμα της παντοδυναμίας της.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΗ

Είναι αλήθεια ότι παλαιότερα οι σχέσεις δασκάλου - μαθητή δεν ήταν τόσο αρμονικές όσο είναι σήμερα. Υπήρχε μια απόσταση, είτε από σεβασμό είτε από φόβο. Ορισμένοι δάσκαλοι, με τη συγκατάθεση των γονέων, χτυπούσαν αδικαιολόγητα μερικές φορές τους μαθητές με συνέπεια να δημιουργούνται σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα σε κάποιους απ' αυτούς. Σήμερα, ο δάσκαλος καλλιεργεί στους μαθητές καλές σχέσεις στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής, στο σχολείο, στις συναναστροφές, στην οικογένεια, στην ψυχαγωγία. Οι διαπροσωπικές σχέσεις των μαθητών πρέπει να στηρίζονται στη λογική, στις γνώσεις, τη δικαιοσύνη, την αμοιβαία κατανόηση, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα, το σεβασμό, την εκτίμηση, την ωριμότητα, την ελευθερία έκφρασης, την εμπιστοσύνη και την ευθύνη.

Βέβαια, αρκετές φορές βλέπουμε και άσχημες συμπεριφορές κάποιων μαθητών απέναντι στους δασκάλους, τόσο στη δημοτική όσο και στη μέση εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να επικρατεί άσχημο παιδαγωγικό κλίμα στις τάξεις.

Πρέπει να το καταλάβουμε όλοι, μικροί και μεγάλοι. Ελευθερία σημαίνει δουλειά, έκφραση δημιουργίας, υπευθυνότητα, σεβασμός και όχι αυταρχικότητα, φοβία και αναρχία. Ο μαθητής οφείλει να κάνει αυτό που πρέπει, αυτό που λέει ο κανονισμός του σχολείου, της οικογένειας, ο νόμος της πολιτείας και όχι ό,τι θέλει ο ίδιος.

Ανήκει στο κοινωνικό σύνολο και οφείλει την πρόοδο και την ευημερία του. Η σημασία των καλών διαπροσωπικών σχέσεων είναι σημαντική γιατί προσφέρουν οικογενειακή ευτυχία, συνθήκες αρμονικής συνεργασίας, καλύτερη σχολική επίδοση, απελευθέρωση από τον φόβο.

Επειδή η μάθηση εξαρτάται όχι μόνο από τη νοημοσύνη του μαθητή, αλλά και από τις σχέσεις του με το δάσκαλο, ο δάσκαλος οφείλει με την αγάπη του να φροντίζει να κατακτήσει την ψυχή και να καλλιεργήσει την αγαθή διάθεση του μαθητή απέναντι στο σχολείο και τα μαθήματά του. Η θετική στάση και διάθεση του μαθητή απέναντι στη σχολική εργασία είναι αποφασιστικός παράγοντας για την καρποφόρα μάθηση.

Και αν ένας μαθητής με υψηλή νοημοσύνη αναπτύξει για οποιονδήποτε λόγο εχθρική ή αρνητική στάση απέναντι στο σχολείο, στο δάσκαλο ή σε ορισμένα μαθήματα, τότε καμία αξιολογή μάθηση και συμπεριφορά δεν είναι δυνατή.

Γι' αυτό ο δάσκαλος οφείλει να σέβεται την προσωπικότητα του μαθητή και να αποφεύγει ενέργειες και συμπεριφορές που θίγουν την προσωπικότητα του μαθητή.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ

Ο κόσμος μας έχει χωριστεί σ' αυτούς που παρακολουθούν την πρόοδο της επιστήμης και υποστηρίζουν κάθε νέο επιστημονικό επίτευγμα είτε γιατί ευκολύνει τη ζωή μας είτε γιατί μας βοηθά να πετύχουμε σε τομείς που στο παρελθόν μας προκαλούσαν αφορμές λύπης, αλλά και σ' αυτούς που φοβούνται την χωρίς μέτρο πρόοδο και επιμένουν στην ύπαρξη κάποιων κριτηρίων για τη χρήση των επιστημονικών επιτευγμάτων.

Συχνά οι τελευταίοι κατηγορούνται ως οπισθοδρομικοί, συντηρητικοί, ξεπερασμένοι από τους πρώτους, οι οποίοι έχουν υπό τον έλεγχό τους τα ΜΜΕ και τους μηχανισμούς που διαμορφώνουν την άποψη της κοινής γνώμης. Η επιστήμη έχει προχωρήσει στο θέμα της Ανθρώπινης Γενετικής πάρα πολύ τα τελευταία χρόνια. Είμαστε έτοιμοι να κλωνοποιήσουμε άνθρωπο, έχουμε τη δυνατότητα να βοηθούμε τα ζευγάρια που δεν μπορούν να κάνουν παιδιά να αποκτήσουν με μηχανικούς - εργαστηριακούς τρόπους, θα έχουμε τη δυνατότητα να διαλέγουμε το φύλο του παιδιού μας, θα μπορούν άνθρωποι που δεν ακολουθούν τον φυσικό τρόπο ζωής αλλά είναι ομοφυλόφιλοι και έχουν ήδη σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες το δικαίωμα να "παντρεύονται", να αποκτήσουν με επιστημονική βοήθεια παιδιά ή να υιοθετούν, και γενικά θα μπορούμε να καυχηθούμε ότι τρόποι που ήταν στα χέρια της φύσης ή του Θεού, θα κατακτηθούν από μας. Οποιοσδήποτε προβληματισμός πάνω στα θέματα αυτά βιοηθικής θεωρείται απόδειξη οπισθοδρομικής σκέψης. Μεθυσμένοι από τη δύναμη της τεχνολογίας και

από την ασυδοσία της α-ηθικότητας που επικρατεί στην πολιτική, τα ΜΜΕ, την καθημερινότητά μας, θεωρούμε ότι μπορούμε να αξιοποιήσουμε χωρίς προβληματισμό τις δυνατότητες που η επιστήμη μας δίνει. Αγνοούμε ότι για να γίνει ένα παιδί μέσα από τις εργαστηριακές τεχνικές, μένουν καταψυγμένα άλλα, που δεν παύουν να είναι υπάρξεις και που αν περάσουν κάποια χρόνια, θα καταστραφούν.

Αγνοούμε συνειδητά ότι παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα στα οποία οι δύο γονείς δεν λειτουργούν όπως η φύση κι ο Θεός ορίζουν, δεν είναι δυνατόν να αποκτήσουν ταυτότητα και χαρακτήρα ζωής, αλλά θα έχουν μια μόνιμη ψυχολογική αναπηρία. Στο όνομα του προοδευτισμού μας θεωρούμε κατόρθωμα να διαλέγουμε αν το παιδί μας θα είναι αγόρι ή κορίτσι, περνώντας από το παράθυρο έναν καινούριο ρατσισμό, χειρότερο του παρελθόντος, που ήθελε παιδιά να είναι μόνο τα αγόρια. Θέλουμε να κλωνοποιήσουμε άνθρωπο για να μπορούμε στο μέλλον όχι να λύνουμε τα προβλήματα υγείας, αλλά να ετοιμάζουμε ρομποτάκια, μη συζητώντας για το τι είναι ψυχή του ανθρώπου και παραθεωρώντας τα δικαιώματα ανυπεράσπιστων υπάρξεων. Με τον ίδιο τρόπο πετύχαμε η έκτρωση να είναι δικαίωμά μας και να πετάμε στα σκουπίδια αθώα βρέφη, φωνάζοντας για την τρομοκρατία, αλλά όντας φονιάδες μυριάδων ψυχών και σωμάτων.

II. Να χωρίσετε το παρακάτω απόσπασμα σε παραγράφους και να χρησιμοποιήσετε την κατάλληλη διαρθρωτική λέξη, ώστε να ισχυροποιήσετε τη συνοχή του. Να χαρακτηρίσετε τη διαρθρωτική σας λέξη:

"Σ' ένα συνοριακό σταθμό"

Από παιδί είχε μανία με τα τρένα. Μεγάλη μανία. Το έσκαγε από το σχολείο, με τα βιβλία παραμάσχαλα, και πού τον έχανε, πού τον έβρισκε, στο σταθμό. Έμεναν σε μια μικρή επαρχιακή πόλη. Τρύπωνε σε μια γωνιά κι εκεί καθότανε ώρες ολόκληρες και κοίταζε. Όχι μόνο τα τρένα που ολοένα ερχόντουσαν και ολοένα φεύγανε, μα όλη η ατμόσφαιρα εκεί τον γοήτευε. Από το πολύ το σκασιαρχείο έμεινε στην ίδια τάξη. Η μάνα του τις έβρεχε ταχτικά, αυτός το βιολί του. Το όνειρό του, από τότε, δεν ήταν να γίνει, όπως θέλανε άλλα παιδιά, αξιωματικός ή μηχανικός, μα σταθμάρχης. Ονειρευότανε τον εαυτό του σταθμάρχη στον κεντρικό σταθμό της πρωτεύουσας, με τη σκούρα μπλε στολή, με τα σιρίτια στα μανίκια. Κι ένοιωθε μεγάλη συγκίνηση. Συχνάζοντας στο σταθμό, είχε μάθει από μικρός όλες τις μανούβρες που γίνονται εκεί σαν είναι να 'ρθει ή σαν είναι να φύγει ένα τρένο. Είχε μάθει ακόμη να παρατηρεί. Να μελετάει τα πρόσωπα των ταξιδιωτών. Άλλοι φτάνανε στο σταθμό με συνοδεία συγγενείς και φίλους κι αρχίζανε οι ατέλειωτοι αποχαιρετισμοί, οι συγκινήσεις και τα ρέστα. Άλλοι πάλι ερχόντουσαν και βρίσκανε ολόκληρη υποδοχή. Και ξανά οι συγκινήσεις και τα ρέστα. Μα κείνοι που ήταν η συμπάθειά του από τότε, ήταν οι μοναχικοί ταξιδιώτες. Αυτοί που φεύγουν ή έρχονται ολομόναχοι. Σαν είναι να φύγουνε πηδάνε στο βαγόνι τους και

χάνονται εκεί μέσα. Δεν κοιτάνε από το παράθυρο, γιατί ξέρουν πως δεν είναι κανένας για να τους αποχαιρετίσει, να τους πει: «Καλό ταξίδι!». Το ίδιο σαν έρχονται. Κατεβαίνουν από το βαγόνι τους, γρήγορα γρήγορα, και τραβάνε κατευθείαν στην έξοδο. Ξέρουν πως δεν είναι κανένας για να τους πει: «Καλωσόρισες!». Το είχε λοιπόν μεγάλο μεράκι να γίνει σταθμάρχης. Και τίποτα, μα τίποτα, δε μπόρεσε να του κάνει ν' αλλάξει γνώμη. Ούτε το ξύλο που ταχτικά έτρωγε από τη μάνα του ούτε που έμεινε στην ίδια τάξη δυο φορές. Και γίνηκε σιδηροδρομικός, μα όχι σταθμάρχης. Δεν είχε τα «τυπικά προσόντα». Δεν τα κατάφερε να τελειώσει το σχολείο. Όμως, μέρα και νύχτα, βρισκότανε στο αγαπημένο του περιβάλλον κι αυτό του έφτανε. Τώρα που είναι συνταξιούχος, λέει να καθίσει να γράψει ένα βιβλίο με τις αναμνήσεις του. Τριάντα δύο χρόνια έκανε σιδηροδρομικός. Υπηρέτησε σε πολλούς σταθμούς, μικρούς και μεγάλους, και είδε πολλά πράγματα. Έχει ένα σωρό αναμνήσεις. Το είπε το σχέδιο του για το βιβλίο σ' ένα φίλο του, συνταξιούχο δάσκαλο, που τα κουτσοπίνουν παρέα τα βραδάκια. Το βρήκε σπουδαίο το σχέδιό του ο φίλος του. Μάλιστα του βρήκε και τον τίτλο του βιβλίου: «Απομνημονεύματα μιας μακράς σιδηροδρομικής ζωής». Κι αυτός του είπε: «Δάσκαλε, τι 'ναι τούτο; Μακρύ σα σιδερόδρομος είναι». Γελάσανε κι οι δυο τους και τσουγκρίσανε τα ποτήρια τους.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ /ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ (Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ) ΚΑΙ ΤΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Για τις απαντήσεις σας να λάβετε υπόψη τα εξής:

Οι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου είναι:

1. **Ορισμός**
2. **Παραδείγματα (ένα ή πολλά)**
3. **Διαίρεση**
 - α. Στη θεματική περίοδο παρουσιάζεται το διαιρούμενο σύνολο και τα μέρη που το αποτελούν
 - β. Στην ανάπτυξη της παραγράφου υπάρχουν σχόλια ή παρέχονται πληροφορίες για κάθε μέρος του διαιρούμενου όλου χωριστά
 - γ. Στην κατακλείδα υπάρχει συμπέρασμα
4. **Σύγκριση – αντίθεση:**
 - α. Στη θεματική περίοδο αναφέρονται τα δύο συγκρινόμενα – αντιτιθέμενα μέρη
 - β. Στην ανάπτυξη της παραγράφου υπάρχουν σχόλια ή παρέχονται πληροφορίες για κάθε αντιτιθέμενο/ συγκρινόμενο μέρος ξεχωριστά
 - γ. Στην κατακλείδα υπάρχει συμπέρασμα πάνω στην αντίθεση – σύγκριση
5. **Αναλογία:**
 - α. Στη θεματική περίοδο υπάρχει μια μεταφορά ή μια παρομοίωση, όπου συσχετίζονται δύο καταστάσεις: μία της γνώριμης σε όλους πραγματικότητας ή καθημερινότητας και μία που αφορά κάποια πτυχή από το θέμα του κειμένου π.χ. ζωή – ποδόσφαιρο, ζούγκλα – ανθρώπινη κοινωνία, ασθένεια - εγκληματικότητα
 - β. Η ανάπτυξη χωρίζεται σε δύο χονδρικά μέρη, που το ένα αφορά την πραγματικότητα και το άλλο το θέμα
 - γ. Κατακλείδα συχνά δεν υπάρχει
6. **Αιτιολόγηση:**
 - α. Στη θεματική περίοδο διατυπώνεται μία κρίση, θέση, άποψη η οποία χρειάζεται οπωσδήποτε αιτιολόγηση – στήριξη. Έτσι μπορούμε να ρωτήσουμε «γιατί» αμέσως μετά τη διατύπωσή της
 - β. Στην ανάπτυξη της παραγράφου, οι περίοδοι που ακολουθούν παίρνουν το χαρακτήρα απάντησης στο προηγούμενο «γιατί», αποτελούν τα επιχειρήματα με τα οποία αιτιολογείται – στηρίζεται η κρίση, θέση, άποψη της Θ.Π. Η ύπαρξη τεκμηρίων δε συνιστά ανάπτυξη με αιτιολόγηση
 - γ. Στην κατακλείδα υπάρχει συμπέρασμα-επιβεβαίωση της αρχικής τοποθέτησης
7. **Αίτιο – αποτέλεσμα:**
 - α. Στη θεματική περίοδο καταγράφεται ένα βασικό αίτιο ενός προβλήματος ή φαινομένου, το οποίο στην ανάπτυξη θα δημιουργήσει ένα σύνολο αποτελεσμάτων
 - β. Στην ανάπτυξη της παραγράφου, καταγράφεται το σύνολο των αποτελεσμάτων (σε παράθεση ή στη μεταξύ τους αλληλουχία)
8. **Συνδυασμός μεθόδων** (προσεκτική ανάγνωση όλης της παραγράφου με επισήμανση των διαρθρωτικών λέξεων)

1. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης στις παρακάτω παραγράφους:

- A. Ο Ντούσσελ, ο γιατρός που μοιράστηκε μαζί μου την καμαρούλα, έχει να μας πει ένα σωρό πράγματα για τον έξω κόσμο, τώρα πια που πάσαμε ν' ανήκουμε σ' αυτόν. Οι ιστορίες του είναι θλιβερές. Πολλοί φίλοι εξαφανίστηκαν. Η τύχη τους μας τρομάζει. Κάθε βραδιά χτενίζουν την πόλη τα στρατιωτικά αυτοκίνητα με τους πράσινους μουσαμάδες. Οι Γερμανοί χτυπούν όλες τις πόρτες και ψάχνουν για Εβραίους. Αν βρουν Εβραίους,

φορτώνουν στα καμιόνια ολόκληρη την οικογένεια. Όσοι δεν κρύβονται υπογράφουν την καταδίκη τους. Οι Γερμανοί το κάνουν αυτό συστηματικά με τη λίστα στο χέρι, χτυπώντας εκείνη την πόρτα που θα βρουν να τους περιμένει πλούσια λεία. Άλλοτε πάλι, οι δυστυχισμένοι πληρώνουν λύτρα για κάθε κεφάλι. Το πράγμα είναι τραγικό. Το βράδυ βλέπω να περνάνε συχνά αυτές οι λιτανείες των ασθενών με τα παιδιά τους να κλαίνε, να σέρνονται κάτω απ' τις διαταγές μερικών κτηνανθρώπων, που τους χτυπούν με το μαστίγιο και τους βασανίζουν, ώσπου να πέσουν κάτω. Δε λυπούνται κανένα, ούτε τους γέρους, ούτε τα μωρά, ούτε τις έγκυες γυναίκες, ούτε τους αρρώστους. Όλοι είναι κατάλληλοι για το ταξίδι προς το θάνατο.

(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2000 – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ)

- Β. Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα τονίζεται ότι η διά βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1. Μαθαίνω πώς να αποκτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων - συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων-, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για τον λόγο αυτόν η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.

(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2000 – Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ)

- Γ. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η τηλεργασία μπορεί να οριστεί ως η μορφή εργασίας που εκτελείται από ένα άτομο κυρίως ή σε ένα σημαντικό μέρος της, σε τοποθεσίες εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου, για έναν εργοδότη ή πελάτη, και η οποία περιλαμβάνει τη χρήση των τηλεπικοινωνιών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης ως ένα ουσιαστικό και κεντρικό χαρακτηριστικό της εργασίας. Οι δύο βασικοί τρόποι τηλεργασίας είναι είτε κάποιος να είναι υπάλληλος σε έναν εργοδότη είτε ελεύθερος επαγγελματίας. Στην πρώτη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι μόνιμα συνδεδεμένος με το δίκτυο των εργοδοτών, η εργασιακή του ζωή είναι πολύ περισσότερο ελεγχόμενη μέσω της τεχνολογίας και έχει πολύ λιγότερη ευελιξία ως προς τον τρόπο που θα οργανώσει τον εργάσιμο χρόνο του. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργαζόμενος είναι πολύ περισσότερο ελεύθερος να καθορίσει τον ρυθμό εργασίας του εκτελώντας την εργασία του στον προσωπικό του υπολογιστή και συνδεδεμένος μόνο, όταν είναι απαραίτητο, με το δίκτυο της επιχείρησης, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επαγγέλματα.

(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2001 – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ)

- Δ. Αξιοπρόσεκτες, επίσης, είναι και οι επιπτώσεις αυτής της νέας αίσθησης του χρόνου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρατηρείται π.χ. δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής των παιδιών, όπως και υπερβολική κινητικότητα, αφού η καθημερινή ζωή δεν συμβαδίζει με το ρυθμό της τηλεοπτικής εικόνας. Πολύ φυσικό είναι να θεωρείται ανιαρό το σχολικό μάθημα, όπως και ο διάλογος στην οικογένεια, που τώρα έχει αντιπάλους τα κανάλια με τα ελκυστικά τους προγράμματα. Ας μην παραλείψουμε και τις ταινίες του Σαββατόβραδου, οι οποίες

έχουν στοιχίσει σε πλήθος παιδιών την απουσία από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό ή από το οικογενειακό τραπέζι.

(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2003 – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ)

- Ε. Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρωπίνης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».

(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2004 – Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ)

ΣΤ. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος του πρωινού καθ' όλη τη διάρκεια τις προετοιμασίας του μαθητή για τις εξετάσεις. Ένα πλήρες πρωινό αυξάνει τη διάθεση και την ενέργεια του παιδιού, για να αντεπεξέλθει τις δυσκολίες του διαβάσματος και των άλλων υποχρεώσεων τις ημέρας. Επιπλέον, μειώνει το αίσθημα τις πείνας κατά τις μεσημεριανές ώρες, γεγονός που αποτρέπει την υπερκατανάλωση φαγητού το μεσημέρι, κάτι που θα προκαλούσε υπνηλία και μείωση τις απόδοσης του μαθητή.

Ζ. Χαρακτηρολογικά οι άνθρωποι μπορούν να μοιραστούν σε δύο κατηγορίες: στους «ανθρώπους του ναι» και τους «ανθρώπους του όχι». Οι πρώτοι, όταν προκαλούνται να εκδηλωθούν (με μιαν απάντηση, κίνηση ή προσφορά, με τη στάση τους απέναντι σ' ένα αίτημα ή σ' ένα αντιλεγόμενο θέμα), αυθόρμητα συμπεριφέρονται θετικά, έστω και αν αργότερα, άμα καλοσκεφτούν και ζυγίσουν πιο ψυχραιμα τα δεδομένα, νικηθούν από τις αμφιβολίες (τις θεωρητικές) ή τις δυσκολίες (τις πρακτικές) και αναθεωρήσουν την αρχική τους τοποθέτηση. Το «ναι» έρχεται εύκολα και τις περισσότερες φορές στο στόμα τους: «ω, βέβαια γίνεται», «μάλιστα, δεν αποκλείεται», «δε σας υπόσχομαι, αλλά θα προσπαθήσω», «θα το ξαναδώ, ελπίζω να το πετύχω», «συμφωνώ, έχει και αυτή η άποψη την αλήθεια της» κ.ο.κ. Αντίθετα, οι άνθρωποι της άλλης κατηγορίας αρχίζουν πάντα με το «όχι», η άρνηση είναι κατά κανόνα η πρώτη αντίδρασή τους, ακόμα και όταν έπειτα από ψυχραιμότερη κρίση ή επιγενέστερη συμπάθεια φανούν υποχωρητικοί. Αυτοί ξεκινούν αρνητικά: «αδύνατον, δε γίνεται», «αποκλείεται, μην το συζητείτε», «έχω την εντελώς αντίθετη γνώμη», «μη ματαιοπονείτε, χαμένος ο κόπος», «δεν είναι πολλές οι αλήθειες, αλλά μία» κ.ο.κ. Νομίζει κανείς ότι, στην κάθε περίπτωση, έχει να κάμει με ένα εντελώς διαφορετικό ψυχικό κλίμα. Εκεί αιθρία, ανοιχτός ορίζοντας, κάτι το μαλακό και το λείο. Εδώ συννεφιά, κλεισούρα, κάτι το σκληρό και το τραχύ.

Η. Τα αποτελέσματα της δωρικής εισβολής δεν άργησαν να φανούν. Όπου εγκαταστάθηκαν οι Δωριείς, σταμάτησε κάθε πρόοδος, η τέχνη οπισθοδρομήσε και οι άνθρωποι ξαναγύρισαν στις πρωτόγονες συνήθειες. Τα αγγεία τώρα είναι χοντροειδή και μεγάλα με άτεχνες παραστάσεις ή απλά γεωμετρικά σχήματα εν αντιθέσει προς τα κομψά κρητομυκηναϊκά με τις φυσικότερες παραστάσεις. Η θαλασσοκρατία πέρασε στα χέρια των Φοινίκων. Ακολούθησαν κύματα μεταναστεύσεων προς τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και τα μικρασιατικά παράλια.

Θ. Η προκατάληψη ορίζεται ως μια αρνητική στάση απέναντι στα μέλη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, στάση η οποία βασίζεται αποκλειστικά στη συμμετοχή τους στην ομάδα αυτή. Αναλυτικότερα, κάποιος που είναι προκατειλημμένος απέναντι σε μια ομάδα τείνει να

αξιολογεί τα μέλη της με αρνητικό τρόπο, απλά και μόνο επειδή ανήκουν σε αυτή την ομάδα. Η προσωπικότητα, η συμπεριφορά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε συγκεκριμένου ατόμου παίζουν πολύ μικρό ρόλο εφόσον όλα τα μέλη της ομάδας έχουν μεταξύ τους ομοιογενή χαρακτηριστικά.

- I. Η παρουσία της γυναικείας μορφής στις διαφημίσεις έχει στόχο να προσελκύσει κυρίως τη γυναίκα καταναλώτρια αλλά και το ανδρικό καταναλωτικό κοινό με διαφορετική χρήση της γυναικείας μορφής. Στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται για διαφημίσεις που προβάλλουν προϊόντα που συνδέονται με τους παραδοσιακούς ρόλους της γυναίκας ως μητέρας και νοικοκυράς (είδη σπιτιού, οικιακές συσκευές, βρεφικά είδη, είδη καθαρισμού σπιτιού κτλ.), καθώς και προϊόντα που αφορούν τη φροντίδα της εξωτερικής εικόνας της γυναίκας (καλλυντικά, ρούχα, είδη προσωπικής υγιεινής κτλ.). Στη δεύτερη περίπτωση, όταν στόχος είναι πρωτίστως αν και όχι πάντοτε αποκλειστικά το ανδρικό κοινό, η γυναικεία μορφή εμφανίζεται στον εξίσου παραδοσιακό ρόλο του συμβόλου της σεξουαλικότητας και του αντικειμένου της ανδρικής επιθυμίας (π.χ. σε διαφημίσεις αυτοκινήτων).
- K. Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστές. Ο Σωκράτης ζητήσει τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφιστές υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτη. Οι σοφιστές ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτη ήταν ότι κι αυτός κι εκείνοι διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους.
- Λ. Το καταναλωτικό μοντέλο δημιουργεί συνθήκες τριβής του νέου με τον εαυτό του και κατ' επέκταση με τους άλλους. Ο καταναλωτισμός ως έκφραση και δομικό στοιχείο του καπιταλισμού σπρώχνει τα άτομα στην ταύτιση της ευτυχίας με την απόκτηση υλικών αγαθών. Το άτομο, δηλαδή, εκδηλώνει συσσωρευμένη αγωνία επειδή δεν έχει αποκτήσει όσα θα ήθελε και ενδέχεται οι γύρω του να έχουν στην κατοχή τους. Μια ακόμη έκφραση τριβής είναι και η σύγχυση και η ακρισία που χαρακτηρίζουν τον homo consumens. Ο ίδιος συγχέοντας τις πραγματικές του ανάγκες με τις τεχνητές ενδιαφέρεται κυρίως για τις δεύτερες. Έτσι, αδιέξοδες καταστάσεις ορθώνονται μπροστά του τις οποίες προσπαθεί να ξεπεράσει ακόμα και με τη χρήση βίας.
- M. Συχνά, βέβαια, ακόμη και ο οξύτερος νους προδίδεται από την ψυχική υστέρηση και αδυναμία. Γι' αυτό είναι αδήριτη ανάγκη η πνευματική ευεξία να συνοδεύεται και από ανάλογη ψυχική ευρωστία. Χωρίς εφόδια όπως η επιμονή και η αποφασιστικότητα, οι δυσκολίες που διαρκώς θα ορθώνονται μπροστά στον αγωνιστή για την ελευθερία του θα φαντάζουν ανυπέρβλητες. Θα τον εξομοιώνουν με ένα ναυαγό που έχει να αντιπαλέψει τη μανιασμένη θάλασσα, τα κύματα της οποίας συνεχή και θεόρατα τον χτυπούν και τον καταρρακώνουν ψυχικά, μέχρι πολύ σύντομα να τον εξοντώσουν. Γι' αυτό χρειάζεται το άτομο να επιδεικνύει αγωνιστικό φρόνημα, ώστε να κατορθώνει να ανθίσταται στις παντοειδείς δυσχέρειες προκειμένου να μπορεί να προασπίζεται τις προσωπικές του ιδέες και επιλογές, οι οποίες συνιστούν και τον πυρήνα της ατομικής του ιδιοσυστάσιας, την ουσία τελικά της προσωπικής του ελευθερίας.
- N. Τέχνη ονομάζεται το σύνολο της ανθρώπινης δημιουργίας με βάση την πνευματική κατανόηση, επεξεργασία και ανάπλαση, κοινών εμπειριών της καθημερινής ζωής σε σχέση με το κοινωνικό, πολιτισμικό, ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο διέπονται. Αποτελεί μια ευρύτερης ερμηνείας ονομασία που χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε τη διαδικασία, της οποίας προϊόν είναι κάτι το μη φυσικό, το οποίο ακολουθεί τους κανόνες

του δημιουργού. Κατά συνέπεια όροι με κοινή ρίζα όπως τεχνικό, τεχνίτης, καλλιτέχνης αποδίδονται σε ανθρώπινες δημιουργίες και δραστηριότητες αυθαίρετες με τη ροπή του φυσικού κόσμου. Στον Δυτικό κόσμο η τέχνη περιγράφεται ως art, από το Λατινικό ars που εν μέρει σημαίνει διακανονίζω, διευθετώ. Η τέχνη, με την ευρύτερη έννοια, είναι η έκφραση της ανθρώπινης δημιουργικότητας και φαντασίας.

- Ξ. Το ποδόσφαιρο μπορούσε να πάρει διαστάσεις φαινομένου μόνο στον 20ό αιώνα. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η δυνατότητα δημιουργίας υπέροχων σταδίων και εκπληκτικών αγωνιστικών χώρων και επιπλέον η τελειοποίηση της μπάλας και των παπουτσιών, συνέβαλαν σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Πάνω από όλα όμως βοήθησε η τηλεόραση, η οποία έφερε το λαοφιλέστερο παιχνίδι σε κάθε γωνιά του πλανήτη, μεταφέροντας μια υπέροχη παράσταση μπροστά στα μάτια δισεκατομμυρίων φιλάθλων.
- Ο. Υπήρξαν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ του ναζισμού και του φασισμού σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές τους. Και οι δύο ιδεολογίες υποστήριζαν τον ολοκληρωτικό μονοκομματικό κράτος, το οποίο και υπηρετούσε το άτομο εντασσόμενο στη μάζα. Τόσο ο ναζισμός όσο και ο φασισμός με τη διάλυση του συνδικαλισμού και την επιβολή τάξης και πειθαρχίας υπηρετούσαν την άρχουσα οικονομική τάξη, αλλά την ίδια στιγμή καθυστέρησαν και τους μικροαστούς. Επίσης, ένα άλλο σημείο σύγκλισής τους είναι η υποστήριξη ιδεοληψιών και παραλογισμών που παρακωλύουν την ελευθερία της σκέψης. Φαίνεται, λοιπόν, ότι αυτές οι δύο ιδεολογίες αποτελώντας ταυτόχρονα πολιτικοκοινωνικά καθεστώτα αντίκεινται προς κάθε έννοια δημοκρατικού ήθους.
- Π. Το όφελος για την εκπαίδευση είναι η χρησιμοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την τεχνολογία των πολυμέσων (συνδυασμός κειμένου - εικόνας - ήχου). Η τεχνολογία αυτή δίνει τη μοναδική δυνατότητα στον μαθητή να προσεγγίσει και να επεξεργασθεί σύνθετες πληροφορίες με ποικίλους συνδυασμούς και δυνατότητες. Με αυτή την τεχνολογία τα πολιτισμικά ή εθνικά μαθήματα του εκπαιδευτικού συστήματος μιας χώρας μπορούν να διδαχθούν με νέους ελκυστικούς, ανανεωμένους και ουσιαστικούς τρόπους που και τα αντικείμενα αυτά καθ' εαυτά αναδεικνύουν στη συνείδηση του μαθητή και επιτρέπουν μια άμεση προσωπική συνεργασία του (διαδραστική λειτουργία) με το πρόγραμμα και όχι μια απλή παθητική προσέγγιση. Έτσι διδάσκοντας την ιστορία μιας περιόδου, μπορείς μαζί με τις πληροφορίες για τα γεγονότα και τα πρόσωπα να παρουσιάζεις χάρτες, πορείες, σχέσεις, παράλληλα γεγονότα της ιστορίας γειτονικών χωρών ή, σε πολιτιστικό επίπεδο, να δίνεις συγχρόνως πληροφορίες για τη λογοτεχνία, τις επιστήμες, τις τέχνες, την παράδοση, τη θρησκεία, τη γλώσσα ενός λαού με εικόνα, με ήχο και φυσικά με κείμενο.
- Ρ. Είναι πολύ σημαντική λοιπόν η ύπαρξη στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ενός σύγχρονου συστήματος πρόσβασης στις πληροφορίες. Εκείνο που έχει σημασία όμως από εκπαιδευτική άποψη είναι η χρήση των πηγών αυτών και των πακέτων επεξεργασίας της πληροφορίας. Διότι, εκείνο που προέχει στην εποχή μας δεν είναι μόνο το ζήτημα της απόκτησης πληροφοριών, αλλά – κυρίως – της απόκτησης δεξιοτήτων ενεργού αναζήτησης και κριτικής ανάγνωσης του πληροφοριακού «κειμένου». Γι' αυτό η χρήση του υπολογιστή ως πηγή πληροφοριών στο σχολείο θα πρέπει να αποβλέπει και σ' αυτούς τους δυο στόχους.
- Σ. Το εμπόδιο στη γραπτή επικοινωνία μπορεί να υπερνικηθεί με το καλό γράψιμο και το σωστό διάβασμα. Μπορεί ο συγγραφέας να μας προσφέρει ένα καλοδομημένο και σαφές κείμενο, για να επικοινωνήσει άμεσα μαζί μας, αλλά μόνη της η προσπάθεια αυτή δεν αρκεί, πρέπει κι εμείς να κάνουμε το άλλο μισό του δρόμου. Ως αναγνώστες πρέπει να σκάβουμε τη σήραγγα της επικοινωνίας από τη δική μας πλευρά.

Τ. Η είδηση δεν συγκίνησε κανέναν. Οι εφημερίδες, τα κόμματα και οι πασών αποχρώσεων προοδευτικοί ήταν απασχολημένοι με το να αναλύουν το μήνυμα των εκλογών και έτσι δεν βρήκαν την ευκαιρία ούτε να αναλύσουν ούτε να καταγγείλουν ότι στην Κωνσταντινούπολη παιδάκια 10 – 12 ετών ράβουν τα τζιν Benetton με μεροκάματο 200 δρχ. την ημέρα. Κανένας δε φώναξε για σκάνδαλο, γιατί φαίνεται ότι η Αριστερά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν έχει τίποτε να πει για την παγκοσμιοποίηση της εκμετάλλευσης των παιδιών. Το θέμα – αν δεν της φαίνεται φυσιολογικό – δεν την απασχολεί. Στην εποχή μας σκάνδαλο είναι ότι πέφτει το χρηματιστήριο και όχι ότι κάθε λεπτό πεθαίνουν 25 παιδιά από αστία. Ότι 250 εκατομμύρια αγοράκια και κοριτσάκια σε όλον τον κόσμο ηλικίας 5 – 14 χρόνων δουλεύουν 14 – 16 ώρες την ημέρα δένοντας κόμπους σε χαλιά, στρίβοντας φύλλα καπνού, κόβοντας σπίρτα. Ότι παιδάκια παραμορφώνουν τα χέρια τους ράβοντας μπάλες, κόβοντας διαμάντια, παραμορφώνουν τα πόδια τους δουλεύοντας σε υαλουργίες, σε νταμάρια ή κάνοντας τους βαστάζους στις αγορές (...) ότι παιδάκια ξεφορτώνουν τούβλα στο Νεπάλ για 70 δρχ. σε κάθε 100 διαδρομές μεταξύ του φορτηγού και του γιαπιού.

2. **Στις παραγράφους που έπονται βρείτε τον τρόπο ή τους τρόπους ανάπτυξης της καθεμιάς και αιτιολογήστε την επιλογή σας με αναφορές σε στοιχεία της κάθε παραγράφου.**

- α) Η προσπάθεια να ορίσει κανείς μιαν έννοια είναι τόσο δυσχερέστερη όσο πιο δυσπρόσιτη είναι η έννοια αυτή ως βίωμα. Αν παραδείγματος χάρη επιδιώξει να οριοθετήσει την έννοια της φιλίας, θα το κατορθώσει σε ικανοποιητικό βαθμό, εφ' όσον η φιλική σχέση είναι θεμελιώδες κύτταρο της κοινωνικής ζωής. Αντίθετα, η ελευθερία εμφανίζει το οξύμωρο σχήμα να συνιστά πόθο και όνειρο κάθε στοιχειωδώς καλλιεργημένου ανθρώπου και συνάμα να περιβάλλει με απόλυτη σχεδόν σύγχυση όλες τις απόπειρες καθορισμού των ορίων και των συστατικών της. Η αντίφαση αυτή δεν αποτελεί δυσεξήγητη κατάσταση, εφ' όσον κάθε άνθρωπος είναι φορέας αξιών, ιδεολογιών, φόβων, ακόμη και προκαταλήψεων και επομένως η απόπειρα ορισμού της ελευθερίας του επηρεάζεται σαφέστατα από όλο αυτό το εσωτερικό σύμπλεγμα. Αν ξεκινήσουμε την οριοθέτηση της ελευθερίας από την ετυμολογική της συγγένεια με το ρήμα *έρχομαι* της αρχαίας ελληνικής, θα μπορέσουμε να την κατανοήσουμε ως τη δυνατότητα να δρα, να σκέφτεται και να κινείται ο άνθρωπος χωρίς δεσμεύσεις και καταναγκασμούς. Χρειάζεται όμως να διευκρινιστεί πως οι δεσμεύσεις αφορούν είτε εξωγενείς πιέσεις είτε και ενδογενείς παράγοντες, παράγοντες δηλαδή που έχουν εγκατασταθεί στο νου ή την ψυχή του ανθρώπου και βιώνονται πλέον ως πλευρές της προσωπικότητας από το άτομο. Ως τέτοιους θα αναφέρουμε προκαταλήψεις, που εδραιώθηκαν από την αγωγή ή την παράδοση ενός τόπου, έμμονες ιδέες που από τις περιστάσεις της ζωής καταστάλαξαν ως βιώματα ή ακόμη και φοβίες που γεννήθηκαν από αδύναμες πτυχές του χαρακτήρα του ανθρώπου.
- β) Συχνά, βέβαια, ακόμη και ο οξύτερος νους προδίδεται από την ψυχική υστέρηση και αδυναμία. Γι' αυτό είναι αδήριτη ανάγκη η πνευματική ευεξία να συνοδεύεται και από ανάλογη ψυχική ευρωστία. Χωρίς εφόδια όπως η επιμονή και η αποφασιστικότητα, οι δυσκολίες που διαρκώς θα ορθώνονται μπροστά στον αγωνιστή για την ελευθερία του θα φαντάζουν ανυπέρβλητες. Θα τον εξομοιώνουν με ένα ναυαγό που έχει να αντιπαλέψει τη μανιασμένη θάλασσα, τα κύματα της οποίας συνεχή και θεόρατα τον χτυπούν και τον καταρρακώνουν ψυχικά, μέχρι πολύ σύντομα να τον εξοντώσουν. Γι' αυτό χρειάζεται το άτομο να επιδεικνύει αγωνιστικό φρόνημα, ώστε να κατορθώνει να ανθίσταται στις παντοειδείς δυσχέρειες προκειμένου να μπορεί να προασπίζεται τις προσωπικές του ιδέες και επιλογές, οι οποίες συνιστούν και τον πυρήνα της ατομικής του ιδιοσυστασίας, την ουσία τελικά της προσωπικής του ελευθερίας.

Υ) Η αλήθεια συνίσταται στο αξίωμα ότι ο αγώνας για την ατομική ελευθερία είναι καταδικασμένος, αν είναι ατομικός, προσωποπαγής. Για την προσωπική απελευθέρωση είναι αναγκαία η συνεργασία με τους συνανθρώπους και η επίδειξη της μέγιστης δυνατής συντροφικότητας. Ο συναγωνιστής στο αγώνισμα της ελευθερίας θα μας στηρίξει και θα στηριχτεί πάνω μας. Θα μας υποστηρίξει κατ' αρχάς ψυχολογικά και εν συνεχεία οικονομικά, όταν χρειαστεί, γνωρίζοντας πως θα τύχει της ίδιας μεταχείρισης, όταν κι εκείνος βρεθεί σε δυσχερή θέση. Ο δρόμος της ελευθερίας είναι σε κάθε περίπτωση σκολιός, αλλά η ομαδικότητα και η αλληλεγγύη σαφώς απαλύνουν το μόχθο και ελαφραίνουν το βάρος. Σοβαρός βεβαίως παράγοντας για την κατάκτηση της ατομικής ανεξαρτησίας είναι η δημοκρατική οργάνωση του κοινωνικού μας χώρου. Ένα πολίτευμα με αδέκαστη δικαιοσύνη, με πολυκομματισμό και αξιοκρατία αλλά χωρίς γραφειοκρατία στη δημόσια ζωή και διοίκηση ομολογουμένως συνιστά όρο εκ των ων ουκ άνευ για την προσέγγιση της ατομικής ελευθερίας του ατόμου-πολίτη.

3. Ποια **μέθοδο** ανάπτυξης παραγράφου (παραδείγματα, σύγκριση και αντίθεση, αιτιολόγηση, ορισμό, διαίρεση, αίτια και αποτελέσματα, αναλογία ή **συνδυασμό μεθόδων**) θεωρείτε καταλληλότερη για καθεμιά από τις παρακάτω θεματικές περιόδους;
- Από παιδαγωγική άποψη, το θέμα της ενότητας στη γλώσσα είναι θεμελιώδες.
 - Η ποίηση στην Αρχαία Ελλάδα μπορεί να διαιρεθεί σε τρεις κατηγορίες: στην επική, τη λυρική, τη δραματική.
 - Κατανάλωση είναι η χρήση αγαθών ή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών μας.
 - Πού οφείλεται η επιθετικότητα των νέων;
 - Μια ανθρώπινη ψυχή χωρίς παιδεία μοιάζει με ακατέργαστο μάρμαρο λατομείου.
 - Οι ατομικές ελευθερίες είναι πολλών ειδών.
 - Πολλοί άνθρωποι νομίζουν πως ευγένεια και καλοί τρόποι είναι το ίδιο πράγμα.
 - Η αρχιτεκτονική είναι η καλύτερη επιστήμη.
 - Η ζωή στις πόλεις παρουσιάζει πολλά προβλήματα.
 - Η ζωή στο χωριό είναι πολύ διαφορετική από τη ζωή στην πόλη.
 - Οι σεισμοί δεν οφείλονται στην οργή του Εγκέλαδου.
 - Λογοτεχνία είναι η τέχνη του λόγου.
 - Ο κόσμος μας είναι παράλογος.
 - Ο Θεμιστοκλής ήταν καλύτερος στρατηγός από τον Αριστείδη.
 - Η παιδεία μας χωρίζεται σε στοιχειώδη, μέση, ανώτερη και ανώτατη.
 - Οι έφηβοι είναι βασικά εγωιστές.
 - Η διαφήμιση προκαλεί τον υπερκαταναλωτισμό μέσα από τη δημιουργία πλασματικών αναγκών.
 - Είναι γεγονός ότι ο Έλληνας δε διαβάσει.
 - Η ανάπαυση είναι το καρύκειμα της εργασίας.
 - Πρέπει να φροντίζεις να σκέφτεσαι πολύ και όχι να μαθαίνεις πολλά.
 - Τα προβλήματα των σημερινών νέων διαφέρουν από τα προβλήματα των νέων στις περασμένες γενιές.
 - Υπάρχουν δύο είδη διασκέδασης, η γνήσια και η νόθη.
 - Η διαφήμιση προβάλλει πρότυπα κατανάλωσης και επομένως πρότυπα ζωής και αξιών.
 - Η πολιτική ως έννοια και περιεχόμενο διαφέρει από την κομματική τοποθέτηση.

Επιλέξτε δύο από τις παραπάνω προτάσεις ως θεματικές προτάσεις για ν' αναπτύξετε από μια παράγραφο 80-100 λέξεων. Να δηλώσετε τον τρόπο ανάπτυξης.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Για τις απαντήσεις σας να λάβετε υπόψη το αντίστοιχο κεφάλαιο θεωρίας στο βιβλιοτετράδιο «Στοιχεία Θεωρίας».

1. Στα παρακάτω παραδείγματα να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική ή το αντίστροφο. Να εξηγήσετε γιατί προτιμήθηκε το ανάλογο είδος της σύνταξης.
 - A. Η θεοποίηση του χρήματος παραλύει τις ηθικές αντιστάσεις και πυροδοτεί την κοινωνική παθογένεια.
 - B. Οι περισσότεροι άνθρωποι επιδιώκουν μια θέση στο δημόσιο τομέα και στα πνευματικά επαγγέλματα.
 - Γ. Ο τουρισμός της Ελλάδας ενισχύεται και πολιτιστικά από την ευρωπαϊκή ένωση.
 - Δ. Η εύκολη πρόσβαση στην κωδικοποιημένη γνώση εξασφαλίζεται από την πληροφορική, ενώ τεράστιες δυνατότητες διατίθενται από τον υπολογιστή στην αποθήκευση, επεξεργασία και αξιοποίηση των πληροφοριών.
 - E. Η μόδα, η διαφήμιση και η ξενομανία ωθούν το άτομο σε στείρα αφομοίωση όσων παρακολουθεί και τον βυθίζουν στην ομοιομορφία.
2. Στα κείμενα που ακολουθούν να δικαιολογήσετε την επιλογή των ρηματικών προσώπων.
 - A. Η παγκόσμια συνδιάσκεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζει και δηλώνει ότι όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα απορρέουν από την αξιοπρέπεια και την αξία που είναι εγγενής στην προσωπικότητα του ανθρώπου, ότι η προσωπικότητα του ανθρώπου είναι το υποκείμενο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και ως εκ τούτου πρέπει να επωφελείται πλήρως και να συμμετέχει ενεργώς στην πραγμάτωση όλων αυτών των δικαιωμάτων και ελευθεριών. Υπογραμμίζει την υποχρέωση όλων των κρατών να προάγουν και να ενθαρρύνουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διακρίσεις φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας. Αρχικά, όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Χάρη σ' αυτό το δικαίωμα, ορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους και ακολουθούν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξή τους. Δεδομένης της ιδιαίτερης κατάστασης λαών υπό αποικιοκρατική κυριαρχία ή άλλες μορφές ξένης κυριαρχίας ή κατοχής, η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων των λαών να αναλαμβάνουν οποιαδήποτε νόμιμη δράση για να εκπληρώσουν το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα της αυτοδιάθεσής τους. Η παγκόσμια συνδιάσκεψη θεωρεί την άρνηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υπογραμμίζει τη σημασία της ουσιαστικής πραγμάτωσης αυτού του δικαιώματος. Ακόμα, η δημοκρατία, η ανάπτυξη και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών συνδέονται στενά μεταξύ τους και αλληλοενισχύονται. Η δημοκρατία στηρίζεται στην ελευθέρως εκφραζόμενη βούληση των λαών να ορίζουν το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό σύστημά τους και να συμμετέχουν πλήρως

σε όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής. Σ' αυτό το πλαίσιο, η προαγωγή και προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο πρέπει να είναι οικουμενική και να μην υπόκειται σε κανένα περιορισμό. Η διεθνής κοινότητα πρέπει να υποστηρίζει την ενίσχυση και προαγωγή της δημοκρατίας, της ανάπτυξης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο.

Παράλληλα, ο άνθρωπος είναι το κεντρικό υποκείμενο της ανάπτυξης. Ενώ η ανάπτυξη διευκολύνει την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η απουσία ανάπτυξης δεν μπορεί να προβάλλεται για να νομιμοποιήσει τον περιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται διεθνώς. Τα κράτη πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους για να εξασφαλίσουν την ανάπτυξη και να εξαλείψουν τα εμπόδια στα οποία προσκρούει. Η διεθνής κοινότητα πρέπει να προάγει την ουσιαστική διεθνή συνεργασία για την πραγμάτωση του δικαιώματος της ανάπτυξης και την εξάλειψη των εμποδίων στα οποία προσκρούει. Για να υπάρχει συνεχής πρόοδος όσον αφορά την πραγμάτωση του δικαιώματος της ανάπτυξης, απαιτείται αποτελεσματική αναπτυξιακή πολιτική σε εθνικό επίπεδο, καθώς και ισότιμες οικονομικές σχέσεις και ευνοϊκό οικονομικό περιβάλλον σε διεθνές επίπεδο.

Τέλος, πρέπει να ενισχυθούν οι εθνικοί και διεθνείς οργανισμοί και τα προγράμματα για την προστασία των παιδιών. Είναι επιβεβλημένη η προστασία κυρίως των κοριτσιών, των εγκαταλειμμένων παιδιών, των παιδιών του δρόμου, των παιδιών που είναι θύματα οικονομικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της παιδικής πορνογραφίας, παιδικής πορνείας ή πώλησης οργάνων, των παιδιών που είναι θύματα νόσων, των παιδιών προσφύγων, καθώς και των παιδιών που υποφέρουν από ασιτία, ξηρασία και άλλες καταστάσεις ανάγκης. Πρωταρχικός, λοιπόν, στόχος της δραστηριότητας του συστήματος των ηνωμένων εθνών στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι η εφαρμογή της συνθήκης για τα δικαιώματα των παιδιών.

Β. Αντώνης Σαμαράκης - Ζητείται Έλπις

Όταν μπήκε στο καφενείο, κείνο τὸ ἀπόγεμα, ἦτανε νωρὶς ἀκόμα. Κάθισε σ' ἓνα τραπέζι, πίσω ἀπὸ τὸ μεγάλο τζάμι ποὺ ἔβλεπε στὴ λεωφόρο. Παράγγειλε καφέ. Σὲ ἄλλα τραπέζια, παίζανε χαρτιά ἢ συζητούσανε. Ἦρθε ὁ καφές. Ἄναψε τσιγάρο, ἤπιε δυὸ γουλιές, κι ἄνοιξε τὴν ἀπογευματινὴ ἐφημερίδα.

Καινούριες μάχες εἶχαν ἀρχίσει στὴν Ἰνδοκίνα. «Αἱ ἀπώλειαι ἐκατέρωθεν ὑπῆρξαν βαρυτάται», ἔλεγε τὸ τηλεγράφημα. Ἐνα ἀκόμα ἰαπωνικὸ ἀλιευτικὸ ποὺ γύρισε μὲ ραδιενέργεια. «Ἡ σκιά τοῦ νέου παγκοσμίου πολέμου ἀπλοῦται εἰς τὸν κόσμον μας», ἦταν ὁ τίτλος μιᾶς ἄλλης εἰδησης. Ὑστερα διάβασε ἄλλα πράγματα: τὸ ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ, προαγωγὲς ἐκπαιδευτικῶν, μιὰ ἀπαγωγή, ἓνα βιασμό, τρεῖς αὐτοκτονίες. Οἱ δυὸ, γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους. Δυὸ νέοι, 30 καὶ 32 χρονῶ. Ὁ πρῶτος ἄνοιξε τὸ γκάζι, ὁ δεῦτερος χτυπήθηκε μὲ πιστόλι. Ἄλλοῦ εἶδε κριτικὴ γιὰ ἓνα ρεσιτὰλ πιάνου, ἔπειτα κάτι γιὰ τὴ μόδα, τέλος τὴν «Κοσμικὴ Κίνηση»: «Κοκταίηλ προχθὲς παρὰ τῷ κυρίῳ καὶ τῇ κυρίᾳ Μ. Τ. Χάρμα εὐμορφίας καὶ κομψότητος ἡ κυρία Β. Χ. μὲ φόρεμα κομψότατο ἐμπριμὲ καὶ τὸκ πολὺ σίκ. Ἐλεγκάντικη ἐμφάνισις ἡ δεσποινὶς Ο. Ν.» Ἄναψε κι ἄλλο τσιγάρο. Ἐρίξε μιὰ ματιά στὶς «Μικρὲς Ἀγγελίες»:

ΠΩΛΕΙΤΑΙ νεόδμητος μονοκατοικία, κατασκευὴ ἀρίστη, ἐκ 4 δωματίων, χόλ, κουζίνας, λουτροῦ πλήρους, W.C.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ πιάνο πρὸς ἀγοράν...

Σκέψεις γυρίζανε στὸ νοῦ του. Ἀπὸ τότε ποὺ τέλειωσε ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος, ἡ σκιά τοῦ τρίτου δὲν εἶχε πάψει νὰ βαραίνει πάνω στὸν κόσμο μας. Καὶ στὸ μεταξύ, τὸ αἷμα χυνότανε, στὴν Κορέα χτές, στὴν Ἰνδοκίνα σήμερα, αὔριο... Πέρασε τὸ χέρι του στὰ μαλλιά του. Σκούπισε τὸν ἰδρώτα στὸ μέτωπό του· εἶχε ἰδρώσει, κι ὅμως δὲν ἔκανε ζέστη. Ὁ πόλεμος, ἡ βόμβα ὑδρογόνου, οἱ αὐτοκτονίες γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους, ἡ «Κοσμικὴ Κίνησις»... Τὸ πανόραμα τῆς ζωῆς!

Δὲν εἶχε ἀλλάξει διόλου πρὸς τὸ καλύτερο ἡ ζωὴ μας ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ὅλα εἶναι, τὰ ἴδια σὰν καὶ πρὶν. Κι ὅμως εἶχε ἐλπίσει κι αὐτός, ὅπως εἶχαν ἐλπίσει ἑκατομμύρια ἄνθρωποι σ' ὅλη τὴ γῆ, πῶς ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο, ὕστερ' ἀπὸ τόσο αἷμα ποὺ χύθηκε, κάτι θ' ἄλλαζε. Πῶς θάρχόταν ἡ εἰρήνη, πῶς ὁ ἐφιάλτης τοῦ πολέμου δὲ θὰ ἴσκιωνε πιά τὴ γῆ μας, πῶς δὲ θὰ γίνονταν τώρα αὐτοκτονίες γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους, πῶς... Σουρούπωνε. Μερικὰ φῶτα εἶχαν ἀνάψει κιόλας στὰ μαγαζιά ἀντίκρυ. Στὸ καφενεῖο δὲν εἶχαν ἀνάψει ἀκόμα τὰ φῶτα. Τοῦ ἄρεσε ἔτσι τὸ ἡμίφως. Σκέφτηκε τὴ σύγχυση ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν κόσμο μας σήμερα. Σύγχυση στὸν τομέα τῶν ἰδεῶν, σύγχυση στὸν κοινωνικὸ τομέα, σύγχυση... Δὲν ἔφταιγε ἡ ἐφημερίδα ποὺ ἔκανε τώρα αὐτὲς τίς σκέψεις. Τὰ σκεφτότανε ὅλα αὐτὰ τὸν τελευταῖο καιρὸ, πότε μὲ λιγότερη, πότε μὲ περισσότερη ἔνταση. Σκεφτότανε τὸ σκοτεινὸ πρόσωπο τῆς ζωῆς. Τὴν εἰρήνη, τὴ βαθιὰ τούτη λαχτάρα, ποὺ κρέμεται ἀπὸ μιὰ κλωστή. Σκεφτότανε τὴ φτώχεια, τὴν ἀθλιότητα. Σκεφτότανε τὸ φόβο ποὺ ἔχει μπεῖ στὶς καρδιές. Στὸν καθρέφτη, δίπλα του, εἶδε τὸ πρόσωπό του. Ἐνα πολὺ συνηθισμένο πρόσωπο. Τίποτα δὲ μαρτυροῦσε τὴν ταραχὴ ποὺ εἶχε μέσα του. Εἶχε πολεμήσει κι αὐτός στὸν τελευταῖο πόλεμο. Καὶ εἶχε ἐλπίσει. Μὰ τώρα ἦτανε πιά χωρὶς ἐλπίδα. Ναί, δὲ φοβότανε νὰ τὸ ὁμολογήσει στὸν ἑαυτό του πῶς ἦτανε χωρὶς ἐλπίδα. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ διαψεύσεις ἐλπίδων ἦταν ἡ ζωὴ του. Εἶχε ἐλπίσει τότε,...

Εἶχε ἐλπίσει ὕστερα...

Κάποτε, πρὶν ἀπὸ χρόνια, εἶχε ἐλπίσει στὸν κομμουνισμό. Μὰ εἶχε διαψευθεῖ κι ἐκεῖ. Τώρα δὲν εἶχε ἐλπίδα σὲ καμιὰ ἰδεολογία! Ζήτησε ἕνα ποτήρι νερὸ ἀκόμα. Αὐτὴ ἡ διάψευση ἀπὸ τίς λογῆς-λογῆς ἰδεολογίες ἦτανε βέβαια γενικὸ φαινόμενο. Καὶ παραπάνω ἀπὸ τὴ διάψευση, ἡ κούραση, ἡ ἀδιαφορία, ποὺ οἱ πιὸ πολλοί, ἡ μεγάλη πλειοψηφία νιώθει μπροστὰ στὶς διάφορες ἰδεολογίες. Κοίταζε τὰ τρόλλεϋ ποὺ περνάγανε ὁλοένα στὴ λεωφόρο, τὸ πλῆθος... Μπροστὰ του, ἡ ἐφημερίδα ἀνοιχτή. Ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶχε δεῖ καὶ πρωτύτερα: ἡ σκιά τοῦ καινούριου πολέμου, ἡ Ἰνδοκίνα, οἱ δυὸ αὐτοκτονίες γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους, ἡ «Κοσμικὴ Κίνησις»...

Τσιγάρα! ἕνας πλανόδιος μπῆκε.

Πῆρε ἕνα πακέτο.

Στὶς ἑξι σελίδες τῆς ἐφημερίδας: ἡ ζωὴ. Κι αὐτός, ἦτανε τώρα ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔχει ἐλπίδα.

Θυμήθηκε, πρὶν ἀπὸ χρόνια, ἦτανε παιδί ἀκόμα, εἶχε ἀρρωστήσει βαριὰ μιὰ θεία του, ξαδέρφη τῆς μητέρας του. Τὴν εἶχανε σπίτι τους. Ἦρθε ὁ γιατρός· βγαίνοντας ἀπὸ τὸ δωμάτιο τῆς ἀρρωστης, εἶπε μὲ ἐπίσημο ὕφος:

Δέν υπάρχει πλέον έλπίς!

Έτσι κι αυτός, τώρα, είχε φτάσει στο σημείο νά λέει:

- Δέν υπάρχει πλέον έλπίς!

Τοῦ φάνηκε φοβερό πού ἦτανε χωρίς ἐλπίδα. Εἶχε τήν αἴσθησι πώς οἱ ἄλλοι στοῦ καφενεῖο τόν κοιτάζανε κι ἄλλοι ἀπό τὸ δρόμο σκέφτονταν καὶ ψιθυρίζανε μεταξύ τους: «Αὐτὸς ἐκεῖ δέν ἔχει ἐλπίδα!» Σὰ νὰ ἦταν ἐγκλημα αὐτό. Σὰ νὰ εἶχε ἓνα σημάδι πάνω του πού τὸ μαρτυροῦσε. Σὰ νὰ ἦτανε γυμνὸς ἀνάμεσα σὲ ντυμένους. Σκέφτηκε τὰ διηγήματα πού εἶχε γράφει, δίνοντας ἔτσι μιὰ διέξοδο στὴν ἀγωνία του. Ἀγγιζε θέματα τοῦ καιροῦ μας: τὸν πόλεμο, τὴν κοινωνικὴ δυστυχία... Ὡστόσο, δέν τὸ ἀποφάσιζε νὰ τὰ ἐκδώσει. Φοβότανε! Φοβότανε τὴν ἐτικέτα πού θὰ τοῦ δίνανε σίγουρα οἱ μὲν καὶ οἱ δέ. Ὅχι, ἔπρεπε νὰ τὰ βγάλει. Στὸ διάολο ἢ ἐτικέτα! Αὐτὸς ἦταν ἓνας ἄνθρωπος, τίποτε ἄλλο. Οὔτε ἀριστερὸς οὔτε δεξιὸς. Ἕνας ἄνθρωπος πού εἶχε ἐλπίζει ἄλλοτε, καὶ τώρα δέν ἔχει ἐλπίδα, καὶ πού νιώθει χρέος του νὰ τὸ πεῖ αὐτό. Βέβαια, ἄλλοι θᾶχουν ἐλπίδα, σκέφτηκε. Δέν μπορεῖ παρὰ νᾶ χουν. Ξανάριξε μιὰ ματιὰ στὴν ἐφημερίδα: ἡ Ἴνδοκίνα, ἡ «Κοσμικὴ Κίνησις», τὸ ρεσιτάλ πιάνου, οἱ δυὸ αὐτοκτονίες γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους, οἱ «Μικρὲς Ἀγγελίες»...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ γραφομηχανή...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ραδιογραμμόφωνον...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τάπηις γνήσιος περσικὸς...

Έβγαλε τὴν ἀτζέντα του, ἔκοψε ἓνα φύλλο κι ἔγραψε μὲ τὸ μολύβι του:

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ἐλπίς

Γ. «Άφρησα να μην ξέρω», Κική Δημουλά

Από τον κόσμο των γρίφων
φεύγω ήσυχη.
Δεν έχω βλάβει στη ζωή μου αίνιγμα:
δεν ἔλυσα κανένα.
Ούτε κι αυτά που θέλαν να πεθάνουν
πλάι στα παιδικά μου χρόνια:
έχω ένα βαρελάκι που 'χει δυο λογιών κρασάκι.
Το κράτησα ὡς τώρα
αχάλαστο ανεξήγητο,
γιατί ὡς τώρα
δυο λογιών κρασάκι
ἔχουν λυμένα κι ἄλυτα που μου τυχαίνουν.
Συμβίωσα σκληρά
μ' ἓναν ψηλὸ καλόγερο που κόκαλα δέν ἔχει
και δέν τον ρώτησα ποτέ
ποιας φωτιάς γιος εἶναι,
σε ποιο θεὸ ανεβαίνει και μου φεύγει.

Δέν του λιγότεψα του κόσμου

τα προσωπιδοφόρα πλάσματά του,
του ανάθρεψα του κόσμου το μυστήριο
με θυσία και με στέρηση.
Με το αίμα που μου δόθηκε
για να τον εξηγήσω.
Ό,τι ήρθε με δεμένα μάτια
και σκεπασμένη πρόθεση
έτσι το δέχτηκα
κι έτσι τ' αποχωρίστηκα:
με δεμένα μάτια και σκεπασμένη πρόθεση.
Αίνιγμα δανείστηκα,
αίνιγμα επέστρεψα.
Άφησα να μην ξέρω
πώς λύνεται ένα *χθες*,
ένα *εξαρτάται*,
το αίνιγμα των ασυμπτώτων.
Άφησα να μην ξέρω τι αγγίζω,
ένα πρόσωπο ή ένα *βιάζομαι*.

Ούτε κι εσένα σε παρέσυρα στο φως
να σε διακρίνω.
Στάθηκα Πηνελόπη
στη σκοτεινή ολιγωρία σου.
Κι αν ρώτησα καμιά φορά πώς λύνεσαι,
πηγή αν είσαι ή κρήνη,
θα 'ταν κάποια καλοκαιριάτικη ημέρα
που, Πηνελόπες και όχι,
μας κυριεύει αυτός ο δαίμων του νερού
για να δοξάζεται το αίνιγμα
πώς μένουμε αζεδίπαστοι.
Από τον κόσμο των γρίφων
φεύγω ήσυχη.
Αναμάρτητη:
αζεδίπαστη.
Στο αίνιγμα του θανάτου
πάω ψυχωμένη.

3. Στα παρακάτω κείμενα να δικαιολογήσετε τη λειτουργία των χρόνων και των εγκλίσεων.

- A. Η δεκαετία του 1990, μετά δηλαδή την ανάπτυξη της τηλεόρασης, λόγω της ελεύθερης χρήσης της, έφερε τεράστιες αλλαγές στην επικοινωνία αλλά κυρίως στην κοινωνία. Τα δελτία ειδήσεων στη μάχη της ακροαματικότητας έχουν γίνει πλέον εκπομπές σώου εισβάλλοντας συνεχώς και στα πιο προσωπικά στοιχεία της ζωής των πολιτών. Οι παρουσιαστές εξασκούν πλέον και το ρόλο του εισαγγελέα στις διάφορες υποθέσεις καταδικάζοντας ή αθωνώνοντας τους υπόπτους πριν τις δικαστικές αποφάσεις. Οι εκπομπές λόγου, πολλές από τις οποίες στημένες και ακριβοπληρωμένες από τους παρουσιαζόμενους- κυρίως σε περίοδο εκλογών - δημιουργούν πρότυπα, πολλές φορές καταστρεπτικά για τη νεολαία. Τα reality show έχει αποδειχθεί ότι είναι υπεύθυνα για

πολλές αυτοκτονίες ανθρώπων που έχουν περάσει από αυτά. Έχουμε δηλαδή μεταβάλει την τηλεόραση από μέσο ενημέρωσης σε μέσο ευχαρίστησης με βάση τον πόνο του συνανθρώπου μας. Ίσως αυτό να ήταν και "αναγκαίο". Ο Διονύσης Σαββόπουλος κάποτε όταν ρωτήθηκε αν ανησυχεί για την κοινωνική εξαθλίωση των συγκεκριμένων εκπομπών απάντησε ότι αφού οι μεγαλουπόλεις έχουν χάσει το χαρακτήρα της πλατείας του χωριού που μαζεύονταν οι "κατίνες" της γειτονιάς, έπρεπε να βρεθεί ένα υποκατάστατο, και αυτό είναι το reality show.

Είναι συχνό φαινόμενο πλέον στην Ελληνική κοινωνία η οικογένεια να έχει δύο και τρεις τηλεοράσεις στο σπίτι για να μπορεί να απολαύσει το κάθε μέλος τη δική του σαπουνόπερα Ελληνική ή Μεξικάνικη, φυσικά μεταγλωττισμένη. Έτσι, παρατηρείται ένα μείζον κοινωνικό πρόβλημα, αυτό της μη επικοινωνίας της οικογένειας, αφού ο καθένας έχει συνδεθεί περισσότερο με το ηλεκτρονικό κουτί παρά με τα μέλη της οικογένειάς του. Ταυτόχρονα, ο τρόπος ζωής των ηρώων αυτών των τηλεοπτικών σειρών με το εύκολο χρήμα, τις μίζες, τις απάτες, τις ίντριγκες, τους έρωτες, τις εξωσυζυγικές σχέσεις, τα πανάκριβα σπίτια και αμάξια δημιουργούν νέα ήθη, σίγουρα όχι χρηστά.

Το κουτσομπολιό, τα ροζ σκάνδαλα, τα νυχτοπερπατήματα πολιτικών, τραγουδιστών και ηθοποιών ήταν ίσως η αφορμή για τη δημιουργία αυτής της τηλεοπτικής "ζούγκλας", αλλά και της δημιουργίας κουτσομπολίστικων περιοδικών. Οι παπαράτσι παραβιάζουν πλέον τη προσωπική ζωή από τη μια, αλλά και δημιουργούν ψεύτικες ιστορίες από την άλλη, καλλιεργώντας την περιέργεια των αναγνωστών τους, κυρίως γυναικών, και συνάμα αυξάνοντας τα κέρδη τους.

B. ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Η έννοια της πειθαρχίας είναι πολυδιάστατη και ξεκινάει από την τυφλή υποταγή σε πρόσωπα, αρχές, ιδέες και συστήματα (κοινωνικά, πολιτικά, θρησκευτικά) και φτάνει μέχρι τα όρια της συνειδητής υπακοής, που προϋποθέτει όμως αποδοχή αυτών στα οποία καλείται κάποιος να υπακούσει. Η πειθαρχία μπορεί να σημαίνει αρετή, όταν εκφράζεται σαν υπακοή στους άρχοντες ή στους ανωτέρους, σε διαταγές τους, που είναι σύμφωνες με τους νόμους και την ηθική. Αντίθετα, η πειθαρχία σε μη νόμιμους άρχοντες ή σε παράνομες διαταγές θεωρείται δουλικότητα και η ανυπακοή αρετή.

Ασφαλώς η πειθαρχία στην ομαδική ζωή (σχολείο, στρατό, οικογένεια) ή την ομαδική εργασία, είναι απαραίτητη, γιατί αποτελεί το συνδετικό κρίκο και δίνει τα περιθώρια συγκρότησης και συγκέντρωσης των ποικίλων δυνάμεων της ομάδας για την επίτευξη κάποιων στόχων. Η πειθαρχία όμως σε καμιά περίπτωση δε σημαίνει περιορισμό της προσωπικότητας και της ελευθερίας του ατόμου σε βαθμό που να την εκμηδενίζει.

Η αυστηρότητα είναι απαραίτητη αλλά και η ελαστικότητα, όπως και η συγκατάβαση. Η υπερβολική αυστηρότητα, το απόλυτο και η ακαμψία, η άτεγκτη στάση, μια μορφή βίας κι αυτή, δε βοηθάει στην κατανόηση και την προσέγγιση, αλλά, ή γεννά ανδράποδα, ή την αντίδραση. Η πειθαρχία σε όλες της περιπτώσεις ομαδικής συνύπαρξης πρέπει να εξασφαλίζει την ελευθερία, να περιορίζει την ασυδοσία, και να μην ταυτίζεται με το καταναγκασμό, γιατί σε αντίθετη περίπτωση και δε δρούμε ανθρώπινα και έχουμε αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Όσον αφορά τις ποινές που επιβάλλονται, είτε από την δικαστική εξουσία είτε από άλλους φορείς εξουσίας, πρέπει να μην εμπεριέχουν ή να υποδηλώνουν φανερές ή υποσυνείδητες διαθέσεις ανταπόδοσης, πολύ δε περισσότερο, να μην είναι εξοντωτικές. Ο Πλάτωνας διατύπωσε πρώτος τη θεωρία του προληπτικού χαρακτήρα της ποινής.

Ο εγκληματίας, τονίζει, πρέπει να τιμωρείται γιατί συνδέει στη συνειδήσή του την πράξη με την ποινή και δεν την επαναλαμβάνει. Επιπλέον, με αυτό τον τρόπο προλαμβάνονται και άλλα εγκλήματα του ίδιου δράστη ή και άλλων. Πάντως σε

καμιά περίπτωση οι ποινές που επιβάλλονται δεν πρέπει να υποβιβάζουν και να εξευτελίζουν την προσωπικότητα, γιατί, σε

τελευταία ανάλυση, επιτυγχάνουν άλλα αποτελέσματα. Δεν πρέπει, εν ονόματι της όποιας πειθαρχίας, να εξευτελίζεται η προσωπικότητα. Ο ρόλος της ποινής είναι επανορθωτικός, σωφρονιστικός, και κατά βάθος ανθρωπιστικός.

Πέρα όμως απ' τους γραφτούς νόμους, υπάρχουν και άλλες αρχές, άλλοι νόμοι, άλλα καθήκοντα, στα οποία η κοινωνία επιβάλλει προσαρμογή και σεβασμό. Απαιτεί προσήλωση σ' αυτές τις κοινωνικές αρχές με ελεύθερη προαίρεση, χωρίς την επιβολή ποινών, ή μάλλον, με επιβολή ποινών άτυπων, όπως είναι η κατακραυγή και η απομόνωση. Έτσι και η κοινωνία απαιτεί συνέπεια, εντιμότητα, υπευθυνότητα, στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον ώριμο πνευματικά και ηθικά άνθρωπο. «Καμιά ηθική, έξαφνα σε καμιά εποχή δεν μπορεί να δεχτεί πως το να παραβαίνεις το λόγο σου είναι στοιχείο αρετής ή το να εξαπατάς το γείτονά σου ή το να γίνεσαι βίαιος, τυραννικός», γράφει ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ειρηνική συνύπαρξη και κατανόηση, ο σεβασμός της προσωπικότητας του άλλου, των ιδεών και των αντιλήψεών του. Πέρα όμως από τις βασικές αυτές αρχές απαιτείται επιείκεια απέναντι στους ανθρώπους, συγκατάβαση, αμοιβαιότητα. Τότε η συνείδηση λειτουργεί ως «δικαστής εν εγρηγόρει» που επιβάλλει αυτοκριτική και αυτοέλεγχο, εξασφαλίζοντας την ηθική ανωτερότητα και αποτρέπει από το δουλισμό. Επιβάλλει αυτοπειθαρχία και αυτοσυγκράτηση, αυτοκυριαρχία, απαγορεύοντας κάθε ενδόμυχη, πολύ δε περισσότερο εκδηλούμενη επιθετικότητα.

«Κοινωνικά δοκίμια»

ΑΘ. Κ. ΚΙΤΣΑΚΗ__

4. Στα παρακάτω παραδείγματα να αναγνωρίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων (παρατακτική, απλή ή διαδοχική υπόταξη)

- A. Ο αληθινός πνευματικός άνθρωπος δρα για τους άλλους. Αντίθετα, παραμένοντας αδρανής, καταντά άχρηστος. Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη «απέχοντας από τις υποθέσεις της πολιτείας, οι πολίτες δεν είναι φιλήσυχοι, αλλά άχρηστοι».
- B. Οι δημοσιογράφοι, για να εκτελούν ορθά και εποικοδομητικά το έργο τους, πρέπει να έχουν ως γνώμονα τον σεβασμό της αλήθειας και της δικαιοσύνης.
- Γ. Επειδή η τρομοκρατία είναι εγκληματική ενέργεια που σκορπά τον θάνατο, οι τρομοκράτες πρέπει να τιμωρούνται με τις αυστηρότερες ποινές, ώστε να αποτρέπονται τυχόν μιμητές τους από ανάλογες εγκληματικές πράξεις που πλήττουν ανεπανόρθωτα το κοινωνικό σύνολο.
- Δ. Σύμφωνα με έρευνες, ένα στα πέντε παιδιά δεν ολοκληρώνει το γυμνάσιο στο νομό Ξάνθης. Ένα στα έξι εγκαταλείπει το γυμνάσιο στο νομό Ευρυτανίας. Ένα στα πέντε παιδιά στην Ηλεία εισάγεται «στη βιομηχανία των παραγκωνισμένων».
- E. Η ύπαρξη δίκαιων νόμων μπορεί να περιορίσει την παραβατικότητα στην εποχή μας.

5. Στα παραπάνω παραδείγματα να μετατρέψετε (όπου υπάρχει) την παρατακτική σύνδεση σε υποτακτική.

6. Να αναγνωρίσετε την αναφορική και ποιητική λειτουργία της γλώσσας στα παραδείγματα που ακολουθούν και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

- A.** Οι τεράστιες δυνατότητες που έχει και αποκτά όλο και περισσότερο ο ηλεκτρονικός υπολογιστής στην αποθήκευση, επεξεργασία και αξιοποίηση μεγάλου όγκου σύνθετων πληροφοριών, κάνει ώστε η πληροφορική να καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο έδαφος στην εκπαίδευση. Όχι μόνο γιατί εξασφαλίζει εύκολη (με εξοικονόμηση χρόνου, χώρου και κόπου) πρόσβαση σε όλη την έκταση μιας κωδικοποιημένης γνώσης, αλλά γιατί προσφέρει προγράμματα διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων, ασύγκριτα πιο πλούσια και «έξυπνα» από τα καθιερωμένα διδακτικά βιβλία. Το κυριότερο: δίνει μεγάλα περιθώρια αυτενέργειας του μαθητή- συχνά με ευχάριστο και παιγνιώδη τρόπο- και αξιοποίησης της ανευρετικής διαδικασίας, που είναι και η πιο αποτελεσματική πηγή γνώσεως. Ακόμη δίνει δυνατότητες αυτοδιδασκαλίας ή διδασκαλίας εξ αποστάσεως, μορφές που δεν πρέπει καθόλου να υποτιμώνται στις ραγδαίες εξελίξεις του κόσμου μας και των συστημάτων εκπαίδευσης. Κι όλα αυτά χωρίς να αχρηστεύεται ο δάσκαλος, που αποκτά νέα τελειότερα μέσα να επιτελέσει το έργο του και ο οποίος εν μέρει αλλάζει ρόλο, μετατρέπόμενος σε καθοδηγητή και εκμαιευτή της γνώσης αντί του απλού αναπαραγωγού και αναμεταδότη απλών ή εύκολα προσβάσιμων πληροφοριών. Έτσι αξιοποιείται καλύτερα και ουσιαστικά ο δάσκαλος εκεί που πραγματικά χρειάζεται να προσφέρει.

(Γ. Μπαμπινιώτη, «Η παιδεία μας μπροστά στις νέες πραγματικότητες», Παιδεία Εκπαίδευση και Γλώσσα. Εκτιμήσεις και Προτάσεις, εκδ. Gutenberg)

- B.** Η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι ζήτημα οικουμενικό και εξίσου απειλητικό για όλους. Είναι το πρώτο μη διαιρετό πρόβλημα που καλείται να λύσει μια πολιτικά διαιρεμένη ανθρωπότητα. Και γι' αυτό ίσως παραμένει επί του παρόντος όχι μόνον άλυτο αλλά ίσως και μη επιλύσιμο. Όμως η οικουμένη είναι μία, μοναδική και αναντικατάστατη. Ο αέρας, τα νερά, οι εκπομπές, οι ρύποι, η ραδιενέργεια, τα πουλιά και τα ψάρια δεν γνωρίζουν σύνορα. Κανείς και τίποτα δεν μπορεί να γλυτώσει από τις συνέπειες της αλλαγής του γήινου οικοσυστήματος, καμιά πολιτική βούληση δεν μπορεί να απομονώσει την επικράτεια από τον κόσμο, καμιά χώρα δεν μπορεί να προγραμματίσει ή ακόμα και να υπολογίσει το μερίδιο των συνεπειών που αναπότρεπτα θα υποστεί.

(Απόσπασμα διασκευασμένο από την επιφυλλίδα του Κ. Τσουκαλά, «Οικολογικά οράματα: η στιγμή της ελευθερίας ήταν χθες», στην εφημερίδα «Το Βήμα»)

- Γ.** Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μέινουμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα -Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώνουμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα και αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει - σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοούμενου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων ανθρώπων· στα

έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χρώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάζουν.[...] Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη *παράδοση*, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

(Γ.Σεφέρη, Δοκιμές)

7. Να αναγνωρίσετε το είδος της αντίθεσης στις παρακάτω προτάσεις(απλή ή επιδοτική)

- A. Είναι φτωχός, αλλά ζει πολύ ευτυχισμένος.
- B. Όχι μόνο περνούν τα χρόνια, αλλά και δεν γυρίζουν πίσω.
- Γ. Όχι μόνο ήρθε, αλλά και κάθισε με τις ώρες.
- Ε. Παραμελεί συχνά τις υποχρεώσεις του στο σχολείο, μα δεν διορθώνεται από τις συνεχείς επιπλήξεις των καθηγητών.
- ΣΤ. Έμεινε σιωπηλός, ωστόσο έδειχνε μετανιωμένος.

8. Να χαρακτηρίσετε το ύφος στα παρακάτω αποσπάσματα:

A. «Ο ΠΟΠΟΛΑΡΟΣ», ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Το δράμα της ζωής του Μαρινέρη, αντί να καταπραΰνει τον ανεπιό του απεναντίας τον εξερέθισε. Ένα μίσος παλιό μα ξανανιωμένο, αιστάνθηκε να ξυπνά μέσα του και να θεριεύει - μίσος εναντίον όλου εκείνου του "σιναφιού", που είχε κάμει τόσο δυστυχισμένο τον καλό του θείο, τον άγιο εκείνον άνθρωπο, με τη Ζαμπέλλα, - κι αυτόν τον ίδιο, με την Έλδα...

Από τη στιγμή εκείνη ο νέος ποπολάρος δεν θάξερε να πει αν την αγαπούσε την ξανθή κοντεσσίνα ή αν τη μισούσε μ' όλη του δύναμη- *Ώστε, έτσι!* είπε στο γιατρό αφού πέρασαν λίγες στιγμές με σιωπή- *αυτοί οι άνθρωποι μας έχουν εμάς σαν σκυλιά.*

–*Και κάτι χειρότερο!...* αποκρίθηκε ο Μαρινέρης, νομίζοντας πως με την υπερβολή θα τον απόπαιρνε.

- *Πρέπει να το δεχτείς και να πεις: Τι να κάνουμε; Είμαστε οι αδυνατότεροι. Έτσι είναι πλασμένος, Ζέππο μου, ο κόσμος.*
- *Άσχημος κόσμος!... ανήθικος!... σατανικά πλασμένος!* εφώνασε ο νέος, παρωδώντας το στίχο του Σολωμού.
- *Μα εγώ δε θα το δεχτώ ποτέ! Σεις μπορέσατε να το υποφέρετε, και σας θαυμάζω. Μα εγώ είμαι αλλιώςτικός... Ποπολάρος. Δε θα πεθάνω, αν δεν τους δείξω πως είμαστε τόσο άνθρωποι, όσο τουλάχιστο κι αυτοί.*
- *Χμ! Αυτό μυρίζει λίγο επανάσταση...*
- *Ναι, θα βγω επαναστάτης! Αντάρτης... κοινωνικός!*
- *Χμ! χμ! μη θέλεις μάτια μου, να κάμεις κανένα καινούργιο "ρεμπελιό των ποπολάρων.*
- *–Μπορεί κι' αυτό. Μ' αν δεν κάνω εκείνη την Έλδα να με βλέπει μπροστά της και να κάνει το σταυρό της, όπως να έβλεπε το διάολο, να με κρεμάσουν από τον Τηλέγραφο του Κάστρου!*

B. «Ο ΓΛΑΡΟΣ ΙΩΝΑΘΑΝ ΛΙΒΙΝΓΚΣΤΟΝ», RICHARD BACH

Οι Γλάροι ήταν μαζεμένοι στη Συνάθροιση του Συμβουλίου όταν προσγειώθηκε και καθώς φαίνεται ήταν εκεί συγκεντρωμένοι από ώρα. Γιατί, πραγματικά, περίμεναν.

"Ιωνάθαν Λίβινγκστον Γλάρε! Στάσου στο Κέντρο!". Τα λόγια του Γέροντα ακούστηκαν με μία φωνή υπέρτατης επισημότητας. "Στάσου στο Κέντρο» σήμαινε μόνο μεγάλη ντροπή ή μεγάλη τιμή. Στο Κέντρο για Τιμή ήταν ο τρόπος, με τον οποίο διακρίνονταν οι πιο μεγάλοι αρχηγοί των γλάρων. Μα φυσικά, σκέφτηκε, στο Πρόγευμα του Σμήνους σήμερα το πρωί είδαν την Κατάκτηση!

Εγώ όμως δεν θέλω τιμές. Δεν επιθυμώ να γίνω αρχηγός. Θέλω μόνο να μοιραστώ ό,τι ανακάλυψα, να δείξω τους ορίζοντες που απλώνονται μπροστά μας. Έκανε ένα βήμα μπρός.

«Ιωνάθαν Λίβινγκστον Γλάρε», είπε ο Γέροντας, «στάσου στο Κέντρο για Ντροπή να σε δουν οι σύντροφοί σου γλάροι!». Ήταν σα να τον είχαν χτυπήσει με σανίδα. Τα γόνατά του λύγισαν, τα φτερά του ζάρωσαν, τα αυτιά του βούιζαν. Στο Κέντρο για Ντροπή; Αδύνατο!

Η Κατάκτηση! Δεν μπορούν να καταλάβουν! Κάνουν λάθος, λάθος!

«...για την επικίνδυνη ανευθυνότητα του», η σοβαρή φωνή αντηχούσε, «που καταπατά την αξιοπρέπεια και την παράδοση της οικογένειας των Γλάρων»...

Να σταθεί στο Κέντρο για Ντροπή σημαίνει πως θα τον διώξουν έξω από την κοινωνία των γλάρων, απόβλητο σε μοναχική ζωή στους Πέρα Βράχους.

«...κάποια μέρα, Ιωνάθαν Λίβινγκστον Γλάρε, θα μάθεις πως η ανευθυνότητα δεν αποδίδει. Η ζωή είναι το άγνωστο κι αυτό που παραμένει άγνωστο· ένα μόνο είναι γνωστό: πως ερχόμαστε στον κόσμο τούτο για να τρώμε, για να παραμείνουμε ζωντανοί όσο μπορούμε περισσότερο».

Ένας γλάρος δεν αντιμιλά ποτέ στο Συμβούλιο τού Σμήνους, αλλά η φωνή του Ιωνάθαν ξέσπασε.

«Ανευθυνότητα; Αδελφία μου!» φώναξε. «Ποιός είναι πιο υπεύθυνος από το γλάρο που ανακαλύπτει κι ακολουθεί ένα νόημα, έναν ανώτερο σκοπό στη ζωή; για χίλια χρόνια τσαλαβουτούμε ψάχνοντας να βρούμε ψαροκεφαλές, αλλά τώρα έχουμε ένα σκοπό στη ζωή - να μάθουμε, να ανακαλύψουμε, να 'μαστε λεύτεροι! Δώστε μου μια ευκαιρία μόνο, αφήστε με να σας δείξω τι ανακάλυψα...».

Το Σμήνος θαρρείς πως ήταν πέτρινο.

«Δεν ανήκεις πια στην Αδελφότητα» φώναξαν όλα μαζί, και μονομιάς έκλεισαν τ' αυτιά τους και του γύρισαν τις πλάτες.

Ο Ιωνάθαν Γλάρος πέρασε τις υπόλοιπες του μέρες μόνος, αλλά πέταξε μακριά, πιο μακριά από τους Πέρα Βράχους. Ήταν θλιμμένος όχι από μοναξιά, αλλά γιατί οι γλάροι αρνήθηκαν να πιστέψουν στο μεγαλείο της πτήσης που τους περίμενε· αρνήθηκαν ν' ανοίξουν τα μάτια τους και να δουν.

Κάθε μέρα μάθαινε περισσότερα. Έμαθε πως μια βουτιά μπορούσε να τον βοηθήσει να ανακαλύψει τα σπάνια και νόστιμα ψάρια που κολυμπούσαν κοπαδιαστά δέκα πόδια κάτω από την επιφάνεια του ωκεανού: δε χρειαζόταν πια ψαρόβαρκες και μπαγιάτικο ψωμί για να επιζήσει. Έμαθε να κοιμάται στον αέρα, ακολουθώντας νυχτερινή πορεία πάνω στο θαλασσινό αγέρι και καλύπτοντας εκατό μίλια απ' το ηλιοβασίλεμα ως τα ξημερώματα. Με τον ίδιο εσωτερικό του έλεγχο, πετούσε μες από βαριά θαλασσινή ομίχλη κι ανέβαινε ακόμα πιο ψηλά στον αστραφτερό καθαρό ουρανό... ενώ την ίδια ώρα όλοι οι άλλοι γλάροι στέκονταν στη στεριά μέσα στην καταχνιά και τη βροχή. Έμαθε να πετάει με τους αψηλούς ανέμους βαθιά πάνω απ' τη στεριά, να βρίσκει εκεί για να τραφεί νόστιμα έντομα.

Ότι είχε κάποτε ελπίσει να προσφέρει στο Σμήνος το κέρδιζε τώρα μόνο για τον εαυτό του· έμαθε να πετάει, και δε μετάνιωσε για το τίμημα που χρειάστηκε να πληρώσει. Ο Ιωνάθαν Λίβινγκστον Γλάρος ανακάλυψε πως η πλήξη κι ο φόβος κι ο θυμός είναι η αιτία που η ζωή ενός γλάρου είναι τόσο σύντομη, κι όταν αυτά χάθηκαν από τη σκέψη του, έζησε μια πραγματικά μακριά κι ευχάριστη ζωή.

Γ. «Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΛΑΙΚΙΣΜΟΥ»

Ο λαϊκισμός είναι ένα φαινόμενο που γεννιέται με την κρίση της πολιτικής. Είναι μια έννοια που αλλάζει ανάλογα με το περιβάλλον και στις καταστάσεις στις οποίες βρίσκεται.

Ο λαϊκισμός είναι ιδεολογία του λαού. Σε αυτό δεν είναι διαφορετικός από την δημοκρατία. Η δημοκρατία αποδίδει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στο λαό. Η δημοκρατία στην πορεία του χρόνου κατόρθωσε να εισάγει ανώτερους κανόνες πολιτισμού. Αντιθέτως στον λαϊκισμό υπάρχει μόνο η φωνή του λαού, η οποία μεταξύ άλλων είναι συχνά μια χειραγωγημένη φωνή. Στον λαϊκισμό βρίσκουμε συχνά ανθρώπους ή κόμματα που ισχυρίζονται ότι ενσαρκώνουν τις προσδοκίες και τις απογοητεύσεις ενός μέρους του λαού. Αυτό εμφανίζεται σε συντηρητικά πολιτικά σχήματα (δεξιά, άκρα δεξιά) και πολύ λιγότερο σε σοσιαλιστικά σχήματα.

Η συνάντηση ανάμεσα στα μεγάλα μέσα επικοινωνίας και το λαϊκισμό είναι μοιραίο. Ωστόσο το φαινόμενο των ΜΜΕ εμπλέκει και τις δημοκρατίες. Τα αστικά κόμματα δεν είναι άσχετα με την τηλεόραση και τον τρόπο χρήσης της. Η τηλεόραση είναι ένα μέσο με πελώριες δυνατότητες όχι πάντα θετικές. Η σημερινή τηλεόραση δημιούργησε το αληθινό λαϊκίστικο ρεύμα χάρη στην προπαγάνδα. Ο τηλεθεατής καλείται να επιλέξει μεταξύ ομοειδών πολιτισμικών προϊόντων, να

διαλέξει συσκευασία και όχι ουσία. Η απουσία καλλιτεχνικής παιδείας στο σχολείο και εκτός σχολείου είναι που χαράζει διαχωριστικές γραμμές. Η τηλεόραση διαχωρίζει τους ανθρώπους «διαμερισματοποιεί» τα διάφορα καλλιτεχνικά είδη και μας καθηλώνει στην αμάθεια ή στην αυταρέσκεια της υπερενδίδευσης.

Θύλακοι αθλιότητας, περιφραγμένα οικόπεδα με θέα, ζαρντινιέρες με πλαστικά άνθη και ενδιάμεσα, μια εκτεταμένη γκρίζα ζώνη μετριότητας, πλήξης και αυταρέσκειας. Κάπως έτσι μπορούμε να περιγράψουμε το τηλεοπτικό τοπίο σήμερα στην ελληνική τηλεόραση (δημόσια και ιδιωτική). Ας μας παρηγορήσει η σκέψη ότι υπάρχουν και χειρότερα π.χ. στην Βρετανία ευδοκιμούν άθλια ριάλιτι, μπροστά στα οποία τα δικά μας θυμίζουν ασπασμό των αγγέλων στ' άστρα.

Από το καρτέρι στην πλατεία Ομονοίας ως το καραούλι στις αίθουσες των δικαστηρίων και τα τυχερά τηλέφωνα που λαμβάνει κάθε εκπομπή βρίσκεται ο «αυριανός» καλεσμένος των καθημερινών ανθρωποκεντρικών εκπομπών. Δημοσιογράφοι κάποιων «ριάλιτι σόου» στέκονται σε κομβικά σημεία και σε πιάτσες των Αθηνών περιμένοντας την ...ξεχωριστή περίεργη φυσιογνωμία με την περίεργη ερωτική ιστορία, η παρουσίαση της οποίας θα απογειώσει τους αριθμούς τηλεθέασης της εκπομπής. Όλοι αυτοί οι πρωταγωνιστές καταφεύγουν στην τηλεόραση γιατί έτσι λύνονται πάρα πολλές φορές τα προβλήματά τους ή τουλάχιστον επισπεύδονται λύσεις. Τελευταία η τηλεόραση φαίνεται πως έχει υποκαταστήσει τις κρατικές αρχές.

Όταν η ανθρώπινη παρακμή παρελεύνη στα «παράθυρα» ή στα στούντιο τηλεοπτικών εκπομπών, τότε ως μόνο άλλοθι προβάλλει ότι οι εκπομπές με αυτό το περιεχόμενο ανεβάζουν τις μετρήσεις της AGB. Πώς να κλείσει άλλωστε κάποιος την τηλεόραση όταν ένας παπάς εξομολογείτε τις ομοφυλοφιλικές του τάσεις ή όταν κάποιες κυρίες αποκαλύπτουν τα προσωπικά τους δράματα και ποτήρια γεμάτα νερό εκτοξεύονται στα πρόσωπα των καλεσμένων;

Του υποσχέθηκαν ότι θα έχει οικονομική υποστήριξη και επαγγελματική αποκατάσταση. Κι εκείνος πείστηκε να εμφανιστεί στην τηλεόραση και να εκθέσει δημοσίως το δράμα του. Μετά την ολοκλήρωση της εκπομπής, κατέφυγε στο Σύλλογο Προστασίας τηλεθεατών, ζητώντας νομική υποστήριξη. Ούτε ο λογαριασμός στ' όνομά του ανοίχτηκε, ούτε δουλειά του προσφέρθηκε. Το μόνο που είχε κερδίσει ήταν ο οίκτος του περίγυρου και των γειτόνων.

Ποιο είναι όμως το προφίλ των ανθρώπων που πρωταγωνιστούν και ποιο εκείνων που συμμετέχουν κρατώντας ανοιχτή την τηλεόραση; Η ιλαροτραγική φύση του έλληνα τηλεθεατή βρίσκει την αποκορύφωση της αντίφασής της στους εκατοντάδες χιλιάδες ανδρών και γυναικών, που ενώ κατηγορούν τους συντελεστές και συμμετόχους των «ριάλιτι σόου» παραμένουν καθηλωμένοι, απορροφώντας το μεγαλείο του ανθρώπινου δράματος. Η μόνη εξήγηση που δίνω, συνάδει με το απερίφραστο κάλλους ελληνοπρεπές ρητό «τραβάτε με κι ας κλαίω» ή ακόμη καλύτερα «σφάξε με αγά μου ν' αγιάσω».

(Γ. Πιπερόπουλος καθηγητής Ψυχολογίας – Κοινωνιολογίας του Παν/μίου Μακεδονίας).

Η τηλεόραση παραμένει το πιο λαϊκό και προσιτό μέσο ψυχαγωγίας και η εξάρτηση μας από αυτήν βαθιά, όπως βαθύνουν και η δυσαρέσκεια, η βαρεμάρα, αλλά και η παθητική αποδοχή της. Οι τηλεοπτικές νύχτες του Σαββάτου απειλούν να γίνουν καλύτερες από τις μέρες μας με εξαίρεση την εκπομπή της NET «στην υγεία σας», δείχνει ότι η φτώχεια δεν θέλει καλοπέραση, αλλά θέλει τηλεθέαση και όταν τελειώσουν αυτές οι εκπομπές που μας

προσφέρουν μια ψευδαίσθηση συντροφιάς χωρίς να απαιτούν από εμάς να ανοίξουμε όλα τα φώτα και την καρδιά μας, να μπορούμε σε κόπο και έξοδα και όταν τελειώνει η γιορτή δεν μένουμε με μια πικρή, αλλά με μια γυάλινη γεύση στα χείλη.

9. Να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε (ονοματικές/επιρρηματικές. Προσδιοριστικές/παραθετικές)

- A. Η μέρα που ξεκινούν οι διακοπές πλησιάζει
- B. Το σπίτι της Σοφίας, που είναι πολύ όμορφο, βρίσκεται κοντά στο βουνό
- Γ. Ο Βασίλης που πήγε σχολείο στον Καναδά είναι σπουδαίος μαθητής
- Δ. Το κορίτσι που κάθεται απέναντι από την Αλεξάνδρα είναι η Ελευθερία
- Ε. Τα βιβλία που αρέσουν στη Βασιλική περισσότερο είναι τα λογοτεχνικά
- ΣΤ. Η εφημερίδα του Συλλόγου Γονέων που εκδόθηκε σήμερα έχει ένα ενδιαφέρον άρθρο

10. Στις παρακάτω φράσεις να βάλετε το κατάλληλο σημείο στίξης. (Ερωτηματικό [;], θαυμαστικό [!], διπλή παύλα [-], διπλή τελεία [:], παρένθεση [()], αποσιωπητικά [...], εισαγωγικά [«»])

- A. Τι έχεις μέσα στην τσάντα
- B. Τι ωραίο σπίτι
- Γ. Η γιαγιά έλεγε πάντοτε μη λέτε κακά λόγια
- Δ. Που θα πάτε
- Ε. Η δασκάλα μου καλή της ώρα μου έλεγε να διαβάζω πολύ.
- ΣΤ. Αν δε διαβάζεις βάλ' το καλά στο μυαλό σου δε θα προχωρήσεις στις σπουδές σου.
- Ζ. Όταν φτάσαμε στο χωριό μου 50 χιλιόμετρα από την Καρδίτσα ήταν μεσάνυχτα.

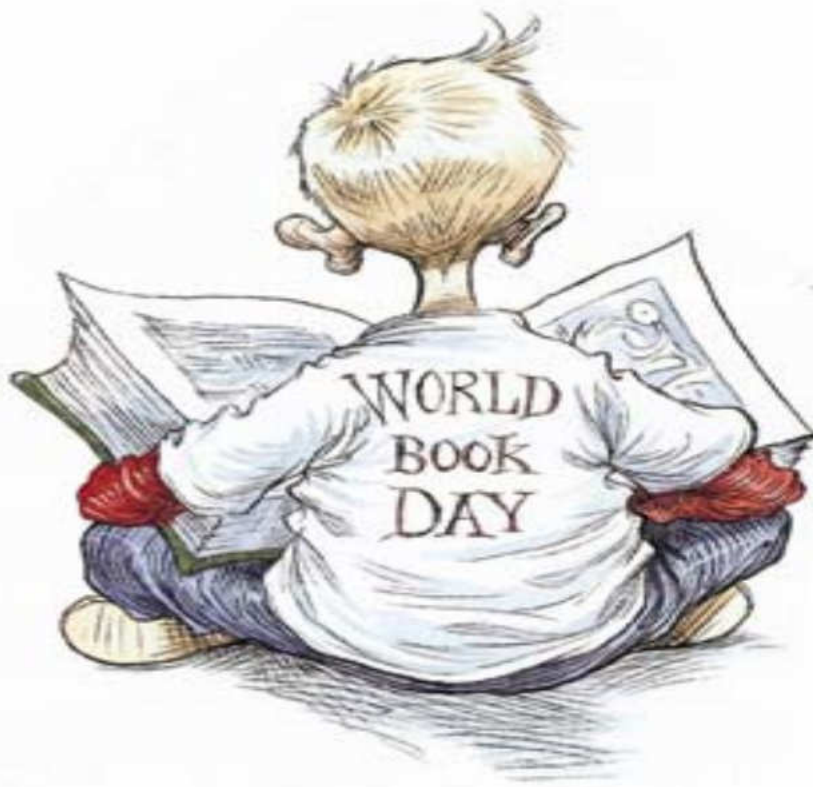
11. Βάλτε όλα τα σημεία στίξης που λείπουν από το κείμενο.

Τις μαρίδες το γαύρο το μπακαλιάρο τα συκωτάκια τα τηγάνιζαν έξω από τα μαγειρεία στο πεζοδρόμιο για να προκαλεί η τσίκνα τους πελάτες και τα διναν τυλιγμένα σε λαδόκολλες μ αλάτι οι σερβιτόροι που χαν φωνή τενόρου έπρεπε να παραγγέλνουν τραγουδιστά τα φαγητά στο μάγειρα ξέρετε που συνέβαιναν αυτά στην Αθήνα την παλιά και μάλιστα στο Μεταξουργείο όπως μας περιγράφει ο Κώστας Δημητριάδης στο βιβλίο του Παλιές Γειτονιές

12. Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις, φροντίζοντας με το κατάλληλο σημείο στίξης να δημιουργηθεί σχόλιο. Να χαρακτηρίσετε το είδος του σχολίου.

- A. Φαίνεται πως κανένας Γερμανός πολίτης δεν γνώριζε την ύπαρξη στρατοπέδων συγκέντρωσης
- B. Η ερμηνεία του ρόλου ήταν εξαιρετική
- Γ. Από την εκπομπή ρύπων κινδυνεύουν και οι υπαίθριες αρχαιότητες
- Δ. Τέτοια ανασφάλεια νιώθουμε πια ως εθνικό σύνολο

- Ε. Δεν είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε ότι η βλάβη στο φυσικό περιβάλλον είναι και ηθική βλάβη
- ΣΤ. Παρά τα όσα είχαν ανακοινωθεί ο υπουργός δεν παραβρέθηκε στη συνάντηση των συνδικαλιστών
- Ζ. Η κοινωνική πολιτική της κυβέρνησης είναι πραγματικά απαράδεκτη

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ**Α. Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.**

Μια σημαντική πρόκληση στο ξεκίνημα του 21^{ου} αιώνα είναι με ποιον τρόπο θα διαφυλαχθούν τα ιδανικά της ειρήνης, της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η απάντηση είναι: κατάλληλη αγωγή και παιδεία. Το ίδιο ισχύει για τα ηθικά διλήμματα που θέτει η ασύλληπτη επιστημονική πρόοδος (κλωνοποίηση, παραγωγή ανθρώπινων εμβρύων, μεταλλαγμένα προϊόντα, οικολογικές καταστροφές κ.ά.). Το κράτος πρόσφερε ως τώρα εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία. Η ευρύτερη καλλιέργεια είναι προσωπική κατάκτηση που απαιτεί θυσίες. Η διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση μετατοπίζει το κέντρο βάρους από το κράτος στο άτομο, το οποίο οφείλει να έρθει σε επαφή με πολλούς τομείς γνώσης σε διάφορες μορφές της. Η μετάβαση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία προϋποθέτει γλωσσομάθεια, ανοχή στη διαφορετικότητα και στον πολυπολιτισμό, πνεύμα συνεργασίας και συναδέλφωσης στο «παγκόσμιο χωριό», στο οποίο έχει μεταβληθεί ο πλανήτης μας. Και εδώ στην Ελλάδα έχουν γίνει ορατές οι πολλαπλές όψεις της παγκοσμιοποίησης στην κοινωνιολογική και οικονομική εκδοχή της. Τα όρια των εθνικών κρατών, στην παραδοσιακή μορφή τους, εξαλείφονται, καθώς διακινούνται εκατομμύρια άνθρωποι, αγαθά και ιδέες με απίστευτη ταχύτητα. Η εμμονή όμως στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή του καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και του κράτους πρόνοιας, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον.

Η αισιοδοξία για την πορεία του κόσμου κατά την τρίτη χιλιετία μπορεί να προκύψει από τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης. Το παλιό μοντέλο που ισχύει ακόμη στην Ελλάδα και το οποίο στηρίζεται σε ποσοτικά κριτήρια (συσσώρευση γνώσεων στο παραδοσιακό γνωσιοκεντρικό σχολείο) πρέπει να αντικατασταθεί από ποιοτικά κριτήρια. Η απλή παροχή γνώσεων δεν ωφελεί πια. Οι μαθητές και οι φοιτητές, όπως και κάθε άνθρωπος, πρέπει να μάθουν να αξιοποιούν τις ευκαιρίες για μάθηση, που τους δίνονται σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα τονίζεται ότι η διά βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1. Μαθαίνω πώς να αποκτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων -συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διεύθυνση των συγκρούσεων, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για τον λόγο αυτόν η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας.

(Κείμενο από τον ημερήσιο τύπο).

1. Το παραπάνω άρθρο δημοσιεύθηκε σε εφημερίδα. Να παρουσιάσετε στην τάξη σας το περιεχόμενο του άρθρου αυτού με μια περίληψη 100 – 120 λέξεων.
2. Με ποια νοηματική σχέση συνδέονται μεταξύ τους η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Να αναλύσετε τη δομή της τελευταίας παραγράφου (δομικά στοιχεία/μέρη, τρόπος/μέθοδος ανάπτυξης).
4. “Η μετάβαση από την τοπική στην παγκόσμια κοινωνία απαιτεί...”.
 - α) μόνο την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας.
 - β) ανεξαρτησία και αυτονομία δράσης.
 - γ) αποδοχή κάθε κοινωνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας.
 - δ) καλλιέργεια τοπικιστικού πνεύματος.

Ποια από τις παραπάνω φράσεις (α, β, γ, δ) συμπληρώνει σωστά, σύμφωνα με το κείμενο, το νόημα της πρότασης που σας δίνεται; Να τη γράψετε στο τετράδιό σας και να αιτιολογήσετε με συντομία την επιλογή σας.
5. Να αποδώσετε σε 5-6 σειρές το νόημα της παρακάτω φράσης του κειμένου: “Το κράτος πρόσφερε ως τώρα εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία”.
6. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: συμμετοχή, τοπική, ταχύτητα, αφθονία, υπευθυνότητα.

Β. Διαβάστε προσεκτικά τα παρακάτω κείμενα και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

[...] Όσον αφορά τώρα την κοινωνική προσαρμογή, την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία, την οποία λέμε και αλλιώς κοινωνικοποίηση, πρέπει να πούμε ότι θεωρείται θετική και αποτελεί επιδιωκόμενο σκοπό της οργανωμένης κοινωνίας. Θεωρείται θετική, για το λόγο ότι εξασφαλίζει τη συνύπαρξη και τη συνεργασία, την κοινωνική ισορροπία. Απ' την άλλη όσοι δεν αποδέχονται τις αξίες της κοινωνίας και αρνούνται τη νοοτροπία και τον τρόπο ζωής της δοσμένης κοινωνίας, όσοι αρνούνται να προσαρμοστούν στην υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα ή αδυνατούν να προσαρμοστούν σ' αυτή, θεωρούνται ότι ανήκουν στο περιθώριο.

Ωστόσο, αν η προσαρμογή στην υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα, μέσω της κοινωνικοποίησης, θεωρείται θετική, για το λόγο ότι εξασφαλίζει την κοινωνική ισορροπία, πρέπει να θεωρήσουμε ότι είναι και αρνητική, όταν η κοινωνική πραγματικότητα δεν είναι «υγιής». Η ένταξη σ' αυτή την κοινωνία, η αποδοχή των αξιών της, η υιοθέτηση της ιδεολογίας της είναι αρνητική, γιατί αναπαράγει το κοινωνικό κακέκτυπο. Από την άποψη αυτή η συνειδητή άρνηση αποδοχής αυτής της πραγματικότητας πρέπει να θεωρηθεί ως θετική. Άλλωστε, μην ξεχνάμε ότι την αλλαγή της κοινωνίας έφεραν οι ομάδες και οι ιδεολογίες που θεωρούνται περιθωριακές. Αυτό βέβαια δεν είναι και ο κανόνας.

Και μια και μιλήσαμε για κανόνες, πρέπει να θεωρήσουμε ότι κανόνες είναι η προσαρμογή στην κοινωνία. Τα άτομα, τις περισσότερες φορές, αφομοιώνουν τις κοινωνικές αξίες, υιοθετούν τον τρόπο σκέψης και τη νοοτροπία της. Έχουμε δηλαδή το φαινόμενο του ομοιομορφισμού. Βεβαίως, δε μιλούμε για πλήρη αφομοίωση του ανθρώπου από την κοινωνία, δε θεωρούμε ότι οδηγούμαστε σ' έναν απόλυτο κομφορμισμό, στην πλήρη ταύτιση δηλαδή του ατόμου με το κοινωνικό πρότυπο. Άλλωστε ούτε το κοινωνικό πρότυπο είναι απόλυτα κρυστάλλινο, ούτε και υπάρχει ένα κοινωνικό μόνο πρότυπο. Αυτό θα μπορούσε να το εντοπίσει κανείς πιο καθαρά στα πολιτικά πρότυπα. Πιο συγκεκριμένα: άλλος επιλέγει το πρότυπο του ενεργού πολίτη κι άλλος το πρότυπο του απαθούς πολίτη.

Ωστόσο, πέρα από τις όποιες διαφορές μεταξύ των κοινωνικών στρωμάτων ή των κοινωνικών τάξεων, υπάρχει μια επίδραση, αφανής τις περισσότερες φορές, από την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα. Τέτοιοι θεσμοί που διαμορφώνουν το άτομο είναι η οικογένεια, το σχολείο, η εκκλησία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.λ.π. Έτσι, αναπαράγεται η υπάρχουσα ή οι υπάρχουσες ιδεολογίες και το εν γένει κοινωνικό σύστημα.

(Αθ. Κ. Κιτσάκης, «Νεοελληνικές αντιφάσεις», σελ. 94 – 97)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗ

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι οι περισσότεροι άνθρωποι, τα περισσότερα μέλη της κοινωνίας, προσαρμόζονται κατά βάση στις προσδοκίες του κοινωνικού συνόλου, σε σχέση και με τους πρωτεύοντες και τους δευτερεύοντες ρόλους που έχουν, με, λιγότερα ή περισσότερα περιθώρια ανεξαρτησίας, κοινωνικά αποδεκτά. Η προσαρμογή αυτή σε πολύ μικρό βαθμό μπορεί να αποδοθεί στο φόβο της κύρωσης και της τιμωρίας. Βασικά, πρόκειται για μια προσαρμογή η οποία στηρίζεται σε εσωτερικευμένα κοινωνικά παραδεκτά πρότυπα συμπεριφοράς, που δημιουργεί το πεδίο συναντίληψης, συγκατάβασης και συναποδοχής - το λεγόμενο consensus - που είναι βασική προϋπόθεση της κοινωνικής συνοχής.

Από τη στιγμή που υπάρχει η συγκατάβαση, η αποδοχή των βασικών κανόνων και θεμελιωδών προτύπων και έχει πραγματοποιηθεί η εσωτερικεύσή τους, ερωτάται ποια είναι τα περιθώρια απόκλισης και ατομικής ανεξαρτησίας, δηλαδή σε τελευταία ανάλυση, με ποιο τρόπο διατηρείται και περισώζεται η ατομική ιδιομορφία μέσα στις διαδικασίες προσαρμογής και υποταγής στους ισχύοντες κοινωνικούς κανόνες.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ισχύον πλαίσιο αξιών, ρυθμίσεων και κανόνων συμπεριφοράς - το υπερεγώ του Freud - ασκεί μια καθοριστική ψυχολογικού χαρακτήρα πίεση και επιβάλλει την υποταγή στο κοινωνικά παραδεκτό σ' όλα τα επίπεδα. Δεν είναι ο φόβος της κύρωσης, αλλά ο κίνδυνος της κοινωνικής απόρριψης και της μη αποδοχής το μεγάλο όπλο του πειθαναγκασμού και πειθάρχησης στις ανθρώπινες κοινωνίες. Όμως η προσαρμογή δεν είναι ταυτόσημη με την ομοιομορφοποίηση...

Αναμφισβήτητα, κάθε προσαρμογή προϋποθέτει αυτό που οι αγγλοσάξωνες ονομάζουν - conditioning, **δηλαδή** την τοποθέτηση του ανθρώπου μέσα σε ορισμένο ψυχολογικό κλίμα, που το υποχρεώνουν να αποδεχτεί την πίεση της επί μέρους ομάδας ή της συνολικής κοινωνίας στην οποία ανήκει. Το κλίμα **αυτό** είναι αποτέλεσμα: **πρώτο** της λειτουργίας της κοινής γνώμης, **δεύτερο** της άσκησης προπαγάνδας και πολύπλευρου άμεσου επηρεασμού, και **τρίτο** του τρόπου σχηματισμού και αναδιοργάνωσης της ανθρώπινης στάσης και συμπεριφοράς.

(Β. Φίλιας «Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος», εκδόσεις Νέα Σύνορα, τόμος Α')

1. Να γράψετε περίληψη του πρώτου κειμένου. (Έκταση 80 - 100 λέξεων)
2. Σύμφωνα με τα αποσπάσματα:
 - i. Βεβαίως, δε μιλούμε για πλήρη αφομοίωση του ανθρώπου απ' την κοινωνία, δε θεωρούμε ότι οδηγούμαστε σ' έναν απόλυτο κομφορμισμό, στην πλήρη ταύτιση δηλαδή του ατόμου με το κοινωνικό πρότυπο. (α' κείμενο)
 - ii. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ισχύον πλαίσιο αξιών, ρυθμίσεων και κανόνων συμπεριφοράς...ασκεί μια καθοριστική ψυχολογικού χαρακτήρα πίεση και επιβάλλει την υποταγή στο κοινωνικά παραδεκτό σε όλα τα επίπεδα. (β' κείμενο)

Να διερευνήσετε τη σχέση των νέων με το φαινόμενο του κοινωνικού κομφορμισμού· ποιες αιτίες τους οδηγούν σ' αυτόν και σε ποιο βαθμό υπόκεινται στις ιδέες του οι νέοι σε σύγκριση με τους ενηλίκους; (ανάπτυξη 100 λέξεων).
3.
 - α. Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου του πρώτου κειμένου.
 - β. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το πρώτο απόσπασμα και γιατί;
4.
 - α. Να γράψετε τους πλαγιότιτλους στην πρώτη και τρίτη παράγραφο του δεύτερου κειμένου.
 - β. Στην τέταρτη παράγραφο του δεύτερου κειμένου να εντοπίσετε τη λειτουργικότητα των λέξεων: αναμφισβήτητα, δηλαδή, αυτό, πρώτο, δεύτερο, τρίτο. Να προσδιορίσετε τι δηλώνει ακριβώς η καθεμιά από αυτές.

Γ. Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο και να απαντήσετε στα ζητούμενα.

1§ Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα μικρό αδέσποτο γατάκι, που βρήκε καταφύγιο στην αμερικανικού τύπου υπεραγορά «Ορφανίδης», στη Λευκωσία. Το γατάκι λιγουρεύτηκε την αφθονία των αλλαντικών και κάθε βράδυ έβγαινε βόλτα στο αχανές κατάστημα ειδών διατροφής, για να γεμίσει το στομαχάκι του. Το πρωί οι καθαρίστριες έβρισκαν τα ίχνη του στα τυριά και στα σαλάμια και στην ίδια πάντοτε γωνιά τα περιττώματά του...

2§ «Μια του κλέφτη, δυο του κλέφτη...», που λέει και η παροιμία, και η διεύθυνση του καταστήματος αποφάσισε να τοποθετήσει παγίδες, για να τσακώσει το ενοχλητικό γατί. Τις προάλλες, κι ενώ το κατάστημα ήταν γεμάτο κόσμο, βγήκε οπό την κρύπτη του για να σεργιανίσει, όταν για κακή του τύχη πιάστηκε στη φάκα. Το γατί, πανικόβλητο από τη συμφορά που το βρήκε, χάλαγε τον κόσμο από τα νιαουρίσματα. Τότε ο χασάπης της υπεραγοράς άρπαξε το χασαπομάχαιρο, έτρεξε προς το γατί και με μια αστραπιαία κίνηση το αποκεφάλισε!

3§ Οι πελάτες του καταστήματος δεν πίστευαν στα μάτια τους. Άλλοι απείλησαν να λιντσάρουν το χασάπη, άλλοι τηλεφώνησαν στην αστυνομία, άλλοι εγκατέλειψαν τα καροτσάκια στη μέση του καταστήματος και έφυγαν σοκαρισμένοι και άλλοι έσπευσαν να πάρουν τηλέφωνο στα κανάλια, για να καταγγείλουν το ειδεχθές αυτό έγκλημα. Η αστυνομία δεν ενδιαφέρθηκε καθόλου. Ποιος σκοτίζεται τώρα για ένα γατάκι. Εξάλλου, δεκάδες γάτοι πλακώνονται καθημερινά από τα αυτοκίνητα.

4§ Οι ρεπόρτερ, ωστόσο, αποδείχτηκαν περισσότερο ευαίσθητοι από τους «άξεστους» αστυνομικούς. Έφτασαν επί τόπου, έστησαν το συνεργείο, πήραν δηλώσεις από αυτόπτες μάρτυρες, έκαναν «σταντ απ» με φόντο την υπεραγορά «Ορφανίδης» και άρχισαν να χρωματίζουν την ιστορία τους με τις στερεότυπες φράσεις που χρησιμοποιούνται στα

αστυνομικά ρεπορτάζ: «Εδώ, σ' αυτή την υπεραγορά, θερμόαιμος χασάπης σήκωσε την πάλα (το χασαπομάχαιρο στην κυπριακή διάλεκτο) και έκοψε το κεφάλι ενός γάτου μπροστά στα μάτια μικρών παιδιών κ.λπ. κ.λπ. Το βράδυ οι οργισμένοι πελάτες του καταστήματος στρογγυλοκάθισαν μπροστά στην τηλεόρασή τους και με ανυπομονησία περίμεναν τη στιγμή που θα έβλεπαν τα σχετικά ρεπορτάζ. Έπαθαν, όμως, ένα δεύτερο σοκ, όταν διαπίστωσαν πως, παρά τα απεγνωσμένα ζάπινγκ, κανένα κανάλι δε μετέδωσε την ιστορία. Την επόμενη μέρα το πρωί έσπευσαν στις εφημερίδες για να διαπιστώσουν πως δεν υπήρχε ούτε μια αράδα για το καημένο το γατί! Ορισμένοι, μάλιστα, άρχισαν να αμφιβάλλουν κατά πόσο έζησαν αυτή την εμπειρία ή επρόκειτο για κάποιο κακό όνειρο...

5§ Τι είχε συμβεί, λοιπόν, και μια τόσο δυνατή ιστορία, από αυτές που κυνηγάνε τα κανάλια στην Κύπρο, εξαφανίστηκε από όλα τα δελτία ειδήσεων και αποσύρθηκε από όλες τις εφημερίδες; Μετά που έφυγαν οι δημοσιογράφοι, τη δουλειά ανέλαβε το γραφείο δημοσίων σχέσεων της εταιρείας. Έγιναν τηλεφωνήματα προς όλα τα κανάλια και όλες τις εφημερίδες, με την υπόδειξη να μην προβάλουν την ιστορία, διότι θα πλήξουν το κύρος της υπεραγοράς και άρα τα δικά τους συμφέροντα, αφού ο «Ορφανίδης» είναι ένας από τους μεγαλύτερους διαφημιστές. Και όλοι συμμορφώθηκαν! Υπήρξαν μερικές μόνο τιμητικές εξαιρέσεις, όπως ο ραδιοσταθμός «Άστρα» και ένα-δύο σχόλια καταχωνιασμένα σε προσωπικές στήλες σε εφημερίδες.

6§ Την περασμένη Παρασκευή το βράδυ, προβλήθηκε για πρώτη φορά σε δημόσια προβολή η ταινία του Πανικού Χρύσανθου και του Νιαζί Κιλζίλγιουρεκ «Το τείχος μας», η οποία είναι κομμένη από την κυπριακή τηλεόραση. Εκεί που συλλογίζομουν, πώς ήταν δυνατόν να έχουν γίνει τόσα εγκλήματα σε αυτό το νησί και να μην πληρώσει κανείς για τίποτα, ήλθε στη μνήμη η ιστορία με το γατί. Όταν για ένα γατάκι λειτούργησε τόσο αποτελεσματικά αυτός ο μηχανισμός ελέγχου της πληροφόρησης, φανταστείτε τι συμβαίνει στην Κύπρο με τα πιο σοβαρά ζητήματα που αφορούν ανθρώπινες ζωές.

7§ Τελικά, έχουμε πρόβλημα ελευθερίας. Είμαστε υπό την κατοχή ενός αόρατου καθεστώτος, το οποίο φιλτράρει σχεδόν τα πάντα. Είτε πρόκειται για τα πιο ανώδυνα, όπως οι συνθήκες κάτω από τις οποίες θανατώθηκε ένα γατί, είτε πρόκειται για τα πιο σοβαρά, για το πώς και το γιατί κάποιοι έχουν υποθηκεύσει το μέλλον το δικό μας, των παιδιών μας, ακόμη και των γατιών μας...

1. Na γραφεί η περίληψη του κειμένου μέσα σε 100 περίπου λέξεις.
2. Na αναγνωριστεί το κειμενικό είδος, να δικαιολογηθεί σύντομα η επιλογή και να γραφεί ο σκοπός του συγγραφέα
3. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία που ακολουθείται στο κείμενο;
4. Na γραφούν με πιο δόκιμο ύφος οι λέξεις και φράσεις: λιγουρεύτηκε, χάλαγε τον κόσμο, σκοτίζεται, πλακώνονται, αράδα, σεργιανίσει.
5. Na βρείτε, να καταγράψετε και να αξιολογήσετε δύο επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο αρθρογράφος

Δ. Αφού μελετήσετε το παρακάτω κείμενο να απαντήσετε στα ερωτήματα που σας δίδονται.***Η μανία του κινητού***

(Άρθρο του Θεόδωρου Λιανού, ΤΟ ΒΗΜΑ)

Μεσοκαλόκαιρο και μας έχουν σφίξει η ζέστη και τα προβλήματα. Λέω, λοιπόν, να ξεχάσουμε αυτή την εβδομάδα τα σοβαρά ζητήματα και να γράψω, με την άδειά σας, για το πιο συνηθισμένο πράγμα στη σημερινή Ελλάδα: τουτέστιν το κινητό τηλέφωνο.

Πρώτα-πρώτα δεν ξέρω αν πρέπει να λέγεται «κινητό», μάλλον «φορητό» πρέπει να λέγεται ή τηλέφωνο της τσέπης ή της ζώνης διότι πολλοί το έχουν στη ζώνη τους, όπως οι καουμπόηδες το περιστροφικό στα έργα γουέστερν.

Έχω δύο καλά πράγματα να πω για το κινητό. Πρώτον, ότι είναι ένα πολύ χρήσιμο αντικείμενο για ορισμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. όταν ταξιδεύεις μόνος σου και το αυτοκίνητό σου έχει κλείσει δεκαετία ή είσαι γιατρός με μεγάλη πελατεία και κυρίως πλούσια ή ακόμη όταν έχεις ζόρικο αφεντικό. Δεύτερον, το κινητό δίνει την αίσθηση μιας ενοποιημένης και σφικτής κοινωνίας. Όλοι έχουν κινητό, από τον Πρωθυπουργό και τους υπουργούς ως τον μετανάστη Αλβανό που μας κάνει διάφορες δουλειές, έναν τύπο απαιτητικό και τεμπέλη που έχει δύο κινητά! Αν δεν το πιστεύετε, να σας δώσω τα νούμερα για επαλήθευση.

Αυτά τα δύο θετικά στοιχεία δεν είναι αρκετά για να εξηγήσουν τη μανία των Ελλήνων να έχουν και να μιλούν στα κινητά τους. Όπου και να σταθείτε, στα πιο απίθανα μέρη, κάποιο κινητό θα χτυπήσει: στο πεζοδρόμιο, στο καφενείο, στον κινηματογράφο, στην αίθουσα διδασκαλίας, στο αυτοκίνητο, στα συμβούλια, στα λεωφορεία, στην εκκλησία (αν και δεν πάω συχνά), στο δικαστήριο, παντού. Οι Έλληνες μιλούν στο κινητό τους πάντα, όταν τρώνε, όταν οδηγούν, όταν κολυμπάνε, όταν περπατάνε... Μου έχει τύχει να δω οδηγό μοτοσικλέτας με το ένα χέρι στο τιμόνι και στο άλλο τσιγάρο και κινητό! Πώς τα κατάφερνε ο άτιμος;

Δεν μπορώ να πιστέψω ότι όλοι αυτοί έχουν πολλές και σοβαρές υποθέσεις που πρέπει να διεκπεραιωθούν στη στιγμή. Κάτι άλλο πρέπει να συμβαίνει που να εξηγεί αυτή τη μανία. Είχα κάποτε διαβάσει κάτι θεωρίες εκ Γαλλίας για τη μοναξιά του σύγχρονου ανθρώπου και την ανάγκη για επικοινωνία και κάτι τέτοια, αλλά ήταν γραμμένες σε ακαταλαβίστικη διάλεκτο στυλ Ζακ Ντερνίτ ή Παντειακού Βέλτσου και οι φτωχές αγγλοσαξωνικές μου γνώσεις δεν επέτρεπαν διείσδυση στο πολύ βάθος αυτών των θεωριών. Σκέφτομαι λοιπόν να σκεφτώ οικονομικά και ίσως καταλάβω τη μανία των Ελλήνων να μιλούν από και σε κινητά.

Η πρώτη σκέψη βέβαια είναι ότι η χρήση του κινητού δεν κοστίζει ακριβά κυρίως όταν άλλος, δηλαδή η υπηρεσία (Δημόσιο, επιχείρηση κτλ.), πληρώνει το κόστος. Ακόμη φαίνεται ότι οι Έλληνες έχουν αρκετά υψηλό εισόδημα που τους επιτρέπει να πριμοδοτούν τις τηλεφωνικές εταιρείες. Μην τους ακούτε που κλαίγονται συνεχώς. Οι Έλληνες και κυρίως οι πλούσιοι πάντα κλαίγονταν για τα οικονομικά τους και τους «τεράστιους» φόρους που... δεν πληρώνουν.

Μια δεύτερη σκέψη είναι ότι με τη χρήση του κινητού εξοικονομούν χρόνο. Αφού είναι φρακαρισμένοι για ώρες στους δρόμους λόγω κίνησης είναι λογικό να κάνουν τα τηλεφωνήματά τους με το κινητό από το αυτοκίνητο κερδίζοντας έτσι χρόνο στο γραφείο ή στο σπίτι.

Μια τρίτη σκέψη είναι ότι οι Έλληνες είναι ψώνια. Πώς αλλιώς να χαρακτηρίσω τους τύπους που είναι αραγμένοι στην παραλιακή ταβέρνα, μασάνε πατάτες τηγανητές, ρουφάνε μπύρα, γελάνε με τους διπλανούς και ταυτόχρονα μιλάνε στο κινητό στη σύζυγο που είναι στην ίδια παραλία;

Νομίζω όμως ότι η βασική εξήγηση της μανίας των Ελλήνων για τα κινητά βρίσκεται στο γεγονός ότι είναι ανίκανοι να προγραμματίσουν τις δουλειές τους και να συντονίσουν τις ενέργειές τους. Το κινητό τους έχει κυριολεκτικά σώσει και γι' αυτό το χρησιμοποιούν μανιωδώς.

Αγαπητοί αναγνώστες, χρήστες κινητού, αν έχετε θυμώσει και θέλετε να παραπονεθείτε ή να με βρίσετε, σας παρακαλώ πάρτε με στο κινητό.

1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.
2. Στο κείμενο που σας δόθηκε κυριαρχεί ο χιουμοριστικός τόνος. Να εντοπίσετε δύο σημεία (φράσεις, προτάσεις ή περιόδους) που δείχνουν τη χιουμοριστική διάθεση του αρθρογράφου. Ποιον τρόπο πειθούς εξυπηρετεί αυτό το ύφος;
3. «Έχω δύο καλά πράγματα να πωτα νούμερα για επαλήθευση». Να επισημάνετε τους τρόπους με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος στην παραπάνω παράγραφο αναφέροντας τα συγκεκριμένα χωρία (τις διαρθρωτικές λέξεις -εκφράσεις).
4. απίθανα, διεκπεραιωθούν, διείσδυση, χαρακτηρίσω, εξοικονομούν: Να αντικαταστήσετε καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου με μια συνώνυμη χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα των προτάσεων. Έπειτα να δώσετε ένα αντώνυμο για την πέμπτη λέξη.
5. Σε ένα κείμενο που στοχεύει να σχολιάσει και σατιρίσει μια συμπεριφορά που παρατηρείται στην καθημερινή μας ζωή συναντούμε λέξεις και φράσεις του καθημερινού λεξιλογίου. Να εντοπίσετε δύο τέτοια σημεία
6. « **Είχα κάποτε διαβάσει κάτι θεωρίες εκ Γαλλίας για τη μοναξιά του σύγχρονου ανθρώπου και την ανάγκη για επικοινωνία**». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 70 – 90 λέξεων τις απόψεις σας για τη μοναξιά και την αποξένωση ως αιτίες της χρήσης κινητού

Ε. Στο κείμενο που ακολουθεί να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα

Η διδασκαλία των ηθικών αξιών

(άρθρο του Θεόδωρου Λιανού από το ΒΗΜΑ)

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της χώρας είναι η διαφθορά στον δημόσιο βίο. Τα περιστατικά κατάχρησης της εξουσίας, που δίνει η κατοχή κάποιας δημόσιας θέσης, με σκοπό τον ιδιωτικό πλουτισμό είναι καθημερινά. Δεν υπάρχει πλέον περιοχή της δημόσιας ζωής για την οποία να μην αναφέρονται περιστατικά χρηματισμού (π.χ. εφορίες, προξενεία, αστυνομία, πολεοδομία, νοσοκομεία). Εν τούτοις, το ενδιαφέρον των πολιτικών, των αναλυτών και σχολιαστών, των μέσων ενημέρωσης και γενικά των πολιτών δεν φαίνεται να είναι ανάλογο της σοβαρότητας του προβλήματος.

Πριν από μερικές εβδομάδες αποκαλύφθηκε ένα «μεγάλο σκάνδαλο» στη Δανία. (Τα εισαγωγικά θα γίνουν κατανοητά αμέσως πιο κάτω). Σε δημόσιο νοσοκομείο της Κοπεγχάγης αποκαλύφθηκε ότι ορισμένοι εργαζόμενοι δημιουργούσαν, με το αζημίωτο βέβαια, αθέμιτο ανταγωνισμό στην αγορά τελετών. Φυσικά, η αποκάλυψη του σκανδάλου οδήγησε στην άμεση απόλυση των εμπλεκόμενων ατόμων. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η Δανία θεωρείται από την οργάνωση Διεθνούς Διαφάνειας ως η χώρα με τον χαμηλότερο δείκτη διαφθοράς. Στη κλίμακα μηδέν ως δέκα η Δανία παίρνει 10 (άριστα), η Ελλάδα 4,9, η Ιταλία 4,6, η Τουρκία 3,4, η Ρουμανία και η Γιουγκοσλαβία 3,0 και η Βουλγαρία 2,9. Αν ρωτήσουμε τους έλληνες πολίτες είμαι βέβαιος ότι λίγοι θα μας απαντήσουν ότι το παραπάνω περιστατικό είναι σκάνδαλο και απ' αυτούς κανείς δεν θα το θεωρήσει μεγάλο.

Αν πράγματι έτσι έχουν τα πράγματα, είναι σκόπιμο ν' αναρωτηθούμε τι ακριβώς συμβαίνει στη χώρα μας, τι έχει οδηγήσει την παρατηρούμενη αύξηση της διαφθοράς, τι διαμορφώνει τις ηθικές αξίες των Ελλήνων και πώς μπορεί η Πολιτεία να παρέμβει; Σε τέτοιες συζητήσεις η σκέψη μας στρέφεται αμέσως προς τον σημαντικότερο ρόλο που μπορεί να παίξει το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Πριν από αρκετά χρόνια, στα σχολεία μας διδάσκονταν δύο μαθήματα που είχαν άμεσο στόχο την προώθηση των ηθικών αξιών και τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα στους νέους, στον βαθμό που αυτό μπορεί να γίνει μέσω της διδασκαλίας. Τα μαθήματα αυτά ήταν η Αγωγή του Πολίτη και η Χριστιανική Ηθική. Δυστυχώς, τα μαθήματα αυτά καλλιεργούσαν κυρίως την εθνικοφροσύνη και την ορθοδοξία, όπως οι έννοιες αυτές ήταν κατανοητές και αρεστές στο κατεστημένο και την πολιτική εξουσία της εποχής (περίπου της δεκαετίας του 1950, ίσως και νωρίτερα). Φυσικά δεν προτείνω τα μαθήματα αυτά, με εκείνο το περιεχόμενο, να επανεισαχθούν στα προγράμματα διδασκαλίας των σχολείων μας. Είναι όμως απαραίτητο, κατά την ταπεινή μου γνώμη, να εξετασθεί σοβαρά ο τρόπος με τον οποίο το σχολείο μπορεί να παίξει τον ρόλο που η σύγχρονη εποχή επιβάλλει στην κατανόηση και στη σημασία των ηθικών αξιών για την ανάπτυξη της κοινωνίας.

Πολλοί παρατηρούν ότι ενώ η διαμόρφωση των ηθικών αξιών απαιτεί πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα και μεγάλη προσπάθεια, η κατάπτωση και ο μαρασμός τους μπορεί να είναι ταχύτατος. Μια σημαντική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος είναι να διατηρήσει και να ενισχύσει τις ηθικές αξίες όχι βέβαια με προτροπές και συμβουλές, αλλά με το να δείχνει ότι η συλλογική λειτουργία, η κοινωνική λειτουργία, η κοινωνική αλληλεγγύη, η εντιμότητα και γενικά αυτό που ονομάζουμε ηθικές αξίες είναι για το καλό όλων και για το καλό κάθε ατόμου χωριστά. Η αναγκαία επέκταση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι η διαμόρφωση προγραμμάτων διδασκαλίας στα οποία η ανάπτυξη των ηθικών αξιών να κατέχει πρωτεύουσα θέση.

Φυσικά, είναι δύσκολη η καλλιέργεια μιας «κουλτούρας εντιμότητας» μέσα σε ένα περιβάλλον όπου η διαφθορά είναι φανερή διά γυμνού οφθαλμού. Η ύπαρξη όμως αυτού του περιβάλλοντος καθιστά ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη της προσπάθειας για την ανατροπή του.

(Ο κ. **Θεόδωρος Π. Λιανός** είναι καθηγητής της Πολιτικής Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών).

1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.
2. Να χαρακτηρίσετε τον τρόπο - στρατηγική πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στη δεύτερη παράγραφο. Να αιτιολογήσετε τη άποψη σας.
3. **"Φυσικά, είναι δύσκολη η καλλιέργεια από το σχολείο μιας «κουλτούρας εντιμότητας» μέσα σε ένα περιβάλλον όπου η διαφθορά είναι φανερή δια γυμνού οφθαλμού".**
Χρησιμοποιώντας τη φράση αυτή ως θεματική περίοδο να αναπτύξετε μια παράγραφο χρησιμοποιώντας ως μέθοδο ανάπτυξης την αιτιολόγηση.
4. **Επιτακτική, ταπεινή, σκόπιμο.**
Να δώσετε για την καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου μια συνώνυμη και μια αντώνυμη.
5. Στο κείμενο ο αρθρογράφος άλλοτε εκφράζεται με μετριοπάθεια και άλλοτε καταλήγει σε βεβαιότητες. Να παρουσιάσετε από ένα παράδειγμα. (Να αιτιολογήσετε τις συγκεκριμένες του επιλογές;)

ΣΤ. Ποιον τρόπο και ποια μέσα πειθούς επιλέγει ο συντάκτης στα παρακάτω αποσπάσματα;

1. Στο πλαίσιο των κοινωνιών της υπεραφθονίας ιδιαίτερα οδυνηρές είναι οι ψυχολογικές συνέπειες για τον άνθρωπο. Η κατανάλωση γίνεται αυτοσκοπός, με άλλα λόγια ο άνθρωπος ζει για να καταναλώνει. Η αληθινή ευχαρίστηση της χρήσης παίρνει δευτερεύουσα θέση σε σύγκριση με την ίδια την πράξη της αγοράς του καινούργιου και μοντέρνου. Αποσκοπώντας στα υλικά αγαθά ο άνθρωπος απευαισθητοποιείται, ενώ μέσω της υπερεντατικοποίησης της εργασίας αναζητά το μέγιστο κέρδος, οπότε ο ελεύθερος χρόνος συρρικνώνεται και η πηγαία απόλαυση εξανεμίζεται. Η κορυφαία αγωνία σήμερα είναι η απόκτηση και διατήρηση των υλικών αγαθών, οδηγώντας τα άτομα που δεν είναι σε θέση να αποκτήσουν τον υλικό πλούτο στην απογοήτευση, στα συναισθήματα μειονεξίας, στο άγχος, στη νεύρωση και στην ψυχολογική φθορά. Σε αυτές τις συνθήκες υποδούλωσης στα αγαθά, ο σύγχρονος άνθρωπος αδυνατεί να βιώσει την πραγματική ευτυχία.
2. Οι κλιματικές αλλαγές στη Γη και ειδικότερα η εμφάνιση τον φαινομένου τον θερμοκηπίου οδήγησαν στη δημιουργία περισσότερου πρασίνου στον πλανήτη μας. Σύμφωνα με νέα έρευνα, σημειώθηκε υπερανάπτυξη στα φυτά κατά 6% στις τροπικές περιοχές, καθώς και τα ψηλότερα σημεία στο Βόρειο Ημισφαίριο να κερδίζουν το 80% αυτής της αύξησης. Μάλιστα, οι εν λόγω αλλαγές συνέβαλαν τα τελευταία 20 χρόνια σε υπερευδοκίμηση των φυτών σε περιοχές όπου ως τότε ήταν πολύ δύσκολη, ή και αδύνατη, η ανάπτυξη τους. Το διοξείδιο του άνθρακος, η μείωση των νεφών που επέτρεψαν μεγαλύτερη ηλιοφάνεια, η αύξηση της θερμοκρασίας και της υγρασίας είναι οι βασικοί παράγοντες της εκδήλωσης τον φαινομένου.
«Το πιο εντυπωσιακό παράδειγμα είναι ο Αμαζόνιος, που απορρόφησε το 40% της αύξησης. Τα τροπικά δάση του ποταμού πλήττονται, μεν, από την αποψίλωση περιμετρικά αλλά στο εσωτερικό υπήρξε πολύ μεγάλη ανάπτυξη των φυτών» δήλωσε στο CNN η Ραμακρίνα Νεμάνι, που εργάζεται στο Πανεπιστήμιο της Μοντάνα και είναι επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας. Την έρευνα χρηματοδότησαν η NASA και το υπουργείο Ενέργειας των ΗΠΑ και σε αυτή συμπεριελήφθησαν στοιχεία από διαστημικούς δορυφόρους και επίγειες πηγές των τελευταίων 20 ετών. Η μελέτη και επεξεργασία των δεδομένων διήρκεσε πάνω από 18 μήνες και στην ομάδα συμμετείχαν επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων από πολλά ερευνητικά και επιστημονικά ιδρύματα, ινστιτούτα, οργανώσεις και πανεπιστήμια.

Ζ. Στα ακόλουθα αποσπάσματα να εντοπίσετε το επιχείρημα που περιέχουν και να το αξιολογήσετε.

1. Η τέχνη αποτελεί «κοινή γλώσσα» για άτομα, ομάδες και λαούς. Επισημαίνει την κοινή μοίρα των ανθρώπων και ενισχύει το ιδανικό της ειρήνης, στηλιτεύοντας τα σύνορα του μίσους. Συνενώνει τους ανθρώπους, καθώς μοιράζει κοινή καλλιτεχνική συγκίνηση, αδελφώνει με τα κοινά αγαπήματα τα άτομα αλλά και τους λαούς. Υμνεί τον άνθρωπο αδιακρίτως φυλής, χρώματος και θρησκείας και κυρίως αντιμάχεται το ρατσισμό και τον εθνικισμό. Επομένως, η γνήσια τέχνη κοινωνικοποιεί και δρα ενοποιητικά.
2. Μέσα σε μια κοινωνία ελεύθερων συνειδήσεων το δικαίωμα της διαφωνίας, ως πρωταρχική έκφραση προσωπικής ευθύνης, διατηρείται απαραμείωτο. Οι ελεύθεροι διαφωνούν, συνδιαλέγονται, δέχονται την πολλαπλότητα των απόψεων. Αυτό συμβαίνει γιατί γνωρίζουν καλά πως αυτή η πολλαπλότητα κι αυτή η εναρμόνιση των διαφωνιών είναι το στημόνι όπου υφαίνεται η ελευθερία του κόσμου

Η. Να σημειώσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς στις παρακάτω περιπτώσεις

1. Ο θόρυβος θεωρείται ένας ακόμα βλαπτικός παράγοντας υγείας του σύγχρονου ανθρώπου. Ιδιαίτερα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές προκαλεί αποδεδειγμένα διαταραχή της ψυχικής υγείας και έχει συνδεθεί με παθήσεις στο ακουστικό σύστημα. Κυρίως επιδρά στην ομαλή ψυχική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών.
2. Ο άνθρωπος σήμερα, ή καλύτερα η ύπαρξη του ανθρώπου, έχει διχοτομηθεί, έχει σχιστεί στα δύο, και ανάμεσα σε αυτά τα διχοτομημένα της ύπαρξης του χαίνει ένα χάος, που βρίσκεται ανάμεσα στην εξωτερικά αναπτυγμένη τελειότητα και την εσωτερική αδυναμία και πτώχευση του ανθρώπου. Από το χάσμα αυτό ανεβαίνει ο φόβος, το άγχος και η αγωνία, που επισκιάζουν κατά αινιγματώδη τρόπο τον κόσμο των χιλίων ασφαλειών.
3. Ο Περικλής δίδασκε στους Αθηναίους ότι η ελευθερία είναι το θεμέλιο της ευτυχίας, σπεύδοντας να συμπληρώσει ότι της ελευθερίας θεμέλιο είναι η ευψυχία.
4. Είναι πράγματι πολύ λίγοι εκείνοι που νοιάζονται, και θεωρητικά και έμπρακτα, για την τύχη της χώρας τους, για την ανάπτυξη της δημοκρατίας, για την προάσπιση των ελευθεριών των πολιτών, για την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, γενικότερα για τη μοίρα της ανθρωπότητας και τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει, όπως είναι ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών, η εκμετάλλευση των αδυνάτων, η πείνα και η αθλιότητα, η καταστροφή του περιβάλλοντος, η έξαρση της βίας. Έχει χαθεί ο καθένας στον εαυτό του και στα προβλήματα του και, έχοντας αναγάγει σε υπέρτατη επιδίωξη την αποφυγή κάθε ενόχλησης, δεν μπορεί να δει πού τον οδηγεί ο δρόμος που ακολουθεί και ούτε άλλωστε τον ενδιαφέρει. Η ανευθυνότητα δεν έχει προηγούμενο.
5. Ο αληθινός πνευματικός άνθρωπος, όχι μόνο στοχάζεται για τον εαυτό του και τους άλλους, μα και κάτι περισσότερο: δρα για τους άλλους. Όσο σοφός, όσο «ευλογημένος» κι αν είναι, άμα παραμένει αδρανής, καταντά άχρηστος. Για τους απλούς πολίτες, έλεγε θαυμάσια ο Θουκυδίδης: «Εκείνους που απέχουν απ' τις υποθέσεις της πολιτείας, δεν τους θεωρούμε φιλήσυχους, αλλ' άχρηστους». Όταν λοιπόν οι απλοί πολίτες που απέχουν απ' το χρέος τους είναι «αχρείοι», τι είναι οι πνευματικοί άνθρωποι, οι «οδηγοί», που αδρανούν; Σ' αυτούς προπάντων εφαρμόζεται το περιλάλητο του Λάϊμνιτς: «Ό, τι δε δρα, δεν υπάρχει».
6. Ως δημοσιογράφος, για να εκτελώ ορθά και εποικοδομητικά το έργο μου, είχα πάντοτε ένα γνώμονα, μια αρχή: την αλήθεια και τη δικαιοσύνη.
7. Ο πνευματικός άνθρωπος που δέχεται το ρόλο του ουραγού της αγέλης, που παραδέχεται «να περιαχθεί» σε κατάσταση ανδρικήλου, που απαρνιέται το σπουδαιότερο και ευγενικότερο μέρος της αποστολής του, παύει να είναι πνευματικός ηγέτης. Αυτοδικάζεται σε συνεργό και σε ενεργούμενο των βιαστών ή, το πολύ – πολύ, σε αυτοηδονιζόμενο νάρκισσο...
8. Η ευκαιρία να έχεις στις πιο σηµαδιακές ώρες της ζωής σου τη συντροφιά μιας τρυφερής φιλικής ψυχής και να ακουμπήσεις με εμπιστοσύνη στην αγάπη και στην ευαισθησία της, είναι μια ευτυχία μοναδική, που πρέπει να τη νιώθει συχνά ο σημερινός άνθρωπος του στείρου περιβάλλοντος και της απογοητεύσεως. Η δυνατότητα να νιώθεις τη φιλία στο πλήρωμά της και να μπορείς να λες: «φίλου πιστού ουκ εστί αντάλλαγμα» αποτελεί δημιουργία μιας άλλης όψεως ζωής μέσα στον κόσμο, ένα υπέροχο στάδιο ελπίδας και χαράς.

Θ. Να μελετήσετε τα ακόλουθα κείμενο και να απαντήσετε στα ερωτήματά τους.**Βία – Σύγχρονη πόλη – Επιθετικές σχέσεις»**

Είναι γεγονός ότι η πόλη παρουσιάζει περισσότερα φαινόμενα βίας από την ύπαιθρο. Ο λόγος είναι πως οι άνθρωποι βρίσκονται σε σχέσεις «πρόσωπο με πρόσωπο». Από την άλλη μεριά, η παράδοση ζει ακόμα, έχουν τον παραδοσιακό πολιτισμό, κι αυτό φυσικά δίνει ένα σταθερότερο σημείο στήριξης για τον άνθρωπο. Στην πόλη αυτά έχουν χαλαρώσει τελείως, και μάλιστα σαν τις δικές μας όπου σε δέκα – δεκαπέντε χρόνια διπλασιάστηκαν, τριπλασιάστηκαν, τετραπλασιάστηκαν. Οι πόλεις μεγαλώνουν με την έλευση των ανθρώπων από την επαρχία κι όχι από τη δημογραφική πίεση. Σ' αυτές τις πόλεις οι άνθρωποι χάνουν τον εαυτό τους και οι σχέσεις μεταξύ τους είναι χαλαρές, αν όχι ανύπαρκτες. Από δικές μου παρατηρήσεις – που ακόμα βέβαια δεν

μπορώ να παρουσιάσω επιστημονικά – έχω προσέξει ότι σε ορισμένα προάστια της Αθήνας, που αποτελούν κατά κάποιο τρόπο τα σημεία υποδοχής των εξ επαρχίας ερχομένων, π.χ. στο Περιστερί, έχουμε ψυχοσωματικές ασθένειες σε πάρα πολύ υψηλό βαθμό.

Αλλά γιατί αντιδρούμε βίαια: Γιατί τι έλλειψη της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαταράσσει τον ψυχισμό του ανθρώπου. Και από κει και πέρα, ο ανταγωνισμός μεγαλώνει, εφόσον δεν υπάρχουν μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις συνεργασίας ή σχέσεις εντελώς (κι αυτό πρέπει να τονιστεί). Έτσι, ο καθένας βλέπει τον άλλον για αντίπαλο. Η επιθετικότητα διακρίνει τις σχέσεις μας.

Η νέα γενιά υποφέρει περισσότερο απ' όλους, γιατί τα φαινόμενα αυτά την αγγίζουν πιο πολύ. Το παιδί είναι σαν λουλούδι που βγαίνει στη ζωή κι έχει πάντα μια τάση ν' αναζητεί να βρει καθαρές, ιδεατές μορφές, τρόπους ζωής, βάσει των οποίων να μπορεί να τοποθετηθεί. Το παιδί δεν έχει ακόμη φθαρεί, για να μην πω «διαφθαρεί», από την πικρία της καθημερινότητας. Επομένως, πιστεύει ακόμη στο όνειρο, και καλά κάνει, γιατί αλλιώς δε θα 'ταν νέος. Φυσικά, όταν τα όνειρα αυτά διαψεύδονται, δεν μπορεί παρά ν' αντιδράσει περιέργα.

Το γιατί δε βρίσκει γύρω του αυτό που χρειάζεται, είναι απλό: Πρώτα πρώτα, η τσιμεντένια πόλη δεν του επιτρέπει να ζήσει τη ζωή ενός παιδιού. Έχει αποκοπεί από τη φύση, δεν μπορεί να έχει επαφή μαζί της.

Ξέρω παιδιά, που δε γνωρίζουν τι θα πει λειβάδι, ένα χόρτο, κάποιο λουλούδι, εκτός ανθοπωλείου! Κι αυτό είναι καταστροφικό, γιατί ο άνθρωπος είναι ένα ζώο που ζει την ίδια στιγμή με τη φύση, και την ίδια στιγμή με το συνάνθρωπο. Και το θεώρημα αυτό δεν είναι δικό μου. Είναι του Καρλ Μαρξ. Μόνο που δεν το έχουμε προσέξει αρκετά. Ο Μαρξ λέει πως ο ανθρωπισμός αρχίζει ακριβώς από την εξανθρωπίνωση της φύσης κι από την εξανθρωπίνωση της σχέσης με τον άλλο. Κι αυτό είναι ένα θεώρημα που θα 'πρεπε να μας κάνει να είμαστε πολύ

σκεπτικοί. Από την άλλη μεριά, στον κοινωνικό τομέα: Εμείς, η γενιά των ενηλίκων, η γενιά αυτών που έχουν την ευθύνη για την καθημερινή ζωή, φερόμαστε στο παιδί μ' έναν τρόπο που θα 'πρεπε να κοκκινίζουμε. Δεν κάνουμε το καθήκον μας. Απέναντι στα παιδιά δε λέμε την αλήθεια. Φοβούμαι πως δεν τους λέμε ποτέ αυτό που είναι γύρω μας. Ίσως γιατί ντρεπόμαστε, ίσως γιατί δε θέλουμε να τ' αναγνωρίσουμε. Τους μαθαίνουμε να είναι

ηθικοί. Στην πραγματικότητα, ποιος κινείται στις βιοτικές και επαγγελματικές του σχέσεις ακολουθώντας τον ηθικό νόμο; Τους μαθαίνουμε να είναι έντιμοι. Και εντούτοις τα παιδιά βλέπουν γύρω τους να επαινώνται άνθρωποι που καταφέρνουν σ' αυτήν τη ζωή να φτιάχνουν πράγματα χωρίς κόπο. Που είναι υπέρ του εύκολου κέρδους, του μικρότερου κόπου. Καμαρώνουμε τους ανθρώπους που είναι καταφερτζήδες και επιτήδριοι. Την ίδια στιγμή όμως λέμε στο παιδί: «κοίταξε να διαβάσεις, κοίταξε να κουραστείς, κοίταξε να μοχθήσεις, για να γίνεις άνθρωπος»! Και βλέπει άλλους να κάνουνε τεράστιες καριέρες χωρίς κόπο και χωρίς

καριά καταβολή προσπάθειας από τον εαυτό τους. Εκεί, το παιδί δε συγχωρεί τη δική μας υποκρισία. Από την άλλη πλευρά, και σε γενικότερα επίπεδα: του μιλούμε για ελευθερία και Δημοκρατία. Ποιος από μας είναι στις σχέσεις του με το κοινωνικό σύνολο πραγματικά ελεύθερος -ή οπαδός της ελευθερίας – και ποιος είναι αληθινός δημοκράτης; Και πιο πέρα: τους μιλούμε για την ειρήνη. Και προπαρασκευάζουμε πολέμους. Από τον καιρό που τέλειωσε ο μεγάλος πόλεμος μέχρι σήμερα (δε νομίζω ότι κάνω λάθος) έγιναν 150 τουλάχιστον τοπικοί πόλεμοι διαφόρων μορφών. Οι πόλεμοι δεν έλειψαν ούτε μια στιγμή από την επιφάνεια της γης.

Γ. Καβαδίας

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο. (120 λέξεις)
2. Να σχολιάσετε το ακόλουθο απόσπασμα του κειμένου σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων: «Σ' αυτές τις πόλεις οι άνθρωποι χάνουν τον εαυτό τους και οι σχέσεις μεταξύ τους είναι χαλαρές, αν όχι ανύπαρκτες».
3. «Από την άλλη μεριά, στον κοινωνικό τομέα: Εμείς, ... από την επιφάνεια της γης». Τι είδους συλλογισμός υπάρχει στην τελευταία παράγραφο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Ποιους τρόπους πειθούς μετέρχεται ο συγγραφέας στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
5. Να κάνετε δομική ανάλυση (δομικά στοιχεία, τρόποι ανάλυσης) της πρώτης παραγράφου του κειμένου. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Να δώσετε ένα αντώνυμο για κάθε μία από τις λέξεις που ακολουθούν: έλευση, έλλειψη, διαψεύδονται, καθήκον, έντιμοι.

Η δημοκρατούμενη κοινότητα κτίζεται και στερεώνεται επάνω στις ατομικότητες των ανθρώπων, ενώ η μάζα στηρίζεται επάνω στις ορμές, στις ροπές, στο τυφλό συναίσθημα και στα κολακευόμενα του ανθρώπου ένστικτα. Η κοινότητα είναι μια οργανικά μεγαλωμένη με κοινά πεπρωμένα ενότητα ατόμων, δεμένων με τη συναίσθηση ότι συνειδητά και υπεύθυνα υπηρετούν τον ίδιο σκοπό. Η κοινότητα είναι "ολότητα" ώριμων, υπεύθυνων και αυτοκυριαρχούμενων ανθρώπων, όπου εκτιμιάται το διαφοροποιημένο των μελών της, το ανόμοιο και η ατέλεια τους. Η μάζα αντίθετα αγαπά την ομοιομορφία. Είναι ενιαία, όχι ολότητα, παρά "όγκος".

Τα μέλη της κατέχονται πανομοιότυπα από τις ίδιες ορμές, ένστικτα και πάθη, που θολώνουν το μάτι και το νου, όπου η ατομικότητα πηγαίνει πολύ πίσω, τόσο ώστε αυτή να χάνεται, να αφανίζεται ολότελα.

Στη δημοκρατούμενη κοινότητα κάθε μέλος ενεργεί και δρα μέσα σ' έναν κύκλο ανεξαρτησίας, ενώ τη μάζα και το πλήθος της το δένουν οι ορμές και το συνέχουν τα πάθη, τα οποία εξωτερικεύονται κατά τον ίδιο και απaráλλαχτα όμοιο, πανομοιότυπο τρόπο. Εκείνο που δένει την κοινότητα είναι η σύνεση, η ορθοφροσύνη, το κοινό πνεύμα, που σφυρηλατεί το δεσμό κατά συνειδητό και ελεύθερο τρόπο ανάμεσα στα διάφορα άτομα διάφορων τάξεων. Η μάζα όμως ακολουθεί πάντα τη γραμμή που της δίνεται, δηλαδή που της επιβάλλεται απ' έξω, χωρίς να μπορεί ν' ασκήσει κανένα είδος κριτικής. Η κοινότητα πραγματοποιεί τους σκοπούς της ακολουθώντας διάφορους δρόμους και τρόπους, γιατί σε κάθε μέλος της είναι επιτρεπτό, να ζει και να δρα κατά τον τρόπο του κι ελεύθερα.

Παρομοίωσαν τον άνθρωπο, δηλαδή κάθε μέλος της δημοκρατούμενης κοινότητας, με τα πετράδια του ψηφιδωτού. Το καθένα κρατά μέσα στην ατέλειά του το δικό του χρώμα και σχήμα. Το ένα συμπληρώνει το άλλο και όλα μαζί το σύνολο.

Μέσα στο σύνολο και για το σύνολο έχει το καθένα του την ξεχωριστή του θέση και παίρνει την αξία του. Το ένα δεν μπορεί να αντικαταστήσει το άλλο. Ωστόσο, αυτή η ανομοιότητα προσδίδει στο καθένα την αξία του. Αν όλα τα πετραδάκια ήταν όμοια κι απaráλλακτα το ένα με το άλλο, τότε το καθένα θα μπορούσε να αντικατασταθεί από τον οποιοδήποτε τυχόντα αντιπρόσωπο του. Το ίδιο παρατηρείται και στους ανθρώπους μέσα σε μια σωστή κοινότητα. Ο ένας δε μοιάζει με τον άλλον. Αν οι άνθρωποι ήταν τέλεια κι απaráλλαχτα όμοιοι, τότε ο καθένας θα μπορούσε να αντικατασταθεί από τον άλλον, από τον οποιοδήποτε δηλαδή τυχόντα αντιπρόσωπό του.

Ωστόσο, μόνο τα κουτιά του εργοστασίου, τα προϊόντα της μηχανής επαναλαμβάνονται ίδια και παρόμοια. Ο άνθρωπος ποτέ δεν επαναλαμβάνεται ίδια κι απaráλλαχτα. Ο καθένας είναι ατελής αλλά στο δικό του τρόπο. Αυτό το ανόμοιο και η ατέλεια έχουν ως συνέπεια το απαραίτητο και το ανάλλαχτο του καθενός. Ο κάθε άνθρωπος δεν είναι πολύπλευρος, παρά είναι μοναδικός. Αυτό το "μοναδικό" δίνει στο πετραδάκι του ψηφιδωτού εν σχέσει προς το όλον του την αξία του. Σ' αυτό το "μοναδικό" βρίσκεται το νόημα του ανθρώπου, αυτή η μοναδικότητά του τού δίνει την αξία μέσα στο υπερταγμένο "όλο". Και μόνο μέσα στο "όλο" το πρόσωπο του ανθρώπου παίρνει το νόημα της προσωπικότητας και ξεπερνά τον εαυτό του. Ακριβώς σ' αυτό το σημείο υφίσταται η διαφορά κοινότητας και μάζας. Η μάζα δεν ανέχεται την ατομικότητα. Το άτομο στη μάζα είναι ό,τι και όπως είναι το μόριο της ασφάλτου στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο. Κάθε μόριο της ασφάλτου είναι όμοιο και απaráλλαχτο με το άλλο, γι' αυτό και μπορεί ν' αντικατασταθεί με οποιοδήποτε άλλο. Αυτή η αντικατάσταση δεν έχει καμιά ποιοτική αξία για το "όλο", γιατί αυτό το "όλο" της μάζας δεν είναι ένα "όλο" με το νόημα της "ολότητας", παρά είναι ένας "όγκος". Το όλο του ψηφιδωτού μας παρουσιάζει την ομορφιά και την αρμονία. Το ασφαλτοστρωμένο, μόνο το φτηνό ωφελιμισμό.

Η μάζα αγνοεί την αξία και την αξιοπρέπεια του ατόμου, αυτά που τα προσέχει η κοινότητα και τα εκτιμά πολύ. Μέσα στη δημοκρατική κοινότητα το άτομο βρίσκει τον εαυτό του. Στη μάζα χάνεται η μοναδικότητα της ύπαρξης του ατόμου, θάβεται μέσα στη μάζα, και πρέπει να θαφτεί, γιατί αυτή ενοχλείται από την ατομικότητα και γι' αυτό στρέφεται εχθρικά προς αυτήν.

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο σε 100 περίπου λέξεις.
2. Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων την πρώτη πρόταση της δεύτερης παραγράφου: «Στη δημοκρατούμενη κοινότητα κάθε μέλος ενεργεί και δρα μέσα σ' έναν κύκλο ανεξαρτησίας».
3. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Ποιον τρόπο πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τρίτη παράγραφο του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
5. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το κείμενο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Να δώσετε ένα αντώνυμο για κάθε μία από τις λέξεις: στερεώνεται, ενιαία, επιτρεπτό, ατελής, απαραίτητο.

Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΣΗΜΕΡΑ

Στον αιώνα της τεχνικής, σε αντίθεση προς την εποχή της αγροτικής και οικιακής οικονομίας, ο καθένας πολύ λίγα, σχεδόν ελάχιστα, αντικείμενα της καθημερινής ανάγκης του μπορεί μόνος του να κατασκευάσει. Πολλοί άνθρωποι αποκτούν όλα τα είδη της ανάγκης τους αγοραστά ή με ανταλλαγή της εργασίας τους. Στην ανταλλαγή αυτή το χρήμα παίρνει μια εξαιρετική θέση ως μέσο. Γίνεται το κινητήριο νεύρο των πραγμάτων, που χωρίς αυτό δεν μπορεί κανένας να κινηθεί, να ζήσει.

Έτσι λοιπόν παρουσιάζεται, κατά φαινομενικό τουλάχιστο τρόπο, ότι μπορεί κανένας να τα αγοράσει όλα.

Εδώ ακριβώς, σ' αυτό το σημείο, κρύβεται ένας κοινωνικός κίνδυνος: *η αντίληψη ότι κανένας μπορεί να τα έχει όλα με το χρήμα.* κι

αυτή ευνοείται από το βιομηχανικό πνεύμα που επικρατεί. Αυτό το πνεύμα διαποτίζει σήμερα, χωρίς να το αντιλαμβάνεται κανένας άμεσα, τη σκέψη του ανθρώπου, τη στάση του και τη συμπεριφορά του στη συμβιωτική ζωή του.

Τους κινδύνους που κλείνει μέσα της η ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού μπορεί ο άνθρωπος να τους εξουδετερώσει. Άλλωστε, οι κίνδυνοι δε βρίσκονται μέσα στην τεχνική αυτή καθαυτή, παρά μέσα στον ίδιο τον άνθρωπο, ο οποίος δημιουργεί και τον τεχνικό πολιτισμό. Ο κίνδυνος, βέβαια, αυτής της σκέψης και της αντίληψης, πως όλα πωλούνται και αγοράζονται, ότι όλα ανταλλάσσονται, υπήρχε και σε άλλες εποχές. η εποχή μας όμως τον ευνοεί πολύ και μάλιστα από πολλούς λόγους.

Ωστόσο, θα πρέπει να ξέρουμε ότι υπάρχουν πεδία της ανθρώπινης ζωής, κι αυτό μας το διδάσκει η ιστορία, αλλά και η καθημερινή κοινωνική παρατήρηση, στα οποία δε χωρεί η ανταλλαγή και η πώληση, όταν οι ανθρώπινες σχέσεις σε μια κοινωνία είναι πραγματικές, όταν είναι σχέσεις με ανθρωπιά και καλλιέργεια, όταν διαχωρίζονται μερικά πράγματα.

Έπειτα, όπου υπάρχει ηθική αμοιβή, εκεί λίγοι την αποδέχονται έτσι, με το πραγματικό της νόημα, και τούτο γιατί η κοινωνία μας σήμερα διαποτίζεται, όπως είπαμε, από την ιδέα και την πίστη ότι όλα ανταλλάσσονται. Κι έφτασε στο πιο ψηλό σημείο της η σημερινή πίστη του κόσμου, πως όλα πωλούνται, αγοράζονται

και ανταλλάσσονται, από τότε που πρωτοπετάχτηκε στο κόσμο η φράση ότι ο χρόνος είναι χρήμα. από τότε που αυτή η φράση έγινε καθημερινός τρόπος κουβέντας και έκφρασης.

Δεν έχει σημασία, τονίζουν, αν ίσως αυτή η φράση ειπώθηκε για πρώτη φορά κατά τρόπο τυχαίο ή και αστείο ακόμη. Σημασία έχει το πως τη δέχτηκε ο κόσμος όταν ξεστομίστηκε, πως απλώθηκε σε όλο τον κόσμο, στα πέρατα της γης.

1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100 λέξεις περίπου.
2. Να σχολιάσετε σε μια παράγραφο, αναπτυγμένη με παραδείγματα, το απόσπασμα του κειμένου στην πέμπτη παράγραφο : « ... ο χρόνος είναι χρήμα αυτή η φράση έγινε καθημερινός τρόπος κουβέντας και έκφρασης».
3. Ποιον τρόπο πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου; (Ωστόσο, θα πρέπει ... μερικά πράγματα.) Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Με ποιες διαρθρωτικές λέξεις – εκφράσεις ή με ποιους άλλους τρόπους επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των έξι παραγράφων του κειμένου;
5. Να βρείτε δύο λέξεις στο κείμενο, οι οποίες χρησιμοποιούνται συνυποδηλωτικά.
6. Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και το αντίστροφο στο παρακάτω κείμενο: «Ο κίνδυνος, βέβαια, αυτής της σκέψης και της αντίληψης, πως όλα πωλούνται και αγοράζονται, ότι όλα ανταλλάσσονται, υπήρχε και σε άλλες εποχές. η εποχή μας όμως τον ευνοεί πολύ και μάλιστα από πολλούς λόγους.»
7. Να δώσετε ένα συνώνυμο για κάθε μία από τις λέξεις που ακολουθούν: εξαιρετική, κίνδυνος, δημιουργεί, ευνοεί, πίστη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κριτήρια αξιολόγησης

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 1

Η ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ

(Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, *Ο Σύγχρονος Άνθρωπος. Δοκίμια*. Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα, Διασκευή).

Ανάμεσα στ' άλλα που έχουν χαθεί στη σύγχρονη εποχή είναι και η συνομιλία. Χρειάζεται κάποια γαλήνη και μια ιδιαίτερη **αγωγή** νου και **ψυχής** για να υπάρξει ο αληθινός διάλογος, η προσφορά και η αντιπροσφορά. Ανήκουμε στους λαούς που έχουν μιλήσει πολύ, που και σήμερα ακόμη μιλούν πολύ. Ο κλασικός ελληνικός κόσμος ανύψωσε την έμφυτη ροπή των λαών της μεσογειακής μεσημβρίας* σε μια δύσκολη και θαυμαστή τέχνη. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως πρώτος αυτός ανακάλυψε ή εφεύρε τη συνομιλία και την επρόικισε με τόσο περιεχόμενο, με τέτοια περιωπή, ώστε τα πρότυπα που μας άφησε απομένουν **ανεπανάληπτα**. Οι πλατωνικοί διάλογοι αποτελούν πραγματική αποθέωση της συνομιλίας. Φυσικά, εδώ πρόκειται για μια οργανωμένη και προσχεδιασμένη συνομιλία. Ο διάλογος ξεκινάει από την απλή ανταπόκριση ανάμεσα σε δυο ή σε περισσότερους ανθρώπους, για να γίνει μια **μορφή** τέχνης. Έχει χάρη, κομψότητα, ευγένεια, είναι «παιγνιώδης» και συνάμα βαθύς. Αισθάνεται κανείς ότι τον κινεί η μεγάλη χαρά της δημιουργίας. Γίνεται **αισθητική απόλαυση** και ψυχική λύτρωση και πνευματική ανάταση.

Ο λόγος όμως, τώρα, δεν είναι γι' αυτή την καλλιτεχνική μορφή του διαλόγου, αλλά για την ικανότητα των ανθρώπων να συνομιλούν. Εκείνο που έχει σήμερα χαθεί είναι η χαρά της συνομιλίας. Μπορεί να εξακολουθούμε να συζητούμε, να

* Εννοεί τους λαούς του σημερινού Ευρωπαϊκού Νότου. «κουβεντιάζουμε», αλλά έχουμε ξεμάθει να συνομιλούμε. Και δεν είναι μόνο που λείπουν οι ευκαιρίες. Γιατί οι ευκαιρίες, όταν υπάρχουν, ξοδεύονται σε ασυλλόγιστες φλυαρίες. Η συνομιλία είναι μια φυσική οργάνωση του λόγου· ξετυλίγεται με κάποιο ρυθμό, με κάποια προσοχή, χωρίς αυθάδεις διακοπές, χωρίς αποκλίσεις.

Η σύγχρονη «συνομιλία» αποτελεί θρασύτατη κυριολεξία του όρου. Μιλούν όλοι μαζί και χωρίς ο ένας να προσέχει τον άλλον, οι αποκρίσεις δεν έχουν συνέπεια και ενότητα· ο καθένας ζητεί να επιβάλει τη γνώμη του με τη δύναμη της φωνής του και όχι με την ισχύ των επιχειρημάτων του και τη στερεότητα των απόψεών του. Έτσι, η συνομιλία πολύ σύντομα καταλήγει στην οχλαγωγία.

Το πνεύμα, αν δεν είναι μοναχικό και απάνθρωπο, και τούτο σπανιότατα συμβαίνει, για να μπορέσει να ανθοφορήσει και να καρποφορήσει χρειάζεται την περιρρέουσα ατμόσφαιρά του, την ενθάρρυνση και τη θαλπωρή. Μια συνομιλία, ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν κάτι να πουν και που κατέχουν τον τρόπο να το πουν, δεν είναι μόνο μια μεγάλη αισθητική χαρά, είναι και μια πολύτιμη συγγυμνασία ψυχής και νου. Μέσα σε τέτοιες συγκεντρώσεις συμβαίνει πολλές φορές ιδέες που θα έμεναν αγέννητες να βρουν μορφή, εκφράσεις της τύχης να αποκτήσουν στερεότητα, ακόμη και έργα σπουδαία να κυοφορηθούν.

Όπως η επιστολογραφία έτσι και η συνομιλία είναι μορφές του παρελθόντος. Ο ασθματικός ρυθμός του **σύγχρονου βίου** και το προοδευτικό άδειασμα της ψυχής στενεύουν τα όρια της επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους. Και η συνομιλία είναι ένας θαυμάσιος τρόπος επικοινωνίας, όταν διεξάγεται με άδολη διάθεση, χωρίς **ματαιοδοξία** και χωρίς καχυποψία, όταν

αφήνονται οι ψυχές να πλουτίσουν το λόγο με το πολυτιμότερό τους περιεχόμενο.

ΘΕΜΑΤΑ

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας περίληψη του κειμένου, χωρίς δικά σας σχόλια, σε 80 - 100 λέξεις.

Μονάδες 25

- B.1.** Ο συγγραφέας υποστηρίζει: «**Ανήκουμε στους λαούς που έχουν μιλήσει πολύ, που και σήμερα ακόμη μιλούν πολύ**».

Να σχολιάσετε τη θέση αυτή, σε μια παράγραφο 60 - 70 λέξεων.

Μονάδες 12

- B.2. α)** Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τρίτη παράγραφος του κειμένου («Η σύγχρονη " συνομιλία" ... καταλήγει στην οχλαγωγία.»);

(μονάδες 4)

- β)** Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου του κειμένου.

(μονάδες 3)

Μονάδες 7

- B.3. α)** Με βάση τις παρακάτω λέξεις να γράψετε δύο **ομόρριζα** για την καθεμιά:

(μονάδες 6)

αγωγή
ψυχής
μορφή

- β)** Με **καθεμιά** από τις ακόλουθες λέξεις ή φράσεις να σχηματίσετε **μια δική σας πρόταση** (οι λέξεις να παραμείνουν στο μέρος του λόγου στο οποίο βρίσκονται μέσα στο κείμενο):

(μονάδες 4)

ανεπανάληπτα
αισθητική απόλαυση
σύγχρονου βίου
ματαιοδοξία

Μονάδες 10

- B.4. α)** Να ξαναγράψετε το παρακάτω απόσπασμα, μετατρέποντας την ενεργητική σύνταξη σε παθητική: «αυτός ανακάλυψε ή εφεύρε τη συνομιλία».

(μονάδες 3)

- β)** Στην τέταρτη παράγραφο («Το πνεύμα, αν δεν είναι μοναχικό ... έργα σπουδαία να κυοφορηθούν.»), να βρείτε δύο ρήματα που χρησιμοποιούνται μεταφορικά.

(μονάδες 3)

Μονάδες 6

- Γ.** Στο κείμενο που διαβάσατε, ο συγγραφέας διαπιστώνει ότι σήμερα απουσιάζει η συνομιλία ως μορφή ουσιαστικής και απολαυστικής επικοινωνίας. Σε ένα *άρθρο* σας (400 - 500 λέξεις), που το προορίζετε για την ηλεκτρονική σελίδα (ιστοσελίδα) ή την εφημερίδα του σχολείου σας, να αναφέρετε: α) βασικές προϋποθέσεις διεξαγωγής ενός πολιτισμένου διαλόγου και β) δραστηριότητες που θα μπορούσε να οργανώσει ένα σχολείο, προκειμένου να ενισχύσει την ικανότητα διαλόγου των μελών της σχολικής κοινότητας.

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 2**Παιδεία και εκπαίδευση**

Δ. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ | Κυριακή 22 Μαρτίου 2009

Ο λόγος για τα σχολικά εγχειρίδια στη Μέση Εκπαίδευση. Για τα οποία εισάγονται ρηξικέλευθες προτάσεις στον περί παιδείας διάλογο που άρχισε πρόσφατα, ανοίγοντας πόρτες και παράθυρα αδιακρίτως σε ενέχοντες και ενεχομένους. Εξ ου και η αισιόδοξη πρόβλεψη της εξάμηνης διάρκειάς του, που θα απολήξει μάλλον στα τέλη του τρέχοντος έτους, εφόσον εξαιρεθούν αυτομάτως οι πασχαλινές διακοπές και οι δύο τουλάχιστον έμπυροι μήνες του θέρους. Όπως κι αν έχει το πράγμα, αν δεν πρόκειται για ανταγωνιστικές φιλοδοξίες διορισμένων πρωταγωνιστών και δευτεραγωνιστών της μεταρρυθμιστικής μας παράστασης, δικαιολογείται ίσως κάποιος νηφάλιος έλεγχος της πρώιμης εξαγγελίας για προβλεπόμενη κατάργηση του ενός, και αποκλειστικού, σχολικού εγχειριδίου κατά μάθημα, τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο, εκτός αν συνυπολογίζεται και το ζεύγος «Νηπιαγωγείο-Δημοτικό». Με αυτούς τους όρους διατυπώνονται οι επόμενες απορίες:

Πρώτη απορία, ελαφρώς υποψιασμένη: τα περισσότερα του ενός κατά μάθημα εγχειρίδια θα είναι μονότροπα ή πολύτροπα, και σε ποιον βαθμό; Δηλαδή: θα προκηρύσσεται και θα εποπτεύεται, όπως σήμερα, η συγγραφή τους από το Υπουργείο Παιδείας και τα επιτελικά του όργανα; ή θα επιλέγονται από τα διαθέσιμα ήδη στην ευρύτερη εκδοτική αγορά; Ειδικότερα: θα πειθαρχούν, όπως σήμερα, τα διπλά ή πολλαπλά εγχειρίδια σε προγραμματικές εντολές των αναλυτικών προγραμμάτων; ή θα έχουν σχετική τουλάχιστον ελευθερία στις συντακτικές επιλογές τους από άποψη ύλης, μεθόδου, ύφους και ήθους; θα είναι ισότιμα; ή θα διαβαθμίζονται σε απαραίτητα και προαιρετικά; θα προκρίνονται από κάποια επιτροπή με επίλεκτα (από ποιόν;) μέλη; θα έχει η επιτροπή αυτή δικαίωμα και απόρριψης για προσφορές, που θα κρίνονται απρόσφορες για το σχολικό περιβάλλον;

Απορία δεύτερη, ίσως λίγο διεστραμμένη: θα καταργηθεί ή όχι στο μεταξύ η ισχύουσα διάκριση εγχειριδίου μαθητή και δασκάλου, πίσω και κάτω από την οποία λειτουργεί, για όσους παρακολουθούν εξ επαφής τα εκπαιδευτικά μας πράγματα, η φάμπρικα παρασχολικών βοηθημάτων και για τις δύο πελατείες; Πρόκειται για διπλή μέθοδο, με την οποία αυτομάτως το ένα σχολικό εγχειρίδιο διπλασιάζεται και πολλαπλασιάζεται σήμερα.

Απορία τρίτη, προφανώς κρίσιμη: η κατάργηση του ενός κατά μάθημα σχολικού εγχειριδίου προτείνεται για όλα τα μαθήματα, θεωρητικών και θετικών επιστημών; μήπως οι εισηγητές της νεωτερικής πρότασης έχουν κατά νου περισσότερο, ή προπάντων, εγχειρίδια μαθημάτων με φορτίο όχι μόνο γνωστικό αλλά και ιδεολογικό; Όπως συμβαίνει εξ ορισμού με τα κείμενα και τα αντικείμενα των ανθρωπιστικών σπουδών, εκείνα προπάντων που ορίζουν την περιοχή της αρχαιογνωσίας και της αρχαιογλωσσίας αφενός, της νεογνωσίας και νεογλωσσίας αφετέρου, στον ευρύτερο μάλιστα κύκλο της ιστορίας και των ιστορικών τους συμφραζομένων; Θα εφαρμοστεί στα κρίσιμα αυτά κεφάλαια η αρχή της πολυφωνίας ή της μονοφωνίας;

Απορία τέταρτη, πιθανόν απροσδόκητη: προκειμένου να ισχύσει και να ευοδωθεί το νεωτερικό σύστημα του διπλού ή και πολλαπλού σχολικού βιβλίου (το οποίο βέβαια συνεπάγεται αύξηση του κονδυλίου κρατικών δαπανών για την παιδεία) θα αντιγραφεί το αμφισβητούμενο ακόμη πανεπιστημιακό μοντέλο που εισηγήθηκε το νομοσχέδιο της Γιαννάκου; Όπου, αν είμαι καλά

πληροφορημένος, ο φοιτητής επιλέγει ο ίδιος (θεωρητικά τουλάχιστον) από ένα κατάλογο δοτής βιβλιογραφίας εκείνο που του αρμόζει καλύτερα; Γενικότερα: με τίνων κριτήρια θα επιλέγονται και θα προσφέρονται στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο τα διπλά ή πολλαπλά ανά μάθημα σχολικά εγχειρίδια;

Απορία πέμπτη, προς το παρόν τελευταία: θα ζητηθεί επισήμως για τη σύνταξη των νεωτερικών εγχειριδίων η συνδρομή και πανεπιστημιακών δασκάλων; θα επιδιωχθεί στην προκειμένη περίπτωση έμπρακτος διάλογος πανεπιστημιακής παιδείας και σχολικής εκπαίδευσης, προκειμένου να διαρραγούν τα υφιστάμενα σήμερα στεγανά μεταξύ τους; Θα ληφθούν υπόψη και θα δοκιμαστούν κάποιες, σπάνιες έστω, εξαιρέσεις, στις οποίες πιστεύω πως ανήκει και το συστηματικό πρόγραμμα «Αρχαιογνωσίας και Αρχαιογλωσσίας στη Μέση Εκπαίδευση», όπου εκπονήθηκαν ήδη επτά πειραματικά εγχειρίδια;

Οι προηγούμενες ενδεικτικές απορίες δεν προκαταβάλλονται, για να υπονομεύσουν την, καλή σίγουρα, ιδέα για κατάργηση ανά μάθημα του ενός εγχειριδίου και στη Μέση Εκπαίδευση. Ο απορητικός ωστόσο λόγος σκοπεύει να θέσει κάποια, προηγούμενα της όποιας εφαρμογής, ερωτήματα, τα οποία, αν δεν διατυπωθούν και απαντηθούν εγκαίρως και επαρκώς, η εξαγγελία και του νέου αυτού ριζοσπαστικού μέτρου θα αποδειχθεί μάλλον προεκλογικό πυροτέχνημα.

A.	Να συνταχθεί περίληψη του κειμένου(120 λέξεις)	ΜΟΝΑΔΕΣ 25
B1.	Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.	ΜΟΝΑΔΕΣ 8
B2.	Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσεται το κείμενο;	ΜΟΝΑΔΕΣ 6
B3.	Στο κείμενο χρησιμοποιούνται πολύ συχνά τα ρητορικά ερωτήματα. Τι επιτυγχάνει με τον τρόπο αυτό ο κειμενογράφος;	ΜΟΝΑΔΕΣ 6
B4.	Να δώσετε έναν τίτλο στο κείμενο που να περιέχει σχόλιο.	ΜΟΝΑΔΕΣ 5
B5.	Να δώσετε από ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο για τις λέξεις του κειμένου: ρηξικέλευθες, κατάργηση, κρίσιμη, ευοδωθεί, αύξηση	ΜΟΝΑΔΕΣ 10
Γ.	Σ ένα κείμενο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα να εκθέσετε τις προτάσεις σας για τα προβλήματα και τους τρόπους βελτίωσης του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος.	ΜΟΝΑΔΕΣ 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 3***Να νικήσουμε την πείνα*****(Jacques Diouf, Le Monde Diplomatique)**

Παρά την αφθονία των τροφίμων σε ολόκληρο τον κόσμο, περισσότεροι από οκτακόσια εκατομμύρια άνθρωποι κοιμούνται κάθε βράδυ νηστικοί. Χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν κάθε ημέρα από τις άμεσες και τις έμμεσες συνέπειες της πείνας και του χρόνιου υποσιτισμού. Τη στιγμή που τα πλούτη που συσσωρεύονται σε ολόκληρο τον κόσμο επιτρέπουν όλες τις ελπίδες, εξακολουθεί να τίθεται το ερώτημα: θα κατορθώσουμε ποτέ να εξαλείψουμε την πείνα ; Βέβαια, υπήρξαν και επιτυχίες στον αγώνα ενάντια σε αυτή τη μάστιγα: κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, η παραγωγή τροφίμων αυξήθηκε με ρυθμό μεγαλύτερο του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, ο οποίος υπερδιπλασιάστηκε. Ωστόσο, οι ανισότητες στην πρόσβαση στα τρόφιμα και στα μέσα παραγωγής εξακολουθεί να στερεί εκατομμύρια ανθρώπινα όντα από το πιο στοιχειώδες δικαίωμα : να τρώνε όταν πεινούν. Και μένουν ακόμα πολλά να γίνουν για να εξασφαλιστεί υγιεινή και θρεπτική διατροφή για όλους.

Παρά τις διεθνείς αποφάσεις και την απήχηση του ζητήματος στα μέσα ενημέρωσης, το πρόβλημα της πείνας -αυτή η μελανή κηλίδα στη συνείδηση της ανθρωπότητας- εξακολουθεί να υφίσταται και μάλιστα σε ορισμένες περιοχές να επιδεινώνεται. Οι αριθμοί είναι εύγλωττοι: ο αριθμός των ατόμων που υποσιτίζονται φτάνει τα 777 εκατομμύρια στις αναπτυσσόμενες χώρες, τα 27 εκατομμύρια στις χώρες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο και τα 11 εκατομμύρια στις ανεπτυγμένες χώρες. Εκατόν πενήντα περίπου εκατομμύρια παιδιά ηλικίας μικρότερης των πέντε ετών υποφέρουν από έλλειψη πρωτεϊνών, που εξασφαλίζουν την απαιτούμενη ενέργεια στον οργανισμό. Επίσης, ο **υποσιτισμός** αποτελεί την αιτία για την καθυστέρηση της ανάπτυξης εκατόν εξήντα εκατομμυρίων παιδιών. Επιπλέον, το 17% των νεογέννητων στις αναπτυσσόμενες χώρες πέφτουν θύματα καθυστέρησης της ανάπτυξης, η οποία οφείλεται στον υποσιτισμό των εγκύων γυναικών.

Το οικονομικό κόστος της πείνας είναι τεράστιο τόσο για τα άτομα όσο και για τις κοινωνίες: ο **υποσιτισμός** οδηγεί στην ασθένεια και στο θάνατο. Υποχρεώνει τις οικογένειες να ξοδεύουν τους πενιχρούς οικονομικούς πόρους τους για υγειονομική περίθαλψη. Μειώνει τη μαθησιακή ικανότητα των παιδιών. Πνίγει την παραγωγικότητα και εμποδίζει τα άτομα να εκμεταλλεύονται τα φυσικά τους χαρίσματα. Αποτελεί τροχοπέδη για την οικονομική μεγέθυνση και στερεί από τις χώρες τα μέσα για να επιτύχουν ένα ανεκτό επίπεδο ανάπτυξης.

Η μάχη ενάντια στην πείνα σε ολόκληρο τον κόσμο δεν αποτελεί μονάχα ένα επιτακτικό καθήκον ηθικής φύσης, αλλά αποδεικνύεται επωφελής για την οικονομία και συμβάλλει στη σταθερότητα και στην ασφάλεια όλων των κοινωνιών. Πράγματι, η πείνα αποτελεί συχνά την πηγή των ταραχών και των εμφύλιων συγκρούσεων και όχι το αποτέλεσμα τους. Επιπλέον, επηρεάζει άμεσα τόσο την εσωτερική μετανάστευση όσο και τη μετανάστευση προς τις χώρες του εξωτερικού. Ένας άνθρωπος που πεινάει είναι ικανός για το χειρότερο.

Δεν υπάρχει πανάκεια στον αγώνα ενάντια στην πείνα και τον υποσιτισμό και οι λύσεις δεν είναι απλές. Ωστόσο, μπορούν να επιτευχθούν αποτελέσματα εάν τα κράτη και η διεθνής κοινότητα εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις τους προχωρώντας σε συγκεκριμένες ενέργειες. Ο αγώνας θα είναι δύσκολος, ωστόσο, με την υποστήριξη της κοινής γνώμης και των πρόθυμων και καλόπιστων ατόμων σε ολόκληρο τον κόσμο, το πιο στοιχειώδες ανθρώπινο δικαίωμα, το να μπορεί ένας άνθρωπος να τρώει όταν πεινάει, μπορεί και πρέπει να γίνει πραγματικότητα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 100 – 120 λέξεις.
Μονάδες 25

B1. α. Ποιες είναι οι θέσεις – απόψεις για τις οποίες ο συγγραφέας επιδιώκει να μας πείσει στην τρίτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου; Ποιους τρόπους και μέσα πειθούς χρησιμοποιεί για να επιτύχει το στόχο του ;
Μονάδες 10

B2. Ποια η δομή και οι τρόποι ανάπτυξης της τέταρτης παραγράφου;
Μονάδες 5

B3. Να δώσετε από μια συνώνυμη λέξη χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα του κειμένου:
τροχοπέδη, χαρίσματα, απήχηση, πρόσβαση, πενιχρούς, πόρους, αφθονία, εύγλωττοι, επιτακτικό, ελπίδες
Μονάδες 10

B4. «Ένας άνθρωπος που πεινάει είναι ικανός για το χειρότερο».
Να αναπτύξετε την παραπάνω πρόταση σε μια παράγραφο (60 – 80 λέξεις)
Μονάδες 10

Γ. : Σε έναν κόσμο που δονείται από τη διαφημιστική προβολή της αφθονίας και προκλητικής κατανάλωσης, εκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη μαστίζονται από τις άμεσες ή έμμεσες συνέπειες του χρόνιου υποσιτισμού. Να προσπαθήσετε να ευαισθητοποιήσετε τους συμμαθητές σας για το πρόβλημα, συντάσσοντας ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα στο οποία να εξηγείτε τους λόγους που επιβάλλουν τον αγώνα ενάντια στην πείνα καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτός να βρει εφαρμογή σε επίπεδο λαών και κυβερνήσεων.

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 4**Οι συνέπειες μιας «παλαιάς ιστορίας»**

Υστέρα από 32 χρόνια, μια υπόθεση παιδεραστίας ήρθε ξανά στο προσκήνιο. Θύτης ο τότε 43χρονος Ρομάν Πολάνσκι, θύμα μια 13χρονη έφηβη. Υπάρχει κι ένα τρίτο πρόσωπο, η μητέρα που ήταν παρούσα στη γνωριμία του σκηνοθέτη με το παιδί, που τον δέχτηκε δύο φορές στο σπίτι της και που επέτρεψε στην κόρη της να πάει μαζί του με σκοπό τη φωτογράφησή της για ένα γαλλικό περιοδικό μόδας, δεχόμενη ότι το ενδιαφέρον του ήταν απλώς επαγγελματικό. Αφελής η μητέρα, ανυποψίαστη, παραπλανημένη, αλλά και φιλόδοξη για λογαριασμό της κόρης της. Το δράμα ωστόσο είναι ότι δεν είναι η μόνη.

Σε μια σκηνή της σατιρικής ταινίας «Μπρούνο», μικρά παιδιά, νήπια, συνοδευόμενα από τις μαμάδες τους, περνούν από ακρόαση στο Χόλιγουντ για μια φωτογράφιση μόδας. Η οντισιόν αυτή είναι φάρσα και τα πρόσωπα κινηματογραφούνται εν αγνοία τους. Όμως οι απαντήσεις που δίνουν οι μαμάδες στις **εξωφρενικές** ερωτήσεις της παραγωγής δεν είναι διόλου κωμικές. «Θα σας πείραζε αν ρίχναμε το μωρό σας από τον τέταρτο όροφο;» «Αν το τσιμπούσαν σφήκες;», «Αν το ντύναμε με στολή Ναζί;» Όχι, καθόλου. «Το μωρό σας είναι λίγο χοντρούτσικο. Μπορεί να χάσει τέσσερα κιλά σε μια βδομάδα;» No problem, βεβαίως!

Είναι πολλοί οι γονείς που βγάζουν τα παιδιά τους στο κλαρί της καλλιτεχνίας, του μόντελινγκ, της τηλεόρασης (ενίοτε και του επαγγελματικού αθλητισμού), που τα ρίχνουν στη ζούγκλα της σόουμπιζ νομίζοντας ότι θα επιβιώσουν σαν τον Μόγλη, μόνο που οι σαρκοβόρες τίγρεις είναι πιο δυνατές από τον λύκο Ακύλα. Και δεν είναι μόνον οι γονείς, αλλά κυρίως η βιομηχανία και η μυθολογία της επιτυχίας που βγάζει στο κλαρί παιδιά κι εφήβους, που καθαγιάζει την άποψη ότι κάθε συμβιβασμός, κάθε εξευτελισμός επιτρέπεται για χάρη της **καριέρας**.

Το λάθος που καλείται να πληρώσει ο Πολάνσκι δεν είναι ότι μεταχειρίστηκε μια 13χρονη σαν να ήταν ένα ωμό κομμάτι κρέας. Το λάθος του είναι ότι το έγκλημά του μαθεύτηκε και, με αφορμή τη σύλληψη του σκηνοθέτη στην Ελβετία, σήμερα διεξάγεται μια παγκόσμια παράσταση υποκρισίας και ανέξοδης ηθικολογίας.

Όποια και αν θα είναι η τύχη του Πολάνσκι, ο ίσκιος της ντροπής θα τον ακολουθεί. Όμως, για να δικαιωθεί η κοπελίτσα που βιάστηκε το 1977 σε μιαν έπαυλη στην Καλιφόρνια δεν αρκεί να εκδοθεί και να δικαστεί ο Πολάνσκι. Σήμερα, η πιο **σκοτεινή** σελίδα στο βιβλίο της ανθρωπότητας είναι τα 150 εκατομμύρια παιδιά 5 - 14 ετών που εργάζονται, είναι τα 50 εκατομμύρια παιδιά που γεννιούνται κάθε χρόνο και δεν δηλώνονται ποτέ, που επισήμως δεν υπάρχουν σαν πολίτες, σαν οντότητες, και που δεν τα περιμένουν μόνον η πείνα, ο υποσιτισμός, ο αναλφαβητισμός και οι **ασθένειες**, αλλά και κάποιες πολύ σκληρές μορφές εκμετάλλευσης, όπως ο σεξουαλικός τουρισμός ή η εμπορία ανθρώπινων οργάνων.

Είναι φυσικό να νιώθουμε **αποτροπιασμό** για τον βιασμό και για τη μέχρι τώρα ατιμωρησία του Πολάνσκι, όμως ας μας περισσέψουν και λίγα «ψίχουλα φρίκης» για το έγκλημα που διαπράττεται καθημερινά στο παγκόσμιο χωριό μας. Ένα έγκλημα τόσο αυτονόητο και συνηθισμένο, που και μόνο η υπενθύμισή του παραπέμπει στην ηθικολογία.

Κείμενο ελαφρά διασκευασμένο από την Καθημερινή

A Να γράψεις ένα κείμενο 100 λέξεων στο οποίο θα αποδίδεις περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου.

Μονάδες 25

B 1 Να αντικαταστήσεις τις έντονα γραμμένες λέξεις / φράσεις με νοηματικά ισοδύναμες.

Μονάδες 5

2. α. Να εντοπίσεις 2 διαρθρωτικές λέξεις και να δηλώσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζουν.

Μονάδες 4

- β. Ποιον/ποιους τρόπους επικαλείται η αρθογράφος για να πείσει στην 8^η §; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου.

Μονάδες 6

3. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί το κείμενο. Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου.

Μονάδες 6

4. Να δηλώσεις τη λειτουργικότητα των σημείων στίξης στις ακόλουθες περιόδους:

- ας μας περισσέψουν και λίγα «ψίχουλα φρίκης» για το έγκλημα που διαπράττεται καθημερινά στο παγκόσμιο χωριό μας
- «Θα σας πείραζε αν ρίχναμε το μωρό σας από τον τέταρτο όροφο;»

Μονάδες 4

5. Να σχολιάσεις σε μία παράγραφο 80 λέξεων το ακόλουθο απόσπασμα του κειμένου:
«...ας μας περισσέψουν και λίγα «ψίχουλα φρίκης» για το έγκλημα που διαπράττεται καθημερινά στο παγκόσμιο χωριό μας».

Μονάδες 10

Γ Καθημερινά γίνεσαι δέκτης ειδήσεων που αφορούν την προσβολή των δικαιωμάτων των παιδιών. Επιδιώκοντας να ευαισθητοποιήσεις και να κινητοποιήσεις τους συμμαθητές και συμμαθήτριες σου, γράφεις ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα, στο οποίο παρουσιάζεις φαινόμενα που επιβεβαιώνουν την παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού σε παγκόσμια κλίμακα. Στη συνέχεια εκθέτεις τα αίτια και τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 5**Η ΒΙΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ**

Το κύμα βίας, που αναστατωμένη ζει η ανθρωπότητα τα τελευταία ετούτα χρόνια, αποτελεί το γινόμενο της κακουργίας του αιώνα μας, τη σκληρή μαθητεία του ανθρώπου στο έγκλημα, την κατάλυση της ιερότητας του ανθρώπου. Εδώ πια δεν υπάρχουν αθώοι. Όλοι, οπουδήποτε γης, οποιασδήποτε χώρας κι οποιασδήποτε ηλικίας, μοιάζει να είναι όλοι ένοχοι κι επομένως υποχρεωμένοι να πληρώσουν. Ληστείες, απαγωγές, ανατινάξεις, φόνοι, παίρνουν και σηκώνουν σε κύμα θολό, αιματηρή οργή εκατοντάδες άγνωστους ανθρώπους.

Από πού ξεκινά αυτή η διεθνής τρομοκρατία, που πλήττει, όχι τις ανατολικές χώρες – αυτές είναι προστατευμένες κάτω από το μανδύα του πιο σκληρού κι αδίσταχτου ολοκληρωτισμού – αλλά τις χώρες του λεγόμενου ελεύθερου κόσμου;

Ξεκινά, πρώτα, από μια αναρχική και μανιασμένη επαναστατική αντίληψη, που, χωρίς να έχει συγκεκριμένους πάντα στόχους, καταλήγει σ' έναν ηδονισμό εξαιτίας της βίας. Ξεκινά, κατόπιν, από την αδίσταχτη εσωτερική πεποίθηση ότι ο άνθρωπος ως ηθικό πρόσωπο, επομένως ως πρόσωπο ιερό κι αξιοσέβαστο, πέθανε. Επομένως, κάθε μορφή βίας και τρομοκρατίας σε βάρος του είναι πια ανεκτή (κι η διεθνής συμπεριφορά απέναντι στους τρομοκράτες φανερώνει πως πραγματικά είναι ανεκτή). Ξεκινά, τρίτο, από μια αντίληψη του παραλόγου της ζωής, μιας ζωής που έχασε την εσωτερική της αιτία κι αποστολή, την ηθική της δικαίωση. Ξεκινά, τέλος από σκοπιμότητες της πολιτικής μάχης και της νέας «επαναστατικής» τακτικής.

Σήμερα, μια βόμβα στο χέρι κάποιου είναι ένα αναντίλεκτο επιχείρημα το δίκαιο του αθώου δεν είναι πια. Δεν υπάρχουν αθώοι, αφού τόσοι σφαγιάστηκαν, τόσοι σφαγιάζονται σχεδόν επίσημα, αφού η κάθε μορφής αδικία θεριεύει στην οικουμένη, κι ο πολιτισμός, ξεπνοημένος, δεν έχει πια δύναμη με την παιδεία να μαλάξει, να καλλιεργήσει, να εξευγενίσει τις εξαγριωμένες καρδιές.

Υπάρχουν, βέβαια, μεγάλες περιοχές της γης που ενθαρρύνουν με τον τρόπο τους αυτά τα «επαναστατικά» ιδεώδη αυτοκτονίας του ανθρώπου, που καταλήγουν στη βία και στην τρομοκρατία. Η προπαγάνδα εξιδανικεύει χρησιμοποιώντας μια γλώσσα με λέξεις διάτρητες, φθαρμένες, την επαναστατική αυτή πρακτική, που σπάζει το ηθικό και φέρνει σ' απόγνωση τις κοινωνίες του Δυτικού κόσμου. Μια μόνο λύση φαίνεται να υπάρχει: να δεχτεί να βουλιάξει ολόκληρη η οικουμένη μέσα στον ολοκληρωτισμό, ώστε η βία κι η τρομοκρατία να υιοθετηθούν ως εκφράσεις του επίσημου κράτους και να εκμηδενιστεί ο πειρασμός της ελευθερίας, που ανασταλεύει τα φρένα του ανθρώπου. Να εξουθενωθεί ο άνθρωπος μια για πάντα.

Οι νέοι που γίνονται το χέρι της βίας δε βλέπουν τον καταχθόνιο μοχλό που τους κάνει να δρουν και που λειτουργεί αθέατα πίσω τους. Έχουν ντύσει τη βία ρομαντικά, αποκρίνονται σε μια κοινωνία άδικη και καταπιεστική, που εφαρμόζει συγκαλυμμένα τη βία, με μια βία γυμνή, θαρραλέα, προκλητική. Η πρόκληση, το βίαιο ξύπνημα και η τρομοκράτηση του αστικού κόσμου μοιάζει να είναι ο σκοπός τους. Δεν είναι όμως έτσι. Έχουν φτάσει να πιστεύουν πως η βία θα λύσει όλα τα προβλήματα της γης και τα δικά τους προβλήματα, πως είναι η πανάκεια του κακού που μαστίζει την οικουμένη. Και μαζί η βία και η τρομοκρατία είναι η διαβολική ιδαλγία των καιρών μας, η αποτρόπαιη μορφή του ηρωισμού της, όταν κάθε πνευματικός ηρωισμός έχει εκμηδενιστεί. Κι έχει εκμηδενιστεί, γιατί τον ηρωισμό τον γεννά μια πίστη, ένας πολιτισμός σε οργασμό, τον γεννά ένας άνθρωπος που έχει λάβει συνείδηση του εαυτού του.

Ίσως είναι περιττό να υπογραμμιστεί πόσο και η βία και η τρομοκρατία, διεθνής ή επιχώρια, βρίσκεται μέσα στον ποταμό του ψεύδους, που μουσκεύει και σαπίζει τη ζωή μας.

Κώστας Ε. Τσιρόπουλος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (120 λέξεις).

ΜΟΝΑΔΕΣ 25

B. 1. Να αναπτύξετε σε 70 – 80 λέξεις το νόημα του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου
«Η προπαγάνδα εξιδανικεύει ... του Δυτικού κόσμου».

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

2. Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσει τις σκέψεις του ο συγγραφέας στο κείμενο;
Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

3. Να εξετάσετε την τρίτη παράγραφο του κειμένου ως προς τη συνοχή της.

ΜΟΝΑΔΕΣ 5

4. Να γράψετε τα αντώνυμα των λέξεων: αναρχική, αναντίλεκτο, εξευγενίσει, ενθαρρύνουν, φθαρμένες.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

Γ. «Είμαι πεπεισμένος παρά τους χαλεπούς καιρούς που διέρχεται η ανθρωπότητα, με την έξαρση της τυφλής βίας και την αναζωπύρωση των θρησκευτικών και άλλων φανατισμών, ότι η Ολυμπιακή φλόγα θα καταφέρει να εμφυσήσει και πάλι στις καρδιές των ανθρώπων την πίστη σε ιδανικά και να ανανεώσει την αγάπη τους στις δια-χρονικές αρχές και αξίες.

Γνωρίζω βέβαια ότι η διεθνής συγκυρία κάθε άλλο παρά ευνοϊκή είναι.

Γνωρίζω επίσης ότι τα μεγάλα λόγια, ούτε τροφή δίνουν στους πεινασμένους, ούτε παρηγοριά προσφέρουν στους συγγενείς χιλιάδων αδικοσκοτωμένων.

Με αφορμή τα λόγια του κ. Λάμπη Νικολάου προέδρου της Ολυμπιακής Επιτροπής Αθήνα 2004, να γράψετε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στη σχολική σας εφημερίδα (έκτασης 500-600 λέξεις) στο οποίο θα αναφερθείτε στους λόγους που οδηγούν στις πράξεις βίας και τρομοκρατίας στην εποχή μας καθώς και στη συμβολή τόσο του ολυμπιακού ιδεώδους όσο και άλλων παραγόντων στην καταπολέμηση του νοσηρού αυτού φαινομένου και στην ανάδειξη υψηλών ιδανικών και αξιών. Είναι ου-τοπικό να ελπίζουμε για τα παραπάνω;

ΜΟΝΑΔΕΣ 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 6

«ΠΡΕΠΕΙ Ν ΑΝΑΖΗΤΗΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ»

Κείμενο ομιλίας Γιώργου Σεφέρη

Τούτη την ώρα αισθάνομαι πως είμαι ο ίδιος μια αντίφαση. Αλήθεια, η ΣΟΥΗΔΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ έκρινε πως η προσπάθειά μου σε μια γλώσσα περιλάλητη επί αιώνες, αλλά στην παρούσα μορφή της περιορισμένη, άξιζε αυτή την υψηλή διάκριση. Θέλησε να τιμήσει τη γλώσσα μου, και να – εκφράζω τώρα τις ευχαριστίες μου σε ξένη γλώσσα. Σας παρακαλώ να μου δώσετε τη συγνώμη που ζητώ πρώτα- πρώτα από τον εαυτό μου.

Ανήκω σε μια χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ακρωτήριο στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού, τη θάλασσα και το φως του ήλιου. Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που τη χαρακτηρίζει είναι ότι μας δόθηκε χωρίς διακοπή. Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται. Δέχθηκε τις αλλοιώσεις που δέχεται καθετί ζωντανό, αλλά δεν παρουσιάζει κανένα χάσμα. Άλλο χαρακτηριστικό αυτής της παράδοσης είναι η αγάπη της για την ανθρωπιά. Κανόνας της είναι η δικαιοσύνη. Στην αρχαία τραγωδία, την οργανωμένη με τόση ακρίβεια, ο άνθρωπος που ξεπερνά το μέτρο, πρέπει να τιμωρηθεί από τις Ερινύες. Ο ίδιος νόμος, ισχύει κι όταν ακόμα πρόκειται για φυσικά φαινόμενα. «Ήλιος ουχ υπερβήσεται μέτρα», λέει ο Ηράκλειτος, «ει δε μη, Ερινύες μιν Δίκης επίκουροι εξευρήσουσιν»

Συλλογίζομαι πως δεν αποκλείεται ολωσδιόλου να ωφεληθεί ένας σύγχρονος επιστήμων, αν στοχαστεί τούτο το απόφθεγμα του Ίωνα φιλοσόφου. Όσο για μένα συγκινούμαι παρατηρώντας πως η συνείδηση της δικαιοσύνης είχε τόσο πολύ διαποτίσει την ελληνική ψυχή, ώστε να γίνει κανόνας και του φυσικού κόσμου. Και ένας από τους διδασκάλους μου, των αρχών του περασμένου αιώνα, γράφει: «θα χαθούμε γιατί αδικήσαμε» (ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ). Αυτός ο άνθρωπος ήταν αγράμματος. Είχε μάθει να γράφει στα 35 χρόνια της ηλικίας του. Αλλά στην Ελλάδα των ημερών μας, η προφορική παράδοση πηγαίνει μακριά στα περασμένα όσο και η γραπτή. Το ίδιο και η ποίηση. Είναι για μένα σημαντικό το γεγονός ότι η Σουηδία θέλησε να τιμήσει και τούτη την ποίηση και όλη την ποίηση γενικά, ακόμη και όταν αναβρύζει ανάμεσα σ' έναν λαό περιορισμένο. Γιατί πιστεύω πως τούτος ο κόσμος που ζούμε, ο τυραννισμένος από το φόβο και την ανησυχία, τη χρειάζεται την ποίηση. Η ποίηση έχει τις ρίζες της στην ανθρώπινη ανάσα – και τι θα γινόταν αν η πνοή μας λιγόστευε; Είναι μια πράξη εμπιστοσύνης – κι ένας θεός ξέρει αν τα δεινά μας δεν τα χρωστάμε στη στέρηση εμπιστοσύνης.

Παρατήρησαν, τον περασμένο χρόνο γύρω από τούτο το τραπέζι, την πολύ μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις ανακαλύψεις της σύγχρονης επιστήμης και στη λογοτεχνία, παρατήρησαν πως ανάμεσα σ' ένα αρχαίο ελληνικό δράμα και ένα σημερινό, η διαφορά είναι λίγη. Να, η συμπεριφορά του ανθρώπου δε μοιάζει να έχει αλλάξει βασικά. Και πρέπει να προσθέσω πως νοιώθει πάντα την ανάγκη ν' ακούει τούτη την ανθρώπινη φωνή που ονομάζουμε ποίηση. Αυτή τη φωνή που κινδυνεύει να σβήσει κάθε στιγμή από στέρηση αγάπης και ολοένα ξαναγεννιέται. Κινηγημένη, ξέρει πού να βρει καταφύγιο, απαρνημένη, έχει το ένστικτο να πάει να ριζώσει στους πιο απροσδόκητους τόπους. Γι' αυτή δεν υπάρχουν μεγάλα και μικρά μέρη του κόσμου. Το βασίλειό της είναι στις καρδιές όλων των ανθρώπων της γης. Έχει τη χάρη ν' αποφεύγει πάντα τη συνήθεια, αυτή τη βιομηχανία. Χρωστώ την ευγνωμοσύνη μου στη Σουηδική Ακαδημία, που ένιωσε αυτά τα πράγματα, που ένιωσε πως οι γλώσσες, οι λεγόμενες περιορισμένης χρήσης, δεν πρέπει να καταντούν φράχτες όπου πνίγεται ο παλμός της Ανθρώπινης καρδιάς, που έγινε ένας Άρειος Πάγος ικανός: «να κρίνει με αλήθεια επίσημη την άδικη μοίρα της ζωής», για να θυμηθώ τον

Σέλλειϋ, τον εμπνευστή καθώς μας λένε, του Αλφρέδου Νομπέλ, του ανθρώπου που μπόρεσε να εξαγοράσει την αναπόφευκτη βία με τη μεγαλοσύνη της καρδιάς του. **Σ' αυτό τον κόσμο, που ολοένα στενεύει, ο καθένας μας χρειάζεται όλους τους άλλους.** Πρέπει ν' αναζητήσουμε τον άνθρωπο όπου κι αν βρίσκεται. Όταν στο δρόμο της Θήβας, ο Οιδίπους συνάντησε τη Σφίγγα, κι αυτή του έθεσε το αίνιγμά της, η απόκρισή του ήταν: Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Τούτη η απλή λέξη χάλασε το τέρας. Έχουμε πολλά τέρατα να καταστρέψουμε. Ας αναλογιστούμε την απόκριση του Οιδίποδα.

[Γιώργος Σεφέρης, Δοκίμες 2]

A. Να συνταχθεί περίληψη του κειμένου (120 λέξεις)

Μονάδες 25

B1. Να σχολιάσετε τη λειτουργία της γλώσσας στο κείμενο και να δικαιολογήσετε τις επιλογές του συντάκτη του κειμένου.

Μονάδες 10

B2. Να αναγνωρίσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς στο κείμενο.

Μονάδες 10

B3. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων τη φράση «Σ αυτόν τον κόσμο που ολοένα στενεύει, ο καθένας μας χρειάζεται όλους τους άλλους».

Μονάδες 10

B4. Να δώσετε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις του κειμένου:

Έκρινε, αγαθό, κανόνας, απροσδόκητους, στενεύει

Μονάδες 5

Γ. Ως εκπρόσωπος του σχολείου σας στη βουλή των εφήβων, παρουσιάζετε τις απόψεις σας για την αναγκαιότητα αναβίωσης του ανθρωπισμού στην εποχή μας. (500 λέξεις)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 7

Ο φόνος ως μέσο άσκησης δικαιοσύνης

1. Ξεχνάμε γρήγορα. Δηλώνουμε σήμερα απερίφραστα τον αποτροπιασμό μας για τη θανατική ποινή, αλλά κατ' επανάληψη ακούγονται- μέσω των καναλιών- ευδιάκριτες φωνές υπέρ της επαναφοράς της, φανερώνοντας- στις τηλεοπτικές μας συχνότητες και όχι μόνο- πολλούς μικρούς υποψήφιους δημίους.
 2. Χιλιάδες άνθρωποι εκτελούνται κάθε χρόνο (σε 68 χώρες επιβάλλεται αυτού του είδους η ποινή). Μέσα στο 2004, 3.797 άνθρωποι εκτελέστηκαν σε 25 χώρες και τουλάχιστον 7.395 καταδικάστηκαν σε θάνατο σε 64 χώρες, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας. Το 2005, 2.148 άνθρωποι εκτελέστηκαν σε 22 χώρες και τουλάχιστον 5.186 καταδικάστηκαν σε θάνατο σε 53 χώρες. Οι περισσότερες εκτελέσεις- περίπου το 90%- γίνονται στην Κίνα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, κάθε χρόνο στη χώρα αυτή εκτελούνται κατά την επίσημη εκδοχή 2.000- 3.000 άνθρωποι, όμως ο πραγματικός αριθμός ξεπερνά τις 10.000. Λίγοι από τους εκτελεσθέντες είχαν μια δίκαιη δίκη, και η ποινή αποφασίστηκε με βάση στοιχεία που αποσπάστηκαν με βασανιστήρια.
 3. Στην Ελλάδα η τελευταία θανατική εκτέλεση έγινε το 1973. Στα χαρτιά η θανατική ποινή έμεινε μέχρι το 1993, όταν και καταργήθηκε με εξαίρεση το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας. Τον Νοέμβριο του 2004 η ελληνική Βουλή επικύρωσε το 13ο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, καταργώντας τη θανατική ποινή για όλα ανεξαιρέτως τα εγκλήματα.
 4. Η θανατική ποινή είναι ένας αληθινός παραλογισμός. Το κράτος σκοτώνει κάποιον επειδή σκότωσε, για να διδάξει ότι δεν πρέπει να σκοτώνουμε, αφού η ανθρώπινη ζωή αποτελεί υπέρτατη αξία. Η θανατική ποινή είναι ασυμβίβαστη με τη φύση της δημοκρατικής πολιτείας. Επιβάλλεται όταν το κράτος θέλει να επιδείξει με τον πιο δραστικό τρόπο τη δύναμή του, το «δικαίωμά» του να ξεπερνά ηθικούς ενδοιασμούς, ανθρωπιστικά αιτήματα, παραδόσεις.
 5. Η θανατική ποινή δεν μπορεί να χρησιμοποιείται κατά του εγκλήματος γιατί είναι έγκλημα η ίδια. Ενώ πουθενά δεν έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί αποτελεσματικό μέσο για την καταστολή του εγκλήματος.
- Η θανατική ποινή είναι απόλυτη. Είναι η μόνη ποινή που μετά την εκτέλεσή της δεν μπορεί να ανακληθεί ή να μετατραπεί.
6. Τα στατιστικά στοιχεία φανερώνουν μια ακόμη διάστασή της: Τη ρατσιστική. Ενώ μαύροι και λευκοί πέφτουν θύματα βίαιων εγκλημάτων στο ίδιο ποσοστό, το 82% των ανθρώπων που εκτελέστηκαν από το 1977 είχαν καταδικαστεί για φόνο λευκών. Οι μαύροι αποτελούν το 12% του πληθυσμού των ΗΠΑ αλλά το 42% των θανατοποινιτών, ενώ το δικαστικό σύστημα που τους δίκασε και τους καταδίκασε παραμένει στο μέγιστο μέρος του λευκό.

Είναι άλλωστε γνωστό ότι η αποτροπή ή επιβολή της θανατικής ποινής σε κάποιον εγκληματία είναι συνάρτηση της κοινωνικής και οικονομικής του θέσης. Το αν θα καταδικαστεί κάποιος σε θάνατο ή όχι, συχνά εξαρτάται από τον δικηγόρο του και όχι από το έγκλημα που έχει

διαπράξει. Ο Μάικλ Μέλο, δικηγόρος θανατοποινιτών για 14 χρόνια στη Φλόριντα, στο βιβλίο του «Dead wrong» αναφέρει ότι «η θανατική ποινή μοιάζει με έναν κλήρο, αλλά νοθευμένο κλήρο. Το αποτέλεσμα του επηρεάζεται από ζητήματα πολιτικής, τάξης, φυλής, γεωγραφίας, και το πιο σημαντικό, από την ποιότητα και τις πηγές του δικηγόρου υπεράσπισης στη δίκη».

7. Η θανατική ποινή αποτελεί υπέρβαση των ανθρωπίνων ορίων. Και όμως. Αποκεφαλισμός, καύση στην πυρά, απαγχονισμός, θάλαμος αερίων, τουφεκισμός, ηλεκτρική καρέκλα, δηλητηριώδης ένεση, η επινοητικότητα των ανθρώπων είναι ανεξάντλητη όταν πρόκειται να εξοντώσουν τον συνάνθρωπό τους.

8. Στην «Ισπανική Διαθήκη» ο Άρθουρ Κέσλερ, ο οποίος κατά τον ισπανικό εμφύλιο είχε καταδικαστεί σε θάνατο στη Μαλάγκα, γράφει: «Το ικρίωμα δεν είναι μονάχα μια μηχανή θανάτου. Είναι και το πιο παλιό και αισχρό σύμβολο της τάσης του ανθρώπινου να θέλει την ίδια την ηθική καταστροφή του».

A. Να συνταχθεί περίληψη του κειμένου που θα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας μέσα στην τάξη (μονάδες 25)

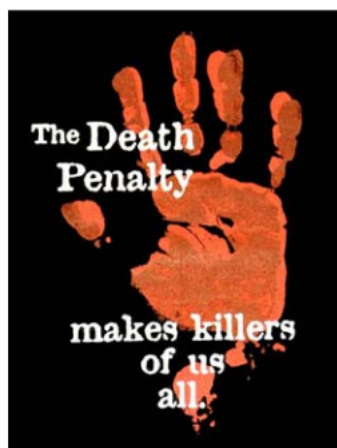
B1. Να βρείτε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που υπάρχουν στο κείμενο (μονάδες 10)

B2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσονται οι παράγραφοι 4 και 7 του κειμένου; (μονάδες 10)

B3. Να αναπτύξετε με τη μέθοδο της αιτιολόγησης σε μια παράγραφο 100-110 λέξεων τη φράση «Η θανατική ποινή δεν μπορεί να χρησιμοποιείται κατά του εγκλήματος, γιατί είναι έγκλημα η ίδια». (μονάδες 10)

B4. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις του κειμένου: αποκάλυπτα, αποτροπιασμό, αποσπάστηκαν, εξοντώσουν, τάσης (μονάδες 5).

Γ. Ως πρόεδρος του δεκαπενταμελούς του σχολείου σας αναλαμβάνετε να συντάξετε μια επιστολή προς τον πρωθυπουργό μιας χώρας στην οποία εξακολουθεί να εφαρμόζεται η θανατική ποινή. Στην επιστολή σας επισημαίνετε την αναποτελεσματικότητα της εφαρμογής της και το γεγονός πως η κατάργηση της θανατικής ποινής συμβαδίζει με τον οικουμενικό κώδικα δικαίου για τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα (600 λέξεις). (μονάδες 40)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 8**Κείμενο: *Επιστήμονας αποκλειστικά ειδικευμένος ή πολύπλευρα μορφωμένος;***

Είναι γεγονός πως η ειδίκευση είναι απαραίτητη, είναι αντικειμενική νομοτέλεια. Όσο μεγαλύτερη εμβάθυνση γίνεται σ' έναν τομέα, τόσο μεγαλύτερο είναι το όφελος των ανθρώπων. Η μονόπλευρη, όμως, ενασχόληση μ' ένα αντικείμενο, με μια πλευρά του μπορεί να οδηγήσει στην τυποποίηση, στη ρουτίνα, στην αποσπασματικότητα.

Όταν η εξειδίκευση γίνεται αυτοσκοπός απογυμνώνεται το επιστημονικό έργο από την κοινωνική του ουσία, αποσυνδέεται από την κοινωνική του εφαρμογή. Μπορεί, πολύ εύκολα, να δικαιολογηθεί και η αντιανθρωπιστική χρήση της επιστήμης, η σύνδεσή της με μεγάλα ανθρωπιστικά συμφέροντα. Στο όνομα μιας τεχνοκρατικής αντίληψης απογυμνώνεται η επιστήμη από την ανθρωπιστική της ουσία. Ταυτόχρονα, καθώς ο ίδιος ο επιστήμονας αποξενώνεται πολύπλευρα από τους άλλους ανθρώπους, αποξενώνεται και από τον ίδιο του τον εαυτό. Γίνεται μονοδιάστατος.

Αντίθετα ο επιστήμονας που γνωρίζει την ουσία του έργου του έχει διαφορετικές απαιτήσεις και από τον ίδιο του τον εαυτό και από το αντικείμενο με το οποίο ασχολείται. Κοινωνικά ευαισθητοποιημένος συμβάλλει μέσα από την επιστήμη του στην κοινωνική εξέλιξη. Δεν εννοεί την πολύπλευρη μόρφωση ως αθροιστική ενασχόληση με διάφορες τέχνες ή με άλλους τομείς του επιστητού, αλλά ως ουσιαστική ανάγκη ζωής, ως προϋπόθεση για την πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, για την ιστορική δικαίωση του έργου του.

Χρειάζεται, όμως, εδώ να θίξουμε και μια άλλη πλευρά που έχει αναδείξει η ίδια η ανάπτυξη της επιστήμης σήμερα. Είναι γνωστό πως όσο μεγαλύτερη είναι η κατάκτηση ενός γνωστικού τομέα, τόσο πιο απλά γίνεται φανερό η σύνδεσή του με άλλους τομείς της επιστήμης. Η τάση για ειδίκευση μετατρέπεται στο διαλεκτικά αντίθετό της, στη γενίκευση μέσω της ανάπτυξης των σύνθετων επιστημών (π.χ. κυβερνητική, πληροφορική, βιομηχανία, αστροναυτική, εφαρμογή των μαθητικών σ' όλες τις επιστήμες, κ.λπ.).

Η παραδοσιακή αντίληψη για την εξειδίκευση αρχίζει να ανατρέπεται μπροστά στα νέα δεδομένα. Για να μπορέσει ένας επιστήμονας ν' ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις χρειάζεται να έχει επίγνωση της ενότητας της γνώσης, επίγνωση της πολυμορφίας της. Οι μεγάλες επιστημονικές ανακαλύψεις έχουν γίνει από ανθρώπους με ευρείς ορίζοντες σκέψης, πλούτο γνώσεων και ενδιαφερόντων. Ο Αϊνστάιν έλεγε πως ο Ντοστογιέφσκι του έδωσε πολύ περισσότερα απ' ό,τι ο Γκάους. Αλλά και οι μεγάλοι επιστήμονες της Αναγέννησης ήταν άνθρωποι με δύναμη σκέψης, με πάθος. Ήταν πολυμαθείς. Το πρότυπο του Homo universalis (καθολικός άνθρωπος) χαρακτήριζε τον Λεονάρντο ντα Βίντσι, τον Ντύρερ, τον Μακιαβέλι, τον Λούθηρο.

Το βασικό στοιχείο της προσφοράς ενός επιστήμονα έγκειται στο να συμβάλει μέσα από το έργο του στην απελευθέρωση του ανθρώπου. Για να γίνει αυτό κατορθωτό χρειάζεται πρώτ' απ' όλα η προσωπική συνειδητοποίηση και η ευθύνη του επιστήμονα για το κοινωνικό αποτέλεσμα του έργου. Το επιστημονικό έργο δεν είναι κοινωνικά ουδέτερο έργο. Όσο κι αν οι τύποι, οι αριθμοί, οι έννοιες έχουν μια «απρόσωπη» ταυτότητα, αν τα δούμε απομονωμένα στους τοίχους ενός εργαστηρίου ή στις σελίδες ενός βιβλίου, κατά την έξοδό τους στον κοινωνικό στίβο αποκτούν συγκεκριμένη ταυτότητα, η οποία καθορίζεται από τον τρόπο εφαρμογής τους.

Σ' αυτό το σημείο έγκειται και η ευθύνη, η προσωπική στάση του επιστήμονα. Μια θετική για την ανθρωπινή πρόοδο εξέλιξη συνεπάγεται μια πολύπλευρη μόρφωση του επιστήμονα καθοριστική για το πώς εννοεί και κατανοεί τη συμμετοχή του μέσα από το έργο του στην κοινωνική ζωή.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι η πρώτη επιλογή αφορά τον ίδιο τον επιστήμονα. Είναι δική του ευθύνη το αν γίνει διαβασμένο ανδράποδο, βολικό και υπάκουο σε κάθε λογής αντισυνανθρωπιστικές επιδιώξεις ή αν, μετουσιώνοντας τις ειδικευμένες γνώσεις του σε γνώση, συνδέει τα όσα γνωρίζει με το κοινωνικό, συλλογικό όφελος. Είναι δική του επιλογή τον να ζήσει τις γνώσεις του υποζύγιο σε ιδιοτελεί συμφέροντα ή το να επιλέξει τον δρόμο της υψηλής ευθύνης που διακρίνει τον άνθρωπο ο οποίος έχει συνείδηση της κοινωνικής αναφοράς του έργου του.

Είναι όμως και θέμα γενικότερο το πώς θα δημιουργηθούν εκείνοι οι κοινωνικοί όροι οι οποίοι θα διευκολύνουν τις επιλογές ενός επιστήμονα και θα εξουδετερώνουν τις πιέσεις οι οποίες πιθανόν εξασκούνται πάνω του.

Αιμιλία Καραλή, *Λόγος*, τεχνική και τέχνη στην έκθεση

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις
(Μονάδες 25)

B1. Με ποιόν/ποιους τρόπο είναι ανεπτυγμένες οι λεπτομέρειες της πέμπτης παραγράφου; Γιατί η συγγραφέας επιλέγει αυτόν τον τρόπο, για να ενισχύσει τις απόψεις της;

(Μονάδες 20)

B2. Να βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων (ένα για την καθεμία): μονοδιάστατος, απαιτήσεις, επίγνωση, συμβάλει, επιδιώξεις, μετουσιώνοντας.

(Μονάδες 15)

Γ . Ένας συμμαθητής σου υποστηρίζει ότι ο επιστήμονας απλώς φτιάχνει τα εργαλεία. Και εκεί τελειώνει το δικό του καθήκον. Διαφωνείς με τη συγκεκριμένη θέση και γράφεις ένα άρθρο(500-600 λέξεις) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα με θέμα το χρέος του επιστήμονα απέναντι στον εαυτό του και τους συνανθρώπους του. (Μονάδες 40)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 9**Όταν οι διαφημίσεις δεν λένε την αλήθεια οι καταναλωτές μαθαίνουν να αντιδρούν, καταγγέλλουν και απαιτούν.**

Ισχυροποιείται ο μηχανισμός ελέγχου των διαφημίσεων. Με σεμινάρια δεοντολογίας και εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού, το Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας (ΣΕΕ) εναρμονίζεται με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και μετατρέπεται σε όπλο στα χέρια των καταναλωτών. Εξέλιξη απαραίτητη καθώς σύμφωνα με τους ιθύνοντες η ένταση του ανταγωνισμού οδηγεί τις εταιρείες σε ψευδείς και ενίοτε... επικίνδυνους ισχυρισμούς για να προωθήσουν το προϊόν τους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο αριθμός των προσφυγών που κατατέθηκαν φέτος στο Συμβούλιο είναι διπλάσιος σε σχέση πέρυσι. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του Συμβουλίου κ. Γιώργος Παπαζήσης, από την αρχή του χρόνου μέχρι σήμερα έχουν κατατεθεί 85 προσφυγές και έχουν εκδοθεί 55 αποφάσεις. Από αυτές, μόνο οι 10 ήταν αθωωτικές καθώς στις υπόλοιπες περιπτώσεις οι διαφημίσεις κρίθηκε ότι παραβιάζουν τον κώδικα δεοντολογίας. Πέρυσι, πρώτο χρόνο λειτουργίας του θεσμού, ο αριθμός των προσφυγών δεν ξεπερνούσε τις 50.

«Πρέπει να έχουμε μεγάλη ευαισθησία σε ζητήματα που αφορούν την τήρηση του κώδικα. Είναι ο μόνος τρόπος να προστατέψουμε τη δουλειά μας. Όμως, στον χώρο της διαφήμισης δραστηριοποιούνται άτομα που δεν συμμορφώνονται. Υπάρχει κενό σε αυτό τον τομέα γι' αυτό και ξεκινάμε σεμινάρια. Αρχικά θα γίνονται εθελοντικά, σκοπός όμως είναι να καθιερωθούν ως υποχρεωτικά», σχολιάζει ο κ. Στέλιος Κοριζής, αντιπρόεδρος του Συμβουλίου και διευθύνων σύμβουλος μεγάλης διαφημιστικής εταιρείας.

Πρόσθεσε ακόμα ότι επεξεργάζονται διαφημιστική καμπάνια με στόχο την ενεργοποίηση του καταναλωτικού κοινού.

Σύμφωνα με τον κ. Παπαζήση, τα περισσότερα διαφημιστικά «φάουλ» εντάσσονται στην κατηγορία της παραπλάνησης. Πρόκειται για περιπτώσεις όπου μια εταιρεία διαφημίζει τα προϊόντα της ως «φυσικά» ενώ στην πραγματικότητα είναι... κονσέρβες ή όταν μια εταιρεία τηλεπικοινωνιών στο διαφημιστικό της μήνυμα κάνει λόγο για δωρεάν χρόνο ομιλίας ενώ στην ουσία ο καταναλωτής προπληρώνει την υπηρεσία.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση προώθηση μάρκας τσιγάρων με το σύνθημα «Τώρα το μαύρο κυκλοφορεί ελεύθερο», διαφήμιση που προκάλεσε την έκτακτη συνεδρίαση του Συμβουλίου. Στην απόφαση που εξεδόθη αναφέρεται ότι «ο ισχυρισμός είναι δυνατόν να δημιουργήσει συνειρμό με κυκλοφορία απαγορευμένων ναρκωτικών ουσιών και, ως εκ τούτου, αντιβαίνει στις βασικές αρχές του κώδικα».

Σύμφωνα με τους υπευθύνους εμπορίας της συγκεκριμένης μάρκας τσιγάρων, η δημοσιότητα βελτίωσε μεν τις πωλήσεις, όμως μόνο πρόσκαιρα. Αντίθετα, ο κ. Παπαζήσης αποκάλυψε ότι πολλές εταιρείες επιλέγουν εν γνώσει τους να λανσάρουν διαφημίσεις που αντιβαίνουν στον κώδικα δεοντολογίας προκειμένου να «κερδίσουν μέχρι την απαγόρευσή τους».

Προ ημερών, η Ένωση Νοσηλευτριών Ελλάδος κατήγγειλε διαφημιστικό σποτ με σεξουαλικά υπονοούμενα, το οποίο θεωρήθηκε ότι υποβαθμίζει το επάγγελμά τους. Τα ήθη κάθε κράτους άλλωστε είναι αυτά που -σύμφωνα με τον κ. Παπαζήση- καθορίζουν τη δράση του κάθε Συμβουλίου. Στις Σκανδιναβικές χώρες, για παράδειγμα, όπου καταγράφεται πρόβλημα αλκοολισμού, οι Αρχές επιδεικνύουν ευαισθησία όταν τα διαφημιστικά ωθούν τους νέους στον αλκοολισμό. Στις ΗΠΑ και στη Μεγάλη Βρετανία αντίστοιχη εγρήγορση καταγράφεται σε ζητήματα που αφορούν την κατανάλωση ειδών καπνού. «Στην Ελλάδα η ευαισθησία μας αφορά μηνύματα που σχετίζονται με το σεξ», σχολιάζει ο κ. Κοριζής.

«Δεκάλογος» δεοντολογίας με ειδική μνεία σε παιδιά και νέους

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Επικοινωνίας η «καλή» διαφήμιση δεν παραπλανά τον καταναλωτή σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά, την αξία και τους όρους αγοράς (δόσεις, επιτόκιο κ.τ.λ.) του προϊόντος, δεν εκμεταλλεύεται την έλλειψη πείρας ή γνώσεων του καταναλωτή, δεν περιέχει παραστάσεις που προσβάλλουν τα ήθη και τις κρατούσες αντιλήψεις ευπρέπειας.

Ο «δεκάλογος» που καταρτίστηκε από τις Ενώσεις Διαφημιζομένων και Διαφημιστών κατ' επιταγήν του άρθρου 9 του Νόμου 2863/2000 προβλέπει ακόμα ότι τα διαφημιστικά μηνύματα δεν πρέπει να περιέχουν στοιχεία που οδηγούν σε πράξεις βίας, να χρησιμοποιούν μαρτυρίες ενθουσιασμένων -υποτίθεται- καταναλωτών εφόσον αυτές δεν είναι αληθείς, να συγκρίνουν προϊόντα με τρόπο που παραβαίνουν τις αρχές του αθέμιτου ανταγωνισμού. Ειδική αναφορά γίνεται στα παιδιά και τους νέους. Ορίζεται, λοιπόν, ότι η φυσική ευπιστία και η έλλειψη πείρας τους δεν πρέπει να γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης, ενώ οι διαφημίσεις που απευθύνονται σε άτομα νεαρής ηλικίας δεν πρέπει να περιέχουν στοιχεία που θα μπορούσαν να τα βλάψουν σωματικά ή πνευματικά.

A. Να συνταχθεί η περίληψη του κειμένου(100-120 λέξεις) μονάδες 25

B1.Οι διαφημιστικές εταιρείες στοχεύουν στην ενεργό συμμετοχή των καταναλωτών στα διαφημιστικά μηνύματα τους.

Σωστό []

Λάθος [] μονάδες 5

B2.Να αναδιατυπώσετε τις φράσεις: διαφημιστικά φάουλ, να λανσάρουν διαφημίσεις, υποβαθμίζει το επάγγελμά τους, διαφημιστικό σποτ. Μονάδες 8

B3.Τα παιδιά και οι νέοι αποτελούν μια ιδιαίτερη ομάδα ως δέκτες των διαφημιστικών μηνυμάτων και επομένως οι διαφημιστές πρέπει να απευθύνονται με μεγάλη προσοχή σ' αυτήν την ομάδα. Συμφωνείτε μ' αυτήν την άποψη; Να αναπτύξετε τα επιχειρήματά σας (περίπου 100 λέξεις). Μονάδες 10

B4.Τί δηλώνουν οι διαρθρωτικές λέξεις: όμως, ακόμα, αντίθετα, για παράδειγμα Μονάδες 4

B5.Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσεται το κείμενο; Μονάδες 8

Γ. Σε αποδεικτικό δοκίμιο 500-600 λέξεων να αναπτύξετε τις απόψεις σας για τις αρνητικές λειτουργίες της διαφήμισης και τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου. Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 10**Ποιος αγοράζει ποιον;****Της Μαριάννας Τζιαντζή, Καθημερινή, 9 Δεκεμβρίου 2007**

Ελάτε κι εσείς στο μαγαζί της κούκλας Τάδε, λέει μια τηλεοπτική διαφήμιση για ένα νέο παιχνίδι, μικρογραφία μιας μπουτίκ. Εδώ προμηθεύεστε κουκλίστικα φορέματα και πληρώνετε με την πιστωτική κάρτα της «επώνυμης» κούκλας. Μια πλαστική κάρτα ροζ, κοριτσιίστικη, στολισμένη με αστεράκια και χρυσόσκονη, που περνάει από τη σχισμή ενός μικροσκοπικού μηχανήματος. Αγοράστε ό, τι σας γυαλίζει και πληρώνετε όπως η μαμά και ο μπαμπάς στο σούπερ μάρκετ.

Να λοιπόν που από την προσχολική ηλικία τα παιδιά εξοικειώνονται με το πλαστικό χρήμα και ουσιαστικά με το δανεισμό. Πώς μπορεί να πει μια μητέρα στο παιδί της «δεν έχω χρήματα για να σου πάρω αυτό το παιχνίδι ή αυτά τα παπούτσια»; Με μια πιστωτική κάρτα τα παίρνεις όλα, με μια κάρτα πηγαίνεις παντού. Ο κόσμος μάς ανήκει.

Δεν εννοώ ότι πρέπει να κηρύξουμε μια ηθική σταυροφορία για να προφυλάξουμε τις αθώες παιδικές ψυχές. Έτσι κι αλλιώς, οι ψυχές αυτές στον δικό μας κόσμο ζουν, αυτόν αναπαράγουν τα παιχνίδια τους. Όμως, η πιστωτική κάρτα δεν είναι απλώς μέσο διευκόλυνσης των συναλλαγών, αλλά ίσως να αποδειχτεί ωρολογιακή βόμβα και καλό θα ήταν τα παιδιά να μην «παίζουν» με εκρηκτικά υλικά.

Πολλοί προβλέπουν ότι η επόμενη φούσκα θα είναι αυτή των καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων. Πρόσφατα το έγκριτο περιοδικό «Business Week» παρομοίαζε την αμερικανική οικονομία με ένα όχημα που κινείται με ιλιγγιώδη ταχύτητα προς ένα αμετακίνητο αντικείμενο, προς έναν συμπαγή τοίχο από χρέη που δεν μπορούν να αποπληρωθούν.

Κάποιοι μιλούν για μια οικονομία «χτισμένη στην κινούμενη άμμο του χρέους και των ψευδαισθήσεων». Και το ιδεολογικό της βάθρο είναι το δόγμα «να περνάς καλά», αν και η φράση αυτή είναι ημιτελής. Τη συμπληρώνουν το «εσύ» να περνάς καλά στην αρχή της, καθώς και η διευκρίνιση «ακόμα και σε βάρος άλλων» στο τέλος. Το να «περνάς καλά», που δεν είναι ταυτόσημο με την κλασική «επιδίωξη της ευτυχίας», οδηγεί στην υπονόμευση κάθε έννοιας συλλογικότητας αλλά και έγνοιας για το αύριο. Πέρνα καλά εδώ και τώρα και υποθήκευσε την ελευθερία σου. Πόσο ελεύθερος είναι ένας νέος που αρχίζει την ενήλικη ζωή του με χρέη; Πόσους συμβιβασμούς θα αναγκαστεί να κάνει, πόσα όνειρα να απαρνηθεί όχι για να ζήσει καλύτερα αλλά για να μη ζήσει χειρότερα;

Τα Ελληνόπουλα είναι σκράπες στα μαθηματικά, λέει η τελευταία σχετική έκθεση του ΟΟΣΑ. Κάποτε οι δάσκαλοι έλεγαν ότι πρέπει να ξέρουμε τις τέσσερις πράξεις της αριθμητικής για να μη μας κλέβει ο μπακάλης στο ζύγι και ο περιπτεράς στα ρέστα. Τώρα ο κίνδυνος αυτός έχει εκλείψει. Η πρόσθεση γίνεται αυτόματα και την κάνουν άλλοι για λογαριασμό μας.

Το ισοδύναμο της πιστωτικής κάρτας δεν είναι το μαγικό ραβδί της νεράιδας του παραμυθιού. Εκείνο το ραβδάκι συμβολίζει τη δύναμη της φαντασίας και της ελπίδας που αλλάζει τον κόσμο, όμως η κάρτα είναι σύμβολο και εγγύηση ισόβιας υποταγής. Άλλο να βλέπεις τον κόσμο μέσα από ροζ γυαλιά και άλλο να νομίζεις ότι μπορείς να τον αγοράσεις με μια ροζ κάρτα. Στην πραγματικότητα, σε αγοράζει (και σε εξαγοράζει) αυτός.

A. Να συνταχθεί περίληψη του κειμένου, 100-120 λέξεων.

Μονάδες 25

B1. Καθώς διαβάσετε το κείμενο, να εντοπίσετε τις φράσεις που εμπεριέχουν ΣΧΟΛΙΟ, δηλαδή κάποια άποψη της συγγραφέως. Να τις αναδιατυπώσετε χωρίς σχόλιο. Μονάδες 10

B2. Αναπτύξτε με αναλογία την παρακάτω θεματική πρόταση σε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων:

«Πρόσφατα το έγκριτο περιοδικό «Business Week» παρομοίαζε την αμερικανική οικονομία με ένα όχημα που κινείται με ιλιγγιώδη ταχύτητα προς ένα αμετακίνητο αντικείμενο, προς έναν συμπαγή τοίχο από χρέη που δεν μπορούν να αποπληρωθούν».

Μονάδες 10

B3. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις: προμηθεύετε, προφυλάξουμε, ιλιγγιώδη, χρέη, εκλείπει

Μονάδες 5

Γ. Οι διαφημίσεις, τονίζουν ειδικοί παιδοψυχολόγοι, αποτελούν μέρος της κοινωνικοποίησης του παιδιού, του μαθαίνουν να επιλέγει και τον προετοιμάζουν να γίνει ένας λογικός ενήλικας καταναλωτής. Ωστόσο, η επιρροή τους είναι πολλές φορές αρνητική στον ψυχικό κόσμο των παιδιών.

Γράψτε μία επιστολή απευθυνόμενη στο υπουργείο εμπορίου όπου θα υποστηρίζετε την ανάγκη αυστηρού ελέγχου ή ακόμα και απαγόρευσης κάποιων διαφημίσεων (σχετικά π.χ. με άχρηστα ή επικίνδυνα ή ακριβά παιχνίδια, ή ακατάλληλα τρόφιμα) 500-600 λέξεις.

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 11**Από πού έρχεται και πού πάει η Ευρωπαϊκή Ένωση;**

Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση; Ο καθηγητής Αντώνης Μανιτάκης στο τελευταίο του βιβλίο «Το Σύνταγμα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (εκδόσεις Παπαζήση), υποστηρίζει ότι η Ε.Ε. είναι προϊόν του «διεθνούς δημοσίου δικαίου», στηρίζεται σε διακρατικές συμφωνίες και συνθήκες, με τις οποίες εκχωρείται μέρος της εθνικής κυριαρχίας των κρατών - μελών, χωρίς η ίδια να είναι κυρίαρχη, να ασκεί δηλαδή νομιμοποιημένη κυριαρχία σε ορισμένη επικράτεια. Παραμένει δέσμια «της πολιτικής» βούλησης των κρατών - μελών που την συναποτελούν. Συνεπώς αποτελεί ένωση κρατών και κυβερνήσεων παρά ένωση λαών. Με αυτά τα χαρακτηριστικά η Ε.Ε. αποτελεί πρωτότυπο, χωρίς ιστορικό προηγούμενο «μόρφωμα» (πώς αλλιώς να την ονομάσουμε, αφού κράτος δεν είναι).

Από μια άλλη άποψη η Ε.Ε. είναι μια μορφή καπιταλιστικής ολοκλήρωσης και άρα μια νέα σχέση μεταξύ ισχυρών και αδυνάτων, μεταξύ φτωχών και πλουσίων, μεταξύ ανάπτυξης και υπανάπτυξης. Είναι η άποψη απ' όπου πηγάζουν και οι βάσιμες ανησυχίες ότι σε μια αγοραία σχέση μεταξύ δυνατών και αδυνάτων, μεταξύ φτωχών και πλουσίων κερδισμένοι πάντοτε είναι οι δυνατοί και οι πλούσιοι, τόσο στο επίπεδο των κρατών, όσο και των ατόμων. Τα ισχυρά βιομηχανικά κράτη είναι η «μητρόπολη» της Ε.Ε., ο σκληρός πυρήνας της, ενώ τα υπόλοιπα κλιμακώνουν την περιφέρεια.

Οι απαντήσεις είναι διαφορετικές και αντιφατικές. Θα μπορούσαμε απλά να πούμε ότι σήμερα καλούμαστε να συμμετάσχουμε σε μια διαδικασία χωρίς να ξέρουμε ακριβώς τι είναι η Ένωση και πώς αναπτύσσεται. Το βέβαιο είναι ότι καθημερινά διαμορφώνονται μορφές κοινής ζωής σε σκληρό γήπεδο αγώνων και ανταγωνισμών, που μάλλον δεν υπάρχει τρόπος να το αποφύγουμε. Και αν δεν μπορούμε να αποφύγουμε τη μάχη καλύτερα είναι να πολεμήσουμε.

- A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 50 λέξεις. 25 μονάδες
- B1. Ποια είναι η νοηματική σχέση της πρώτης και της δεύτερης παραγράφου; 10 μονάδες
- B2. Να βρεθεί από ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: πρωτότυπο, άποψη, κλιμακώνουν. Με τις νέες λέξεις να σχηματίσετε προτάσεις. 12 μονάδες
- B3. Να βρείτε και να ερμηνεύσετε τη μεταφορά της τρίτης παραγράφου του κειμένου. 10 μονάδες
- B4. Τι δηλώνουν οι διαρθρωτικές λέξεις: συνεπώς, άρα, ενώ Μονάδες 3
- Γ. Το σχολείο σας συμμετέχει στο πρόγραμμα «Άνοιξη της Ευρώπης». Στα πλαίσια αυτής της δραστηριότητας συντάσσετε ένα κείμενο που θα μεταφραστεί στις ευρωπαϊκές γλώσσες. Σ' αυτό θα εκφράσετε τις απόψεις και τις ανησυχίες σας γύρω από τις ευρωπαϊκές εξελίξεις. Επίσης θα διερευνήσετε τα εφόδια που έχουμε ως χώρα και ως λαός ώστε να λειτουργήσουμε στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ένωσης. (500 λέξεις) 40 μονάδες

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 12

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μέيناμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας.

Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη παράδοση, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶.

Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, Δοκιμές, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

1. ψεγάδια: ελαττώματα
2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή
3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη
4. ροπές: απόψεις
5. παρωχημένα: ξεπερασμένα
6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου
7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.
Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».

Μονάδες 10

B2.

α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

Β3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.

Μονάδες 10

Β4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη: σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 10

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 13**Μαζική Κουλτούρα - Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας**

Από τις αρχές του 19ου αιώνα η βαθμιαία επικράτηση φιλελεύθερων-δημοκρατικών καθεστώτων στην Ευρώπη και σε άλλες ηπείρους και η διάδοση της εκπαίδευσης σ' ευρύτερα κοινωνικά στρώματα έδωσε καίρια πλήγματα στο πολιτιστικό μονοπώλιο της «ανώτερης τάξης». Συγχρόνως η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η δημιουργία -λόγω της βιομηχανικής επανάστασης- μεγάλων επιχειρήσεων κατέστησε δυνατή την ευρύτερη παραγωγή, μεταξύ άλλων αγαθών, βιβλίων, εντύπων, εφημερίδων, περιοδικών, που άλλοτε θεωρούνταν «είδη πολυτελείας» για αποκλειστική τέρψη της λεγόμενης «αριστοκρατίας». Περαιτέρω ώθηση στην τάση αυτή έδωσαν οι εφευρέσεις της τηλεπικοινωνίας, του κινηματογράφου, της τηλεόρασης και τώρα του ηλεκτρονικού διαδικτύου. Από τον «πολιτισμό» των «πόλεων», προχωρήσαμε στον πολιτισμό των «κρατών» και «ηπείρων» για να ομιλούμε σήμερα για τον «πολιτισμό της παγκοσμιοποίησης».

Η λεγόμενη «μαζική κουλτούρα» (mass culture) -η πλατιά διαδεδομένη οικειοποίηση πολιτιστικών αγαθών από ευρύτερα κοινωνικά στρώματα- είναι συνέχιση και επέκταση της λαϊκής τέχνης, που είχε αναπτυχθεί στα πλαίσια της επαγγελματικής ή οικιακής δραστηριότητας του λαού ή στα λιγοστά περιθώρια της αναψυχής του. Ενώ όμως η λαϊκή τέχνη, οι καλλιτεχνικές εκφράσεις ενός λαού, ξεκίνησαν «εκ των κάτω», η μαζική κουλτούρα εμπνέεται και επιβάλλεται «εκ των άνω», από συγκεντρωτικές εξουσίες ή από τα οργανωμένα επιχειρηματικά κεφάλαια. Προσλαμβάνει λοιπόν τον χαρακτήρα «λαϊκίστικης τέχνης». Διαφοροποιείται επίσης από την αριστοκρατική κουλτούρα (high culture) που ήταν δημιουργήμα ευάριθμων προικισμένων καλλιτεχνών για λογαριασμό των πλουσίων ισχυρών πατρώνων τους. Η μικρή παραγωγή των έργων «υψηλής τέχνης» συνυπήρχε με τα στοιχεία του ταλέντου υψηλής ποιότητας και της προσωπικής εκλεπτυσμένης επιλογής, ενώ η λαϊκή τέχνη εκάλυπτε ανάγκες και εξέφραζε καλλιτεχνικές διαθέσεις των μεγάλων λαϊκών στρωμάτων. Η «υψηλή τέχνη» χαρακτηριζόταν από τη δημιουργία «κλασικών» έργων, που έφεραν την υπογραφή μεγάλων καλλιτεχνών. Η λαϊκή τέχνη έχει την ανώνυμη σφραγίδα της γνήσιας και πηγαίας λαϊκής μούσας. Η μαζική κουλτούρα διαφέρει και από την κλασική και από τη λαϊκή τέχνη (pop art), επιδίδεται σε απόπειρες απομίμησης της πρώτης και αντιγραφής της δεύτερης και σε ακραίες εκφράσεις της παίρνει τον χαρακτηρισμό του kitsch. Μέχρι σήμερα τουλάχιστον δεν καταξιώθηκε ως «πολιτισμός», δηλαδή ως αδιαμφισβήτητη διαχρονική επικράτηση υψηλών αξιών.

Η μαζική κουλτούρα είναι αποτέλεσμα ιστορικής εξέλιξης, που σηματοδεύτηκε από πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές κατακτήσεις των λαών. Οι κατακτήσεις αυτές που πραγματοποιήθηκαν με «ιδρώτα και αίμα», ανέβασαν το βιοτικό και πνευματικό επίπεδο των «λαϊκών τάξεων» (εργατών, αγροτών, μισθωτών) και βαθμιαία βελτίωσαν τις συνθήκες εργασίας και άφησαν ελεύθερο χρόνο για αναψυχή. Ξεκίνησε από την επιθυμία της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού να διασκεδάσει, να εκφραστεί καλλιτεχνικά και ποιητικά (δημοτικό τραγούδι, λαϊκή μουσική, έντεχνος λόγος), να διαμορφώσει «λαϊκό πολιτισμό» που να εκφράζει και να ικανοποιεί την πλειοψηφία. Όμως όπως και σ' άλλα κοινωνικά επιτεύγματα, όπως η λαϊκή κυριαρχία-δημοκρατία, η ευρύτερη εκπαίδευση, οι κατακτήσεις του συνδικαλισμού, η χειραφέτηση της γυναίκας κ.ά., έτσι και στον ελεύθερο πολιτιστικό χώρο -της διασκέδασης της τέχνης, της μουσικής- κινήθηκαν και ιδιοτελή συμφέροντα, που εκμεταλλευόμενα τη ραγδαία εξέλιξη της

τεχνολογίας και των επικοινωνιών, κυριαρχούν σιγά-σιγά στον χώρο αυτό, μονοπωλούν τους επιμέρους πολιτιστικούς τομείς (εκδοτικοί οίκοι, εταιρείες δίσκων, κινηματογράφου, τηλεοράσεων κ.λπ.), τους χειραγωγούν, τους εκμεταλλεύονται οικονομικά παράγοντας προϊόντα μαζικής κατανάλωσης (πολιτιστικά super markets), που εκτοπίζουν τη γνήσια λαϊκή τέχνη, αγνοούν καταξιωμένα αισθητικά και ηθικά κριτήρια και οδηγούν στη μαζοποίηση του πολιτισμού ή τη ρομποτοποίηση της κοινωνίας. Οι επιδιώκοντες να κατευθύνουν τη «μαζική κουλτούρα» έχουν την οικονομική δυνατότητα και το τεχνικό πλεονέκτημα να προετοιμάζουν και να μαζοποιούν τα πολιτιστικά προϊόντα (έργα τέχνης, μέσα διασκέδασης κ.λπ.), δίνοντας στον ακροατή ή θεατή «μασημένη τροφή», που τον απαλλάσσει από τον κόπο, που απαιτεί η εξοικείωση ή αφομοίωση έργων εκλεκτής διανόησης και τέχνης. Ένα απλοποιημένο έργο π.χ. του Σαίξπηρ στον κινηματογράφο είναι πιο εύληπτο στον μέσο θεατή από την κοπιαστική ανάγνωση του αντίστοιχου βιβλίου και μια περιοδική εικονογράφηση (π.χ. κλασικά εικονογραφημένα) των επιτεύξεων του Χρυσού Αιώνα του Περικλή είναι πιο ευχάριστη ανάγνωση από τη μελέτη πρωτότυπων κλασικών έργων συγγραφέων έστω και μεταφρασμένων. Χαρακτηριστικό επίσης της μαζικής κουλτούρας είναι η ομογενοποίηση των προϊόντων της τέχνης δηλαδή η παραγωγή τους σε μεγάλες ποσότητες που ν' ανταποκρίνεται στον χαμηλότερο κοινό παρονομαστή για τα γούστα θεατών ή ακροατών. Το φαινόμενο της ομογενοποίησης δεν εκδηλώνεται μόνο ποσοτικά, στον αριθμό των καταναλωτών - πρωτίστως στα αστικά κέντρα - αλλά και στις διάφορες φάσεις της ηλικίας. Το ραδιόφωνο, ο κινηματογράφος και κυρίως η τηλεόραση, που έχει παραβιάσει το οικογενειακό άσυλο, απευθύνεται αδιακρίτως σε μικρούς και μεγάλους, σε άντρες και γυναίκες, άνεργους νέους και γέρους απόμαχους της ζωής, παρουσιάζοντας «πολιτιστικά» προϊόντα ευρύτερης κατανάλωσης και εύπεπτης κατανόησης, έτσι ώστε, όπως ελέγχθη χαρακτηριστικά, «τα παιδιά να ενηλικιώνονται πρόωρα και οι ηλικιωμένοι να γίνονται παλίμπαιδες».

Μέσα μαζικής «πολιτιστικής κατανάλωσης», και ιδιαίτερα η τηλεόραση, που κατευθύνονται και λειτουργούν με μοναδικό κίνητρο την κερδοσκοπία, χρησιμοποιούν μηχανισμούς παραγωγής εκπομπών (κωμωδία, κοινωνικά δράματα, έργα περιπέτειας και βίας) και αναδεικνύουν συστηματικά πρότυπα δράσης και στερεότυπα συμπεριφοράς, που εξασθενίζουν βαθμιαία τους αμυντικούς μηχανισμούς της λογικής και αισθητικής, διεισδύουν στο χώρο του υποσυνείδητου, υπεραπλοποιούν κοινωνικές συμπεριφορές (ο έξυπνος λωποδύτης η ατίθαση γυναίκα, ο επαναστάτης νέος, οι αυστηροί γονείς) και οδηγούν στη συμπάθεια ή και ψυχολογική ταύτιση του δέκτη με τον «ήρωα», εξαγνίζοντας εγκλήματα και ωραιοποιώντας αντικοινωνικές συμπεριφορές. Η στάση αυτή μειώνει το χάσμα μεταξύ «ατομικής στάσης» και «δημόσιας ηθικής». Αυτοί οι μαζικοί πομποί, προσφέροντας μιαν εφήμερη φυγή από την πραγματικότητα της ζωής - πολλές φορές στυγνή και άχαρη - «δεν μπορούν να αγγίξουν τις εμπειρίες που αποτελούν γνήσια έκφραση της τέχνης, της φιλοσοφίας, της λογοτεχνίας» - προσπαθούν να ικανοποιήσουν ένα χαμηλό μέσο όρο αισθητικών απαιτήσεων-γνώσεων και χάνουν σε γνησιότητα και αντικειμενικότητα, ό,τι κερδίζουν σ' εύκολη και φθηνή προσέγγιση του θεατή-ακροατή-αναγνώστη. Αυτός ο τελευταίος χάνει την ατομικότητα του, τις αισθητικές προτιμήσεις του, την πρωτοβουλία σκέψεων και εκφράσεων, τη δυνατότητα επαγωγικού και παιδαγωγικού διαλόγου και αποκτά τα χαρακτηριστικά του «μαζικού ανθρώπου». Κλεισμένος σ' ένα δωμάτιο σκοτεινό, απομονωμένος από το οικείο και φιλικό περιβάλλον -ακόμα και σε αθλητικές εκδηλώσεις-, μονήρης, βλέπει και ακούει αμίλητος και απορροφά ό,τι του σερβίρει το κουτί της T.V. αδυνατώντας να διαμορφώσει προσωπικές επιλογές, δικές του ιδέες και προτιμήσεις, έτοιμος να αποδεχθεί κοινοτυπίες και ευτέλειες, να προετοιμασθεί έτσι να αποδεχθεί τον Big Brother του George Orwell και των απομιμήσεών του.

A. Να συνταχθεί περίληψη του κειμένου(130 λέξεις) (μονάδες 25)

B1. Να αναγνωρίσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιούνται στο κείμενο

(μονάδες 15)

B2. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της 2^{ης} παραγράφου (η λεγόμενη μαζική κουλτούρα....λαϊκίστικης τέχνης)

(μονάδες 10)

B4. Να σχολιάσετε τη γλώσσα του κειμένου αναφορικά με τον σκοπό του κειμενογράφου

(μονάδες 10)

Γ. Σ ένα άρθρο για το σχολικό περιοδικό να αναλύσετε τις επιπτώσεις της μαζοποίησης στην ατομική και κοινωνική ζωή και τους τρόπους αντίστασης απέναντι στο φαινόμενο

(μονάδες 40)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 14**ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.**

Ένας από τους τομείς στους οποίους χρησιμοποιούνται τα multimedia είναι η εκπαίδευση. Η κλασική εικόνα της τάξης, με τον πίνακα, διάφορους υποτυπώδεις χάρτες, αφίσες και μικροαντικείμενα μπορεί να μετατραπεί σε μια νέα εικόνα μιας μοντέρνας τάξης όπου το μάθημα συνοδεύεται από slides, ήχο ποιότητας CD, video-clips και οθόνες που δημιουργούνται και εμφανίζονται από υπολογιστή. Αυτά δεν είναι μόνο υψηλής ποιότητας οπτικό_ακουστικά μέσα, αλλά μπορούν να γίνουν και αλληλεπιδρασικά (interactive). Ο καθηγητής, χρησιμοποιώντας ένα Η/Υ, μπορεί να επιλέγει αυτός τι θα δείξει, ποια σειρά θα ακολουθήσει και γενικά να συγχρονίσει τα μέσα ανάλογα με τη συζήτηση.

Τα multimedia χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση σε δυο τομείς. Στην παρουσίαση ενός θέματος στους μαθητές και στην αποθήκευση πληροφοριών για μελέτη. Για τον πρώτο τομέα δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, καθώς αναπτύξαμε ήδη μερικά μέσα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια αίθουσα διδασκαλίας. Για το δεύτερο θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα multimedia προσφέρουν έναν τρόπο επικοινωνίας με εκείνους τους τομείς της επιστήμης που αλλάζουν δυναμικά σε συνάρτηση με το χρόνο και το χώρο, ο οποίος τρόπος επικοινωνίας δε θα μπορούσε να υπάρξει με παραδοσιακούς τρόπους. Για παράδειγμα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τομείς όπως επιστημονικά φαινόμενα, μηχανολογικά πειράματα, ανάλυση σπορ, καθώς και τομείς της τέχνης.

Όταν τα multimedia χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση, παρέχουν στο μαθητή το δικό του περιβάλλον εκμάθησης, μακριά από το άγχος και την πίεση των παραδοσιακών τρόπων διδασκαλίας. Τα προγράμματα multimedia βοηθούν περισσότερο εκείνους τους μαθητές που είναι πιο πολύ εξαρτημένοι από τα οπτικά μέσα διδασκαλίας και που τις περισσότερες φορές δεν έχουν τόσο μεγάλη επιτυχία με τα παραδοσιακά διδακτικά μέσα και καταστάσεις. Από πολλούς τα multimedia έχουν γίνει δεκτά με μεγάλες προσδοκίες και ενθουσιασμό. Άλλοι τα βλέπουν επιφυλακτικά ή ακόμα κι αρνητικά, από εγγενή διστακτικότητα απέναντι στις τεχνολογικές εξελίξεις, ή από φόβο για ενδεχόμενη υποβάθμιση της αξίας των παραδοσιακών μέσων. Αυτό το τελευταίο έχει, αναμφίβολα, τη λογική του, αφού για πολλές εκατοντάδες χρόνια όλη η ανθρώπινη γνώση καταγράφεται και διαδίδεται γραπτά, με την ενσωμάτωση ακίνητων εικόνων της μιας ή της άλλης μορφής.

Άραγε δεν είναι δυνατή η ειρηνική συνύπαρξη των δυο αυτών μέσων- τόσο διαφορετικών, αλλά και ίδιων στον πυρήνα τους (την επίτευξη γνώσης και-γιατί όχι;-της ψυχαγωγίας); Πιστεύουμε πως είναι δυνατή και μάλιστα μπορεί να αποβεί επωφελής και για τα δυο μέσα. Τόσο τα απλά (single) όσο και τα πολλαπλά (multi) μέσα έχουν να προσφέρουν τα μέγιστα, όσο οι άνθρωποι καταβάλλουν την απαιτούμενη προσπάθεια και δείχνουν την αφοσίωσή τους σ' αυτά.

Ως αποτέλεσμα του συνδυασμού πολλών τεχνολογικών επιτευγμάτων αποκτήσαμε την ευχέρεια λειτουργικής ενσωμάτωσης πηγών ήχου και εικόνας, με δυνατότητα που ξεπερνάει κατά πολύ τα σημερινά πρότυπα (τόσο έντυπα, όσα και ηλεκτρονικά). Η τεχνολογία των υπολογιστών μας έδωσε τη δυνατότητα να συγκεράσουμε τη δύναμη που κρύβει κάθε μέσο ξεχωριστά. Ο μαγικός κόσμος των multimedia είναι ήδη εδώ.

Κι ας μην ξεχνάμε ότι δεν έχει γίνει παρά μόνο η αρχή

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 70-90 λέξεις.

ΜΟΝΑΔΕΣ 25

B1. Να σχολιάσετε το χωρίο: «Όταν τα multimedia τρόπων διδασκαλίας» σε 60-80 λέξεις.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B2. Να βρείτε συνώνυμα για τις λέξεις: παρουσίαση, προσφέρουν, συνάρτηση, επιφυλακτικά, αποτέλεσμα.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B3. Να εντοπίσετε α. τον τρόπο ανάπτυξης και β. τον τρόπο πειθούς της τρίτης παραγράφου του κειμένου

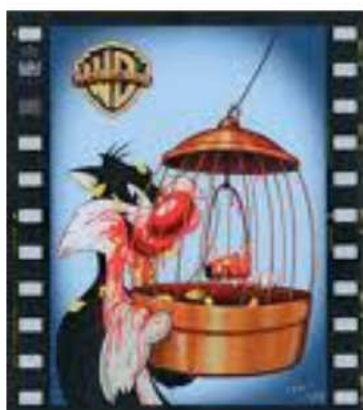
ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. Να εξηγήσετε τη σημασία των παρενθέσεων στην πέμπτη παράγραφο.

ΜΟΝΑΔΕΣ 5

Γ. ΕΚΘΕΣΗ: Σε άρθρο σας σε νεανικό περιοδικό, να εξηγήσετε τα μειονεκτήματα της χρήσης του ηλεκτρονικού υπολογιστή και να προτείνετε τρόπους για να είναι η χρήση τους ωφέλιμη για το άτομο.(500-600 λέξεις).

ΜΟΝΑΔΕΣ 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 15**ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ**

«...Με χτυπάει εδώ και μήνες ο άντρας μου. Όποτε πω κάτι που δεν του αρέσει ή όποτε πω τη γνώμη μου για κάτι που κάνει λάθος με χτυπάει. Και σήμερα με χτύπησε και με είπε τσούλα γιατί τόλμησα να πω ότι δε μπορώ άλλο το θόρυβο που έχει στο σπίτι μας. Γιατί τα νεύρα μου έχουν γίνει χάλια από τις πολλές ευθύνες. Δουλειά, δουλειά, σπίτι υποχρεώσεις. Εγώ όλα. Αυτός τίποτα. Βοήθεια από πουθενά. Εγώ υποχρεωμένη να κάνω τα πάντα. Δεν αντέχω άλλο. Δεν μπορώ την ξεφτίλα. Δε μπορώ να νιώθω ζώο που το χτυπάνε. Κάθε μέρα παλεύω στη δουλειά και κουράζομαι. Εγώ δεν είμαι άνθρωπος, δε θέλω ηρεμία και φροντίδα; Μια μέρα ένα έτοιμο φαγητό ή ένα ρούχο σιδερωμένο για μένα; Εμένα ποιος με φροντίζει; Μου λέει ότι γκρινιάζω. Πώς να μη γκρινιάζω όταν δεν αντέχω άλλο; Έχω ένα πρόβλημα και ζητώ μια λύση. Το πρόβλημά μου το λέει για γκρίνια. Δεν είναι γκρίνια είναι πρόβλημα που με ενοχλεί. Μα για αυτό το λόγο το εκφράζω. Να βρω μια λύση. Να με ακούσει κάποιος. Και αντί για να ακούσει με χτυπάει. Με λέει τρελή όταν πω κάτι που δεν του αρέσει. Γιατί τρελή... Όταν με λέει τσούλα με πονάει... Δεν είμαι... Δε νομίζω να υπάρχει πιο πιστή και σωστή γυναίκα. Δεν έδωσα ποτέ δικαίωμα και δεν έκανα τίποτα που να ντρέπομαι ή να ντρέπεται αυτός. Με πληγώνει όταν με λέει τσούλα. Είναι αχάριστος και δε με σέβεται. Σήμερα τον έδιωξα. Και είμαι αποφασισμένη να μην ανοίξω πια την πόρτα αν δεν τον δω να ζητάει συγγνώμη και να το πιστεύει. Θέλω να δω πράξεις και όχι υποσχέσεις. Δεν αντέχω άλλο και δεν είμαι τρελή. Θέλω διαζύγιο αλλά τον αγαπώ κατά βάθος. Θέλω να τον συγχωρέσω αλλά είμαι θυμωμένη μαζί του. Μου ορκίστηκε πως δεν θα με ξαναχτυπήσει αλλά με χτύπησε. Μου λέει πως εγώ είμαι υπεύθυνη που με χτυπάει γιατί τον προκαλώ. Τι να κάνω; είναι δικό μου το λάθος; Μου αξίζει το ξύλο; Είμαι ευέξαπτη και παραπονιέμαι. Μπορεί να φταίω εγώ. Δε ξέρω τι να κάνω και ούτε και ποιος φταίει ξέρω...».

Αυτή θα μπορούσε να είναι η αρχή ενός μυθιστορήματος...Δυστυχώς είναι η ωμή πραγματικότητα που εξελίσσεται σε κάποιες οικογένειες, όταν η πόρτα κλείνει...

Σύντροφοι...Ζευγάρια...Οικογένειες...Ίσως οι πιο βίαιες κοινωνικές ομάδες σε καιρό ειρήνης...Θύτες και θύματα σε συνεχή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση... Καλούνται να τιθασεύσουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους την επιθετικότητά τους που είναι τόσο σύμφυτη και εγγενής στο ανθρώπινο είδος...

Πόσο εύκολο όμως είναι να διαχειριστεί κανείς συσσωρευμένη επιθετικότητα και ανεξέλεγκτο θυμό; Πόσο παγιδευτικές μπορεί να είναι οι παγιωμένες ιδέες και απόψεις σχετικά με το ρόλο των δύο φύλων; Και πόσο εξαρτητικές μπορεί να αποδεικνύονται τελικά οι στενές συναισθηματικές σχέσεις μεταξύ των μελών μιας οικογένειας ή ενός ζευγαριού;

Κακοποίηση γυναικών, συζύγων, συντρόφων

Από τα χείλη κάποιων γυναικών βγαίνουν μόνιμα κραυγές πόνου, απελπισίας και μία αγωνιώδης έκκληση για βοήθεια... Εκατομμύρια γυναίκες σε κάθε γωνιά του πλανήτη κάθε μέρα είναι μία ακόμα μέρα βίας, σεξουαλικής κακοποίησης, βασανιστηρίων και δυστυχίας. Μόλις τη δεκαετία του '80 -στον απόηχο της υπογραφής από 165 κράτη-μέλη του ΟΗΕ της Σύμβασης για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών το Δεκέμβριο του 1979- αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε τις τρομακτικές διαστάσεις που έχει λάβει παγκοσμίως η κακοποίηση των γυναικών και κυρίως η ενδοοικογενειακή κακοποίησή τους... Και μόλις τα τελευταία χρόνια αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε ότι ο δυτικός κόσμος δεν είναι απαλλαγμένος από τα φαινόμενα καταστρατήγησης -μέσω οποιουδήποτε τρόπου- της

γυναικείας αξιοπρέπειας.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Lobby Γυναικών (2003), τα στατιστικά μιλούν από μόνα τους και δυστυχώς απ αριθμούν και απεικονίζουν μόνο σκοτεινές πτυχές και όψεις της ενδοοικογενειακής πραγματικότητας :

1 στις 5 γυναίκες είναι θύμα βίας από σύντροφο

95% των πράξεων βίας ενάντια στις γυναίκες γίνεται στο σπίτι.

Στο 77% των γυναικών-θυμάτων βίας, ο άντρας ανήκει στο κοντινό περιβάλλον της γυναίκας.

1 στις 3 γυναίκες (ή 1.000.000.000 γυναικών) κατά την διάρκεια της ζωής της θα ξυλοκοπηθεί ή θα κακοποιηθεί από συγγενή ή γνωστό.

70% των γυναικών- θυμάτων δολοφονίας, δολοφονούνται από άντρες συντρόφους.

Ανάμεσα σε γυναίκες ηλικίας 16-44 ετών η βία είναι η κυριότερη αιτία θανάτου ή αναπηρίας, αφήνοντας πίσω ακόμη και τα αυτοκινητιστικά δυστυχήματα ή τον καρκίνο

20% των γυναικών- θυμάτων βίας έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά ως παιδιά

Στην Ευρώπη η ενδοοικογενειακή κακοποίηση και βία που ασκείται κατά των γυναικών από άνδρες συντρόφους έχει λάβει τρομακτικές διαστάσεις. Ανάλογα με τη χώρα, το 25%-50% των γυναικών είναι θύματα κακοποίησης. Στο σύνολο των δεκαπέντε κρατών της Ένωσης (πριν από τη διεύρυνση σε 25), πάνω από 600 γυναίκες πεθαίνουν κάθε χρόνο -σχεδόν δύο τη μέρα!- εξαιτίας της σεξιστικής κακοποίησης που έχουν υποστεί στο οικογενειακό περιβάλλον.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας, το 56% των γυναικών παραδέχεται ότι υφίσταται φραστική ή ψυχολογική βία, το 3,6% δηλώνει ότι υφίσταται σωματική βία από το σύζυγο ή το σύντροφό τους, ενώ σχεδόν μία στις τέσσερις γυναίκες (23,6%) γνωρίζει κάποια γυναίκα από το συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον της η οποία έχει υποστεί ή υφίσταται ενδοοικογενειακή βία.

Το προφίλ του δράστη δεν είναι πάντα όπως το φανταζόμαστε. Έχουμε την τάση να συνδέουμε αυτή την επιθετική συμπεριφορά με άτομα που είναι ελάχιστα καλλιεργημένα και προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Είναι λάθος! Το δράμα της Μαρί Τρεντινιάν, που δολοφονήθηκε στις 6 Αυγούστου 2003 από το σύντροφό της, έναν διάσημο καλλιτέχνη, αποτελεί απόδειξη. Έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης διαβεβαιώνει ότι «το φαινόμενο της οικιακής βίας μοιάζει μάλιστα να πολλαπλασιάζεται ανάλογα με τα εισοδήματα και το μορφωτικό επίπεδο».

Όμως στον θλιβερό κατάλογο των πιο «γυναικοκτόνων» χωρών, αμέσως μετά τη Ρουμανία βρίσκονται χώρες στις οποίες, παραδόξως, τα δικαιώματα των γυναικών είναι περισσότερο σεβαστά, όπως η Φιλανδία, όπου κάθε χρόνο, σε κάθε εκατομμύριο Φιλανδών γυναικών, 8,65 γυναίκες δολοφονούνται στον κλειστό οικογενειακό κύκλο, και ακολουθούν η Νορβηγία (6,58), το Λουξεμβούργο (5,56), η Δανία (5,42) και η Σουηδία (4,59), ενώ η Ιταλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις.

Στο Μπαγκλαντές η "πρακτική" του να ρίχνει κάποιος οξύ στο πρόσωπο μιας γυναίκας είναι τόσο κοινή που διαθέτει το δικό της άρθρο στον ποινικό κώδικα. Στην Αίγυπτο, σε ποσοστό 35% οι γυναίκες πέφτουν καθημερινά θύματα κακομεταχείρισης από το σύζυγό τους. Και υπάρχει κάτι ακόμα πιο τραγικό από τα ίδια αυτά τα αριθμητικά στοιχεία• το γεγονός ότι βασίζονται σε επίσημες καταγγελίες, συνεπώς οι πραγματικοί αριθμοί παραμένουν άγνωστοι. Το πέπλο της απογοήτευσης διευρύνεται, διότι ακόμα και όταν μια γυναίκα οπλιστεί με θάρρος προσκρούει στην επιλεκτική αδιαφορία των εκάστοτε παραγόντων που φέρουν εξουσία. Η μη καταγραφή και η διερεύνηση της εκάστοτε καταγγελίας για κακοποίηση είναι ζήτημα ρουτίνας σε πολλά σημεία του κόσμου. Εάν κάποια υπόθεση καταλήξει ενώπιον της Δικαιοσύνης, το πιθανότερο είναι ότι η μορφή κακοποίησης δεν θα εκληφθεί ως ποινικό αδίκημα, προσκρούοντας σε διακρίσεις και προκαταλήψεις των δικαστών. Και ο ένοχος κηρύσσεται πανηγυρικά αθώος...

A. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου 120-130 λέξεις (μονάδες 25)

B1. Να καταγράψετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που υπάρχουν στο κείμενο

(μονάδες 15)

B2. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος του κειμένου; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας. (μονάδες 10)

B3. Να εντοπίσετε ένα επιχείρημα μέσα στο κείμενο και να το αξιολογήσετε (μονάδες 10)

Γ. Στο πολιτιστικό κέντρο της περιοχής σας είστε ο κύριος ομιλητής στο θέμα «ο ρόλος της οικογένειας στην υγιή διανοητική και ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών». 500-600 λέξεις

(μονάδες 40)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 16**ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

Με δεδομένη την οικολογική κρίση, την ακραία ανισότητα της κατανομής των πόρων μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, την αδυναμία να συνεχίσει το σύστημα τη σημερινή του πορεία, το απαιτούμενο είναι μια νέα δυναμική πραγματικότητα που η σημασία της δεν μπορεί να συγκριθεί με τίποτε άλλο στο παρελθόν. Αναφέρομαι σε μια πραγματικότητα που θα έβαζε στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου σημασίες άλλες από την αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης και στόχους ζωής διαφορετικούς, για τους οποίους οι άνθρωποι θα μπορούσαν να πουν πως αξίζουν τον κόπο.

Αυτό θα απαιτούσε, φυσικά, μια αναδιοργάνωση των κοινωνικών θεσμών, των εργασιακών, των οικονομικών, των πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων. Ένας τέτοιος προσανατολισμός, όμως, απέχει ανυπολόγιστα από τα όσα σκέπτονται και, ίσως, από τα όσα ποθούν οι άνθρωποι σήμερα. Αυτή είναι η μεγάλη δυσκολία που πρέπει να αντιμετωπίσουμε.

Θα έπρεπε, σκέπτομαι, να θέλουμε μια κοινωνία στην οποία οι οικονομικές αξίες θα έχουν παύσει να κατέχουν κεντρική θέση, όπου η οικονομία θα έχει ξαναμπει στη θέση της, δηλαδή θα έχει γίνει ένα απλό μέσο του ανθρώπινου βίου και όχι ύστατος σκοπός, στην οποία, επομένως, θα έχουμε παραιτηθεί από την τρελή κούρσα προς μια συνεχώς αυξανόμενη κατανάλωση. Αυτό δεν είναι απλώς αναγκαίο, για να αποφύγουμε την τελεσίδικη καταστροφή του γήινου περιβάλλοντος. Είναι αναγκαίο κυρίως, για να βγούμε από την ψυχική και ηθική εξαθλίωση των σύγχρονων ανθρώπων.

Θα έπρεπε, ακόμα, από εδώ και εμπρός οι άνθρωποι (μιλάω για τις πλούσιες χώρες) να δεχτούν ένα αξιοπρεπές αλλά λιτό βιοτικό επίπεδο και να παραιτηθούν από την ιδέα ότι ο κεντρικός στόχος της ζωής τους είναι να αυξάνεται η κατανάλωσή τους κατά 2 με 3% το χρόνο. Για να το δεχτούν αυτό, θα έπρεπε κάτι άλλο να δίνει νόημα στη ζωή τους. Αυτό το άλλο είναι η ανάπτυξη των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων.

Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μιαν άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου· μιαν αληθινή δημοκρατία που θα συνεπαγόταν τη συμμετοχή όλων στη λήψη των αποφάσεων· μιαν άλλη οργάνωση παιδείας, ώστε να διαπλάθονται πολίτες ικανοί "να άρχουν και να άρχονται βάσει των νόμων" σύμφωνα με τη θαυμάσια έκφραση του Αριστοτέλη.

Εννοείται ότι όλα αυτά θέτουν τεράστια προβλήματα. Προβλήματα μεγάλης δυσκολίας που όμως, κατά τη γνώμη μου, μπορούν να λυθούν, με την προϋπόθεση ότι η πλειονότητα των ανθρώπων και των ικανοτήτων τους θα κινητοποιηθεί για τη δημιουργία λύσεων, αντί να προβληματίζεται για το πότε θα μπορέσει να αποκτήσει τρισδιάστατη τηλεόραση. Αυτά είναι τα καθήκοντα που έχουμε μπροστά μας και η τραγωδία της εποχής μας είναι ότι η ανθρωπότητα δεν νοιάζεται γι' αυτά. Πόσον καιρό ακόμα η ανθρωπότητα θα κατατρύχεται από τις ματαιότητες και τις ψευδαισθήσεις που ονομάζουμε εμπορεύματα; Μια καταστροφή οποιουδήποτε είδους - οικολογική για παράδειγμα - θα προκαλέσει άραγε μια βίαιη αφύπνιση ή μήπως την εμφάνιση αυταρχικών ή ολοκληρωτικών καθεστώτων; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει σε τέτοιου είδους ερωτήματα.

Εκείνο, πάντως, που μπορούμε να πούμε, είναι ότι όλοι όσοι έχουν συνείδηση του σοβαρού χαρακτήρα των ζητημάτων πρέπει να προσπαθήσουν να μιλήσουν, να ασκήσουν κριτική σ' αυτή την ξέφρενη πορεία προς την άβυσσο, να ξυπνήσουν τη συνείδηση των συμπολιτών τους.

(Κορνήλιος Καστοριάδης, "Η Άνοδος της Ασημαντότητας", Διασκευή)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας μια περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις). Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε με 80-100 λέξεις το νόημα της παρακάτω άποψης του συγγραφέα: "Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μίαν άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου". Μονάδες 10

B2. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: κατανάλωσης, αναδιοργάνωση, κεντρική, δεχτούν, συμμετοχή. Μονάδες 10

B3. Ποιους τρόπους και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου; Να δώσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. Μονάδες 10

B4. Τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην προτελευταία παράγραφο του κειμένου; Μονάδες 5

Γ. Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις τις επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον προτείνοντας και τρόπους αντιμετώπισής τους. (500-600 λέξεις) μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 17**ΟΜΑΔΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ**

Τέτοια συμπύκνωση πεθυμιάς και νοσταλγίας νιώθεις αναπνέοντας τον αγέρα τούτο του 'Ητον¹. Όλοι σχεδόν οι αρχηγοί του εγγλέζικου έθνους τους τελευταίους αιώνες πέρασαν εδώ μέσα, στους τοίχους τούτους και τις πρασινάδες, την παιδική κι εφηβική τους ηλικία, και τούτες οι κλειστές αυλές κι οι τριζοκοπούσες παμπάλαιες σκάλες και το γιασεμί τούτο που ανθίζει στις δοξαρωτές πόρτες θα 'μειναν σε όλη τους τη ζωή η μεγάλη τους αγιάτρευτη νοσταλγία.

Νιώθεις πως εδώ, στη μικρή τούτη φημισμένη πολιτεία όπου αναθρέφεται η εγγλέζικη αριστοκρατία, το ελληνικό πνέμα, φωτεινό, τολμηρό κι ισορροπημένο, συνεχίζει εξόριστο στην υπερβόρεια ομίχλη το εξαίσιο έργο του.

Περνώ ένα μικρό γιοφυράκι ποταμού, φτάνω στον ανοιχτό χώρο, όπου οι μεγάλοι μαθητές με τα ουρανιά και τ' άσπρα κασκέτα, παίζουν γκολφ. Ωραία λιγνά κορμιά, χάρη και δύναμη, πειθαρχημένη ορμή, χαρά στο μάτι να βλέπει και στο νου να συλλογιέται πως με την άσκηση τα κορμιά τούτα γίνονται καλοί αγωγοί για να περνάει το πνέμα.

Κάποτε ένας Ανατολίτης σοφός είδε μερικούς σκοινοβάτες να πραγματοποιούν με τα κορμιά τους τις πιο επικίνδυνες τόλμες και ξέσπασε στα κλάματα. "Γιατί κλαίς;" τον ρώτησαν. "Γιατί συλλογιέμαι" αποκρίθηκε ο σοφός "πως αν, όπως γυμνάζουμε έτσι τα σώματά μας, γυμνάζαμε και την ψυχή μας, τι θάματα θα μπορούσαμε να κάμουμε!"

Εδώ όμως, στο 'Ητον, ο θεατής δεν μπορεί να ξεσπάει σε κλάματα. Γιατί μήτε καταπληχτικούς σκοινοβατικούς άθλους θα δει, μήτε κι η ψυχή μένει, μέσα σε τέτοια ευλύγιστα κορμιά, ακαλλιέργητη. Υπάρχει μέτρο, ισορροπία, παράλληλη καλλιέργεια σάρκας και νου σε ανθρώπινη κλίμακα. Ελληνική αρμονία.

Τα σπορτ κι οι κλασικές σπουδές είναι στο 'Ητον οι δυο παράλληλοι αδερφωμένοι δρόμοι της αγωγής. Όχι όμως σπορτ ατομικά -ακόντιο, πήδημα, δίσκος- παρά σπορτ ομαδικά: λεμβοδρομίες, κρίκετ, τένις, φουτμπόλ.

Τα ομαδικά παιχνίδια υπηρετούν μεγάλο ηθικό σκοπό: σε συνηθίζουν να υποτάξεις την ατομικότητά σου σε μια γενική ενέργεια. Να μη νιώθεις πως είσαι άτομο ανεξάρτητο, παρά μέλος μιας ομάδας. Να υπερασπίζεσαι όχι μονάχα την ατομική σου τιμή παρά ολόκληρη την τιμή της ομάδας όπου ανήκεις: σχολή, Πανεπιστήμιο, πόλη, έθνος. Έτσι, από σκαλοπάτι σε σκαλοπάτι, το παιχνίδι μπορεί να σε ανεβάσει στις πιο αψηλές κι αφιλόκερδες κορυφές της ενέργειας.

Στα σπορτ δε γυμνάζεις το σώμα σου μονάχα. γυμνάζεις, πάνω απ' όλα, την ψυχή σου. "Στα τεραίν του 'Ητον, είπε πολύ σωστά ο Ουέλιγκτον², κερδήθηκε η μάχη του Βατερλό."

(Νίκος Καζαντζάκης, Ταξιδεύοντας - Αγγλία, Αθήνα 1962)

1. 'Ητον: Φημισμένο Κολέγιο της Μεγάλης Βρετανίας.

2. Ουέλιγκτον: Άγγλος στρατηγός ο οποίος έμεινε γνωστός για τη νίκη του επί του Ναπολέοντα στη μάχη του Βατερλό.

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων να διατυπώσετε την άποψή σας για το περιεχόμενο του πιο κάτω αποσπάσματος: "Στα σπορτ δε γυμνάζεις το σώμα σου μονάχα. γυμνάζεις, πάνω απ' όλα, την ψυχή σου. 'Στα τεραίν του 'Ητον, είπε πολύ σωστά ο Ουέλιγκτον, κερδήθηκε η μάχη του Βατερλό".

Μονάδες 10

B2. Να επισημάνετε τα δομικά στοιχεία της έβδομης παραγράφου ("Τα ομαδικά παιχνίδια ... κορυφές της ενέργειας").

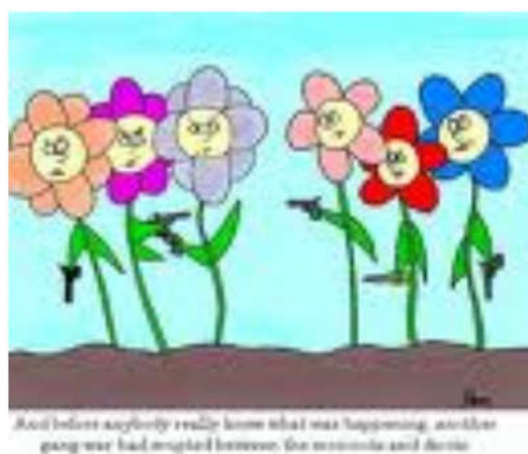
Μονάδες 5

B3. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου: πραγματοποιούν, ευλύγιστα, ακαλλιέργητη, αφιλόκερδες, γυμνάζεις. Μονάδες 10 B4. αριστοκρατία, σκοινοβατικούς, ισορροπία, λεμβοδρομίες, συνηθίζουν: Από το δεύτερο συνθετικό των πιο πάνω λέξεων να σχηματίσετε μια νέα σύνθετη λέξη.

Μονάδες 10

Γ. Στα πυκνοκατοικημένα αστικά κέντρα μειώνονται σταδιακά οι χώροι ομαδικής ψυχαγωγίας και άθλησης. Στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου σας καλείστε, ως εκπρόσωπος των μαθητών και χρήστης αυτών των χώρων, να επισημάνετε σε μια ομιλία σας 500-600 λέξεων τη σημασία του ομαδικού παιχνιδιού στην ψυχική και σωματική διαμόρφωση και στη μελλοντική κοινωνικοποίηση των εφήβων.

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 18**Ο ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ**

Ο φανατισμός είναι απέραντη δύναμη με διπλό πρόσωπο: ευεργετική και καταλυτική. Είναι δύσκολο να τον απορρίψει κανείς χωρίς συζήτηση. Αν συμβαίνει συχνά να τον καταριόμαστε, είναι γιατί γνωρίσαμε σχεδόν μονάχα την καταλυτική του ικανότητα. Τον ευεργετικό φανατισμό τον είδαμε σαν κάτι διαφορετικό: προσήλωση σ' ένα χρέος ή σ' ένα υψηλότατο ιδανικό. Και δεν τον ονομάσαμε τότε "φανατισμό". Δεν μπορούμε, ωστόσο, αν σωστά κρίνουμε, να παραμερίσουμε τις αγαθές πλευρές του φανατισμού: το πάθος για την αλήθεια, το πάθος για την έρευνα, το πάθος για την παιδεία, το πάθος για την ειρήνη, ανθρώπινες κορυφώσεις που δημιούργησαν ήρωες και μάρτυρες, την πινακοθήκη που καταυγάζει¹ με το φως των προσωποτήτων της και δικαιώνει συνάμα την ανθρώπινη ιστορία.

Η συνηθισμένη, ωστόσο, μορφή του φανατισμού είναι αληθινά αποκρουστική. Ο φανατικός, σ' όλες τις εποχές, είναι στενοκέφαλος και στενόκαρδος. Το οπτικό του πεδίο είναι περιορισμένο και το πείσμα του ακατανίκητο. Αγνοεί τους συμβιβασμούς, αλλ' αγνοεί και τις καλόπιστες κ' ευγενικές παραχωρήσεις. Φρουρός συχνά ενός δόγματος που υποστηρίζει τις εξοχότερες αρετές, όσο προχωρεί τις χάνει ο ίδιος. Γίνεται απάνθρωπος, ωμός, σκαιός², αποθηριώνεται³, για να εξανθρωπίσει τους ανθρώπους. Ο φανατισμός δημιουργεί καταστάσεις βρασμού. Αλλά βρασμού από εμπάθεια, μίσος, ακόμη κ' εγκληματική διάθεση. Ας θυμηθούμε τα ολοκαυτώματα κατά το Μεσαίωνα και την Αναγέννηση. Θηρία και όχι άνθρωποι τα επραγματοποίησαν.

Έπειτα και τούτο: ο φανατισμός είναι μια παραγωγική επένδυση των καιροσκοπών, των μηχανορράφων και των εκμεταλλευτών της ανθρώπινης καλοπιστίας ή και αφέλειας· αφέλειας που φτάνει συχνά ίσαμε τα σύνορα της ηλιθιότητας. Νομίζω, πώς, όταν μιλούμε για ενάρετο φανατισμό, θα πρέπει να εννοούμε το φανατισμό των ταπεινών ηρώων της αλήθειας και της αρετής και όχι το φανατισμό των πληθών. Τα πλήθη, όταν φανατίζονται από τους επιδέξιους σκηνοθέτες των ιερών πολέμων ή των "επικών" εξορμήσεων, είναι πάντα ετερόφωτα, άβουλα και καταστροφικά. [...] Οι φανατικοί όποιος μορφής είναι οι μεγάλοι εγκληματίες που έσπειραν τον όλεθρο επάνω στη γης και σπύλωσαν ανεξίτηλα το νόημα του ανθρώπου.

Το υπόβαθρο του φανατισμού είναι η αυθεντία. Αυτό σημαίνει πως μέσα στη συνείδηση του φανατικού είναι ανάγκη ακόμη και ν' ιχνογράφεται μια πίστη. Ή μια αφοσίωση. Φανατικός δεν είναι μόνο εκείνος που πιστεύει αράγιστα και ανεπανόρθωτα. Συνηθέστατα για μια ολόκληρη ζωή. Αλλ. κ' εκείνος που αφοσιώνεται σ' ένα πρόσωπο ή σ' ένα θεσμό ή σε μια κατάσταση όχι από πίστη ή, για να είμαστε περισσότερο μέσα στην αλήθεια, λιγότερο από πίστη και περισσότερο από αγάπη. [...] Ο φανατικός φίλαθλος, ας πούμε, μπορεί και ν' αρρωστήσει ή και να πεθάνει για την ομάδα του· όχι πάντα γιατί π ι σ τ ε ύ ε ι πως η ομάδα του είναι η αξιότερη· αλλά γιατί είναι η ομάδα του τόπου του η και η ομάδα των φίλων του ή και η αρχαία ομάδα η δική του ή και, χωρίς φανερά αιτία, από μια μυστική ανεξήγητη έλξη. Η αγάπη, ο θαυμασμός, η αφοσίωση, η στοργή γεννούν φανατισμούς σε πολλές περιπτώσεις αδιασάφητους, αναβρυσμένους από μυστικές πηγές, που δύσκολα μπορούν να τους ερμηνεύσουν και να τους δικαιολογήσουν οι αμύητοι. Έτσι γίνεται φανερό το ποσοστό της τύφλωσης που υπάρχει μέσα στο φανατισμό και ο περιορισμένος αριθμός των πλευρών του που είναι αληθινά γόνιμες και ωφέλιμες. Κ' έτσι επίσης γίνεται φανερό γιατί ο αφανάτιστος άνθρωπος είναι ένας πολύτιμος παράγοντας ευθυκρισίας, καλής πίστης, νηφαλιότητας και σωφροσύνης -δηλαδή ο αρμοδιότερος κριτής σε κάθε περίπτωση, ο ιδανικός ελληνοδίκης⁴, μορφή που προκαλεί την εκτίμηση και το σεβασμό.

(Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Οι σκληροί καιροί. Η τραγωδία του εικοστού αιώνα, ένατη έκδοση, Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1993, σσ. 89-92.)

1. καταυγάζει: φωτίζει δυνατά, προσδίδει έντονη λάμψη
2. σκαίος: τραχύς και σκληρός, προσβλητικός
3. αποθηριώνεται: εξαγριώνεται τόσο, ώστε να συμπεριφέρεται σαν θηρίο
4. ελλανοδίκης: κριτής αγώνων, μέλος της σχετικής κριτικής επιτροπής

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

ΜΟΝΑΔΕΣ 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-90 λέξεις το περιεχόμενο του επόμενου αποσπάσματος από το κείμενο: "[...] ο αφανάτιστος άνθρωπος είναι ένας πολύτιμος παράγοντας ευθυκρισίας, καλής πίστης, νηφαλιότητας και σωφροσύνης [...]".

Μονάδες 10

B2. "Η συνηθισμένη, ωστόσο, μορφή του φανατισμού [...] ακόμη κ' εγκληματική διάθεση". Με ποια συλλογιστική πορεία (παραγωγική-επαγωγική) αναπτύσσεται το συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

B3. Να σχηματίσετε πρόταση με καθεμιά από τις επόμενες λέξεις, στο γραμματικό τύπο που αυτές βρίσκονται μέσα στο κείμενο: καταλυτική, εξανθρωπίσει, μηχανορράφων, ανεξίτηλα, ευθυκρισίας.

Μονάδες 10

B4. στενόκαρδος, αποθηριώνεται, καιροσκοπων, ετερόφωτα, ελλανοδίκης: Να σχηματίσετε μια νέα σύνθετη λέξη, που να έχει ως α' συνθετικό της το β' συνθετικό των πιο πάνω λέξεων.

Μονάδες 5

Γ. Με αφορμή τα συχνά κρούσματα βίας που προκαλούνται σε διάφορες περιοχές από αλληλοσυμπλεκόμενους οπαδούς ποδοσφαιρικών ομάδων, το πολιτιστικό κέντρο του Δήμου σας οργανώνει εκδήλωση για τις επιπτώσεις του φανατισμού των ατόμων στην καθημερινότητά τους. Σε μια δεκάλεπτη ομιλία σας, να επισημάνετε τις αρνητικές όψεις του φανατισμού στην κοινωνική ζωή και να προτείνετε τρόπους για την αντιμετώπισή τους (500-600 λέξεις).

ΜΟΝΑΔΕΣ 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 19**Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ**

[...] Ας προσπαθήσουμε να γνωρίσουμε την Ελευθερία, προβαίνοντας σ' ορισμένους απλούς αφορισμούς¹: Η Ελευθερία είναι α ν θ ρ ώ π ι ν η γιατί απευθύνεται, παραδίνεται στους ανθρώπους, γιατί οι άνθρωποι πεθαίνοντας την ανασταίνουν. Είναι όμως και θ ε ῖ κ ή γιατί το κύρος της το αντλεί από την συγκλονιστική συγκατάβαση του Θεού που ενσαρκώθηκε για να μας ελευθερώσει από την αμαρτία. Παρ' όλο που δεν είναι δυνατό αυτή τη στιγμή ο αφορισμός αυτός ν' αναπτυχθεί περισσότερο, πρέπει να πούμε πως υπάρχει μια τρομερή, μυστηριώδης, υποδότη² σύζευξη ανάμεσα στην αμαρτία, που είναι ηθική δουλεία, και στην ανθρώπινη σκλαβιά, όπως απλά την ξέρουμε και την εννοούμε. Γιατί και η μια και η άλλη, πιέζουν την προσωπική ευθύνη του ανθρώπου. Και η Ελευθερία είναι υ π ε ὕ θ υ ν η. Τούτο σημαίνει πως δεν είναι μεγάλη η ευθύνη του ανθρώπου μονάχα όταν έχει χάσει την Ελευθερία του αλλά κι όταν την έχει κερδίσει. Γιατί τότε είναι που ανακύπτουν τα τρομερότερα ερωτήματα: τι θα την κάνεις την Ελευθερία που κέρδισες; Πώς θα την αξιοποιήσεις; Σε ποιους υψηλούς στόχους θα την αφιερώσεις; Πώς, τέλος, θα την προφυλάξεις από τη φθορά του ανθρώπινου βίου κι από τους εχθρούς της;

Από αυτά τα ερωτήματα ανακύπτουν νέοι αφορισμοί. Η Ελευθερία είναι δ υ ν α μ ι κ ή και δ η μ ι ο υ ρ γ ι κ ή. Αφού την απόκτησες, πρέπει να την τιμήσεις μ' ένα βίο θετικό, γόνιμο, χαρακτηρισμένο από σεμνότητα κι αμετακίνητη υψηλοφροσύνη³. Η Ελευθερία σου ανοίγει πολλούς δρόμους, σε πλημμυρίζει από ευκαιρίες. Είσαι υπεύθυνος γι' αυτήν, υπεύθυνος και για όσα σου προσφέρει κι ένοχος αν δεν τα αξιοποιήσεις. Μια Ελευθερία άγονη, είναι καταδικασμένη σε θάνατο γιατί ο άνθρωπος με τα έργα του δεν κατορθώνει να την αιτιολογήσει.

Η Ελευθερία, καθώς αισθάνεται πως βρίσκεται αδιάκοπα σε κίνδυνο, είναι γ ρ η γ ο ρ ο ὕ σ α⁴. Δεν επαναπαύεται σ' όσα απόκτησε. Δεν εθελotuφλεί μπροστά στις δυνάμεις που την απειλούν. Δε βυθίζεται στη βλάσφημη απόλαυση των αγαθών. Ανησυχεί, διαλογίζεται, προβληματίζεται. Κρατεί πάντα γυμνό και πάντα όρθιο το τρομερό της σπαθί γιατί αν το σπαθί χαμηλώσει, αν δισταγμός ή ατολμία την κυριέψουν, η Ελευθερία θα 'χει χαθεί.

Η Ελευθερία είναι ακόμα σ υ γ κ ε κ ρ ι μ έ ν η. Αφορά εσένα, αφορά εμένα, αφορά τους παϊνούς μας, αυτούς που συναντάμε κάθε μέρα. Όταν μας μιλούν για μιαν Ελευθερία αφηρημένη, τότε πρέπει να υποψιαζόμαστε πως ζητούν να την απονευρώσουν, να της αφαιρέσουν το σαφές κι ολόξεστο ανθρώπινο περιεχόμενό της και να τη θανατώσουν, να τη διαστρέψουν. [...] Η Ελευθερία όμως είναι μια υπόθεση του ανθρώπου άμεση κι επείγουσα. Γιατί χωρίς αυτήν, ο άνθρωπος διαστρέφεται και απαθλιώνεται. Γίνεται δηλαδή υπάνθρωπος. [...] Η αρτίωση⁵ του ανθρώπου είναι αποτέλεσμα ελευθερίας γιατί ένας δούλος ποτέ δεν μπορεί να είναι άρτιος άνθρωπος.

Τέλος, είναι η Ελευθερία α ρ μ ο ν ι κ ή. Δεν είναι ποτέ ασυδοσία. Εναρμονίζει κι εξισορροπεί τις ανθρώπινες σχέσεις, τα συμφέροντα και τις βλέψεις, απαλύνει τις διαφορές και διαχέει σ' ολόκληρο το βίο ένα νόημα διαφορετικό, νόημα πνεύματος. Όταν σ' ορισμένους ανθρώπους ή σ' ορισμένες τάξεις ανθρώπων, η Ελευθερία παροξύνεται⁶, αποτελεί κίνδυνο σαφή κι άμεσο για την Ελευθερία των άλλων ανθρώπων. Τότε η Ελευθερία ψυχорραγεί. Κι όταν ψυχорραγεί η προσωπική μου Ελευθερία, ψυχорραγεί και η εθνική ελευθερία. Κανένα Έθνος δεν μπορεί να διαφυλάξει την Ελευθερία και την ακεραιότητά του όταν οι άνθρωποι που το απαρτίζουν έχουν χάσει, είτε με την εθελουδουλία⁷, είτε με τη βία και τον φόβο, την ελευθερία τους, όταν αυτή η Ελευθερία παραχαράσσεται εξ αιτίας της άγνοιας και των αναγκών των ανθρώπων. [...]

(Κώστας Ε. Τσιρόπουλος, Η Μαρτυρία του Ανθρώπου. Δοκίμια, Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων,
³1988, σελ. 312-314.)

1. αφορισμούς: συνοπτικές διατυπώσεις που περιέχουν γενικώς αποδεκτές αλήθειες
2. υποδόρια: που βρίσκεται κάτω από την επιδερμίδα, που δεν είναι φανερή
3. υψηλοφροσύνη: υπερηφάνεια
4. είναι γρηγορούσα: βρίσκεται σε εγρήγορση, επαγρυπνεί
5. αρτίωση: τελείωση, ολοκλήρωση
6. παροξύνεται: εξάπτεται, ερεθίζεται
7. εθελοδουλία: εκούσια υποταγή

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 100-120 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: "Και η Ελευθερία είναι υ π ε ρ θ υ ν η. Τούτο σημαίνει πως δεν είναι μεγάλη η ευθύνη του ανθρώπου μονάχα όταν έχει χάσει την Ελευθερία του αλλά κι όταν την έχει κερδίσει."

Μονάδες 10

B2. "Η Ελευθερία, καθώς αισθάνεται ... η Ελευθερία θα 'χει χαθεί". Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε και να αιτιολογήσετε:

α. Τη συλλογιστική πορεία που ακολουθεί ο συγγραφέας.

Μονάδες 5

β. Έναν τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου.

Μονάδες 5

B3. Να σχηματίσετε μια πρόταση με καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις του κειμένου, σε οποιοδήποτε γραμματικό τύπο τους: μυστηριώδης, άγωνα, ασυδοσία, εναρμονίζει, απαρτίζουν.

Μονάδες 5

B4. σύζευξη, ανακλύπτουν, υπεύθυνος, διαλογίζεται, συμφέροντα: Από το δεύτερο συνθετικό των πιο πάνω λέξεων να σχηματίσετε μια νέα σύνθετη λέξη.

Μονάδες 10

Γ. Σε μια εποχή κατά την οποία η Ελευθερία αποτελεί καίριο ζητούμενο, δεν είναι λίγες οι φορές που απειλείται ή παραβιάζεται, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Σε εκδήλωση που οργανώνει ο Σύλλογος Γονέων του σχολείου σου καλείσαι να αναπτύξεις, ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας, τις απόψεις σου σχετικά με τους παράγοντες που απειλούν στο σημερινό κόσμο το ιδανικό της Ελευθερίας και να δείξεις με ποιους τρόπους αυτή κατοχυρώνεται. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 20**Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**

Πολλοί -δεν θα πούμε οι περισσότεροι- νομίζουν πως η Δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα. Δεν ξέρουν πως πρόκειται γι' απόληξη κι όχι γι' αφητηρία. Δημοκρατία σημαίνει αναβαθμός* πολιτισμού. Προϋποθέτει πολλά πράγματα. όχι απλώς έναν ιδεολογικό προσανατολισμό ή μια κατεύθυνση του γούστου. Γίνεσαι άξιος να υψωθείς ως τη δημοκρατική ιδέα όταν έχεις πριν διανύσει κάποια στάδια εσωτερικού εκπολιτισμού. [...]

Ένας λαός άξιος της Δημοκρατίας δίνει εξετάσεις καθημερινά, όχι μονάχα μπροστά στην κάλπη: δίνει εξετάσεις στα πιο μικρά πράγματα της καθημερινής ζωής: σέβεται τη θέση του στην «ουρά», προσέχει να μην ενοχλεί το διπλανό του, πιστεύει πως έχει πρώτα καθήκοντα κι έπειτα δικαιώματα. Η κοινωνική αγωγή είναι αναγκαία προϋπόθεση της Δημοκρατίας. [...] Πώς μπορεί να νοηθεί Δημοκρατία δίχως το σεβασμό του διπλανού σου;

Υπάρχει όμως κι ένα άλλο στάδιο βαρβαρότητας που πρέπει να ξεπεραστεί, για να είναι ένας λαός άξιος της δημοκρατίας: Το στάδιο του θαυμασμού προς τη βαναυσότητα. Η χοντρή πλάνη να την περνάει κανένας για δύναμη. [...] Η πραγματική δύναμη είναι κάτι πολύ πιο δύσκολα εξακριβώσιμο απ' ό,τι πιστεύει ο κόσμος. Εμφανίζεται, αθόρυβη και σεμνή, εκεί που κανένας σχεδόν δεν το φαντάζεται: στο εργαστήρι του σοφού, στο κελλί του αγίου, στη φυλακή του επαναστάτη. Σπανιότατα στο προσκήνιο. Γιατί δύναμη ανθρώπου θα πει ένα και μόνο: δύναμη ψυχής. Κι αυτή φανερώνεται στη μοναξιά και στον κατατρεγμό, όχι στην αγορά και στο θρίαμβο.

Η Δημοκρατία περνάει στον καιρό μας και δοκιμασία και κρίση. Το πρόβλημά της είναι σύνθετο. Δοκιμασία για τη Δημοκρατία είναι η ανάγκη να κυβερνήσει ανθρώπινα σύνολα τεράστια, που ξεπερνάνε τα φυσικά της μέτρα. Γιατί το δημοκρατικό πολίτευμα είναι εφικτό εκεί όπου όλα βρίσκονται στα μέτρα του ανθρώπου, όπου η άσκηση της εξουσίας κι ο έλεγχός της είναι άμεσα ή σχεδόν άμεσα, όπου το άτομο έχει υπόσταση, δεν μεταβάλλεται σ' απρόσωπη μονάδα μέσα σε αστρονομικό αριθμό. Το αν θα μπορέσει να περισωθεί η Δημοκρατία μέσα στα ωκεάνια ανθρώπινα σύνολα της σημερινής και της αυριανής εποχής, είναι κάτι που θα το ιδούν όσοι επιζήσουν κι αυτοί που θα 'ρθουν. Κρίση όμως περνάει η Δημοκρατία στην αναμέτρησή της με την εσωτερική πραγματικότητα. Πόσοι και πού είναι ώριμοι να τη δεχτούν; Πόσοι έχουν το ανάστημα να τη δικαιώσουν;

Άγγελου Τερζάκη, Προσανατολισμός στον αιώνα, Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1992, σσ. 181-184.

* αναβαθμός: σκαλοπάτι, βαθμίδα εξέλιξης.

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας περίληψη 80-100 λέξεων του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «Γιατί δύναμη ανθρώπου θα πει ... και στο θρίαμβο».

Μονάδες 10

B2. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

Β3. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: αφετηρία, αναγκαία, βαναυσότητα, αθόρυβη, εφικτό. Μονάδες 5

Β4. Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην τελευταία παράγραφο του κειμένου; Μονάδες 10

Γ. Το προσεχές τεύχος του περιοδικού του σχολείου σας θα περιλαμβάνει αφιέρωμα με θέμα τη Δημοκρατία στη σύγχρονη εποχή. Να γράψετε ένα άρθρο 500-600 λέξεων στο οποίο να επισημαίνετε εκδηλώσεις αντιδημοκρατικής συμπεριφοράς στον καθημερινό βίο και να αναφέρετε τις αρετές που πρέπει να διακρίνουν τον συνειδητό δημοκρατικό πολίτη στην καθημερινότητά του. Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 21**ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**

Η γλώσσα είναι συνυφασμένη με την έκφραση του ανθρώπου, λειτουργία καθ' εαυτήν σπουδαία στην ύπαρξή του, καθώς και με την από αυτήν υπηρετούμενη επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.[...] Δεν είναι όμως η γλώσσα ο μόνος εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου. Εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου είναι και η άναρθρη φωνή, κάτι προγλωσσικό, είτε η εκφώνηση έρρυθμων ήχων, η γεννητική της μουσικής. Εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου είναι και η κάπως ρυθμική δόνηση του σώματος, η γεννητική του χορού. Εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου είναι και η χάραξη γραφήματος είτε η πλαστική διαμόρφωση κάποιου υλικού, απαρχές των εικαστικών τεχνών.

Η γλώσσα, όμως, υπερέχει από τους άλλους αυτούς εκφραστικούς τρόπους του ανθρώπου. Η γλώσσα έχει το προνόμιο να εκφράζει τις επιτεύξεις της διάνοιας του ανθρώπου, απειροδύναμης στη δράση της προς γνώση του κόσμου και προς διεύθυνση της συμπεριφοράς του ανθρώπου και άρα προς συντήρηση της ζωής του. Η γλώσσα είναι κατ' εξοχήν πρόσφορη προς επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, άρα και προς σύμψηξη¹ και λειτουργία της κοινωνίας, απαραίτητης για τη συντήρηση της ζωής και την υπαρξιακή προαγωγή του ανθρώπου, καθώς και για τη δημιουργία και την ανάπτυξη και τη συντήρηση του πολιτισμού. Οι άλλοι εκφραστικοί τρόποι συμβάλλουν επικουρικά είτε συμπληρωματικά στην ύπαρξη του ανθρώπου, στον εμπλουτισμό της κοινωνίας και στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Ενώ χωρίς γλώσσα δεν υπάρχει κοινωνία, ούτε πολιτισμός.[...] Όποια έξοχη αξία και αν έχουν τα καλλιτεχνικά έργα του Φειδίου, υπέρτερη αξία έχουν τα με τη χρήση της γλώσσας υπηρετημένα ή και διαπλασμένα κάπως φιλοσοφικά έργα του Πλάτωνος. Η επιρροή, έστω έμμεσα, του λόγου του Πλάτωνος στην μετ' αυτόν Ιστορία και στη σημερινή ζωή της ανθρωπότητας είναι πολύ ενεργότερη και βαθύτερη από την αντίστοιχη επιρροή της τέχνης του Φειδίου.[...] Κάθε γλώσσα είναι καθρέφτισμα της νοοτροπίας και της ηθοτροπίας των ανθρώπων του οικείου λαού, αλλά και στοιχείο έκδηλο της διαφοριστικής του από τους «ξένους» λαούς ιδιοσυστασίας του. Είναι όμως και παιδαγωγός των ανθρώπων κάθε λαού η εθνική του γλώσσα, καθώς με την εκμάθηση και χρήση της η κάθε γενεά του εμβαπτίζεται κάπως στον πολιτισμό, τον δημιουργημένο από τις προηγούμενες γενεές του. Αποτελεί άρα για κάθε λαό η γλώσσα του κύριο πνευματικό αγαθό του. Και είναι πρώτιστο καθήκον των συγγραφέων και των δημοσιογράφων, ως υπεύθυνων για τη διαφύλαξη του εθνικού αυτού πλούτου η αδιάλειπτη μέριμνα προς ανεπιτήδευτη καλλιέργεια², με ορθή χρήση των λέξεων και άψογη τήρηση των κανόνων της γραμματικής, της φιλοσοφικής αυτής νομοθεσίας της γλώσσας. Και αυτό ισχύει κατ' εξοχήν, όταν πρόκειται για την υπό διάπλαση πάλι στην εποχή μας ελληνική γλώσσα, την δίκαια υμνημένη στην αρχαία μορφή της από τον Gibbon, ως «μουσικώτατη και γονιμώτατη γλώσσα...» και από τον Παλαμά [...] με στίχους του ποιήματος «Ασκραίος»: «τα λόγια της ευφραίνουν / των αηδονιών τα ονείρατα και των περιστερών / και τους αλαφροϊσκιωτους μαγεύουν». Εξ άλλου, την ευλαβική φροντίδα για τη γλώσσα παραγγέλλει ο Διονύσιος Σολωμός, ο εμπνευσμένος αυτός αλαφροϊσκιωτος, με τη δήλωσή του «Μήγαρις³ έχω άλλο στο νου, πάρεξ⁴ ελευθερία και γλώσσα;».

Κωνσταντίνου Ι. Δεσποτόπουλου, Ακαδημαϊκού, Φιλοσοφία και θεωρία του πολιτισμού,
Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σσ. 174-182.

1. σύμψηξη: στερεοποίηση, συγκρότηση
2. καλλιέργεια: η χάρη, η κομψότητα του λόγου
3. μήγαρις: μήπως
4. πάρεξ: εκτός

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας περίληψη 90-110 λέξεων του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων το περιεχόμενο της φράσης του Διονυσίου Σολωμού, «Μήγαρις έχω άλλο στο νου, πάρεξ ελευθερία και γλώσσα;»

Μονάδες 10

B2. Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο (2) περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία. Μονάδες 5

B3. α. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: ορθή, άναρθρη, δίκαια, υπεύθυνων, έμμεσα. Μονάδες 10

β. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: επιρροή, προνόμιο, καθήκον, επικουρικά, μέριμνα. Μονάδες 5

B4. Να βρείτε τρία (3) παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου από το κείμενο που σας δόθηκε. Μονάδες 5

Γ. Συχνά παρατηρείται στις μέρες μας χαμηλή ποιότητα γλωσσικής έκφρασης σε ποικίλες μορφές επικοινωνίας, προφορικής ή γραπτής. Ως μέλος της Βουλής των Εφήβων, σε γραπτή σας εισήγηση, να αιτιολογήσετε το παραπάνω φαινόμενο και να αναφερθείτε στην ξεχωριστή σημασία της γλωσσικής παιδείας για την προαγωγή του πνευματικού πολιτισμού (500-600 λέξεις). Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 22**ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ ΟΜΟΡΦΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ**

Πολύς λόγος έχει γίνει για τα ποικίλα συνθήματα που βλέπουμε καθημερινά να λερώνουν τους τοίχους. Είναι ένα φαινόμενο με αρχαία καταγωγή, που παρατηρείται έντονα και στις μέρες μας στους δρόμους κυρίως των μεγαλουπόλεων, στις Πανεπιστημιακές σχολές αλλά και σε άλλα δημόσια κτίρια, ακόμη και σε αρχαία μνημεία του Ελληνικού χώρου.

Επειδή πολλά άρθρα έχουν δημοσιευτεί για τα αναγραφόμενα στους τοίχους και τη σημασία τους, ας αναφερθούμε σε κάτι άλλο σχετικό, στα Graffiti των σχολικών θρανίων κυρίως Γυμνασίων και Λυκείων.

Είναι γεγονός πως στα παιδιά αρέσει να γράφουν στους τοίχους των σχολείων τους αλλά περισσότερο στα θρανία τους, που είναι οι καθημερινοί τους σύντροφοι. Τι γράφουν όμως; Παρατηρώντας τα θρανία στις σχολικές αίθουσες μπορούμε να προβληματιστούμε, να χαμογελάσουμε απλώς, ακόμη και να εκπλαγούμε. Τα περισσότερα Graffiti έχουν κύριο θέμα τους τον έρωτα, την αγάπη, τη φιλία και τη λατρεία για κάποια ποδοσφαιρική ομάδα ή κάποιο γνωστό ποδοσφαιριστή ή δημοφιλή τραγουδιστή. Ένα μεγάλο μέρος της επιφάνειας των θρανίων καλύπτουν ερωτικοί στίχοι, προερχόμενοι από γνωστά λαϊκά άσματα της εποχής ή αποτελούν προσωπικά δημιουργήματα των μαθητών.

Αγάπη, έρωτας, μίσος, πάθος, εκδίκηση, απιστία, προδοσία ή απλώς αδιαφορία είναι τα κυρίαρχα συναισθήματα.

Πίσω από τα περισσότερα μπορούμε να διακρίνουμε το κοριτσίστικο χέρι. Πολλοί στίχοι διαπνέονται από λυρισμό, αυθορμητισμό, ονειροπόληση και αισιοδοξία για αγάπη, ειρήνη, ευτυχία παντοτινή.

Μια άλλη μεγάλη κατηγορία στα Graffiti εκφράζουν το θαυμασμό για κάποια δημοφιλή ελληνική ομάδα ποδοσφαίρου ή μπάσκετ και τη λατρεία για γνωστούς ποδοσφαιριστές ή μπασκετμπολίστες Έλληνες ή ξένους. (...)

Πολλοί μαθητές εκφράζουν την αγάπη για κάποιον γνωστό, λαϊκό κυρίως, τραγουδιστή ή τραγουδίστρια, ελληνικής ή ξένης εθνικότητας αλλά ακόμη και για νεανικά συγκροτήματα. Πολλοί γνωστοί στίχοι τους αναγράφονται στα θρανία, στα ελληνικά ή στα αγγλικά, αφού ορισμένα παιδιά χρησιμοποιούν ξένα γλώσσα για να εκφραστούν. Άλλοι μαθητές προτιμούν να γράφουν μόνο το όνομά τους με μικρά ή τεράστια γράμματα, δηλώνουν την ταυτότητά τους, τις επιθυμίες τους, τις καλλιτεχνικές ή άλλες προτιμήσεις κι ενδιαφέροντά τους, τα χόμπι τους, τη συμπάθεια ή την αντιπάθειά τους για κάποιον, τις πολιτικές τους ιδέες, ακόμη και την οικογενειακή τους κατάσταση. Άλλοι καταφέρνουν κατά του κατεστημένου, ζητώντας δραστηκές αλλαγές και εκδηλώνοντας ένα φιλοσοφικό πνεύμα.

Πολλοί μαθητές προτιμούν να χωρίζουν κάθετα το θρανίο τους, οριοθετώντας έτσι τη δική τους ιδιοκτησία από του συμμαθητή τους. Άλλοι σχολιάζουν κάποιον συμμαθητή ή καθηγητή τους, ή γράφουν από το βιβλίο τους τα δύσκολα σημεία του μαθήματος για να τα διαβάσουν στην προφορική εξέταση ή να τα αντιγράψουν σε κάποιο διαγώνισμα ή απλά αλληλογραφούν μεταξύ τους για κοινότυπα θέματα, αντί να μιλήσουν. Άλλα αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα μαθητών εκφράζοντας την αμοιβαία φιλία και αγάπη για πάντα. Τέλος υπάρχουν και εικαστικά: πολλοί προτιμούν να ζωγραφίζουν λαβωμένες καρδιές, πρόσωπα, ζώα, πουλιά, λουλούδια, γεωμετρικά σχέδια, τοπία, ακόμη και περιπαιχτικά σκίτσα με αντίστοιχα σχόλια για κάποιον συμμαθητή τους. (...)

Σίγουρα τα Graffiti αποτελούν έναν τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας, ακόμη και εκτόνωσης των μαθητών που πολύ συχνά κουρασμένοι από τα μαθήματα, αντί να παρακολουθούν, προτιμούν να γράφουν τα θρανία τους.

Μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τον ψυχικό τους κόσμο, τη διάθεση της στιγμής, τις επιθυμίες, τα όνειρα και τις ελπίδες τους. Καταθέτουν τις σκέψεις

τους, τη φιλοσοφία τους για τη ζωή και τον κόσμο, τη γνώμη τους για το σχολείο και φανερώνουν τα κοινωνικά τους πρότυπα, τα οποία συχνά μπορεί να είναι αρνητικά, αφού τα παιδιά είναι φυσικό να επηρεάζονται από τις αξίες και τα ιδέματα της καταναλωτικής-ατομιστικής κοινωνίας των μεγάλων. Βέβαια, πολλά παιδιά διαμαρτύρονται για την υπάρχουσα κατάσταση ζητώντας έναν όμορφο κόσμο ειρήνης, αγάπης και φιλίας και τέλος είναι και αυτά που διακατέχονται απλά από την αρχέγονη επιθυμία του ανθρώπου να διαιωνίσει το όνομά του γράφοντάς το κάπου, αλλά κι από ένα αίσθημα πρόσκαιρης ιδιοκτησίας.

Όπως κι αν έχουν τα πράγματα, το γεγονός είναι ότι όσο υπάρχουν τα θρανία τα παιδιά θα εξακολουθούν να γράφουν, δίνοντας το στίγμα της εποχής τους αλλά και της ψυχής τους.

(Σοφία Σαρρή, δημοσιογράφος)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου χωρίς δικά σας σχόλια σε 70-80 λέξεις.
Μονάδες 25

B.1. Για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα αρίθμησης της πρότασης και δίπλα την ένδειξη Σωστό ή Λάθος, σύμφωνα με το νόημα του κειμένου.

- α. Τα ποικίλα συνθήματα που λερώνουν τους τοίχους είναι σύγχρονο φαινόμενο.
- β. Τα Graffiti είναι δουλειά μόνο των αγοριών.
- γ. Πολλοί μαθητές θεωρούν ένα μέρος του θρανίου ιδιοκτησία τους.
- δ. Τα Graffiti αποτελούν έναν τρόπο επικοινωνίας.
- ε. Τα Graffiti δεν έχουν σχέση με την εικαστική τέχνη.

Μονάδες 5

B.2. α) Αφού διαβάσετε προσεκτικά το δημοσίευμα που σας δόθηκε, να του δώσετε έναν τίτλο. Στη συνέχεια, να εντοπίσετε τα βασικά μέρη του κειμένου (πρόλογο, κύριο μέρος, επίλογο) και να γράψετε στο τετράδιό σας την αρχή και το τέλος του κάθε μέρους δίνοντάς τους από έναν πλαγιότιτλο.

Μονάδες 12

β) Να εντοπίσετε ένα γεγονός και ένα σχόλιο στο κείμενο, να τα μεταφέρετε στο τετράδιό σας και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

Μονάδες 5

B.3. αυθορμητισμός, αμοιβαίος, δραστικός, εκτόνωση, ίνδαλμα. Χρησιμοποιώντας καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις να γράψετε από μια δική σας πρόταση, ώστε να φαίνεται η σημασία της λέξης. (Οι λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιοδήποτε γένος, αριθμό ή πτώση).
Μονάδες 5

B.4.α) Να μετατρέψετε τη σύνταξη της παρακάτω πρότασης από ενεργητική σε παθητική: "Μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τον ψυχικό τους κόσμο, τη διάθεση της στιγμής, τις επιθυμίες, τα όνειρα και τις ελπίδες τους."

Μονάδες 5

β) Να δώσετε ένα αντώνυμο (αντίθετο) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: συγκεκριμένα, έντονα, απλά.

Μονάδες 3

Γ. "Μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τον ψυχικό τους κόσμο, τη διάθεση της στιγμής, τις επιθυμίες, τα όνειρα και τις ελπίδες τους. Καταθέτουν τις σκέψεις τους, τη φιλοσοφία τους για τη ζωή και τον κόσμο, τη γνώμη τους για το σχολείο και φανερώνουν τα κοινωνικά τους πρότυπα, τα οποία συχνά μπορεί να είναι αρνητικά, αφού τα παιδιά είναι φυσικό να επηρεάζονται από τις αξίες και τα ιδάγματα της καταναλωτικής-ατομιστικής κοινωνίας των μεγάλων. Βέβαια, πολλά παιδιά διαμαρτύρονται για την υπάρχουσα κατάσταση ζητώντας έναν όμορφο κόσμο ειρήνης, αγάπης και φιλίας και τέλος είναι και αυτά που διακατέχονται απλά από την αρχέγονη επιθυμία του ανθρώπου να διαιωνίσει το όνομά του γράφοντάς το κάπου, αλλά κι από ένα αίσθημα πρόσκαιρης ιδιοκτησίας". Με αφορμή τις παραπάνω θέσεις να διατυπώσετε τους προβληματισμούς και τις απόψεις σας σε ένα κείμενο, 400-500 λέξεων, που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας.

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 23**ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ**

Έχει παρατηρηθεί ότι οι πέρα από τα κοινά μέτρα δημιουργικοί άνθρωποι στον τομέα του πνεύματος έχουν σιδερένια αντοχή και μπορούν να εργάζονται σκληρά χωρίς να καταρρέουν από εξάντληση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η παραγωγική τους ικανότητα, και ποσοτικά μόνο θεωρούμενη, ως όγκος καθημερινής εργασίας σχεδόν χειρωνακτικής, προκαλεί κατάπληξη. [...] Ανεξάρτητα από την ποιότητα, αυτή καθαυτή η ποσότητα της παραγωγής έχει κάτι το υπεράνθρωπο — ξεπερνά κατά πολύ τις κοινές ανθρώπινες δυνάμεις. [...] Οι σκληροί και ανέμελοι είναι στην ιστορία του πνεύματος σπάνιοι· ο μεγάλος αριθμός αποτελείται από ακαταπόνητους δουλευτάδες. Η μεγάλη αντοχή του πνευματικού δημιουργού γεννιέται και συντηρείται, κατά κύριο λόγο, από την ψυχή του. Η φλογερή αγάπη προς το έργο του και η πίστη η αδιάσειστη στον προορισμό αυτού του έργου είναι οι μεγάλες πηγές της δύναμής του. Αυτές δεν τον αφήνουν (και στην περίπτωση ακόμη της κλονισμένης υγείας) να λυγίσει. Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του. Αυτή τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό. Και επειδή την αγάπη και την πίστη τη βρίσκει μόνο εκείνος που με ορισμένη *πνευματική τοποθέτηση* δίνει περιεχόμενο, πρόγραμμα, νόημα στη ζωή του, και δικαίωση του μόχθου του θεωρεί την εκτέλεση αυτού του προγράμματος (την «πλήρωση του νοήματος» της ζωής), η πνευματική τοποθέτηση είναι, σε τελευταίαν ανάλυση, το στοιχείο που τροφοδοτεί την αντοχή του δημιουργού (απέναντι στη φθορά που φέρνει ο κάματος, αλλά και απέναντι στους κλυδωνισμούς της ζωής, στο φυσικό και στον ηθικό «πόνο»). Ο κοινός άνθρωπος που δεν είναι κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετημένος, εύκολα εξαντλείται και καταρρέει όταν χτυπηθεί από ένα ανεπάντεχο δεινό ή όταν η υπέρμετρη δουλειά αρχίσει να φθείρει την υγεία του. Ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο, ούτε από τα γερατειά, ούτε από τις απογοητεύσεις και τα πένθη, τα ατυχήματα της ζωής, και όπως ο πολυάσχολος και προκομμένος άνθρωπος δεν «ευκαιρεί»,

καθώς λέμε, ν' αρρωστήσει, έτσι κι αυτός, με την προσήλωσή του στο νόημα που έχει δώσει στη ζωή του, δεν «ευκαιρεί» ούτε τον κόπο να αισθανθεί ούτε τη φθορά — και φτάνει στο τέρμα του βίου σαν τον αθλητή που πέφτει επιτέλους για να αναπαυθεί στη χαρά της νίκης. Κατά βάθος πρόκειται για την πανίσχυρη ψυχική αντοχή ενός εκλεκτού ανθρώπου που σύμφωνα με την πνευματική του τοποθέτηση ξέρει να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.
(Ε. Π. Παπανούτσος, *Πρακτική Φιλοσοφία*, Β' έκδοση, Αθήνα 1980, σελ. 320, 321-322, 323)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: **«Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του».**

Μονάδες 10

B2. «Η μεγάλη αντοχή [...] στη χαρά της νίκης». Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α. Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας; (Μονάδες 5)

β. Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Μονάδες 5)

B3. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου: **ακαταπόνητους, ανεπάντεχο, υπέρμετρη, προσήλωση, δαμάζει** Μονάδες 10

B4. Να αναφέρετε πέντε παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας από το κείμενο που σας έχει δοθεί. Μονάδες 5

Γ. Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας πραγματοποιείται εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή. Εκεί έχετε κληθεί ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να απευθύνετε σύντομη ομιλία. Τι θα αναφέρατε σχετικά με την ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον τους;

Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε η Πνευματική ηγεσία του τόπου να συμβάλει στην ανακούφισή τους; (500-600 λέξεις). Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 24**Παγκοσμιοποίηση ή διεθνοποίηση;****ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ | Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ»**

Βρέθηκα για τρεις μέρες στο Συνέδριο των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων της Αμερικής που συνήλθε στην Ουάσιγκτον. Γιόρταζαν τα εκατό χρόνια λειτουργίας του Συνδέσμου των Αμερικανικών Πανεπιστημίων και είχαν καλέσει πρυτάνεις μερικών μεγάλων πανεπιστημίων της Ευρώπης να συμμετάσχουν στις συζητήσεις για την Ανώτατη Εκπαίδευση που διοργανώθηκαν στο ετήσιο συνέδριό τους σε συνδυασμό και με τον εορτασμό. Τα θέματα που ήλθαν στο προσκήνιο των συζητήσεων ήταν η μορφή των πανεπιστημίων στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, η μορφή λειτουργίας των πανεπιστημίων σε σχέση με το διαδίκτυο, την τηλεεκπαίδευση και γενικότερα με τις νέες εξελίξεις στην τεχνολογία της Εκπαίδευσης, ο ρόλος των ανθρωπιστικών σπουδών και η έννοια της πολιτιστικής ταυτότητας στην Ανωτάτη Εκπαίδευση που τείνει να διαμορφωθεί στις αρχές του νέου αιώνα κ.λ.π.

Στο βραχύ αυτό κείμενο θα περιοριστώ σ' ένα θέμα που επανερχόταν σε όλες τις συζητήσεις: την παγκοσμιοποίηση σε σχέση με την Ανώτατη Εκπαίδευση. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι εξελίξεις στην τεχνολογία διαδίκτυο, πολυμέσα, τηλεεκπαίδευση, τηλεδιάσκεψη κ.λ.π. έχουν καταργήσει τις αποστάσεις, έχουν φέρει κοντά τους πανεπιστημιακούς ερευνητές (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο), έχουν καταστήσει κοινό, εν πολλοίς, κτήμα την πληροφορία (για δημοσιεύματα, προγράμματα διδασκαλίας, αντικείμενα, πορίσματα και προγράμματα έρευνας, προτάσεις για συνεργασία, πληροφορίες για Συνέδρια, εκδηλώσεις, διευθύνσεις κ.τ.ό.). Όλο και περισσότερο και όλο και καλύτερα μπορούμε να γνωρίζουμε τι συμβαίνει ερευνητικά, διδακτικά και οργανωτικά στα Α.Ε.Ι. και στα επιστημονικά κέντρα μεγάλου μέρους του κόσμου. Μπορούμε δηλαδή να μιλάμε με σιγουριά για «παγκοσμιοποίηση της πληροφορίας» που αναφέρεται στην Ανώτατη Παιδεία και που αποτελεί ήδη μια πραγματικότητα. Το πρόβλημα είναι αν αυτό σημαίνει και παγκοσμιοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης με την έννοια κοινών προγραμμάτων διδασκαλίας, κοινής πιστοποίησης των γνώσεων που παρέχουν τα Α.Ε.Ι. σε παγκόσμιο επίπεδο, κοινής γλώσσας επικοινωνίας και διδασκαλίας στα Α.Ε.Ι. παγκοσμίως, δυνατότητα μετακίνησης των φοιτητών και των διδασκόντων από ένα Α.Ε.Ι. σ' ένα άλλο κάπου αλλού στον κόσμο («κινητικότητα»), αναγνώριση τίτλων σπουδών και συνέχιση σπουδών σε μεταπτυχιακό επίπεδο κ.λ.π. Κι αν γίνει κάτι τέτοιο, θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν «εθνικές επιλογές» στην Ανώτατη Εκπαίδευση ή μήπως οι αποφάσεις για όλα αυτά θα λαμβάνονται σε υψηλότερα, διακρατικώς θεσμοθετημένα, όργανα που θα καθορίζουν τις πανεπιστημιακές σπουδές σε παγκόσμιο επίπεδο; Και σ' αυτή την περίπτωση πού πάει η πολιτισμική φυσιογνωμία κάθε χώρας; Αμαλγαματοποιείται μέσα στην παγκοσμιότητα; Η εθνική πολιτισμική κληρονομιά κάθε λαού δεν παίζει κανέναν ρόλο στην Ανώτατη Εκπαίδευση της χώρας του; Στο τι δασκάλους θα μορφώσει για τα σχολεία του, τι νομικούς για τα δικαστήρια, τι γιατρούς για την περίθαλψη κ.ο.κ.; Με άλλα λόγια, η παγκόσμια εξομοίωση σε όλο το φάσμα της, από την απλή σύγκλιση μέχρι την ενσωμάτωση και τον εξισωτισμό, μπορεί πράγματι να είναι το όραμα της Ανώτατης Εκπαίδευσης του νέου αιώνα;

Κι από τις επίσημες συζητήσεις στο πλαίσιο της Συνόδου, που ανέφερα, και από τις κατ' ιδίαν συνομιλίες φάνηκε πως η συντριπτική πλειονότητα των Πρυτάνεων της Συνόδου στην Ουάσιγκτον δεν υιοθετεί αυτή τη στάση. Θέλει τη συνεργασία, αλλά όχι την εξομοίωση. Θέλει τη σύγκλιση, αλλά όχι τις δεσμεύσεις. Θέλει τα θετικά στοιχεία από την ακώλυτη ροή των πληροφοριών, αλλά όχι τη συμμόρφωση σε γενικά δεσμευτικά πρότυπα. Με άλλα λόγια, θέλει τη **διεθνοποίηση** (internationalisation), αλλά όχι την **παγκοσμιοποίηση** (globalisation). Η

διαφορά; Μεγάλη. Η διεθνοποίηση συνιστά κι αυτή ευρύτερη, διεθνή συμμετοχή, αλλά πολύμορφη και ισότιμη. Στην παγκοσμιοποίηση, αντιθέτως, μία και μόνη παγκόσμια μορφή απορροφά, εξομοιώνει και ενσωματώνει όλες τις άλλες. Έτσι λ.χ. στον χώρο τής γλωσσικής επικοινωνίας παγκοσμιοποίηση είναι η απόλυτη κυριαρχία τής Αγγλικής ως τής μόνης (δεύτερης) ξένης γλώσσας εις βάρος όλων των άλλων γλωσσών, δηλ. η *μονογλωσσικότητα*. Ενώ η γλωσσική διεθνοποίηση έχει τον χαρακτήρα τής ευρύτερης, διεθνούς χρήσεως περισσοτέρων τής μιας γλωσσών. Ευνοεί την *πολυγλωσσία* ή, αλλιώς, τη *γλωσσική πολυμορφία*. Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να πάρει, στην πράξη, τη μορφή τής παθητικής ένταξης σε ένα αμερικανικής, κατά κανόνα, προέλευσης σχήμα που τείνει να επιβληθεί παγκόσμια. Είναι διαδικασία αφομοίωσης μέσα σε μια ευρύτερη χοάνη αμερικανικού τύπου: η επικράτηση λ.χ. παντού τής αμερικανικής μουσικής, τής αμερικανικής ενδυμασίας, διαφόρων μορφών αμερικανικού τρόπου ζωής, τής αμερικανικής τεχνολογίας κ.λ.π. Έτσι η παγκοσμιοποίηση παίρνει συχνά τον χαρακτήρα τού **εξαμερικανισμού** σε παγκόσμια κλίμακα. Είναι μια μορφή πολιτισμικού ηγεμονισμού που πηγάζει από την παθητική γενικευμένη μίμηση αμερικανικών προτύπων.

Αντίθετα, ο επιθυμητός στόχος, στον χώρο τουλάχιστον τής παιδείας και τού πολιτισμού, πρέπει να είναι η **πολυμορφία** σε διεθνές επίπεδο, η δημιουργία μιας πολυπολιτισμικής προσέγγισης, μιας γνωριμίας και επαφής με περισσότερες προσεγγίσεις τής παιδείας και τού κόσμου μας γενικότερα, μια ευρύτερη ανεκτικότητα και σεβασμός στο διαφορετικό, σε κάθε άλλη πολιτισμική παράδοση και αντίληψη ζωής. Μια διεθνοποιημένη Ανώτατη Εκπαίδευση, δηλ. μια ευρύτερα διαδεδομένη και προσιτή μορφή παιδευτικής πολυμορφίας, θα ήταν διεθνής πνευματική πρόσκληση δημιουργικής υφής. Αντίθετα, η εξάπλωση και επικράτηση μιας μονομερούς εξαμερικανισμένης αντίληψης τής Παιδείας δεν μπορεί να λειτουργήσει δημιουργικά. Η γενίκευση τού ενός δεν αίρει την εγγενή μονομέρεια τού ενός εις βάρος τής πολυμέρειας των πολλών, εις βάρος τής πολυμορφίας. Το παρήγορο είναι ότι τον εξαμερικανισμό τής Ανώτατης Παιδείας δεν τον θέλουν ούτε οι ίδιοι οι Αμερικανοί!

Α. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου (120-130 λέξεις) για ένα άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα.

Μονάδες 25

B1. Σε ποιο γραμματικό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο και γιατί. Μονάδες 10

B2. Τι δηλώνουν οι διαρθρωτικές λέξεις: δηλαδή, αν, αντίθετα, μ άλλα λόγια, έτσι; Μονάδες 5

B3. Να δώσετε ένα συνώνυμο για τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου. Μονάδες 10

B4. Στο κείμενο γίνεται συχνή χρήση των ρητορικών ερωτημάτων. Τί επιδιώκει με τον τρόπο αυτό ο κειμενογράφος; Μονάδες 10

Γ. Ως μέλος της βουλής των εφήβων παρουσιάζετε τις απόψεις σας για τους κινδύνους της παγκοσμιοποίησης και τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν αυτοί να περιοριστούν. (600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 25**Η Τέχνη Είναι Βάση Της Παιδείας**

Έχει επανειλημμένα τονισθεί από κορυφαίους παιδαγωγούς, και είναι πια διεθνώς αναγνωρισμένο ότι ο αποκλειστικά νοοκρατικός προσανατολισμός της γενικής παιδείας αφήνει ανεξέλικτες πλευρές του αναπτυσσόμενου ανθρώπου, όπως είναι η φαντασία, η δημιουργικότητα, η αισθητική ευαισθησία.

Για να πληρωθεί το κενό αυτό και να έρχονται τα παιδιά σ' επαφή με τις αισθητικές μορφές, με τον Κόσμο των Μουσών, διάφορα κράτη εφαρμόζουν σε μεγαλύτερη ή μικρότερη κλίμακα, ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει επισκέψεις σε μουσεία, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών, ανάλυση έργων της παγκόσμιας λογοτεχνίας κ.α. Τα παιδιά όμως είναι τις περισσότερες φορές απροετοίμαστα και δεν έχουν αναπτυγμένη την απαιτούμενη δεκτικότητα για να αφομοιώσουν αυτά τα ερεθίσματα και έτσι όλη η προσπάθεια μένει τελικά ατελέσφορη.

Στην Ελλάδα, ψηφίστηκε το 1976 ένας νόμος που αναφέρει ότι στο αναλυτικό πρόγραμμα των γυμνασίων θα πρέπει να περιλαμβάνονται και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Είχαν προβλεφτεί τα Σάββατα γι' αυτές τις δραστηριότητες. Σήμερα, όμως, ούτε οι εκπαιδευτικοί ούτε τα παιδιά θα ήταν διατεθειμένα να θυσιάσουν για οτιδήποτε την καθιερωμένη πια αργία του Σαββάτου.

Έτσι, λοιπόν, το σχολείο προσφέρει μια αποκλειστικά γνωσεολογική παιδεία. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από τη δική τους πλευρά, τροφοδοτούν τα παιδιά με προϊόντα συχνά αμφισβητήσιμης αξίας και, το χειρότερο, τα εθίζουν, τα καταδικάζουν, θα έλεγα, να είναι μόνο παθητικοί δέκτες, νεκρώνοντας έτσι τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους και αναστέλλοντας ή πνίγοντας εντελώς κάθε πρωτοβουλία που θα μπορούσαν ν' αναπτύξουν.

Μόνο αν δώσουμε στο παιδί τα μέσα να αυτενεργεί, να συμμετέχει έμπρακτα και βιωματικά σε διαδικασίες που αφορούν τον «Κόσμο των Μουσών» θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε ένα αντιστάθμισμα στη μονόπλευρη γνωσεοκρατική παιδεία και μια βάση για μια γενικότερη ολοκληρωμένη καλλιέργεια.

Για να το πετύχουμε αυτό, θα έπρεπε από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού να δώσουμε σε ό,τι έχει σχέση με τις Μούσες (μουσική, χορό, ζωγραφική, γλυπτική, ποίηση, θέατρο) ίδια βαρύτητα με τα μαθήματα γνώσης, με πυξίδα πάντα την αυτενέργεια του παιδιού, την καλλιέργεια της φαντασίας, της δημιουργικότητάς του. Και θα έπρεπε ακόμα να συνεχίζεται μια τέτοια παιδεία, παράλληλα με τη γνωσεολογική, σε όλη τη μέση εκπαίδευση. Πολλοί αναγνώστες θα σκεφτούν: «Τι ουτοπίες είναι αυτές!» Σε μια εποχή που η τεχνολογία προχωρεί τόσο ταχύρρυθμα που κάθε χώρα έχει ανάγκη από στρατιές επιστημόνων και τεχνοκρατών για να συμβαδίσει με τα διεθνή δεδομένα, έχουν τα παιδιά καιρό για τέτοια περιττά πράγματα;

Απαντώ: ακριβώς επειδή η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο ιλιγγιωδώς και τείνει να μας κατακυριεύσει και να μας αλλοτριώσει εντελώς, πρέπει να βρούμε ένα αντίδοτο.

Άλλωστε, έχω υπόψη μου μελέτες που έγιναν τελευταία στη Δυτική Γερμανία και την Αυστρία και που βεβαιώνουν ότι τα παιδιά δημοτικών σχολείων, στα οποία προσφέρθηκε μια συστηματική «μουσική» παιδεία (με τη σημασία που δώσαμε στον όρο παραπάνω) είχαν ανώτερη βαθμολογία στα τεστ αντίληψης, ικανότητας συγκέντρωσης, ζωτικότητας και κοινωνικότητας και ακόμα παρουσίαζαν λιγότερα συμπλέγματα και νευρώσεις από τα παιδιά των τάξεων που χρησίμευαν για παραβολή. Και

το σπουδαιότερο, είχαν βρει έναν τρόπο ώστε να εκτονώσουν την έμφυτη επιθετικότητά τους, που η σημερινή ζωή, αντί να την καταστέλλει την τροφοδοτεί, και να την μεταβάλλουν σε δημιουργική δράση.

Ας μου επιτραπεί τελειώνοντας να φέρω ένα παράδειγμα από τη φύση. Αν ένα αρχικά γόνιμο έδαφος δεν καλλιεργηθεί και μείνει εκτεθειμένο σε βροχές και ανέμους, παρασύρεται το χώμα, επέρχεται διάβρωση και δημιουργείται βράχος, όπου δύσκολα φυτρώνει κάτι πια.

Έτσι, αν αφηθεί ακαλλιέργητη η ψυχή του μικρού παιδιού, αν δεν της δοθεί η σωστή τροφή, η τροφή που θα το κάνει ευαίσθητο στο «Ωραίο και το Αληθινό», αργότερα η ψυχή αυτή χάνει τη δεκτικότητά της, «διαβρώνεται, καταντάει άγονη γη, εκβαρβαρώνεται».

Πολυξένη Ματεί – Ρουσσοπούλου (προσαρμοσμένο κείμενο)

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 130 περίπου λέξεις.

[Μονάδες: /25]

B1. Να γράψετε ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο για κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **απροετοίμαστα, εξελίσσεται, συστηματική.**

[Μονάδες: /5]

B2. Να εντοπίσετε στο κείμενο πέντε διαρθρωτικές λέξεις που συμβάλλουν στη συνοχή του και να γράψετε τι δηλώνουν.

[Μονάδες: /5]

B3. Να εντοπίσετε στο κείμενο μια αναλογία και να την αναλύσετε σύντομα. Σε τι αποσκοπεί η συγγραφέας με τη χρήση αναλογιών;

[Μονάδες: /10]

B4. «Άλλωστε, έχω υπόψη μου μελέτες που έγιναν τελευταία στη Δυτική Γερμανία και την Αυστρία και που βεβαιώνουν ότι τα παιδιά δημοτικών σχολείων, στα οποία προσφέρθηκε μια συστηματική «μουσική» παιδεία (με τη σημασία που δώσαμε στον όρο παρακάτω) είχαν ανώτερη βαθμολογία στα τεστ αντίληψης». Να χαρακτηρίσετε το είδος των αναφορικών προτάσεων.

[Μονάδες: /5]

B5. Να αναπτύξετε τη φράση «Έτσι, λοιπόν, το σχολείο προσφέρει μια αποκλειστικά γνωσεολογική παιδεία» σε μία παράγραφο 80- 100 λέξεων.

[Μονάδες: /10]

Γ. Σε μια προφορική εισήγηση στο πνευματικό κέντρο του δήμου σας να εκθέσετε τις απόψεις σας για την αξία της τέχνης στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και να προτείνετε τρόπους ώστε στο σχολείο να επανακτήσουν τη σημασία τους τα μαθήματα της αισθητικής αγωγής. (600 λέξεις)

[Μονάδες/40]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Οι ασκήσεις, τα αποσπάσματα και τα κείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία αυτού του τεύχους είχαν ως αφετηρία:

2. Έκφραση-έκθεση, γ λυκείου, ΟΕΔΒ
3. Κριτήρια αξιολόγησης ΚΕΕ, Παιδαγωγικό ινστιτούτο
4. Άρθρα από «το βήμα on line», «έθνος online», «καθημερινή gr.», «τα νέα on line».
5. Συνεργατικός δικτυακός τόπος «φιλολογικές σελίδες»
6. e-Κιμωλία Εκπαιδευτική Πύλη
7. Εκπαιδευτικό δίκτυο ενημέρωσης Alfa vita
8. e- Πύλη Εκπαίδευσης
9. e-paideia.net
10. Εκπαιδευτική πύλη ΥΠΕΠΘ, e-yliko.gr
11. ischool downloads

